

HUOMAUTUKSIA

¹ V. I. Leninin kirje on lausunto J. M. Steklovin hänelle lähettämästä D. B. Rjazanovin kirjoituksesta „Замечания на программу 'Рабочего Дела' ” („Huomautuksia 'Rabotsheje Delon' ohjelmasta”). Myöhemmin kirjoitus julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) I. numerossa huhtikuussa 1901.

„Rabotsheje Delon” ohjelma („Toimitukselta”) julkaistiin aikakauslehti „Rabotsheje Delon” I. numerossa huhtikuussa 1899, ja samana vuotena se julkaistiin erillisenä vedoksena otsikoin „Программа периодического органа Союза русских социал-демократов 'Рабочее Дело' ” („Venäläisten sosialidemokraattien liiton aikakauslehden 'Rabotsheje Delon' ohjelma”).

„Rabotsheje Delo” („Työväen Asia”) — „ekonomistien” aikakauslehti, „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” äänenkannattaja, jota julkaistiin Genevessä huhtikuusta 1899 helmikuuhun 1902 B. N. Kritshevskin, A. S. Martynovin ja V. P. Ivanshinin toimittamana.

„Rabotshejedelolaisten” katsomuksia on arvosteltu Leninin kirjassa „Mitä on tehtävä?” (ks. Teokset, 5. osa, ss. 337—523).— 1.

² V. I. Leninin huomautusten tämä 2. kohta sisältää Rjazanovin kirjoituksen plussien (++) , myönteisten puolien, konseptiluettelon.— 1.

³ Hra Grishinin „miekkoset” — Plehanovin sanonta, jota hän käytti jälkikirjoituksessa julkaisuunsa „Из записной книжки социал-демократа”, листок первый, Женева, 1900, стр. 6 („Sosialidemokraatin muistiinpanovihkosta”, ensimmäinen lehtinen, Geneve, 1900, s. 6).

Grishin — puoluenimi, jota käytti Z. Kopelzon, Bundin edustaja ulkomailla, „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” toimihenkilö.— 1.

⁴ V. I. Leninin käsikirjoituksessa on osa tekstistä — sanoista „Tarpeeton — tuiki teoreettisesta näkökulmasta katsottuna tarpeeton” sanoihin „Ja sitten yksityisluontoisempia huomautuksia” — vedetty myöhemmin kynällä yli.— 2.

- ⁶ „Программа социал-демократической группы 'Освобождение труда' ” („Sosialidemokraattisen Työn vapautus” ryhmän ohjelma”) oli Plehanovin kirjoittama ja se julkaistiin Genevessä v. 1884 (Lenin on erehdyksessä kirjoittanut väärän vuosiluvun).
Lenin tarkoittaa tuon ohjelman viimeistä loppukappaletta, joka oli „Venäjän sosialidemokraattien ohjelman toisessa luonnoksessa” (vuoden 1888 laitos) muokattu erikoiseksi huomautukseksi luonnoksen loppuun.— 3.
- ⁶ K. Marx. „Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte” („Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista”) — ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 197—289).— 3.
- ⁷ Bellerive — paikkakunta muutaman kilometrin päässä Genevestä. Vuoden 1900 elokuun alussa Bellerive’issä pidettiin neuvottelu, jossa käsiteltiin „Iskran” („Kipinän”) ja „Zarjan” („Sarastuksen”) ohjelmaa. Neuvotteluun osallistuivat V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. N. Potresov, N. E. Bauman, V. I. Zaslutsh ja J. M. Steklöv.— 3.
- ⁸ Kirjeensaajaa ei ole saatu selville.— 4.
- ⁹ „Vallankumouksellinen 'Sotsial-Demokrat' ('Sosialidemokraatti') järjestö” syntyi toukokuussa 1900 „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” hajottua II edustajakokouksessaan (huhtikuussa 1900 Genevessä). Järjestö julkaisi muutamia kirjasia. Loka-kuussa 1901 se liittyi yhdessä „Iskran” („Kipinän”) — „Zarjan” („Sarastuksen”) ulkomaisen osaston kanssa silloin perustettuun „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaiseen liigaan”.— 4.
- ¹⁰ Puhe on ensimmäisen yleisvenäläisen illegaalisen marxilaisen „Iskra” („Kipinä”) lehden ja marxilaisen tieteellis-poliittisen „Zarja” („Sarastus”) aikakauslehden perustamisesta.— 4.
- ¹¹ Kirjallisuusryhmä, johon kuuluivat V. I. Lenin, L. Martov ja A. N. Potresov, perustettiin vuoden 1900 alussa Leninin aloitteesta hänen palattuaan karkotuspaikasta. Kirjallisuusryhmän perustehtävinä ja toimintasuunnitelman päämääränä oli perustaa yleisvenäläinen poliittinen sanomalehti liittämällä sen ympärille parhaimmat sosialidemokraattiset voimat.— 4.
- ¹² „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomainen liitto” perustettiin Genevessä v. 1894 „Työn vapautus” ryhmän aloitteesta. Sillä oli oma kirjapainonsa, jossa se painoi vallankumouksellista kirjallisuutta, se julkaisi „Rabotnik” („Työmies”) aikakauslehteä. Alussa „Työn vapautus” ryhmä johti „Liittoa” ja toimitti sen julkaisuja. Myöhemmin „Liitossa” pääsivät voitolle opportunistiset ainekset („nuoret”— „ekonomistit”). „Liiton” ensimmäisessä edustajakokouksessa marraskuussa 1898 „Työn vapautus” ryhmä kieltäytyi toimittamasta sen julkaisuja. Lopullinen välien rikkoutuminen ja „Työn vapautus” ryhmän eroaminen „Liitosta” tapahtui „Liiton” toisessa edustajakokouksessa huhtikuussa 1900, jolloin „Työn vapautus” ryhmä ja

sen kannattajat poistuivat edustajakokouksesta ja perustivat itsenäisen „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) järjestön.— 4.

¹³ Lenin tarkoittaa A. I. Jelizarovaa.— 6.

¹⁴ „*Family Pictures*” („Perhekuvia”) — aikakauslehti, jonka sisällä lähetettiin kirjeitä tai kirjoituksia „Iskraa” („Kipinää”) varten.— 6.

¹⁵ „*Die Neue Zeit*” („Uusi Aika”) — Saksan sosialidemokraattien aikakauslehti; ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. Vuosina 1885—1895 „*Die Neue Zeit*ssa” julkaistiin eräitä F. Engelsin kirjoituksia. Engels antoi usein ohjeita aikakauslehden toimitukselle ja arvosteli sitä ankarasti marxilaisuudesta poikkeamisten takia. 1890-luvun puolivälistä lähtien, F. Engelsin kuoleman jälkeen, lehti julkaisi säännöllisesti revisionistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehti oli keskustalaisella, kautskylaisella kannalla ja tuki sosialishoviniteja.— 6.

¹⁶ Luonnoksen toimituksen julkilausumaksi „Iskra” („Kipinä”) lehden ilmestymisestä laati V. I. Lenin ja hän luki sen Pihkovan neuvottelussa (V. I. Lenin, L. Martov, A. N. Potresov, S. I. Radtshenko), joka pidettiin „legaalistien marxilaisten” (P. B. Struve, M. I. Tugan-Baranovski) kanssa vuoden 1900 maalisi- ja huhtikuun vaihteessa (ks. Teokset, 4. osa, ss. 301—311). Matkustettuaan ulkomaille ja neuvoteltuaan elokuussa 1900 „Työn vapautus” ryhmän jäsenten (G. V. Plehanov, P. B. Axelrod ja V. I. Zaslutsh) kanssa Lenin muokkasi sitten uudelleen tämän luonnoksen. Lokakuun alkupuoliskolla julkilausuma painettiin erillisenä lehtisenä otsikoin: „Iskra’. Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue. Toimituskunnalta” (ks. samaa osaa, ss. 333—338).

Toisin kuin alun perin kirjoitetussa julkilausuman luonnoksessa, jossa esitettiin samanaikaisesti molempien äänenkannattajien — sanomalehden ja aikakauslehden — ohjelma, „Iskran” toimituksen julkaisemassa julkilausumassa puhuttiin vain „Iskra” lehdestä. Aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) tehtävistä päätettiin kirjoittaa erikseen, aikakauslehden ensimmäisessä numerossa. Asian salaamiseksi päätettiin olla levittämättä julkilausumaa ulkomailta ennen kuin se oli saatu kuljetetuksi Venäjälle.— 6.

¹⁷ Tarkoitetaan marxilaista tieteellis-poliittista „Zarja” („Sarastus”) aikakauslehteä, jota „Iskran” („Kipinän”) toimitus julkaisi Stuttgartissa vuosina 1901—1902. „Zarjassa” julkaistiin seuraavat Leninin kirjoitukset: „Satunnaisia kirjoitelmia”, „Zemstvon vainoojat ja liberaalimin Hannibalit”, ensimmäiset neljä lukua teoksesta „Agraarikysymys ja Marxin arvostelijat” (otsikkona „Herrat arvostelijat agraarikysymyksessä”), „Katsaus maan sisäisiin asioihin” ja „Venäjän sosialidemokratian agraariohjelma”. „Zarjaa” ilmestyi kaikkiaan neljä numeroa — kolme vihkoa: 1. numero ilmestyi huhtikuussa 1901 (tosiasiallisesti 1. numero ilmestyi maaliskuun 23 p:nä uutja lukua), 2.—3. numero — joulukuussa 1901 ja 4. numero — elokuussa 1902.

Dietz — saksalainen sosialidemokraattinen kustantaja, jonka kirjapainossa Stuttgartissa painettiin „Zarjaa”.— 6.

- ¹⁸ Puhe on „Zarjan” („Sarastuksen”) niin sanotusta vastaavasta toimittajasta, joka Saksan painolainsäädännön mukaan piti ehdottomasti olla.— 6.
- ¹⁹ Puhe on P. B. Axelrodin artikkelista „*Wilhelm Liebknecht*”, joka julkaistiin „*Iskran*” („*Kipinän*”) I. numerossa joulukuussa 1900, tuon Saksan demokraattisen ja työväenliikkeen huomatuksen henkilön, Saksan sosialidemokraattisen puolueen erään perustajan ja johtajan kuoleman johdosta (hän kuoli elokuun 7 p:nä 1900). Tämän „*Iskrassa*” julkaistun pienen artikkelin lisäksi Axelrod valmisteli vielä laajempaa artikkelia Liebknechtistä aikakauslehti „*Zarjaa*” („*Sarastusta*”) varten. Artikkelit ei „*Zarjassa*” ilmestynyt.— 6.
- ²⁰ *Zagorskaja* (I. G. Smidovitsh-Lehmann) toimi „*Iskran*” („*Kipinän*”) virkaatekevänä toimitussihteerinä siihen saakka, kunnes N. K. Krupskaja saapui huhtikuussa 1901; sittemmin työskenteli Venäjällä; v. 1902 hänet vangittiin Kremenshugissa; tammikuussa 1903 karkasi Kievin santarmihallinnosta. Myöhemmin *Zagorskaja*-*Smidovitshista* tuli menshevikki.— 8.
- ²¹ „*Pariisilaiset*” (D. B. Rjazanov, J. M. Steklov, E. L. Gurevitsh) — ulkomaisen „*Borba*” („*Taistelu*”) kirjallisuusryhmän edustajia. V. I. Lenin nimittää heitä „*pariisilaisiksi*” heidän silloisen olinpaikkansa mukaan.
- „*Touhuaminen*” *pariisilaisten kanssa*, josta P. B. Axelrod vihjaili kirjeessään V. I. Leninille, tarkoitti nähtävästi vaikeuksia neuvotteluissa heidän kanssaan heidän saamiseksi „*Iskran*” („*Kipinän*”) vakinaisiksi avustajiksi, sillä he vaativat oikeutta osallistua toimittukseen (ks. tätä osaa, ss. 39—40, 41—42).— 8.
- ²² Kirjusen „*Toukokuun päivät Harkovissa*” laati VSDTP:n Harkovin komitea ja „*Iskra*” („*Kipinä*”) julkaisi sen tammikuussa 1901; siinä kuvattiin Harkovin työläisten ensimmäistä, vuoden 1900 toukokuun 1 päivänä ollutta joukkomielenosoitusta; ilmestyi ulkomailta V. I. Leninin alkulausein (ks. Teokset, 4. osa, ss. 339—348).— 8.
- ²³ P. B. Axelrodin neuvo V. I. Leninille kirjeessä lokakuun 15 p:nä 1900 koski Venäjältä saatujen kirjeiden muokkaamista „*Iskrassa*” („*Kipinässä*”) julkaistavaksi. Hän kehotti käyttämään muutamia kirjeitä muun aineiston ohella maan sisäisiin asioihin tehtäviä katsauksia ja pääkirjoituksia kirjoitettaessa. Ks. Ленинский сборник III, стр. 66 (III Lenin-kokoelma, s. 66).— 8.
- ²⁴ Tarkoitetaan A. N. Potresovia.— 8.
- ²⁵ Poliisia kiinnosti kovin V. I. Leninin oleskelupaikka ja yleensäkin koko ryhmä, joka myöhemmin muodosti „*Iskran*” („*Kipinän*”) toimituksen. Katsauksessa santarmiston kuulusteluihin vuodelta 1901 sanottiin suoraan Leninin asuvan Münchenissä ja työskentelevän „*Iskrassa*”. Poliisi tiesi myös Potresovin oleskelevan Münchenissä.

Niissä oloissa Potresovin Venäjän-matkan tekeminen, josta kirjeessä puhutaan, oli uskallettua.— 9.

²⁶ Puhe on „Iskran” („Kipinän”) ja „Zarjan” („Sarastuksen”) painamisen viipymisestä.— 9.

²⁷ „Pietarin ryhmä” — „Rabotsheje Znamja” („Työväen Lippu”) ryhmä muodostui vuoden 1897 jälkipuoliskolla.

Ryhmä asennoitui jyrkän kielteisesti „ekonomismia” vastaan, asetti toimintansa päämääräksi poliittisen propagandan harjoittamisen työläisten keskuudessa. Julkaisi „Rabotsheje Znamja” („Työväen Lippu”) lehteä (ilmestyi kolme numeroa), painatti muutamia kirjasia ja julistuksia. Ryhmän toimihenkilöitä olivat S. V. Andropov, V. P. Nogin, M. B. Smirnov y.m. Poliisivainojen seurauksena ryhmä hajosi vuoteen 1900 mennessä. Muutamat sen jäsenet jäivät Venäjälle ja jatkoivat työntekoa, osa heistä muutti ulkomaille ja jatkoi siellä julkaisutoimintaansa. Tammikuussa 1901 „Rabotsheje Znamjan” Pietarin ryhmä sulautui yhteen „Sotsialist” („Sosialisti”) ryhmän kanssa, mutta Venäjällä olleet yhdistyneen ryhmän toimihenkilöt vangittiin tammi—huhtikuun aikana. Suurin osa „Rabotsheje Znamjan” Pietarin ryhmän jäsenistä siirtyi „Iskra” („Kipinä”) järjestöön.

Ylempänä mainittu „läheinen ystävänne” on S. V. Andropov, sosialidemokraatti, eräs „Rabotsheje Znamja” ryhmän aktiivinen työntekijä, sittemmin iskralainen, eräs „Iskran” ensimmäisistä asiamiehistä.— 13.

²⁸ „Erikoisyyt” olivat laatuaan puhtaasti varovaisuussyitä. Dietz, jonka kirjapainossa Stuttgartissa aikakauslehti „Zarjaa” („Sarastusta”) painettiin, pelkäsi poliisin tarrautuvan asiaan, jos olisi käynyt ilmi aikakauslehden yhteys illegaaliseen „Iskra” („Kipinä”) lehteen; kirjapaino, jossa „Iskra” lehteä painettiin, sijaitsi silloin Leipzigiissä.— 13.

²⁹ „Pietarin työväenjärjestö” — „ekonomistien” järjestö; syntyi kesällä 1900. Julistuksessaan „К рабочим всех фабрик и заводов” („Kaikkien tehtaiden ja työpajojen työläisille”), joka julkaistiin ekonomistisen „Rabotshaja Mysl” („Työväen Ajatus”) lehden 9. numerossa syyskuussa 1900, se kehotti työläisiä järjestämään kerhoja taisteluelohjelmansa laatimiseksi ja keskinäisavun antamiseksi toisilleen. Marraskuussa 1900 Työväenjärjestö sulautui yhteen Pietarin „Taisitteluliiton työväenluokan vapauttamiseksi” kanssa; laadittiin tämän yhdistyneen järjestön ohjelma ja säännöt, jotka julkaistiin „Rabotshaja Mysl” lehden 11. numerossa huhtikuussa 1901.

Sen jälkeen kun iskralainen suunta oli päässyt voitolle Pietarin komiteassa ja kun tämä oli tunnustanut „Iskra” („Kipinä”) lehden ja „Zarja” („Sarastus”) aikakauslehden Venäjän sosialidemokraattien johtaviksi äänenkannattajiksi, se osa Pietarin järjestöstä, joka oli „ekonomismin” kannattajain vaikutuksen ja johdon alaisena, lohkesi syyskuussa 1902 pois Pietarin komiteasta ja järjestäytyi uudelleen itsenäiseksi järjestöksi nimeltään „Työväenjärjestön komitea”, joka vasta vuoden 1904 alussa, puolueen II edustajakokouksen jälkeen, sulautui yhteiseen puoluejärjestöön.— 14.

- ³⁰ „Nakanune” („Aattona”) — suuntaukseltaan narodnikkilainen aikakauslehti; ilmestyi venäjän kielellä Lontoossa tammikuusta 1899 helmikuuhun 1902. Sitä ilmestyi 37 numeroa. Aikakauslehti kokosi ympärilleen erilaisten pikkuporvarillisten puolueiden edustajia.— 15.
- ³¹ Puhe on P. B. Axelrodin artikkelista „Wilhelm Liebknecht”.— 17.
- ³² Puhe on L. Martovin artikkelista „Новые друзья русского пролетариата” („Venäjän proletariaatin uusia ystäviä”), joka julkaistiin „Iskra” („Kipinä”) lehden I. numerossa joulukuussa 1900.— 17.
- ³³ Tarkoitetaan ulkomaista „Borba” („Taistelu”) kirjallisuusryhmää, joka lukeutui VSDTP:seen; syntyi kesällä 1900 Pariisissa, itsenäiseksi ryhmäksi muodostui v. 1901, „yhdistävän” edustajakokouksen jälkeen. Ryhmä vääristeli marxilaista vallankumousteoriaa, kiisti „Iskran” („Kipinän”) vallankumouksellisen taktiikan, suhtautui vihamielisesti puolueen rakenteen leniniläisiin järjestöperiaatteisiin. Sosialidemokraattista katsantokannoista ja taktiikasta poikkeamisen, desorganisatorisen toiminnan ja Venäjän sosialidemokraattisiin järjestöihin yhteyden puuttumisen vuoksi ryhmää ei laskettu puolueen II edustajakokoukseen. VSDTP:n II edustajakokouksen päätöksellä „Borba” ryhmä laskettiin hajalle.— 17.
- ³⁴ Tarkoitetaan L. Martovia.— 18.
- ³⁵ Aikana, jolloin valmisteltiin „Iskran” („Kipinän”) julkaisemista, toisaalta V. I. Leninin ja A. N. Potresovin ja toisaalta G. V. Plehanovin ja P. B. Axelrodin välillä syntyi erimielisyyksiä „Iskran” julkaisemispaikkaa koskevasta kysymyksestä. Plehanov ja Axelrod vastustivat „Iskran” julkaisemista Saksassa, he halusivat, että lehti ilmestyisi Sveitsissä heidän välittömällä johdollaan. Lenin ja Potresov olivat toista mieltä. Corsier'ssa (Geneven lähetyvillä) elokuussa 1900 „Työn vapautus” ryhmän jäsenten kanssa käydyn neuvottelun jälkeen Leninille ja Potresoville kävi selväksi, että asian edut vaativat järjestämään molempien äänenkannattajien julkaisemisen Saksassa. Luonteeltaan periaatteellisten erimielisyyksien ydinsisällön V. I. Lenin esitti teoksessaan „Kuinka 'Iskra' oli vähällä sammua?” (ks. Teokset, 4. osa, ss. 315—331). Lenin ja Potresov veivät tahtonsa läpi, ja „Iskraa” alettiin julkaista Saksassa — ensin Leipzigissä ja sittemmin Münchenissä. Aikakauslehti „Zarjaa” („Sarastusta”) painettiin julkisesti Stuttgartissa.— 18.
- ³⁶ Kysymyksessä on „Iskran” („Kipinän”) julkaisuilmoitusten lähettäminen Amerikan sosialistiseuralle. Seuran sihteerinä toimi S. Ingermann, joka oli 1880-luvun puolivälistä saakka „Työn vapautus” ryhmän jäsen; 1880-luvun lopulla hän lähti maanpakoon Amerikkaan, jossa oli pitemmän aikaa „Työn vapautus” ryhmän kannattajien johdossa ja lähetti sieltä varoja Ryhmän ja sittemmin „Iskran” julkaisu toiminnan tukemiseksi; vuoden 1903 jälkeen hänestä tuli menshevikki.— 19.
- ³⁷ Puttmanin (A. N. Potresovin salanimi) artikkeli „Что случилось?” („Mitä on tapahtunut?”) ja Byvalyin (Bogutsharskin (V. J. Jakovle-

- vin) salanimi) artikkeli „*О старом и новом*” („Vanhasta ja uudesta”), joista tässä kirjeessä on puhe, julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 1. numerossa huhtikuussa 1901.— 20.
- ³⁸ D. Koltsovin (B. A. Ginsburgin) artikkelia Pariisin kansainvälisestä kongressista ei aikakauslehti „Zarjassa” („Sarastuksessa”) julkaistu.— 20.
- ³⁹ V. I. Lenin tarkoittaa tässä G. V. Plehanovin avointa kirjettä „Несколько слов о последнем Парижском Международном Социалистическом конгрессе” („Muutama sana viimeksi pidetystä Pariisin kansainvälisestä sosialistikongressista”), joka julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 1. numerossa huhtikuussa 1901.— 20.
- ⁴⁰ *Baharev* — V. P. Mahnovetsin salanimi. Puhe on hänen kirjasestaan „Как держать себя на допросах”, Женева, 1900 („Miten kuulusteluissa on käyttäydyttävä”, Geneve, 1900), „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” julkaisusta.— 21.
- ⁴¹ Kirjasen nimeä ei ole saatu selville.— 21.
- ⁴² V. I. Zsulitshin kirjoitus dekabristeista ei ilmestynyt. Joulukuun 14 (27) p:nä 1900 G. V. Plehanov piti puheen „Vuoden 1825 joulukuun neljästoista” venäläisten poliittisten emigranttien kokouksessa Genevessä. Puhe julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 1. numerossa huhtikuussa 1901.— 22.
- ⁴³ Tarkoitetaan G. V. Plehanovin kirjoitusta „*Еще раз социализм и политическая борьба*” („Vielä kerran sosialismi ja poliittinen taistelu”), joka julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 1. numerossa huhtikuussa 1901.— 22.
- ⁴⁴ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 4. osa, ss. 236—266.— 22.
- ⁴⁵ Kirjoitusta „*Мihin он päädytty?*” G. V. Plehanov ei kirjoittanut, sillä hän sisällytti sitä varten suunnittelemansa aiheen kirjoitukseen „*Еще раз социализм и политическая борьба*” („Vielä kerran sosialismi ja poliittinen taistelu”).— 23.
- ⁴⁶ „*Liitto*” — Pietarin „Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi”; V. I. Lenin perusti sen syksyllä 1895.— 23.
- ⁴⁷ „Vilnolaisella ekonomismilla” V. I. Lenin tarkoittaa 1890-luvun keskivaiheilla Vilnossa syntynyttä „ekonomistista” suuntausta. Sen johtajana oli A. I. Kremer, joka julkaisi v. 1896 kirjasen „*Об агитации*” („Agitaatiosta”). Myöhemmin syntyneen pietarilaisen suuntauksen johdossa oli Tahtarev y.m.— 24.
- ⁴⁸ Puhe on V. I. Leninin kirjoituksesta „*Лиikkeemme päivänpolttavat tehtävät*”. Se julkaistiin pääkirjoituksena „Iskra” („Kipinä”) lehden 1. numerossa joulukuussa 1900 (ks. Teokset, 4. osa, ss. 349—354).— 25.

- ⁴⁹ „*Asiakirja sulautumisesta yhteen*” — se on „Työväenluokan vapauttamiseksi perustetun pietarilaisen taisteluliiton ohjelma” ja „Työväen liittojärjestön säännöt”. Näissä asiakirjoissa kehitellyt ajatukset otettiin pohjaksi sopimukselle Pietarin „Taisteluliiton työväenluokan vapauttamiseksi” ja Työväenjärjestön yhteen sulautumisesta marraskuussa 1900.— 25.
- ⁵⁰ Aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) ensimmäisen vihkon nimilehden toisella puolella lukee: „Verantwortlich für die Redaktion: K. Fentz in Stuttgart” („Vastaava toimittaja: K. Fentz. Stuttgart”).
K. Fentz — J. S. Ettinger, sosialidemokraatti, v. 1900 yhtyi „Iskraan” („Kipinään”), „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liiton” jäsen; siirtyi sittemmin menshevikkien puolelle.— 25.
- ⁵¹ V. I. Lenin käyttää sanontaa „*Kinderpflege-kysymyksessä on tapahtumassa perusteellisia uudistuksia*” kuvaannollisesti. I. G. Smidovitsh-Lehmann otti lasta.— 27.
- ⁵² „Iskran” („Kipinän”) 1. numerossa ei Danevitshin (E. L. Gurevitshin) artikkelia Ranskan asioista ole. Hänen ensimmäinen kirjoituksensa Ranskan asioista „*Письма из Франции. Письмо первое*” („Kirjeitä Ranskasta. Ensimmäinen kirje”) julkaistiin heinäkuussa 1901 „Iskra” lehden 6. numerossa. Aikakauslehti „Zarjassa” („Sarastuksessa”) ei Danevitshin kirjoituksia tästä kysymyksestä ollut.— 27.
- ⁵³ Puhe on illegaalisen kirjallisuuden kuljettamisesta Venäjälle Itämerenmaakuntien kautta. Sen ottivat järjestääkseen siihen aikaan Zürichissä asuneet lätiläisylioppilaat E. Rolau ja E. Skubiks. Niin kuin jälkeen päin selvisi, santarmisto oli perillä tuon kuljetusryhmän toiminnasta, molemmat heidän toimestaan joulukuussa 1900 ja kesäkuussa 1901 järjestetyt „Iskran” („Kipinän”) julkaisujen kuljetuserät takavarikoitiin. „Iskran” kuljetus saatiin järjestetyksi vasta vuoden 1901 puolivälistä alkaen.
Vähän ajan kuluttua ensimmäisen kuljetusyrityksen epäonnistumisesta E. Rolau, entinen Moskovan yliopiston oppilas, matkusti „Iskran” julkaisujen uuden kuljetuserän mukana Venäjälle järjestääkseen itse asian; kesäkuun 21 pnä 1901 hänet vangittiin ja karkotettiin 6 vuodeksi Itä-Siperiaan. Vuosina 1905—1906 hän työskenteli „Lätinmaan sosialidemokraattisessa liitossa”, sai surmansa Venäjän ensimmäisessä (1905—1907) vallankumouksessa. E. Skubiks jatkoi kuljettamista; v. 1904 hänet haastettiin Venäjän sosialidemokraattien Königsbergin oikeusjutussa vastaamaan illegaalisen kirjallisuuden kuljettamisesta.— 27.
- ⁵⁴ Tarkoitetaan L. I. Axelrodin (Ortodoxin) kirjoitusta „*Почему мы не хотим идти назад?*” („Miksi emme halua kulkea taakseräin?”) (liberaalin, sittemmin taantumuksellisen N. A. Berdjajevin kirjan „*Субъективизм и индивидуализм в общественной философии*”) („Subjektivismi ja individualismi yhteiskunnallisessa filosofiassa”) johdosta), joka julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 2.—3. numerossa joulukuussa 1901.— 28.

- ⁵⁵ Puhe on I. S. Blumenfeldista, joka oli silloin „Iskran” latojana Leipzigissä.
„Iskran” („Kipinän”) ja „Zarjan” („Sarastuksen”) julkaisemisen valmistelu ulkomailla oli annettu A. N. Potresovin tehtäväksi, joka matkusti siinä tarkoituksessa ulkomaille jo huhtikuussa 1900. Saksan sosialidemokraattien avun turvin onnistuttiin järjestämään „Iskran” latominen — ensin Leipzigissä ja sittemmin Münchenissä Saksan sosialidemokraattisissa kirjapainoissa. „Zarjaa” painettiin julkisesti Stuttgartissa Dietzillä.
Nusperlin nimellä varustettua passia Blumenfeld tarvitsi nähtävästi ilmoittautuakseen viranomaisille Leipzigissä.— 29.
- ⁵⁶ Pariisin kongressia koskevan kirjoituksen kirjoitti H. G. Rakovski. Hänen kirjoituksensa „Международный социалистический конгресс в Париже” („Pariisin kansainvälinen sosialistikongressi”) julkaistiin „Iskra” („Kipinä”) lehden I. numerossa joulukuussa 1900.— 29.
- ⁵⁷ Tarkoitetaan erästä G. V. Plehanovin kirjoitusta, joka julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) I. numerossa huhtikuussa 1901.— 29.
- ⁵⁸ V. I. Lenin kirjoittaa tässä Plehanovin korjausehdotuksista „Iskran” („Kipinän”) I. numeroon tarkoitettuun kirjoitukseen „Kahtiajakautuminen venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisessa liitossa” (ks. Teokset, 4. osa, ss. 361—362). Noiden korjausten tekemistä Plehanov vaati 8. joulukuuta 1900 päivätyssä kirjeessään Leninille. Ks. Ленинский сборник III, стр. 116 (III Lenin-kokoelma, s. 116).— 30.
- ⁵⁹ V. I. Lenin tarkoittaa Itävallan asioita koskevaa F. Adlerin kirjoitusta, joka tämän piti kirjoittaa „Iskra” („Kipinä”) lehteä varten. Kirjoitusta ei „Iskrassa” julkaistu.— 31.
- ⁶⁰ V. I. Lenin teki Münchenistä matkan Leipzigiin toimittaakseen lopullisesti „Iskran” („Kipinän”) ensimmäisen numeron ennen sen ilmestymistä.— 33.
- ⁶¹ V. I. Lenin tarkoittaa P. B. Axelrodin artikkelia „Итоги международной социал-демократии” („Kansainvälisen sosialidemokratian yhteenvedot”), joka julkaistiin „Iskran” („Kipinän”) I. ja 2. numerossa joulukuussa 1900 ja helmikuussa 1901.— 33.
- ⁶² Tarkoitetaan G. V. Plehanovin artikkelia „Критика наших критиков. Часть первая. Г-н П. Струве в роли критики Марксовой теории социального развития. Статья первая” („Arvostelijaimme arvostelua. Ensimmäinen osa. Hra P. Struve Marxin yhteiskunnallisen kehityksen teorian arvostelijana. Ensimmäinen artikkeli”); julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) I. numerossa huhtikuussa 1901.— 33.
- ⁶³ V. I. Leninin mainitsema F. Engelsin teos „Revolution und Konterrevolution in Deutschland” („Vallankumous ja vastavallankumous Saksassa”) ilmestyi venäjänkääntynä vuoden 1900 joulukuun

alkupuoliskolla „Rabotsheje Znamjan” („Työväen Lipun”) illeegaalisesti julkaisemana (ks. K. Маркс. Избранные произведения в двух томах, т. II, 1941, стр. 31—126).

Alempana kirjeessä, jossa on puhe kirjасыn kuljettamisesta, tarkoitetaan F. Engelsin saman teoksen „Vallankumous ja vastavallankumous Saksassa” kuljettamista salaa Venäjälle „Iskran” („Kipinän”) toimituksen aloitteesta.— 35.

⁶⁴ Max Menkusista ei ole tietoja; nähtävästi hän oli henkilö, joka osallistui illeegaalisten julkaisujen rajan yli kuljettamiseen.— 35.

⁶⁵ „Iskran” („Kipinän”) ensimmäinen numero, jossa oli päiväys „joulukuun 1900”, oli ladottu ja taitettu joulukuun 24 pnä (u.l.) 1900 (ks. tätä osaa, s. 33); sen painaminen viivästyi ja siksi se ilmestyi myöhemmin.— 35.

⁶⁶ Kautskyn kirja „Bernstein und das Sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik” („Bernstein ja sosialidemokraattinen ohjelma. Vasta-arvostelua”) ilmestyi saksaksi v. 1899 Dietzin julkaisemana Stuttgartissa. V. I. Lenin luki tuon kirjan ollessaan karkotettuna Shushenskojen kylässä ja siellä myös venäjäksi sen; se julkaistiin v. 1905 otsikkona „К. Каутский. Сборник статей” („K. Kautsky. Kirjoituskokoelma”). Ensimmäisessä painoksessa ei venäjääntäjän nimeä ole mainittu; vuoden 1906 toisessa painoksessa on mainittu: „Venäjääntänyt Lenin”.— 35.

⁶⁷ H. M. Hyndmanin kirjoituksen „Sosialismi, trade-unionismi ja poliittinen taistelu” („Socialism, trade-unionism and political action”) oli tilannut tekijältä S. V. Andropov aikakauslehti „Rabotsheje Znamjan” („Työväen Lipun”) 3. numeroon. Kirjoitus jäi julkaisematta. Käsikirjoitusta säilytetään NKP:n KK:n marximin-leninismin instituutin arkistossa.

V. I. Lenin on tehnyt kirjoituksen venäjännöksen; sitä säilytetään niin ikään Instituutissa.— 36.

⁶⁸ „Aleksin” (Martovin) etunimi, isännimi ja sukunimi olivat Юлий Осипович Цедербаумъ (vanhan kirjoitustavan mukaan). V. I. Lenin jätti numeron 22 edeltä pois numeron 18, joka merkitsee venäjänkielistä r-kirjainta. Kun tuo numero asetetaan paikoilleen, saadaan „Смирновъ”. Tarkoitetaan M. B. Smirnovia, sosialidemokraattia, „Rabotsheje Znamjan” („Työväen Lipun”) Pietarin ryhmän jäsentä.— 37.

⁶⁹ Tammikuun 3 pnä (u.l.) 1901 V. I. Lenin tiedotti V. P. Noginille, että „Iskra” („Kipinä”) lehden ensimmäisen numeron piti valmistua lähipäivinä ja että sitten se lähetetään tälle (ks. tätä osaa, s. 35). Lenin pyysi olemaan näyttämättä sitä „kenellekään” salaisuuden säilyttämiseksi, ennen kuin tuo numero on joutunut Venäjälle.— 38.

⁷⁰ Ryhdyttyään perustamaan „Iskra” („Kipinä”) sanomalehteä ja „Zarja” („Sarastus”) aikakauslehteä V. I. Lenin asetti lähimmäksi tehtäväkseen liittää toimituksen ympärille ne Venäjän sosialidemo-

kratian ainekset, joista saattoi olla hyötyä kirjallisessa työssä. Sillä ovat selitettävissä Leninin yritykset saada „Iskran” avustajiksi „Borba” („Taistelu”) ryhmän jäseniä siitä huolimatta, vaikkei tuo pieni ryhmä ollut vähänkään huomattava tekijä aatteellis-poliittisessa mielessä eikä niiden yhteyksien mielessä, joita sillä oli työväen joukkoliikkeeseen.— 39.

⁷¹ Tarkoitetaan „Iskran” („Kipinän”) toimituksen neuvotteluja liberaalien kanssa, joita edusti P. Struve, aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) yleispoliittisen liitteen julkaisemisesta otsikoitiin „Современное Обозрение” („Katsaus Nykytilanteeseen”); neuvotteluja käytiin vuoden 1901 tammikuun aikana (ks. Teokset, 4. osa, ss. 363—365; 34. osa, ss. 39—41). Sitten neuvottelut raukesivat eikä liite ilmestynyt.— 39.

⁷² V. I. Lenin teki matkan Prahaan ja Wieniin hankkiakseen konsulaatin kautta ulkomaanpassin N. K. Krupskajalle Saksaan matkustamista varten.— 43.

⁷³ Parvuksen (Molotovin) artikkeli julkaistiin „Iskran” („Kipinän”) 4. numerossa toukokuussa 1901.— 43.

⁷⁴ Tarkoitetaan „Iskra” („Kipinä”) lehden toista numeroa.— 44.

⁷⁵ Ei ole saatu selville, mitä tohtorin ryhmällä tarkoitetaan.— 45.

⁷⁶ „Iskran” („Kipinän”) edustajana Berliinissä oli M. G. Vetshelov.— 45.

⁷⁷ Kaksipohjaisissa matkalaukuissa kuljetettiin Venäjälle „Iskran” („Kipinän”) ja „Zarjan” („Sarastuksen”) julkaisemaa illegaalista kirjallisuutta.— 45.

⁷⁸ Suomen ja Tukholman kautta kulkevaa kuljetustietä käytti Pietarin „Taisteluliitto työväenluokan vapauttamiseksi” jo 1890-luvun lopulla; kuljetustien järjestämisessä auttoivat ruotsalainen sosialidemokraatti Branting, norjalainen sosialidemokraatti Harder ja ruotsalainen työmiehen A. Veidel, joka muutti siinä tarkoituksessa Suomeen. Harderin vangitseminen v. 1900 rikkoi yhteydenpidon ja keskeytti kuljetuksen Suomen kautta. V. 1901 illegaalisen kirjallisuuden kuljetus saatiin järjestettyä Tukholman—Turun kautta ja Suomen—Venäjän rajan yli.

Tässä kirjeessään V. I. Lenin tiedusteleo, mitä tuloksia on antanut tuo uusi yritys järjestää kirjallisuuden kuljettaminen Suomen kautta.— 46.

⁷⁹ K. H. Brantingille osoitettu kirje oli v. 1955 näytteillä Kuninkaallisesa kirjastossa Tukholmassa (Ruotsi). Julkaistiin ensi kerran „Morgon-Tidningenin” („Aamulehden”) 65. numerossa maaliskuun 8 pnä 1955 ja sitten „Helsingin Sanomien” 68. numerossa saman vuoden maaliskuun 11 pnä.— 48.

- ⁸⁰ Mainitessaan, että „*seikkailunne päättyi onnellisesti*”, V. I. Lenin tarkoittaa seuraavaa. Huhtikuun 5 p:nä 1901 venäläiset ylioppilaat järjestivät Genevessä Venäjän konsulaatin virastotalon edustalla vastalausemielennosoituksen niiden vainotoimenpiteiden johdosta, joihin oli ryhdytty poliittisten emigranttien suhteen. Venäjän hallitus päätti käyttää hyväkseen tapausta painostaakseen Sveitsin viranomaisia ja saadakseen niin muodoin aikaan eräiden huomattujen poliittisten emigranttien ja ensi kädessä Plehanovin karkottamisen Sveitsistä. Plehanov onnistui kuitenkin todistamaan, ettei hänellä ollut mitään tekemistä mainitun mielennosoituksen kanssa. „*Iskran*” toimituksen jäsenet pelkäsivät Plehanovin epäonnistuvan hankkeessaan.— 50.
- ⁸¹ С. Франк. „Теория ценности Маркса и ее значение. Критический этюд”, СПб. 1900 (S. Frank. „Marxin arvoteoria ja sen merkitys. Arvosteleva tutkielma”, Pietari, 1900). Plehanovin arvostelu tästä kirjasta julkaistiin „*Zarjan*” („*Sarastuksen*”) 2.—3. numerossa joulukuussa 1901.— 50.
- ⁸² „*Na slavnom postu (1860—1900)*” („*Kunniakkaalla paikalla (1860—1900)*”). N. K. Mihailovskille omistettu kirjoituskokoelma. Pietari, 1901; julkaistu N. K. Mihailovskin kirjailijatoiminnan 40-vuotispäivän kunniaksi. Kokoelmaan kirjoittivat silloiset huomattut kirjailijat — narodnikit ja liberaalit: V. G. Korolenko, D. N. Mamin-Sibirjak, L. Melshin, S. Jelpatjevski, S. Juzhakov y.m. Arvostelua tästä kirjasta ei „*Iskrassa*” („*Kipinässä*”) eikä „*Zarjassa*” („*Sarastuksessa*”) ollut.— 50.
- ⁸³ V. I. Lenin vastaa tässä G. V. Plehanoville kysymykseen, joka koskee „*Listok 'Iskryn'*” („*Kipinän*’ Lehtisen”) *vappujulkaisussa esitettyjä „Iskran*” („*Kipinän*”) *taktiikkaa ja tunnuksia*, joita oli noudatettava vietettäessä *vuoden 1901 vappua* Venäjällä. „*Iskran*” toimituksen Münchenissä sijainneelle osalle huhtikuun 19 p:nä 1901 lähettämässään kirjeessä Plehanov kirjoitti, ettei vappupäivän vieton aikana Venäjällä pidä kehottaa työläisiä kadulle, sillä hallitus valmistelee verilöylyä, verta tullaan vuodattamaan ja työläiset tulevat lyödyiksi. Ajankohdan perustehtävänä Plehanov piti työskentelyä paikallisten sosialidemokraattisten järjestöjen lujittamiseksi. Kuten kirjeestä näkyy, tässä kysymyksessä, silloisen konkreettisen historiallisen tilanteen vallitessa, Lenin oli samaa mieltä Plehanovin kanssa.— 50.
- ⁸⁴ „*Narodnoje Hozjastvo*” („*Kansantalous*”) — yhteiskunnallis-taloudellinen aikakausjulkaisu; ensin ilmestyi joka kuukausi, sittemmin kerran kahdessa kuukaudessa Pietarissa vuosina 1900—1905.— 50.
- ⁸⁵ „*Iskran*” („*Kipinän*”) *Berliinin kannatusryhmä* perustettiin syksyllä 1900; aikomuksena oli julkaista ryhmän bulletiineja, mutta varojen ja aineiston puutteessa bulletiinen julkaisemisaie raukesi. Ryhmään kuuluivat M. F. Vladimirski, P. G. Smidovitsh, J. E. Mandelstam, R. A. Grossman, V. A. Buchholz y.m.; ryhmän johtajana oli M. G. Vetsheslov. Ryhmä esitti tärkeää osaa „*Iskran*” kuljetuksen järjestämisessä ja varojen keräämisessä.

Sosialidemokraattien puolueeton ryhmä Berliinissä muodostui V. A. Bazarovin ympärille syksyllä 1900 ja asetti tehtäväkseen poistaa kahtiajakautumisen, mikä oli syntynyt „Rabotsheje Delon” („Työväen Asian”) kannattajien ja „Työn vapautus” ryhmän välillä „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” II edustajakokouksen jälkeen. Ryhmään kuuluivat V. A. Bazarov, M. G. Vetscheslov, I. B. Basovski y.m. Bazarovin sanojen mukaan ryhmä lähetti vuoden 1900 alussa Geneveen edustajansa tarkoituksena suostuttaa „Iskra” („Kipinä”) järjestö ja „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) järjestö sovintoon „Liiton” kanssa. Ryhmä julkaisi 3—4 julistuslehtistä poliittisista aiheista ja sen toiminta jatkui vuoden 1901 kesään saakka.— 51.

⁸⁶ Alunperin „Iskra” („Kipinä”) ei ilmestynyt säännöllisesti; vasta 4. numerosta, toukokuusta 1901, „Iskra” alkoi ilmestyä säännöllisesti kerran tai kahdesti kuukaudessa.— 51.

⁸⁷ „Sotsialist” („Sosialisti”) ryhmä perustettiin kesällä 1900 Pietarissa. Se oli eräs sellainen ryhmä, joka ei ollut tyytyväinen Pietarin „Taisteluliiton” noudattamaan ekonomistiseen suuntaan ja asetti etutilalle poliittisen taistelun. Tammikuussa 1901 tapahtui „Rabotsheje Znamja” („Työväen Lippu”) ryhmän ja „Sotsialist” ryhmän sulautuminen yhteen. Keväällä 1901 suoritettujen vangitsemisien jälkeen ryhmä hajosi.— 53.

⁸⁸ Vuonna 1901 ilmestyi kaksi vappulehtistä: „Listok 'Iskry'” („'Kipinän' Lehtinen”), jossa oli allekirjoitus: „Iskra” järjestö. Huhtikuu 1901”, ja puolueen yleislehtinen „Pervoje maja” („Vappu”). Viimeksi mainitun lehtisen alla lukee: „Tämän lehtisen ovat laatineet ja julkaisseet Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen nimessä puolueen Pietarin, Odessan, Kievin, Nikolajevin ja Harkovin komiteat sekä 'Juzhnyi Rabotshi' ('Etelän Työläinen’) ja 'Iskra' järjestöt.” Puolueen yleislehtinen „Pervoje maja” hyväksyttiin vuoden 1901 helmikuun alussa muutamien eteläisten komiteain konferenssissa. Toinen lehtinen oli tarpeen syystä että konferenssin aikana, jolloin vappulehtistä laadittiin, ylioppilaslevottomuudet eivät olleet vielä muodostuneet suur tapahtumaksi ja siksi niistä ei puolueen lehtisessä mainita. Vuoden 1901 kahden vappulehtisen toisiinsa vertaileminen osoittaa, että „puolueen yleislehtisen” tarkoituksena oli sosialismin aatteiden propagointi joukkojen keskuudessa, kun taas „Listok 'Iskry'” vastatessaan laajaan ylioppilasliikkeeseen, joka sai vallankumouksellisen luonteen työläisten ottaessa siihen osaa, esitti itsevaltiutta vastaan käytävän poliittisen taistelun tunnuksia.— 53.

⁸⁹ 2a 36 — P. N. Lepeshinski; — p — — P. A. Krasikov.— 54.

⁹⁰ *Deb.*— V. K. Debogori-Mokrijevitsh, 1870-luvun narodnikki-vallankumousmies. Vuodesta 1894 asui Bulgariassa, missä kuolikin. V. 1901 „Zarjan” („Sarastuksen”) toimitus pyysi Debogori-Mokrijevitshilta jotakin katkelmaa hänen muistelmistaan. Hän suostui antamaan sen. Siitä kysymyksestä toimituksen jäsenet olivat keskenään kirjeenvaihdossa. Muistelmia ei „Zarjassa” kuitenkaan julkaistu.— 56.

- ⁹¹ Tässä mainittu konferenssi pidettiin Genevessä kesäkuussa 1901. Siellä oli edustajia „Iskrasta” („Kipinästä”) ja „Zarjasta” („Saras-tuksesta”), „Borba” („Taistelu”) ryhmästä, „Rabotsheje Delosta” („Työväen Asiasta”), „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomai-sesta liitosta”, „Bundista” ja vallankumouksellisesta „Sotsial-Demo-krat” („Sosialidemokraatti”) järjestöstä. Se oli ennakkokonferenssi. Lopullisten päätösten tekeminen lykättiin „yhdistävään” edustaja-jakokukseen, joka pidettiin saman vuoden lokakuussa ja jossa tapahtui „Rabotsheje Delon” ja „Iskran” välinen lopullinen kahtia-jakautuminen.— 56.
- ⁹² „Listok 'Rabotshego Dela' ” („Työväen Asian' Lisälehtinen”) — epäsäännöllisesti ilmestynyt „Venäläisten sosialidemokraattien ulko-maisen liiton” julkaisu; ilmestyi Genevessä vuosina 1900—1901.
„Listok 'Rabotshego Dela' ” № 7 ilmestyi huhtikuussa 1901 ja se oli omistettu ylioppilasliikkeelle.— 56.
- ⁹³ Lenin puhuu tässä toukokuun 4 ja 7 p:nä 1901 Pietarissa Viipurin puolella ja Obuhovin (kruunun) terästehtaalla olleista tapahtumista (niin sanotusta „Obuhovin puolustuksesta”). Viipurin puolella lak-koon ryhtyneet työläiset järjestivät toukokuun 4 p:nä mielenosoituk-sen ja suuntasivat kulkunsa kaupunkiin. Samponijevskin sillalla oli poliisi heitä vastassa, syntyi yhteenotto, joka kesti useita tunteja, ja sen seurauksena haavoittui puolin ja toisin liki 70 henkeä, siinä luvussa paljon työläisiä. Toukokuun 7 p:nä Obuhovin tehtaan työläi-set lopettivat työnteon vastaukseksi siihen, että tehdashallinto kiel-täytyi ottamasta takaisin työhön niitä työläisiä, jotka oli erotettu työstä siksi, kun eivät menneet työhön toukokuun 1 p:nä. Noin 3½ tuhatta työläistä lähti Pähkinälinnan tielle, jossa poliisi provosoi työläiset taisteluun. Obuhovilaiset tekivät urhoollisesti vastarintaa poliiseille. Näille tapahtumille oli „Iskran” („Kipinän”) 5. numerossa kesäkuussa 1901 omistettu kaksi pientä kirjoitusta osastossa „Vap-pupäivät Venäjällä” ja Leninin kirjoitus „Uusi verilöyly” (ks. Teok-set, 5. osa, ss. 14—19).— 57.
- ⁹⁴ Puhe on I. V. Babushkinista. „Iskran” („Kipinän”) 5. numerossa, kesäkuussa 1901, osastossa „Vappupäivät Venäjällä” julkaistiin hänen kirjoituksensa „Иваново-Вознесенск” („Ivanovo-Vozne-sensk”). I. V. Babushkinin osuudesta Venäjän sosialidemokraatti-sessa liikkeessä (aina siihen saakka kunnes tsaarihallituksen ran-kaisuretkikunta ampui hänet v. 1905 Siperiassa), „Iskran” perusta-misessa ja sen turvaamisessa työläisten kirjeillä on kerrottu seikkaperäisesti Leninin kirjoittamassa hänelle omistetussa nekrolo-gissa „Rabotshaja Gazetan” („Työväen Lehden”) 2. numerossa jou-lukuun 18 (31) p:nä 1910 (ks. Teokset, 16. osa, ss. 361—365).— 57.
- ⁹⁵ Tarkoitetaan Nevzorovin (J. Steklovin) kirjoitusta „Итак, с чего начать?” („Mistä sitten on alettava?”), joka oli suunnattu V. I. Leninin kirjoitusta „Mistä on alettava?” vastaan (ks. Teokset, 5. osa, ss. 1—13). Leninin kirjoitus julkaistiin pääkirjoituksena „Iskra” („Kipinä”) lehden 4. numerossa toukokuussa 1901. Leninin arviota Nevzorovin kirjoituksesta ks. Teokset, 34. osa, s. 60.— 59.

- ⁹⁶ Tsaarin ministerin S. J. Witten illegaalisesti ulkomailla julkaistun salaisen kirjelmän „Самодержавие и земство” („Itsevaltius ja zemstvo”) ja liberaali P. B. Struven (R. N. S.) siihen kirjoittaman esipuheen arvostelulle on omistettu Leninin kesäkuussa 1901 kirjoittama artikkeli „*Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit*”. Se julkaistiin aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 2.—3. numerossa joulukuussa 1901 (ks. Teokset, 5. osa, ss. 21—69).
- Väittelyä artikkelin johdosta „Iskran” toimituskunnan jäsenet kävivät keskinäisessä kirjeenvaihdossaan kuukauden päivät. Lenin hyväksyi erinäisiä ehdotuksia joidenkin yksityisten sanontojen muuttamisesta, mutta kieltäytyi jyrkästi muuttamasta kirjoituksen kärkevää paljastushenkeä ja sen suuntaa (ks. Teokset, 34. osa, ss. 69—70, 71, sekä tätä osaa, s. 63).— 59.
- ⁹⁷ „Iskra” („Kipinä”) lehden toimitus ryhtyi kesällä 1901 V. I. Leninin aloitteesta laatimaan VSDTP:n ohjelmaluonnosta. VSDTP:n ohjelmaluonnos julkaistiin „Iskran” 21. numerossa kesäkuun 1 p:nä 1902.— 59.
- ⁹⁸ „Lontolaiset” — V. P. Nogin ja S. V. Andropov.— 60.
- ⁹⁹ „Iskran” („Kipinän”) 6. numerossa heinäkuussa 1901 julkaistiin P. B. Axelrodin kirjoitus „Последняя избирательная победа австрийских рабочих” („Itävallan työläisten viimeinen vaalivoitto”) (V. Adlerin valitsemisesta Ala-Itävallan maapäiville).— 60.
- ¹⁰⁰ Tarkoitetaan G. V. Plehanovin kirjettä V. I. Leninille heinäkuun 11 p:tä 1901. Ks. Ленинский сборник III, стр. 195—196 (III Lenin-kokoelma, ss. 195—196).— 61.
- ¹⁰¹ *Ortodoxin P. Scriptum* — jälkipuhe L. I. Axelrodin (Ortodoxin) kirjoitukseen „Почему мы не хотим идти назад?” („Miksi emme halua kulkea taaksepäin?”). Tekijä kirjoitti jälkipuheen sen johdosta, että aikakausjulkaisu „Mir Bozhin” („Maailman”) 6. numerossa kesäkuussa 1901 oli julkaistu liberaalin, sittemmin taantumuksellisen, N. A. Berdjajevin kirjoitus „Борьба за идеализм” („Taistelu idealismin puolesta”).
- V. I. Lenin ja G. V. Plehanov vaativat Post Scriptumin julkaisemista, mutta toimituksen enemmistö — L. Martov, V. I. Zasulitsh, A. N. Potresov — hylkäsi jälkipuheen, ja kirjoitus julkaistiin ilman sitä aikakauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 2.—3. numerossa joulukuussa 1901.— 61.
- ¹⁰² *Struvefreundliche Partei* — Struvelle ystävällismielinen puolue. Siten „Iskran” („Kipinän”) toimituksessa nimitettiin leikillisesti V. I. Zasulitshia ja A. N. Potresovia.— 61.
- ¹⁰³ Puhe on V. I. Leninin kirjoituksesta „*Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit*”.— 61.
- ¹⁰⁴ Vandervelde E. „*La propriété foncière en Belgique*”, Paris, 1900 („Maanomistus Belgiassa”, Pariisi, 1900).— 61.

- ¹⁰⁵ Puhe on G. V. Plehanovin toimitusluontoisista huomautuksista V. I. Leninin kirjoitukseen „*Zemstvov vainoojat ja liberalismiin Hannibalit*”.— 62.
- ¹⁰⁶ Wilhelm Liebknecht. „*Zur Grund- und Bodenfrage*”. *Zweite vervollständigte Auflage, Leipzig, 1876* („Agraarikysymykseen”. Toinen uusittu painos, Leipzig, 1876). Tätä kirjaa samoin kuin I Internationalen kongressien pöytäkirjoja ja aikakauslehti „*Vorbotea*” („Edelläkävijää”) V. I. Lenin tarvitsi kesä—syyskuussa 1901 kirjoittamaansa teosta „Agraarikysymys ja 'Marxin arvostelijat' ” varten (ks. Teokset, 5. osa, ss. 93—211).
- „*Vorbote*” („Edelläkävijä”)— kuukausijulkaisu, I Internationalen Saksan osastojen pää-äänenkannattaja; ilmestyi Genevessä vuosina 1866—1871.— 64.
- ¹⁰⁷ Tarkoitetaan V. Tshernovin kirjoituksessa „*Типы капиталистической и аграрной эволюции*” („Kapitalistisen ja agraarievoluution tyyppit”) olevaa viittausta Rittinghausenin ehdotukseen maan luovuttamisesta yhteiskunnan toimesta „solidarisoiduille kyläyhteisöille”. Rittinghausen teki ehdotuksensa I Internationalen IV kongressin agraarivaliokunnalle Baselissa v. 1869 ja valiokunnan enemmistö hyväksyi sen.— 64.
- ¹⁰⁸ Puhe on V. I. Leninin teoksesta „*Гр. 'критики' в аграрном вопросе. Очерк первый*” („Herrat 'arvostelijat' agraarikysymyksessä. Ensimmäinen katsaus”), joka julkaistiin aikakauslehti „*Zarjan*” („Sarastuksen”) 2.—3. numerossa joulukuussa 1901. Sittemmin kirjakustantamo „*Burevestnik*” painatti sen julkisesti Odessassa (merkinnöin: „Sensuurin luvalla. Odessa, heinäkuun 23 pnä 1905”) erillisenä kirjajana muutetuin otsikoin: N. Lenin. „Agraarikysymys ja Marxin 'arvostelijat' ”. Tekijä on säilyttänyt tämän otsikon teoksen myöhemmissä painoksissa julkaistessaan sen kokonaisuudessaan tai erillisinä osia siitä (ks. Teokset, 5. osa, ss. 93—211 ja 13. osa, ss. 157—203).— 66.
- ¹⁰⁹ Puhe on V. I. Leninin kirjoituksesta „*Zemstvov vainoojat ja liberalismiin Hannibalit*”.— 67.
- ¹¹⁰ „*Yhdistävä*” edustajakokous, joka pidettiin Zürichissä syyskuun 21—22 (lokakuun 4—5) pnä 1901, oli yritys yhdistää ulkomailla olevat venäläiset sosialidemokraattiset järjestöt periaatteellisen marxilaisen ohjelman perustalla. Edustajakokouksessa oli läsnä „*Iskra*” („*Kipinä*”) — „*Zarja*” („*Sarastus*”) järjestön ulkomaisen osaston, „*Sotsial-Demokrat*” („*Sosialidemokraatti*”) järjestön (johon kuului „*Työn vapautus*” ryhmä), „*Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton*”, *Bundin* ja „*Borba*” („*Taistelu*”) ryhmän edustaja.
- Kesällä, konferenssissa, hahmottunut lähentyminen piti virallisesti muotoiltaman „yhdistävässä” edustajakokouksessa. Mutta „*Liiton*” johtajien kirjoitukset, jotka julkaistiin syyskuussa 1901 „*Rabotsheje Delon*” („*Työväen Asian*”) 10. numerossa, sekä edustajakokouksessa „*Liiton*” edustajien tekemät korjaus- ja lisäysehdoitukset Geneven konferenssin päätöslauselmaan osoittivat, että

„Liitto” oli edelleenkin opportunistisella kannalla. Luettuaan julki lausuntonsa „Iskran” ja „Sotsial-Demokrat” järjestön edustajat poistuivat edustajakokouksesta.

V. I. Lenin oli läsnä „yhdistävässä” edustajakokouksessa ja esiintyi nimellä „Frey”. Se oli Leninin ensimmäinen julkinen esiintyminen venäläisten sosialidemokraattien keskuudessa ulkomailla.— 67.

¹¹¹ Tarkoitetaan „Iskran” („Kipinän”) 7. numeroa.— 67.

¹¹² Puhe on V. I. Leninin kirjoituksesta „*Maaorjuuttajat työssä*” (ks. Teokset, 5. osa, ss. 84—89).— 67.

¹¹³ Tarkoitetaan kirjoitusta „В защиту иваново-вознесенских рабочих” („Ivanovo-Voznesenskin työläisten puolustukseksi”), joka julkaistiin allekirjoituksella „Тыömies тыömiesten puolesta” „Iskra” („Kipinä”) lehden 9. numeron erikoisliitteessä lokakuussa 1901; kirjoituksen oli kirjoittanut I. V. Babushkin. Se oli vastaus V. Dadonovin kirjoitukseen „Русский Манчестер. (Письма об Иваново-Вознесенске)” („Venäjän Manchester. (Kirjeitä Ivanovo-Voznesenskista)”), joka oli julkaistu aikakauslehti „Russkoje Bogatstvo” 12. numerossa v. 1900.

„Russkoje Bogatstvo” („Venäjän Rikkaus”) — kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1876 vuoden 1918 puoliväliin. 90-luvun alusta se oli liberaalisten narodnikkien äänenkannattaja; vuodesta 1906 julkaisusta tuli tosiasiallisesti „kansansosialistien” (enessien) puolittain kadettilaisen puolueen äänenkannattaja.— 68.

¹¹⁴ „Katsauksen maan sisäisiin asioihin” „Zarjan” („Sarastuksen”) 2.—3. numeroa varten kirjoitti V. I. Lenin (ks. Teokset, 5. osa, ss. 241—291). *Ulkomaankatsaus* — L. Martovin kirjoitus Saksan sosialidemokraattisen puolueen Lyypekin edustajakokouksesta julkaistiin „Zarjan” samassa numerossa allekirjoituksella „Ignotus”.— 68

¹¹⁵ Puhe on matkasta Zürichiin ulkomaisten sosialidemokraattisten järjestöjen „yhdistävään” edustajakokoukseen (ks. huomautusta 110). Neuvotellakseen „Iskran” („Kipinän”) toimituksen kanssa E. Gurevitsh-Danevitsh, „Borba” („Taistelu”) ryhmän edustaja, teki ennen edustajakokousta matkan ensin Zürichiin ja sitten Müncheniin.— 69.

¹¹⁶ Puhe on V. I. Leninin kirjasta „*Mitä on tehtävä? Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä*” (ks. Teokset, 5. osa, ss. 337—523).— 70.

¹¹⁷ Puhe on Sidney ja Beatrice Webbin kirjasta „Industrial Democracy”. Tämän kirjan ensimmäisen osan venäjännöksen suorittivat V. I. Lenin ja N. K. Krupskaja ja se ilmestyi painosta v. 1900 nimellä „Теория и практика английского тред-юнионизма” („Englannin tradeunionismin teoria ja käytäntö”). Toinen osa, V. I. Leninin toimittamana, ilmestyi, kuten tästä kirjeestä näkyy, marraskuussa 1901.— 70.

- ¹¹⁸ *M. I. Vodovozova* — Pietarissa toiminut kirjankustantaja, jonka julkaisemana ilmestyi v. 1899 V. I. Leninin kirja „Kapitalismin kehitys Venäjällä” (ks. Teokset, 3. osa).— 70.
- ¹¹⁹ „*The Economist*” („Taloustieteilijä”) — taloustieteellinen ja tilastollinen porvarillinen viikkolehti; se on ilmestynyt Lontoossa vuodesta 1843 lähtien.— 72.
- ¹²⁰ Puhe on G. V. Plehanovin matkasta Kansainvälisen sosialistisen toimiston konferenssiin. Plehanov tuli yhdessä B. N. Kriševskin kanssa valituksi toimiston jäseneksi II Internationalen Pariisin kongressissa v. 1900. Konferenssi pidettiin joulukuun 30 p:nä 1901 Brysselissä. „Iskran” („Kipinän”) 15. numerossa tammikuun 15 p:nä 1902 julkaistiin Plehanovin tiedonanto konferenssin työstä otsikoin: „Из Брюсселя. Письмо в редакцию 'Искры' ” („Brysselistä. Kirje 'Iskran' toimitukseen”).— 74.
- ¹²¹ Kysymyksessä on N. K. Krupskajan kirje L. I. Goldmannille ja S. O. Zederbaumille elokuulta 1901. Ks. Ленинский сборник VIII, стр. 196—197 (VIII Lenin-kokoelma, ss. 196—197).— 76.
- ¹²² V. I. Lenin viiltää „Iskran” („Kipinän”) Kishinevin ja Bakun kirjapainojen ja I. B. Basovskin järjestämän kuljetuskeskuksen väliin yhteyksiin.— 76.
- ¹²³ Tiedottaessaan L. I. Axelrodille (Ortodoxille) P. Struven ja S. Bulgakovin kirjoitusten julkaisemisesta V. I. Lenin lähetti hänelle myös aikakauslehdessä „Novoje Slovo” (8. vihko, toukokuu 1897) leikattujen kirjoitusten tekstin. Saamaansa aineistoa Axelrod (Ortodox) käytti kirjoituksessaan „О некоторых философских упражнениях некоторых 'критиков' ” („Eräiden 'arvostelijain' eräistä filosofisista harjoiteluista”), joka julkaistiin „Zarjan” („Sarastuksen”) 4. numerossa elokuussa 1902 ja oli suunnattu Struvea ja Bulgakovia vastaan.
- „*Novoje Slovo*” („Uusi Sana”)— liberaalisten narodnikkien ja keväätä 1897 „legaalistien marxilaisten” tieteellis-kirjallinen ja poliittinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuosina 1894—1897. V. I. Lenin julkaisi „Novoje Slovo” kaksi kirjoitustaan: „Taloudellisen romantismin luonnehtimiseksi” ja „Erään sanomalehtikirjoituksen johdosta” (ks. Teokset, 2. osa, ss. 111—241, 291—298).— 77.
- ¹²⁴ „*Sozialistische Monatshefte*” („Sosialistinen Kuukausijulkaisu”)— aikakauslehti, Saksan opportunistien pää-äänenkannattaja ja kansainvälisen revisionismin äänenkannattaja. Ilmestyi Berliinissä vuodesta 1897 vuoteen 1933. Ensimmäisen maailmansodan aikana lehden kanta oli sosialishovinistinen.— 77.
- ¹²⁵ V. I. Lenin tarkoittaa G. V. Plehanovin laatimaa puolueen ohjelman toista luonnosta.
- Asian „*lautakunnallinen järjestäminen*” tarkoitti sitä, että molemmat ohjelmaluonnokset — Leninin laatima ohjelmaluonnos ja toinen, Plehanovin laatima luonnos — sovitaan sovittelukomissiossa, jonka

„Iskra” („Kipinä”) lehden toimitus oli asettanut laatimaan VSDTP:n yhtenäistä ohjelmaluonnosta. Komission jäseniksi oli suunniteltu L. Martov, V. Zaslutsh ja F. Dan tai L. Deutsch. Tässä kirjeessä on puhe tuon sopimusehdotuksen lähettämisestä. Sen sanamuotoa ks. Ленинский сборник II, стр. 91—92 (II Lenin-kokoelma, ss. 91—92).

Sopimusehdotus „ei mennyt myttyyn”, vaikka Lenin oli pelännyt niin tapahtuvan: Plehanov suostui molempien luonnosten sovitteeseen komissiossa.—78.

- ¹²⁶ Tarkoitetaan P. B. Axelrodin kirjoitusta, jonka hän aikoi julkaista erillisenä kirjasena — „Iskran” („Kipinän”) liitteenä. Tämä kirjoitus otsikkona „Зарождение у нас буржуазной демократии, как самостоятельной революционной силы” („Porvarillisen demokraatian synty meillä itsenäisenä vallankumouksellisena voimana”) ilmestyi vasta v. 1906 Axelrodin kirjoituskokoelmassa „Борьба социалистических и буржуазных тенденций в русском революционном движении” („Sosialististen ja porvarillisten tendenssien taistelu Venäjän vallankumousliikkeessä”).—78.

- ¹²⁷ „Iskran” („Kipinän”) toimituksen müncheniläisen osan (V. I. Lenin, V. I. Zaslutsh, L. Martov, A. N. Potresov jäi sairautensa vuoksi mannermaalle) muuttoa Lontooseen toimitus käsittelee vuoden 1902 maaliskuun ajan, koska se oli saanut tietoja, että venäläinen ja saksalainen poliisi oli saanut tietää „Iskran” painattamisesta Saksassa. Muuttamisesta päätettiin maaliskuun lopulla. V. I. Lenin ja N. K. Krupskaja lähtivät Münchenistä Lontooseen huhtikuun 12 p:nä ja saapuivat Lontooseen saman kuun 14 p:nä.—80.

- ¹²⁸ „Kanun revoljutsii” („Vallankumouksen aatto”) — „ekonomisti”-terroristien „Svoboda” („Vapaus”) ryhmän epäsäännöllisesti ilmestynyt julkaisu, jota toimitti L. Nadezhdin. Arvostelua 1. numerosta, josta tässä kirjeessä on puhe, ei aikakauslehti „Zarjassa” („Sarastuksessa”) julkaistu.—80.

- ¹²⁹ Kysymyksessä ovat V. I. Leninin huomautukset G. V. Plehanovin laatimaan toiseen ohjelmaluonnokseen (ks. Teokset, 6. osa, ss. 21—41). Huomautusten käsikirjoituskappale oli A. N. Potresovilla huhtikuun 2 päivään saakka. Potresovin lausuntoa Leninin huomautuksista ks. Ленинский сборник II, стр. 105—107 (II Lenin-kokoelma, ss. 105—107).—80.

- ¹³⁰ „Neuvottelukokousta”, s.o. „Iskran” („Kipinän”) toimituksen jäsenen kohtaustilaisuutta, ehdotti P. B. Axelrod kirjeessään V. I. Leninille maaliskuun 25 p:nä 1902. Ks. Ленинский сборник II, стр. 99—100 (II Lenin-kokoelma, ss. 99—100). Lenin kieltäytyi ottamasta siihen osaa. Toimituksen jäsenten — G. V. Plehanovin, V. I. Zaslutshin, P. B. Axelrodin ja L. Martovin — neuvottelukokous pidettiin Zürichissä vuoden 1902 huhtikuun 12 ja 15 päivien välisenä aikana. Tässä kokouksessa käsiteltiin ja hyväksyttiin komission laatima ohjelmaluonnos. Komissio oli ottanut työnsä pohjaksi Plehanovin laatiman luonnoksen ja tehnyt siihen korjauksia Leninin vastaluonnoksen ja „Huomautusten” viitoittamaan suuntaan.—80.

- ¹³¹ „*Sosialidemokraattisen kalenterin vuodeksi 1902*” julkaisi „Borba” („Taistelu”) ryhmä v. 1902 Genevessä.— 81.
- ¹³² Puhe on puolueen II edustajakokouksen koollekutsumista varten valitun Organisaatiokomitean uudelleen muodostamisesta, sillä miltei kaikki Bialystokin konferenssissa valitut Organisaatiokomitean jäsenet oli vangittu. Tiedottaessaan konferenssin jäsenen ja valitun Organisaatiokomitean palamisesta N. K. Krupskaja kirjoitti samana päivänä F. V. Lengnikille: „Edustajakokouksen valmistamista varten muodostettuun komissioon (s.o. Organisaatiokomiteaan.— *Toim.*) valituista henkilöistä on jäljellä vain bundilainen, hänet me lähettämme luoksenne. Teidän on ryhdyttävä valmistelemaan edustajakokousta hänen kanssaan, mutta häneen nähden on turvauduttava diplomatiaan eikä saa paljastaa kaikkia kortteja.” Niin muodoin Lengnik tuli otetuksi Organisaatiokomiteaan. V. I. Lenin kirjoitti kuukauden kuluttua samasta asiasta I. I. Radtshenkolle Pietariin (ks. tätä osaa, ss. 85—86).
- „*Bundilainen*” — K. Portnoi, Organisaatiokomitean ensimmäisen kokoonpanon jäsen, joka jäi vapaaksi kaikkien muiden Organisaatiokomitean jäsenten tultua vangituiksi.— 84.
- ¹³³ Vuoden 1902 kesäkuun lopusta heinäkuun puoliväliin V. I. Lenin asui Loguivyssa (Ranskan pohjoisrannikolla) äitinsä M. A. Uljanovan ja sisarensa A. I. Jelizarovin kanssa.— 87.
- ¹³⁴ Tarkoitetaan toimituksen (allekirjoittamatonta) pikkukirjoitusta vastaukseksi Vlnosta tulleeseen kirjeeseen (ruumiinrangaistuksen yleisestä soveltamisesta vangittuihin vappukulkueen osanottajiin). Kirjoitus julkaistiin „Iskra” („Kipinä”) lehden 21. numerossa kesäkuun 1 p:nä 1902 osastossa „Julkista elämäämme” työmiehes Lekertin Vlnon kuvernööriä von Wahlia vastaan tekemän murhayrityksen johdosta.— 87.
- ¹³⁵ *Venäjällä toimineiden iskralaisten edustajakokouksen Sveitsissä* aikoi järjestää, kuten V. I. Leninin kirjeen sisällöstä ilmenee, Liiton hallinnon jäsen L. G. Deutsch käyttäen hyväkseen sitä, että ulkomailla oleskeli siihen aikaan muutamia iskralaisia käytännön miehiä: P. N. Lepeshinski, V. A. Noskov ja F. I. Shtshekoldin. Edustajakokouksen koollekutsumisaloitteen olivat nähtävästi tehneet „VSDTP:n pohjoisen liiton” jäsenet Noskov ja Shtshekoldin, jotka oleskelivät Zürichissä ja olivat tehneet useita ehdotuksia „Iskra” („Kipinä”) järjestön suhteen (ks. Teokset, 34. osa, ss. 97—100); myös Lepeshinski oli edustajakokouksen koollekutsumisen kannalla. Edustajakokousaatetta kannatti kaksi „Iskran” toimituksen jäsentä: G. V. Plehanov ja P. B. Axelrod. Iskralaisten edustajakokousta ei pidetty.— 89.
- ¹³⁶ „*Sonja*” — Samarassa sijainneen iskralaisen keskuksen peitenimi.— 89.
- ¹³⁷ V. I. Lenin tarkoittaa viittausta Bulgakoviin, se oli huomautuksessa hänen omaan teokseensa „*Venäjän sosialidemokratian agrariohjelma*” (ks. Teokset, 6. osa, s. 108), josta oli silloin korjausvedos aika-

- kauslehti „Zarjan” („Sarastuksen”) 4. numeroa (elokuu 1902) varten. Kyseessä on Bulgakovin kirjan „Капитализм и земледелие” („Kapitalismi ja maanviljelys”) osan ja sivun merkintä.— 90.
- ¹³⁸ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 6. osa, ss. 160—165.— 91.
- ¹³⁹ „Manja” — Pietarin Työväenjärjestön komitean peitenimi.— 91.
- ¹⁴⁰ „Vanja” — Pietarin komitean peitenimi.— 91.
- ¹⁴¹ Puhe on Pietarin järjestön „Keskuskomiteasta”, joka yhdisti Pietarin Taisteluliiton ja Työväenjärjestön.— 92.
- ¹⁴² „Lähttänyt kalaan” merkitsi: lähettänyt hakemaan kirjallisuutta Vardöstä (Norjasta).
Sen ryhmän kokoonpanoa, joka huolehti kirjallisuuden kuljettamisesta Vardön kautta, ei ole saatu selville.— 92.
- ¹⁴³ Puhe on puolueen II edustajakokouksen valmistelusta.— 92.
- ¹⁴⁴ P. A. Zalomov, A. I. Bykov, M. I. Samylin ja muut Sormovon ja Nizhni Novgorodin työläiset, jotka oli haastettu oikeuteen osallistumisesta mielenosoituksiin toukokuun 1 ja 5 (14 ja 18) pñä 1902 Nizhni Novgorodissa, pitivät puheensa tsaristisessa oikeudessa lokakuun 28.—31. (marraskuun 10.—13.) 1902. Tästä asiasta oli haastettu vastaamaan 23 mielenosoituksen järjestäjää ja johtajaa; tuomioistuinten päätöksellä 13 heistä karkotettiin eliniäksi Siperiaan. Alunperin puheet julkaisi VSDTP:n Nizhni Novgorodin komitea erillisenä lehtisenä, sitten ne julkaistiin „Iskran” („Kipinän”) 29. numerossa joulukuun 1 pñä 1902 otsikoin „Нижегородские рабочие на суде” („Nizhni Novgorodin työläisiä oikeudessa”) V. I. Leninin kirjoittamin alkulausein.
Leninin arviointia Nizhni Novgorodin työläisten käyttäytymisestä oikeudessa ks. Teokset, 6. osa, ss. 265—267.— 97.
- ¹⁴⁵ G. V. Plehanov suunnitteli, että hän käsittelee K. Tarasovin (N. S. Rusanovin) kirjoituksen „Эволюция русской социалистической мысли” („Venäjän sosialistisen ajattelun kehitys”). Sitä hän ei kuitenkaan tehnyt „Iskrassa” („Kipinässä”), vaan esipuheessaan A. Tunin kirjaan „История революционных движений в России” („Venäjän vallankumousliikkeiden historia”), 1903.— 98.
- ¹⁴⁶ „Zhizniläiset” — ryhmä henkilöitä (V. D. Bontsh-Brujevitsh, G. A. Kuklin, V. A. Posse y.m.), jotka julkaisivat ulkomailta kaunokirjallista, tieteellistä ja poliittista „Zhizn” („Elämä”) aikakauslehteä.— 98.
- ¹⁴⁷ „Rabotshaja Myslin” („Työväen Ajatuksen”) 16. numerossa marras—joulukuussa 1902 julkaistiin „Протест Комитета рабочей организации” („Työväenjärjestön komitean vastalause”), joka oli suunnattu sitä VSDTP:n Pietarin komitean julkilausumaa vastaan, jossa sanomalehti „Iskra” („Kipinä”) ja aikakauslehti „Zarja”

- („Sarastus”) tunnustettiin puolueen johtaviksi äänenkannattajiksi. Lehden samassa numerossa julkaistiin Työväenjärjestön komitean kirje „Svoboda” („Vapaus”) ryhmälle ja aikakauslehti „Otklikin” („Vastauksien”) toimitukselle, jossa lausuttiin kiitokset myötätunnon osoituksesta ja tukemisvalmiudesta. Kirjeessään V. I. Lenin sanoi olevan välttämätöntä antaa päättävä vastaisuus „ekonomistien” toimintoille.— 100.
- ¹⁴⁸ „Listki 'Rabotshei Mysli' ” („Työväen Ajatuksen' lehtisiä”) julkaisi iskralainen Pietarin komitea joulukuussa 1902 ja tammikuussa 1903 „Rabotshaja Mysl” lehden asemesta. „Listok 'Rabotshei Myslin' ” 1. numero hävitettiin Komitean päätöksellä, koska lehtisen toimittaminen oli suoritettu kovin epäonnistuneesti.— 100.
- ¹⁴⁹ Tammikuun 2 p:nä 1703 Venäjällä alettiin julkaista säännöllisesti ensimmäistä venäläistä sanomalehteä nimeltään „Vedomosti o voennyh i inyh delah, dostoinyh znaniija i pamjati, slutshivshijsja v Moskovskom gosudarstve i vo inyh okrestnyh stranah” („Sanomia sotilaallisista ynnä muista tietämisen ja muistamisen arvoisista asioista, jotka ovat tapahtuneet Moskovan valtiossa ja muissa lähi- maissa”). Ensimmäisen venäläisen sanomalehden ilmestymisen 200-vuotispäivän yhteydessä VSDTP:n Pietarin komitea julkaisi tammikuun 3 p:nä 1903 lehtisen „Dvuhsotletije podnevolnoi petshati” („Epävapaan lehdistön kaksisataavuotispäivä”). Lehtisessä leimataan Venäjällä voimassa ollut häpeällinen sensuurijärjestelmä, kuvataan taistelua vapaan painetun sanan puolesta (Radishtshevista alkaen ja jatkuen Herzeniin saakka), pannaan merkillä illegaalisen vallankumouksellisen lehdistön laaja kehitys 19. ja 20. vuosisadan vaihteessa, kehoitetaan taisteluun itsevaltiuden hävittämisen puolesta.— 100.
- ¹⁵⁰ Puhe on „Iskran” („Kipinän”) entisen toimituksen kaikkien jäsenten (kuuden hengen) kokouksesta, johon osallistui KK:n jäsen F. V. Lengnik ja jossa käsiteltiin sopimusta koskevaa kysymystä. Monet pää-äänenkannattajan toimituksen (V. I. Leninin ja G. V. Plehanovin) yritykset saada L. Martov mukaan toimituskuntaan ja muut vähemmistöön kuuluneet „Iskran” entiset toimittajat ja avustajat avustamaan lehteä osoittautuivat tuloksettomiksi syystä, että menshevikit vaativat kaikkien neljän entisen toimittajan kooptointia toimitukseen. Leninille tuon vaatimuksen järjettömyys oli aivan selvä; hän päätti lopettaa kaikki neuvotteluyritykset. Lokakuun 4 p:nä 1903 Plehanov teki kuitenkin vielä yhden neuvotteluyrityksen. Hän ehdotti kooptoitavaksi kaksi henkeä. Kahden hengen kooptointi torjuttiin niin ikään. Seikkaperäistä selostusta lokakuun 4 päivän ja sitä seuranneen lokakuun 6 päivän kokouksesta ks. V. I. Lenin. Teokset, 7. osa, ss. 336—344.— 101.
- ¹⁵¹ „Henkilökohtainen selkkaus” V. I. Leninin ja L. Martovin välillä Liigan II edustajakokouksessa oli seuraavanlainen: Martov syytti Leniniä siitä, että Liigan edustajakokouksessa pitämässään selostuksessa Lenin muka oli väittänyt Martovin juonitelleen ja valehdelleen Pää-äänenkannattajan toimituksen järjestämiskeinoja koskevaa kysymystä puolueen toisessa edustajakokouksessa käsiteltäessä, ja haas-

toi Leninin välimiesoikeuteen. Lenin esitti vastalauseen tällaisen taistelumenetelmän johdosta, otti haasteen vastaan ja haastoi puolestaan Martovin välimiesoikeuteen sen johdosta. Selkkaus sovitetiin G. M. Krzhizhanovskin välityksellä hänen ollessaan ulkomailla marraskuun jälkipuoliskolla, jolloin Lenin ja Martov lähettivät toisilleen asianomaiset kirjelaput. Pöytäkirjojen toimituskunta ei täyttänyt sitä Leninin toivomusta, että nuo kirjelaput julkaistaisiin Liigan edustajakokouksen pöytäkirjojen liitteessä. Se tosiasia, että Leninin ja Martovin välillä sattunut „henkilökohtainen selkkaus sovitetiin”, todettiin vain seuraavassa toimituskunnan alaviitteessä pöytäkirjojen asianomaiseen kohtaan: „Välimiesoikeutta koskeva kysymys on sovitettu Leninin ja Martovin toisilleen lähettämällä selityksillä, mikä tapahtui Liigan edustajakokouksen jälkeen”. Ks. „Протоколы 2-го очередного съезда Заграничной лиги русской революционной социал-демократии”, стр. 66 („Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian Ulkomaisen liigan 2. vuoronmukaisen edustajakokouksen pöytäkirjat”, s. 66). Leninin ja Martovin kirjelaput julkaistiin myöhemmin selittävinä huomautuksina „Комментарии к протоколам Второго съезда Заграничной лиги русс. революционной социал-демократии”, Женева, 1904 („Kommentaareja Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian Ulkomaisen liigan toisen edustajakokouksen pöytäkirjoihin”, Geneve, 1904). Ks. myös Ленинский сборник VII, стр. 293—295 (VII Lenin-kokoelma, ss. 293—295).— 103.

- ¹⁵² V. I. Leninin lähettämän kirjeen tarkoituksena oli ottaa ennakolta selvää kysymyksestä, koska asia oli määrä ottaa käsiteltäväksi puolueen Neuvostossa, sen selkkauksen johdosta, joka oli syntynyt Nikolajevin komiteassa Komitean uuden kokoonpanon muodostamisen yhteydessä Komitean jäsenten vangitsemisen jälkeen, joka tapahtui maaliskuun 8 ja 9 p:nä 1904.

Niiden henkilöiden sukunimiä, jotka on mainittu kirjeessä nimi-kirjaimin, ei ole saatu selville; ei ole myöskään tietoja kirjeen lopussa mainitusta agitaattorien ryhmästä.— 104.

- ¹⁵³ Sillä aikaa kun V. I. Lenin oli kesällä 1904 poissa Genevestä (V. I. Lenin ja N. K. Krupskaja viettivät heinä- ja elokuun Sveitsin vuoristossa) ja kun KK:n ulkomaisen osaston jäsen V. A. Noskov matkusti samoihin aikoihin Venäjälle, KK:n ulkomaisen osaston koko juoksevasta käytännöllisestä toiminnasta huolehti KK:n ulkomaisten asiamiesten collegio, johon kuuluivat V. D. Bontsh-Brujevitsh, M. N. Ljadov ja P. N. Lepeshinski; ensin mainittu johti KK:n ulkomaista lähetystoimistoa, toinen oli ulkomaisena kassanhoitajana ja kolmas KK:n ulkomailla olevan edustajan sijaisena yhteyksien pitämiseksi „Iskran” („Kipinän”) toimitukseen. Kaikista tärkeimmistä kysymyksistä KK:n ulkomailla olevat asiamiehet pitivät vakituisesti yhteyttä Leniniin ja lähettivät hänelle niien ikään Venäjältä saapuneet postilähetykset.— 106.

- ¹⁵⁴ Puhe on KK:n ulkomaisten edustajien (V. I. Leninin ja V. A. Noskovin) virallisen valtakirjan antamisesta Genevessä toimineiden KK:n ulkomaisten asiamiesten collegiolle, että se voisi hoitaa KK:n ulkomaisen osaston kaikkia asioita Keskuskomitean jäsenten

poissa ollessa. Koska KK:n ulkomaisilla asiamiehillä ei ollut tätä virallista asiapaperia, „Iskran” („Kipinän”) toimitus kieltäytyi ole-
masta tekemisissä heidän kanssaan ja pitämästä heitä Keskuskomi-
tean ulkomaisten jäsenten täysivaltaisina sijaisina. Tästä uudesta
toimituksen kanssa sattuneesta selkkauksesta tiedotti Leninille kir-
jeessään V. D. Bontsh-Brujevitsh.— 106.

¹⁵⁵ Puhe on Geneven puoluekirjastosta, joka oli järjestetty KK:n ulko-
maisen osaston yhteyteen ja toimi omilla varoillaan (jäsenmaksujen
ja erikoiseräysten turvin). 300 frangia, joista Lenin puhuu, kirjasto
lainasi puolueen kassasta palauttaen ne vähän ajan kuluttua takai-
sin.— 106.

¹⁵⁶ Puhe on *37 bolshevikin (Geneven ryhmän) avoimesta kirjeestä*
G. V. Plehanoville hänen M. N. Ljadovin avoimeen kirjeeseen anta-
mansa vastauksen johdosta. Ljadov kääntyi Plehanovin puoleen
avoimin kirjein „Iskran” („Kipinän”) 67. numerossa kesäkuun
1 pnä 1904 Plehanovin kirjoituksen „Теперь молчание невозможно!”
 („Nyt ei voida olla vaihtii”) johdosta; kirjoitus oli julkaistu „Iskran”
66. numerossa toukokuun 15 pnä 1904. Plehanov arvosteli ankarasti
KK:n ulkomaisten edustajien toimintaa ja kehotti KK:n jäseniä
sanoutumaan irti V. I. Leninistä ja hänen kirjasestaan „Askel eteen-
päin, kaksi askelta taaksepäin”. Ljadov vaati Plehanovia esittämään
avoimesti tosiasiat ja asiakirjat, jotka voisivat tukea Plehanovin
esittämää KK:n ulkomaisten edustajien toiminnan arvostelua, sekä
todella perustelemaan sen KK:n jäsenille esitetyn vaatimuksen, että
on sanouduttava irti Leninistä. Plehanov vastasi Ljadoville samassa
„Iskran” numerossa ja vastaus oli törkeän poleeminen. Hän ei kui-
tenkaan antanut vastausta Leniniin ja Keskuskomiteaan kohdistunei-
siin syytöksiin, mitä Ljadov oli vaatinut. Plehanovin vastaus aiheutti
sen, että ulkomailla olleiden bolshevikkien ryhmä (37 henkeä) kään-
tyi uudestaan avoimin kirjein hänen puoleensa. Bolshevikkien kir-
jeessä todettiin Plehanovin karttaneen vahvistamasta asiakirjoja
tosiasioin niitä syytöksiä, jotka hän oli esittänyt Keskuskomiteaa ja
sen ulkomaisia edustajia vastaan, ja moitittiin hänen käyttäytymis-
tään kyseisessä tapauksessa ja yleensä hänen käyttäytymistään
VSDTP:n II edustajakokouksen enemmistön suhteen.— 107.

¹⁵⁷ Tässä mainitut bolshevistiset julkaisut ja asiakirjat ovat seuraavat:
1) Galjorkan (M. S. Olminskin) ja Rjadovoin (A. A. Bogdanovin)
kirjanen „Наши недоразумения” („Väärinkäsityksemme”),
2) V. D. Bontsh-Brujevitshin ilmoitus sosialidemokraattisen bolshe-
vistisen kirjallisuuden kustantamohankkeesta ja mukaan liitetty Gle-
bovin (Noskovin) kirje kieltäytymisestä painaa mainittu ilmoitus
puolueen kirjapainossa, 3) Galjorkan kirjanen „Долой бонапартизм!”
 („Alas bonapartalaisuus!”) (Bontsh-Brujevitshin ilmoitus julkaistiin
kirjansen „Väärinkäsityksemme” viimeisellä lehdellä; ks. vuoden 1904
Geneven painosta).— 108.

¹⁵⁸ *Asia*, josta V. I. Lenin keskusteli puolueen kirjapainoa hoitaneen
„Iljan” (I. S. Vilenskin) kanssa, tarkoitti Leninin ja Keskuskomi-
tean sovittelijaenemmistön välistä selkkausta Genevessä sijainneen
puolueen kirjapainon hoitamista koskevassa kysymyksessä.— 108.

- ¹⁵⁹ V. I. Leninin mainitsema „*sopimus*” tarkoittaa Leninin sopimusta silloin ulkomaille KK:n ulkomaiseksi edustajaksi ja Neuvoston toiseksi jäseneksi KK:n puolesta (Venäjälle matkustaneen F. V. Lengnikin tilalle) saapuneen V. A. Noskovin kanssa yhteisestä ja solidaarisesti Leninin kanssa tapahtuvasta esiintymisestä ulkomailta Keskuskomitean nimissä. „Sopimus” allekirjoitettiin toukokuun 26 pnä silloin ulkomailta oleskelleen Keskuskomitean kolmannen jäsenen M. M. Essenin läsnä ollessa ja osanotolla (ks. Teokset, 7. osa, ss. 416—417 ja 411—415).— 108.
- ¹⁶⁰ Tarkoitetaan Venäjälle viidelle Keskuskomitean jäsenelle lähetettyä V. I. Leninin kirjettä, joka sisältää perustellun vastalauseen KK:n „heinäkuun julkilausuman” johdosta (ks. Teokset, 7. osa, ss. 450—451).
- Keskuskomitean „*heinäkuun julkilausuma*” on päätös, jonka KK:n nimessä hyväksyivät Keskuskomitean sovittelijajäsenet L. B. Krasin, V. A. Noskov ja L. J. Galperin heinäkuussa 1904. Se julkaistiin „Iskran” („Kipinän”) 72. numerossa elokuun 25 pnä 1904 otsikoin „Заявление Центрального Комитета” („Keskuskomitean julkilausuma”). Tuossa päätöksessä sovittelijat tunnustivat G. V. Plehanovin kooptoiman „Iskran” menshevistisen toimituksen kokoonpanon lailliseksi ja puolustivat menshevikkien opportunistia. He kooptoivat Keskuskomiteaan vielä kolme sovittelijaa: A. I. Ljubimovin, L. J. Karpovin ja I. F. Dubrovinskin. Sovittelijat esiintyivät puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista vastaan ja laskevat hajalle KK:n Eteläisen byroon, joka oli harjoittanut agitaatiota edustajakokouksen koollekutsumisen puolesta. He riistivät Leniniltä puolueen Keskuskomitean ulkomaisen edustajan oikeudet ja kielsivät julkaisemasta hänen teoksiaan ilman KK:n kollegion lupaa.
- „Heinäkuun julkilausuman” hyväksyminen merkitsi, että Keskuskomitean sovittelijajäsenet kavalsivat VSDTP:n II edustajakokouksen päätökset.— 108.
- ¹⁶¹ V. I. Lenin tarkoittaa „*Kirjettä Keskuskomitean asiamiehille ja VSDTP:n komiteoiden jäsenille, jotka ovat ilmaisseet kannattavansa puolueen II edustajakokouksen enemmistöä*” (ks. Teokset, 7. osa, ss. 452—453).— 108.
- ¹⁶² Puhe on Genevessä sijainneesta venäläisestä osuuskunnallisesta kirjapainosta, jonka kanssa Bontsh-Brujevitsh teki ajoissa sopimuksen bolshevistisen kirjallisuuden julkaisemisesta sen jälkeen, kun Lenin ja ulkomainen kirjallisuusryhmä olivat asiallisesti katsoen katkaisseet välinsä sovitteluhenkiseen Keskuskomiteaan.— 109.
- ¹⁶³ Puhe on vallankaappauksesta, jonka suoritti Keskuskomiteassa sen jäsenten sovittelijakolmikko (Noskov, Krasin ja Galperin) „heinäkuun” istunnossa (ks. tätä osaa, 160. huomautus).— 109.
- ¹⁶⁴ Koska V. A. Noskov oli ehdottanut luvan pyytämistä Keskuskomitealta V. D. Bontsh-Brujevitshin suunnitteleman kustantamon järjestämiseen, Bontsh-Brujevitsh aikoi nähtävästi pyylää Noskovilta kirjeitse itselleen puolueen kirjallisuuden julkaisemislupaa.— 110.

- ¹⁶⁵ Puhe on Galjorkan ja Rjadovoin kirjasesta „Наши недоразумения” („Väärinkäsityksemme”).— 110.
- ¹⁶⁶ Tämän kirjeen V. I. Lenin kirjoitti tyhjälle paikalle kirjeessä, jonka V. A. Noskov oli kirjoittanut V. D. Bontsh-Brujevitshille syyskuun 12 pnä 1904 ja jonka Bontsh-Brujevitsh lähetti Leninille.— 110.
- ¹⁶⁷ Salanimiä „Samsonov” ja „pan” käyttäneitä ei tunneta.— 110.
- ¹⁶⁸ Kirjeensaajaa ei ole saatu selville.— 115.
- ¹⁶⁹ Enemmistökomiteoiden Byroon tiedonannossa puolueen III edustajakokouksen koollekutsumisesta, niiden organisaatiokysymysten joukossa, jotka edustajakokouksen piti ratkaista, oli keskusten uudestijärjestämistä koskeva kohta. Sen sanamuoto kuului: „On oltava yksi keskus, ja sen on oltava *venäläinen*”. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 72 („НКР edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, s. 72). Lenin kannatti sitä, että oli säilytettävä VSDTP:n II edustajakokouksessa hyväksytty keskusten järjestelmä: puolueen Keskuskomitea, Pää-äänenkannattaja ja Neuvosto (ks. Teokset, 8. osa, ss. 184—186).— 115.
- ¹⁷⁰ „Vperjod” („Eteenpäin”) lehden 8. numerossa helmikuun 28 (15) pnä 1905 julkaistun kirjoituksen „От редакции” („Toimitukselta”) oli kirjoittanut V. I. Lenin; se on julkaistu Teoksissa otsikoin „Puolueen III edustajakokouksen koollekutsumisesta” (ks. 8. osaa, ss. 164—166).— 115.
- ¹⁷¹ „Vperjod” („Eteenpäin”) lehden 8. numerossa helmikuun 28 (15) pnä 1905 julkaistiin osastossa „Puolueesta” seuraava M. S. Olminskin laatima tiedotus: „Toimitukselta. Olemme juuri saaneet tiedotuksen, jonka voi ymmärtää niin, että Keskuskomitea on suostuvainen edustajakokouksen viipymättömään koollekutsumiseen. Menemättä toistaiseksi lainkaan takuuseen tuon tiedotuksen paikkansapitävyydestä pidämme sitä kuitenkin totena. KK on useita kuukausia taistellut edustajakokouksen koollekutsumista vastaan hajottaen järjestöjä sekä boikotoiden ja häiriten toiminnallaan komiteita, jotka ovat kannattaneet edustajakokouksen koollekutsumista. Sellainen taktiikka on kärsinyt vararikon. Ja nyt, pitäen ohjeanaan omaa sääntöään, että 'tarkoituksenmukaisuus on kaikki kaikessa, muodollisuus ei ole mitään', KK on 'tarkoituksenmukaisuuden' tähden (toisin sanoen edustajakokouksen estämiseen tähden) valmis lausumaan muodollisesti vaikka sata kertaa, että se on edustajakokouksen viipymättömän koollekutsumisen kannalla.”
- Tuohon tekstiin V. I. Lenin teki seuraavan lisäyksen: „Uskomme ettei Byroo eivätkä paikalliskomiteatkaan salli puolueen 'Shidlovskin komission' petkuttaa itseään silmänkääntötempuilla.” Samanlainen suhtautuminen Keskuskomitean suostumukseen on ilmaistu myös Leninin kirjeessä S. I. Guseville helmikuun 25 piltä 1905 (ks. Teokset, 34. osa, s. 289).— 115.

- ¹⁷² Puhe on Keskuskomitean jäsenten vangitsemisesta kirjailija L. Andrejevin asunnossa Moskovassa helmikuun 9 (22) pnä 1905.— 115.
- ¹⁷³ V. I. Leninin kirje Englannin „Työväenedustuskomitean” sihteerille oli lähetetty seuraavanlaisissa olosuhteissa. Venäjällä puhjenneiden lakkojen yhteydessä perustivat Lontoossa toimineet venäläiset sosialidemokraattiset järjestöt vuonna 1904 Venäjän lakkolaisten avustamiskomitean, joka lähetti Englannin ammattiliitoille avun-antokehotuksen. Päätettiin kääntyä myös „Työväenedustuskomitean” („Labour Representation Committee”) puoleen, jonka sihteerinä toimi MacDonal. Neuvonpito Komitean kanssa annettiin K. M. Tahtarjovin ja N. A. Aleksejevin tehtäväksi, kun molemmat kuuluivat Lontoon venäläiseen sosialidemokraattiseen järjestöön, joka ei silloin vielä ollut jakautunut kahtia. „Työväenedustuskomitea” suostui avunantopyyntöön, mutta asetti ehdoksi, että osa rahalähetyksestä käytettäisiin avun antamiseen tsaarin Venäjällä tammi-kuun 9 (22) pnä 1905 ja tuon päivän jälkeen kaatuneiden lukuisten uhrien leskille ja orvoille.— 117.
- ¹⁷⁴ V. I. Leninin kirjettä VSDTP:n Pietarin komitealle maaliskuun 13 pntä 1905 ks. Ленинский сборник V, стр. 162 (V Lenin-kokoelma, s. 162).— 117.
- ¹⁷⁵ Puhe on puolueen III edustajakokouksen työskentelyn alkamisesta. V. I. Lenin kirjoitti P. A. Krasikoville keskiviikkona, huhtikuun 5 pnä, ja arveli edustajakokouksen alkavan aikaisintaan maanantaina (huhtikuun 10 pnä). Edustajakokous avattiin todellisuudessa vasta huhtikuun 25 pnä (u. l.). Keskuskomitean jäsenet, jotka kuuluivat edustajakokouksen koollekutsumista varten muodostettuun Organisaatiokomiteaan, tekivät viimeisen yrityksen sopimukseen pääsemiseksi puolueen Neuvoston kanssa edustajakokouksen tunnustamisesta ja myönsivät Neuvostolle aikaa vastauksen antamiseen.— 118.
- ¹⁷⁶ „Dnevnik Sotsial-Demokrata” („Sosialidemokraatin Päiväkirja”)— epäsäännöllisesti ilmestynyt lehti, jota G. V. Plehanov julkaisi; ilmestyi Genevessä pitkin väliajoin maaliskuusta 1905 huhtikuuhun 1912; ilmestyi 16 numeroa. „Dnevnikä” alettiin julkaista uudelleen Pietarissa vuonna 1916; ilmestyi yksi numero.— 118.
- ¹⁷⁷ Puhe on yhteisestä Keskuskomitean ja Enemmistökomiteoiden Byroon nimissä maaliskuun 12 pnä 1905 esitetystä vetoamuksesta puolueelle sopimuksen aikaansaamisesta näiden molempien keskus-ten kesken, III edustajakokouksen koollekutsumisesta, Organisaatiokomitean muodostamisesta niiden toimesta edustajakokouksen koollekutsumista varten, edustajakokouksen päiväjärjestyksestä y.m. (ks. „Vperjod” („Eteenpäin”) № 13, huhtikuun 5 (maaliskuun 23) pnä 1905).— 118.
- ¹⁷⁸ „Vperjod” („Eteenpäin”) lehden 13. numerossa julkaistiin otsikoin „Организационный вопрос” („Organisatorinen kysymys”) luonnos Enemmistökomiteoiden Byroon selostukseksi VSDTP:n III edustaja-

kokoukselle (luonnoksen oli laatinut „Ivanov” — A. A. Bogdanov); se sisälsi muutosehdotukset puolueen Sääntöihin.— 118.

- 179 V. I. Lenin tarkoittaa P. A. Krasikovin selostusta. Krasikov oli Ulkomaisten järjestön komitean edustajana VSDTP:n III edustajakokouksessa. Tuo komitea johti ulkomaisia bolshevistisia ryhmiä, jotka olivat lohjonneet pois Ulkomaisesta liigasta, joka oli Liigan II edustajakokouksen jälkeen täydellisesti menshevikkien käsissä.— 118.
- 180 *Kiska* — L. A. Fotijeva — NKP:n jäsen vuodesta 1904. Ollessaan maanpaossa (vv. 1904—1905) Genevessä ja Pariisissa hän piti puoluetyönään yllä yhteyksiä Venäjän bolshevistisiin järjestöihin yhdessä N. K. Krupskajan kanssa. „Kiska” ei ollut Fotijevasta puoluessa käytetty salanimi; siten häntä nimittivät M. I. Uljanova ja N. K. Krupskaja. Kirjeissään V. I. Lenin nimitti häntä joskus myös niin.— 118.
- 181 Kirjeensaajaa ei ole saatu selville.— 119.
- 182 V. I. Lenin koskettelee seikkaperäisesti F. Engelsin teosta „*Die deutsche Reichsverfassungskampagne*” („Saksalainen kampanja valtakunnan perustuslaista”) toukokuun 1 p:nä 1905 VSDTP:n III edustajakokouksessa pitämässään selostuksessa sosialidemokraattien osallistumisesta väliaikaiseen vallankumouhallitukseen (ks. Teokset, 8. osa, ss. 383—386). Tämä Engelsin teos, joka on historiallinen katsaus vuoden 1849 Badenin—Pfalzin kapinaan, johon Engels oli ottanut omakohtaisesti osaa Willichin adjutantina, julkaistiin v. 1850 „*Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue*” aikakauslehden ensimmäisissä kolmessa numerossa.— 119.
- 183 Keskuskomitean kirje elokuun 24 (syyskuun 6) p:ltä 1905, jonka oli allekirjoittanut kolme KK:n jäsentä (A. Bogdanov, D. Postolovski ja L. Krasin), oli kirjoitettu vastaukseksi V. I. Leninin kirjeeseen elokuun 14 p:ltä (u.l.) 1905 (ks. Teokset, 34. osa, ss. 318—319).
Leninin kirjeen viimeinen kappale („*III. Rahoista*”) on vastaus KK:n kolmen jäsenen huomautukseen, että „Proletari” („Proletaari”) lehteä on julkaistava ulkomailta saatavilla varoilla.— 123.
- 184 Tarkoitetaan Keskuskomitean päätöslauselmaa, joka julkaistiin „Proletari” („Proletaari”) lehden 19. numerossa lokakuun 3 (syyskuun 20) p:nä 1905 otsikoin „*Центральный Комитет о Госуд. думе*” („Keskuskomitea Valtakunnanduumasta”).— 124.
- 185 „*Letutshije Listki Tsentralnogo Komiteta RSDRP*” („VSDTP:n Keskuskomitean Lentolehtisiä”) julkaistiin kesä—syyskuussa 1905. Kaikkiaan ilmestyi 4 numeroa. Ensimmäisessä numerossa, jossa oli päiväys 10. kesäkuuta (v. l.) 1905, sanottiin: „Puolueen edustajakokous on antanut KK:lle vaikean ja vastuullisen tehtävän — puolueen poliittisen johtamisen edustajakokouksen laatimien perusohjelmien mukaisesti. Eräänä tuon tehtävän täyttämisen välineenä tulee olla 'KK:n Lentolehtisten', jotka omistetaan juoksevien taktillisten ja organisaatiokysymysten selittämiseksi. 'Lentolehtiset' ilmestyvät

- tarpeen vaatiessa. Toimitus ei sido itseään lupauksella julkaista niitä määrääjain." Ensimmäinen numero painettiin Pietarin komitean kirjapainossa; se painettiin uudestaan, joskaan ei täydellisesti, Moskovan komitean kirjapainossa. Toisesta numerosta alkaen „Lento-lehtisiä” monistettiin hektografilla.— 125.
- ¹⁸⁶ V. I. Lenin tarkoittaa Nikolajevista saatua kirjettä, joka julkaistiin „Proletarin” („Proletaarin”) 9. numerossa heinäkuun 26 (13) pnä 1905 osastossa „Puolueesta”.— 126.
- ¹⁸⁷ Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen konferenssi, josta V. I. Lenin kirjoittaa, pidettiin Riiassa 7.—9. (20.—22.) syyskuuta 1905. VSDTP:n Keskuskomitea kutsui konferenssin koolle suunnittelemaan taktiikkaa Valtakunnanduuman suhteen. Siinä oli läsnä edustajia VSDTP:n KK:sta, menshevikkien Organisaatiokomissiosta, Bundista, Läntimaan sosialidemokratiasta, Puolan ja Liettuan sosialidemokratiasta ja Ukrainan vallankumouspuolueesta. Konferenssi hyväksyi menshevikkien vastalauseista huolimatta heitä vastaan suunnatun päätöslauselman Bulyginin duuman aktiivisesta boikotoinnista. Konferenssin päätökset julkaistiin „Proletarin” („Proletaarin”) 22. numerossa lokakuun 24 (11) pnä 1905. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 91—94 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, ss. 91—94). Arvio niistä on esitetty Leninin kirjoituksissa „Poliittisen ryhmittymisen ensimmäisiä tuloksia” ja „Tappion kärsineiden hysteriaa” (ks. Teokset, 9. osa, ss. 384—392 ja 393—395).— 128.
- ¹⁸⁸ Kansainvälinen sosialistinen toimisto (KST) — II Internationalen toimeenpaneva elin; muodostettu Pariisin kongressin päätöksen mukaisesti v. 1900. Vuosina 1905—1912 V. I. Lenin kuului KST:oon VSDTP:n edustajana.— 129.
- ¹⁸⁹ Asian salaamiseksi kirjeenvaihdossa piti Berliiniä nimittää sovitusti Odessaksi ja Königsbergiä Varsovaksi.
Tuonnempana, samoin kuin V. I. Leninin kirjeessä lokakuun 5 pltä 1905 (ks. Teokset, 34. osa, ss. 341—342), tarkoitetaan Keskuskomitean ja Pää-äänenkannattajan toimituksen jäsenten yhteistä kokousta, johon Lenin osallistui.— 129.
- ¹⁹⁰ Puhe on V. I. Leninin tuotteiden julkaisemisesta. Sopimus Leninin teosten julkaisemisesta kolmessa osassa allekirjoitettiin M. Kedrovin johtaman kustannusliike „Zernon” kanssa elokuun 10 pnä 1907 (sopimuksen alkuperäiskappale on tallella NKP:n KK:n marxismileninismien instituutin arkistossa). Julkaistaviksi aiotujen koottujen teosten kolmesta osasta vuoden 1907 marraskuun puolivälissä (kanteen on merkitty v. 1908) ilmestyi ensimmäinen osa: „За 12 лет. Собрание статей. Том первый. Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии”, СПб., 1908 („12 vuoden ajalta. Koottu kirjoitukset. Ensimmäinen osa. Kaksi suuntausta Venäjän marxilaisuudessa ja Venäjän sosialidemokratiassa”, Pietari, 1908). Kohta

- poliisi takavarikoi kirjan, mutta huomattava osa painosmäärästä onnistuttiin pelastamaan, ja kirjan leviäminen salaa jatkui. Suunnitellun toisen osan asemesta onnistuttiin julkaisemaan vain kokoelma: Вл. Ильин. „Аграрный вопрос”, ч. I, СПб., 1908 (Vl. Iljin. „Agraarikysymys”, I osa, Pietari, 1908). Tämän kokoelman toinen osa, johon sisältyi teos „Sosialidemokratian agraari-ohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907” (ks. Teokset, 13. osa, ss. 205—413), takavarikoitiin kirjapainosta.— 130.
- ¹⁹¹ Palattuun puolueen Lontoon edustajakokouksesta V. I. Lenin asui Suomessa Pietarin lähetyksillä. Alkaneiden vangitsemisten yhteydessä bolshevistinen keskus päätti siirtää „Proletari” („Proletaari”) lehden julkaisemisen Suomesta ulkomaille. Leninille sekä myös A. A. Bogdanoville ja I. F. Dubrovinskillle annettiin tehtäväksi matkustaa ulkomaille johtamaan „Proletaria”. Lenin matkusti Suomesta joulukuussa 1907, vietti muutaman päivän Tukholmassa N. K. Krupskajaa odotellen, oli 3 päivää Berliinissä ja saapui Geneveen joulukuun 25 pnä 1907 (tammikuun 7 pnä 1908).— 131.
- ¹⁹² Puhe on „Proletarin” („Proletaarin”) kirjapainon ja lähettämön johtajan toimesta.— 131.
- ¹⁹³ Kesäkuun 13 pnä 1907 Tiflisissä suoritettiin postista kuljetettujen Valtionpankin rahojen pakkoluovutus. Pakkoluovutuksen järjestäjän „Kamon” (Ter-Petrosjanin) ja sen kaikkien osanottajien onnistui paeta. Mutta Venäjän hallitus ilmoitti maansa poliisille ja ulkomaille pakkoluovutettujen 500 ruplan seteleiden sarja- ja järjestysnumerot; joulukuussa 1907 Berliinissä, Münchenissä, Pariisissa, Kööpenhaminassa, Tukholmassa ja Genevessä vangittiin samanaikaisesti näitä seteleitä vaihtaneet henkilöt. Marraskuussa 1907 Berliinissä vangittiin Tiflisissä suoritettujen pakkoluovutuksen järjestäjä, jonka provokaattori J. Zhitomirski antoi ilmi. Saatuaan selville „Kamon” henkilöllisyyden Venäjän hallitus vaati luovuttamaan hänet rikoksentekijänä, ja „Kamo” luovutettiin. Tiflisissä suoritettujen pakkoluovutuksen osanottajia etsittäessä toimeenpantiin vangitsemisia Pariisin, Münchenin, Geneven ja Tukholman venäläisissä sosialidemokraattisissa siirtokunnissa.— 131.
- ¹⁹⁴ Puhe on V. I. Leninin teoksesta „Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907” (ks. Teokset, 13. osa, ss. 205—413).— 132.
- ¹⁹⁵ Duuman 104 edustajan lakiehdotuksen, joka julkaistiin ranskaksi julkaisussa „Rapport du Parti Socialiste Révolutionnaire de Russie au Congrès Socialiste International de Stuttgart” (Août 1907), Gand, 1907 („Venäjän sosialistivallankumouksellisten puolueen selostus sosialistisen Internationalen Stuttgartin kongressille” (elokuu 1907), Gent, 1907), ss. 289—304, esitti I. Mushenko, II Valtakunnanduuman edustaja, Duuman agraarivaliokunnan jäsen ja virallinen selostaja eserien duumaryhmän puolesta. Ehdotus julkaistiin venäjän kielellä kokoelmassa „Материалы, напечатанные во время

сессии Государственной думы 2 созыва”, СПб., 1907, стр. 486—491 („Valtakunnanduuman toisen kokoonpanon istuntokaudella julkaistut aineistot”, Pietari, 1907, ss. 486—491). Lenin ei tuota julkaisua nähnyt, mistä on todisteena hänen huomautuksensa teokseen „Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907” (ks. Teokset, 13. osa, s. 258, ensimmäinen alaviite).— 132.

¹⁹⁶ G. A. Kuklin — sosialidemokraatti, emigrantti, sosialidemokraattisen kirjallisuuden kustantaja; vuodesta 1901 oli sosialidemokraattisen „Zhizn” („Elämä”) ryhmän jäsen; vuonna 1905 yhtyi bolshevikkeihin; kokosi suuren vallankumouksellista kirjallisuutta käsittäneen kirjaston. Kuklinin kokoama kirjasto toimi Genevessä vuodesta 1902 yleisenä kirjastona. Kirjasto siirtyi bolshevikkeille heinäkuussa 1907 Kuklinin kuoleman jälkeen jälkisaädöksen mukaisesti.

Siihen aikaan Genevessä Kuklinin kirjaston hoitajana toimineen V. A. Karpinskin kirjettä ei ole onnistuttu löytämään.— 135.

¹⁹⁷ Z. A. Peshkov — A. M. Gorkin ottopoika.— 135.

¹⁹⁸ N. B. Bogdanova — A. A. Bogdanovin puoliso.— 135.

¹⁹⁹ VSDTP:n viidennen (Lontoon) edustajakokouksen aikana (30. huhtikuuta—19. toukokuuta (13. toukokuuta—1. kesäkuuta) 1907) puolueen vaikean finanssitilan takia otettiin A. M. Gorkin avun turvin rahalaina eräältä englantilaiselta luvaten maksaa velka takaisin vuoden 1908 tammikuun 1 päivään mennessä. Bolshevikkipuolue maksoi velan v. 1922.— 136.

²⁰⁰ Keskuskomitean kokous — VSDTP:n KK:n täysistunto, joka pidettiin Genevessä 11.—13. (24.—26.) elokuuta 1908. Lontoon velkaa koskevista kysymyksestä täysistunto päätti muodostaa kolmihenkisen (bolshevikki, menshevikki ja bundilainen) komission ja antaa sen tehtäväksi kirjoittaa kirje englantilaiselle. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 188 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, s. 188).— 136.

²⁰¹ Lokakuussa 1908 V. I. Lenin sai J. M. Stekloilta kehotuksen ottaa osaa N. G. Tshernyshevskin elämälle ja toiminnalle omistetun kirjoituskokoelman laatimiseen. Steklov suunnitteli Leninille aiheen „Tshernyshevski ja talonpoikaiskysymys” ja pyysi tiedottamaan kirjeensä sisällön Bogdanoville. Lenin lähetti Bogdanoville Steklovin koko kirjeen ja oman huomautuksensa.

Kokoelman julkaisemishanke raukesi.— 137.

²⁰² Lokakuulaiset — „Lokakuun 17 pn liitto” nimisen puolueen jäseniä; se perustettiin Venäjällä tsaarinvuoden 1905 lokakuun 17 pn manifestin julkaisemisen jälkeen. Se oli vastavallankumouksellinen puolue, joka edusti ja puolusti suurporvariston sekä kapitalistien tapaan isännöivien tilanherrojen etuja. Lokakuulaiset tukivat täydellisesti tsarinhallituksen sisä- ja ulkopoliittikkaa.— 138.

- ²⁰³ Puhe on *Ruotsin yleislakosta*, joka puhkesi elokuun 4 pnä 1909 vastaukseksi eri teollisuusalojen 83.000 työläistä koskeneeseen työnsulkuun, jonka työnantajain liitto julisti elokuun 2 pnä. Lakko kesti toista kuukautta.— 139.
- ²⁰⁴ Tarkoitetaan V. I. Leninin artikkelia „*Otzovismmin ja jumalanrakentamisen kannattajain puolueeryhmästä*” (ks. Teokset, 16. osa, ss. 16—49).— 139.
- ²⁰⁵ Ei ole saatu selville, nimenomaan mistä Rosa Luxemburgin kirjoituksesta tässä on puhe. „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) lehden 11. numerossa julkaistiin helmikuun 26 (13) pnä 1910 eräs Rosa Luxemburgin kirjoitus „August Bebel”. VSDTP:n KK:n vuoden 1910 tammikuun täysistunnon jälkeen „Proletari” („Proletaari”) lehti ei ilmestynyt. Lenin saattaa tarkoittaa Saksan tai Puolan sosialidemokraattisessa lehdistössä julkaistuja Rosa Luxemburgin kirjoituksia, jotka L. Tyszka oli hänelle lähettänyt.— 140.
- ²⁰⁶ Pian tammikuussa 1910 pidetyn Keskuskomitean täysistunnon jälkeen vangittiin Venäjällä I. F. Dubrovinski (Innokenti), V. P. Nogin (Makar) ja I. P. Goldenberg (Meshkovski).— 144.
- ²⁰⁷ Puhe on Keskuskomitean Venäjällä toimineen osan („kollegion”) koollekutsumisesta ja sen täydentämisestä uusilla jäsenillä suorittamalla täytevaalit. Viimeksi mainittu oli käynyt tarpeelliseksi sen vuoksi, kun muutamat Lontoon edustajakokouksessa vuonna 1907 valitut KK:n jäsenet oli vangittu. Likvidaatorit, jotka suhtautuivat kielteisesti KK:n toiminnan entiselleen palauttamiseen Venäjällä, vastustivat kaikin tavoin vapaalle jalalle jääneiden KK:n jäsenten koollekutsumista ja sen kokoonpanon täydentämistä uusilla jäsenillä. Heidän muodollinen kieltäytymisensä ottamasta osaa yritykseen palauttaa KK:n toiminta entiselleen oli sittemmin suurimpana syynä tammikuussa 1910 pidetyssä KK:n täysistunnossa solmitun sopimuksen rikkoutumiseen. V. I. Leninin tinkimättömän vaatimuksen tuloksena Venäjälle matkusti J. Marchlewski.— 144.
- ²⁰⁸ V. I. Lenin tarkoittaa matkaa Kööpenhaminaan, II Internationalen VIII kansainväliseen sosialistikongressiin, joka pidettiin 28. elokuuta—3. syyskuuta (u.l.) 1910.— 144.
- ²⁰⁹ Syyskuun 28 pnä 1910 V. I. Lenin palasi Pariisiin Kööpenhamnasta, jossa hän viipyi II Internationalen VIII kansainvälisen sosialistikongressin jälkeen ja josta teki matkan Tukholmaan tavataksaan äitinsä M. A. Uljanovan ja sisarensa M. I. Uljanovan.— 145.
- ²¹⁰ F. Engelsin artikkeli „*Kann Europa abrüsten?*” („Voiko Eurooppa riisuutua aseista?”) julkaistiin „Vorwärts” („Eteenpäin”) lehden 51.—56. ja 58.—59. numerossa 1.—7. ja 9.—10. maaliskuuta 1893.— 145.
- ²¹¹ Puhe on L. Martovia vastaan tähdätystä J. Marchlewskin kirjoituksesta „*Ein Mißverständnis*” („Väärinkäsitys”), joka julkaistiin „Die Neue Zeit” („Uusi Aika”) aikakauslehden 4. numerossa lokakuun

28 pnä 1910, ss. 100—107. Seikkaperäisemmin siitä ks. Leninin Marchlewskille lokakuun 7 pnä 1910 lähettämästä kirjeestä (Teokset, 34. osa, ss. 423—428).— 147.

²¹² V. I. Leninin kirjoitus „Venäjällä käydyin puolueensisäisen taistelun historiallinen sisältö” julkaistiin vasta huhtikuun 29 (toukokuun 12) pnä 1911 „Diskussionnyi Listokin” („Väittelylehden”) (VSDTP:n Pää-äänenkannattajan „Sotsial-Demokratini” („Sosialidemokraatin”) liitteen) 3. numerossa (ks. Teokset, 16. osa, ss. 375—393).— 147.

²¹³ C. Huysmansin kirjeeseen V. I. Leninin kirjoittaman vastauksen luonnosta ei ole löydetty.— 150.

²¹⁴ Puhe on Moskovassa joulukuusta 1910 huhtikuuhun 1911 ilmestyneen bolshevistisen legaalisen „Mysl” („Ajatus”) aikakauslehden lakkauttamisesta tsaarihallituksen toimesta.— 151.

²¹⁵ V. I. Lenin tarkoittaa venäjännöstä K. Kautskyn kirjasesta „*Taktische Strömungen in der deutschen Sozialdemokratie*”, Berlin, 1911 („Taktilliset suuntaukset Saksan sosialidemokratiassa”, Berliini, 1911), jonka alku julkaistiin aikakauslehti „Myslin” („Ajatuksen”) 5. numerossa huhtikuussa 1911; se oli syynä aikakauslehden lakkauttamiseen.— 151.

²¹⁶ Puhe on K. Kautskyn kirjoituksesta „*Malthusianismus und Sozialismus*” („Malthusilaisuus ja sosialismi”), joka julkaistiin „Die Neue Zeit” („Uusi Aika”) aikakauslehden 18., 19. ja 20. numerossa helmikuussa 1911.— 152.

²¹⁷ Tarkoitetaan J. M. Steklovin kirjaa „Н. Г. Чернышевский, его жизнь и деятельность (1828—1889)” („N. G. Tshernyshevski, hänen elämänsä ja toimintansa (1828—1889)”), joka julkaistiin v. 1909.— 152.

²¹⁸ *Keskuskomitean Ulkomainen byroo* (KKUB) muodostettiin VSDTP:n Keskuskomitean täysistunnossa elokuussa 1908 edustamaan koko puoluetta ulkomailla, ja se oli Keskuskomitean Venäjän-kollegion alainen. Pian KK:n tammikuun täysistunnon jälkeen vuonna 1910 KKUB:ssa muodostui likvidaattorienemmistö, ja KKUB:sta tuli puolueenvastaisten voimien keskus. KKUB:n likvidaattoruustaktiikka pakotti bolshevikit kutsumaan edustajansa (Aleksandrovin — N. A. Semashkon) pois sen kokoonpanosta toukokuussa 1911. Hieinan myöhemmin kutsuttiin pois Puolan ja Latvian sosialidemokratian edustajat.

Tammikuussa 1912 KKUB lakkasi toimimasta.— 153.

²¹⁹ *Organisaatiokomissio* (Ulkomainen organisaatiokomissio) ja *Teknillinen komissio* (Ulkomainen teknillinen komissio) muodostettiin VSDTP:n Keskuskomitean jäsenten neuvottelukokouksessa kesäkuussa 1911 Prahan puoluekonferenssin valmistelun yhteydessä.

Organisaatiokomission ja Teknillisen komission jäsenten enemmistön (M. K. Vladimirov, V. L. Leder, A. I. Ljubimov y.m.) sovittelepoliittikka ja heidän kieltäytymisensä alistumasta muodostetun

- Venäjän-organisaatiokomission päätöksiin pakottivat leniniläiset bolshevikit poistumaan niiden kokoonpanosta ja poistamaan itseltään vastuun niiden toiminnoista.— 153.
- ²²⁰ *Golosilaiset* — likvidaattori-menshevikkejä, jotka ryhtyivät ulkomaisen äänenkannattajansa „Golos Sotsial-Demokrata” („Sosialidemokraatin Ääni”) lehdessä ympärille (P. B. Axelrod, F. I. Dan, L. Martov, A. S. Martynov, A. N. Potresov y.m.); lehti ilmestyi Genevessä, sittemmin Pariisissa helmikuusta 1908 joulukuuhun 1911.— 153.
- ²²¹ *Vperjodilaiset* — otzovisteista, ultimativisteista, jumalanrakentajista ja empiriomonisteista (Machin ja Avenariuksen taantumuksellisen idealistisen filosofian kannattajista) koostuneen puolueenvastaisen „Vperjod” („Eteenpäin”) ryhmän kannattajia; ryhmä perustettiin joulukuussa 1909 A. Bogdanovin ja G. Aleksinskin aloitteesta; heidän lisäksi siihen kuuluivat A. V. Lunatsharski, M. N. Ljadov, M. N. Pokrovski, A. V. Sokolov y.m. Ryhmällä oli oma samanniminen kirjallinen äänenkannattajansa. Vuonna 1912 vperjodilaiset yhdistyivät likvidaattori-menshevikkien kanssa yhteiseksi puolueenvastaiseksi Trotskin järjestämäksi (Elokuun) blokiksi bolshevikkeja vastaan. Saamatta työläisten kannatusta ryhmä hajosi tosiasiallisesti jo vuonna 1913. Sen lopullinen hajoaminen tapahtui vuonna 1917, helmikuun vallankumouksen jälkeen.— 154.
- ²²² Tarkoitetaan V. I. Leninin teosta „*Publisistin kirjoituksia*”, sen neljättä lukua, joka on omistettu VSDTP:n KK:n vuoden 1910 tammikuun täysistunnossa sovittelijain ottaman asenteen erittelylle (ks. Teokset, 16. osa, ss. 221—226).— 156.
- ²²³ Pariisiin lähellä sijaitsevan Longjumaun puoluekoulun perusti vuoden 1911 kesällä bolshevistinen keskus Venäjältä saapuneita työntekijöitä varten. Koulussa luennoivat V. I. Lenin, I. F. Armand, N. A. Semashko y.m. Koulussa opiskelivat m.m. G. K. Ordzhonikidze, J. D. Zevin, I. I. Schwarz, työläiset I. S. Belostotski, A. I. Dogadov, I. V. Prisjagin. Opiskelijat kuuntelivat luentoja ja suorittivat seminaaritöitä. Koulun päättäneet tekivät laajaa puoluetyötä Venäjällä. Leninin mainitsemia kirjettä ks. Teosten 34. osasta, ss. 446—447.— 158.
- ²²⁴ „*Markkinoilla*” tarkoitetaan nähtävästi VSDTP:n Keskuskomitean jäsenten neuvottelukokousta, joka pidettiin Pariisissa 28. toukokuuta — 4. kesäkuuta (10.—17. kesäkuuta) 1911.— 158.
- ²²⁵ V. I. Lenin piti esitelmän aiheesta „Stolypin ja vallankumous” Genevessä maanantaina, syyskuun 19 (lokakuun 2) pnä 1911.— 161.
- ²²⁶ Tarkoitetaan „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) lehdessä vuosikertaa, J. Kamenevin kirjasta „Две партии” („Kaksi puoluetta”) N. Leninin esipuhein (ks. Teokset, 17. osa, ss. 208—211), G. V. Plehanovin „Dnevnik Sotsial-Demokrata” („Sosialidemokraatin Päiväkirja”) lehteä ja S. T. Arkomedin kirjaa „Рабочее движе-

- ние и социал-демократия на Кавказе" („Työväenliike ja sosialidemokratia Kaukasiassa”), I osa, G. V. Plehanovin esipuhein, Geneve, 1910.— 161.
- ²²⁷ *Kadetit* — perustuslaillis-demokraattisen puolueen, Venäjän liberaalis-monarkistisen porvariston johtavan puolueen jäseniä. Kadetti puolue perustettiin lokakuussa 1905; siihen kuului porvariston edustajia, tilanherroista lähtöisin olevia zemstovirkailijoita ja porvarillisen sivistyneistön edustajia. Pettääkseen työtätekeviä joukkoja kadetit nimitivät valheellisesti itseään „kansanvapauden” puolueeksi, mutta todellisudessa eivät menneet perustuslaillisen monarkian vaatimusta pitemmälle. Kadetit pitivät peruspäämääränään taistelua vallankumouksellista liikehtimistä vastaan ja pyrkivät jakamaan vallan tsaarin ja maaorjuutta kannattavien tilanherrojen kanssa. Ensimmäisen maailmansodan vuosina kadetit tukivat aktiivisesti tsaarihallituksen anastusluontoista ulkopoliittikkaa. Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen aikana he koettivat pelastaa monarkian. Ollen johtosessa porvarillisessa Väliaikaisessa hallituksessa kadetit harjoittivat Amerikan, Englannin ja Ranskan imperialisteille mieluista, kansaa vastaan tähdätyä vastavallankumouksellista politiikkaa. Lokakuun sosialistisen vallankumouksen päätyttyä voittoon kadetit esiintyivät leppymättöminä Neuvostovalan vihollisina, osallistuivat kaikkiin vastavallankumouksellisten aseellisiin esiintymisiin ja interventtien sotaretkiin. Interventtien ja valkokaartilaiden murskaamisen jälkeen kadetit jatkoivat ulkomailla maanpaossa vastavallankumouksellista toimintaansa Neuvostovaltaa vastaan.— 162.
- ²²⁸ *Valtakunnanneuvosto* — tsaarin Venäjällä toiminut lakien säätämistä neuvotteleva laitos, jonka jäsenet tsaari määräsi. Valtakunnanneuvostoon kuului etupäässä suurtilanomistajia ja ylhäisiä tsaarin virkamiehiä.— 162.
- ²²⁹ Tarkoitetaan XIX kansainvälistä rauhankongressia, joka pidettiin 22.—28. syyskuuta 1912 Genevessä.— 166.
- ²³⁰ „*Metallist*” („Metallimies”) — metallimiesten ammattiliiton äänenkannattajan, „Rabotshi po Metallu” („Metallityöläinen”) aikakauslehden eräs nimi; ilmestyi Pietarissa elokuun 30 (syyskuun 12) päivästä 1906 kesäkuun 12 (25) päivään 1914. Lehden toimitus oli kuten ammattiliiton hallintokin alussa likvidaattorien hallussa. Vuonna 1913 toimitettujen liiton hallinnon uusintavaalien jälkeen liiton johto ja lehden toimitus siirtyivät bolshevikkien käsiin.— 167.
- ²³¹ „*Sovremennyi Mir*” („Nyky maailma”) — kaunokirjallinen, tieteellinen ja poliittinen kuukauslehti; ilmestyi Pietarissa vuodesta 1906 vuoteen 1918. Lehden julkaisemiseen osallistuivat lähinnä menshevikit. Bolshevikkien ja Plehanovin menshevikkiryhmän välisen liiton aikana ja vuoden 1914 alussa bolshevikit osallistuivat lehden julkaisutyöhön. Imperialistisen maailmansodan aikana (1914—1918) lehdestä tuli sosialishovinistien äänenkannattaja.— 173.

- ²³² Puhe on II Internationalen ylimääräisen Baselin kongressin valiokunnasta, jonka tehtävänä oli laatia manifesti sodan uhkaa vastaan. Kongressi kutsuttiin koolle Balkanin sodan ja imperialistisen maailmansodan uhkan voimistumisen takia ja pidettiin marraskuun 24 ja 25 pnä 1912. Valiokuntaan, joka laati manifestia, kuului edustajia Ranskasta, Saksasta, Englannista ja Venäjältä, yksi kustakin maasta. VSDTP:n edustajien ja Kansainvälisen sosialistisen toimiston välisen sopimuksen mukaisesti Venäjää edusti valiokunnassa I. Rubanovitsh (eserrä). Kongressin istunnossa marraskuun 25 pnä hyväksyttiin yksimielisesti manifesti, jossa työläisiä kehoitettiin käyttämään proletariaatin järjestöä ja voimaa vallankumoukselliseen taisteluun sodan uhkaa vastaan.— 175.
- ²³³ Tarkoitetaan Kansainvälisen sosialistisen toimiston istuntoa, joka pidettiin Brysselissä lokakuun 28 ja 29 pnä 1912 ja jossa päätettiin kutsua koolle ylimääräinen sosialistikongressi. Venäjää edustivat istunnossa G. Plehanov ja I. Rubanovitsh. Toimiston erikoinen suljettu istunto oli omistettu Venäjän kysymyksille.— 175.
- ²³⁴ V. I. Lenin tarkoittaa K. Kautskyn kirjoitusta „*Der Krieg und die Internationale*” („Sota ja Internationale”), joka julkaistiin „*Die Neue Zeit*” („Uusi Aika”) aikakauslehden 6. numerossa marraskuun 8 pnä 1912, ss. 191—192.— 175.
- ²³⁵ Puhe on V. I. Leninin kirjoituksesta „*Amerikan presidentinvaalien tulokset ja merkitys*” (ks. Teokset, 18. osa, ss. 391—393).— 178.
- ²³⁶ *Theodore Roosevelt* — Amerikan Yhdysvaltojen presidentti vuosina 1901—1909.— 178.
- ²³⁷ „*Vetoomus Järkeen*” („Appeal to Reason”) — amerikkalaisten sosialistien sanomalehti; perustettu v. 1895.— 179.
- ²³⁸ „Pravdassa” ei kirjoitusta ollut julkaistu.— 182.
- ²³⁹ „*Zaprosy Zhizni*” („Elämän Vaatimukset”) — viikkolehti; ilmestyi vuosina 1909—1912 Pietarissa. Lehteä avustivat kadetit, kansansosialistit ja likvidaattori-menshevikit. Ylioppilas M:n kirjoitus „*Студенческие настроения*” („Ylioppilasmielialoja”) julkaistiin lehden 47. numerossa marraskuun 23 pnä 1912.— 182.
- ²⁴⁰ Kysymyksessä on VSDTP:n Keskuskomitean edustajiston selostus II Internationalen Baselin kongressista. Selostus julkaistiin „*Sotsial-Demokrat*” („Sosialidemokraatti”) lehden 33. numerossa tammi-kuun 12 (25) pnä 1913.— 184.
- ²⁴¹ V. I. Lenin tarkoittaa Keskuskomitean kuuden edustajan poistumista VSDTP:n alajaostosta Baselin kongressissa. KK:n edustajat perustelivat poistumisensa sillä, että he eivät olleet samaa mieltä alajaoston kanssa, kun se vahvisti Pietarin „aloiteryhmän” edustajan valtuudet hänen edustaessaan järjestöä, joka oli vihamielinen puoluetta kohtaan ja taisteli sitä vastaan.— 184.

- ²⁴² „*Prosvestshenije*” („Valistus”) — bolshevikkien yhteiskunnallis-poliittinen ja kaunokirjallinen kuukausijulkaisu; ilmestyi legaalisesti Pietarissa vuoden 1911 joulukuusta alkaen. Aikakauslehti perustettiin Leninin kehotuksesta tsaarihallituksen lakkauttaman Moskovassa ilmestyneen bolshevistisen „*Mysl*” („Ajatus”) aikakauslehden tilalle. Lenin johti „*Prosvestshenijen*” julkaisutyötä ulkomailta; aikakauslehdessä julkaistiin hänen teoksensa: „Vaalikamppailun periaatekysymyksiä”, „Vaalien tulokset”, „Arvostelevia huomautuksia kansallisuuskysymyksestä”, „Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta” ja muita.
- Toimituskollegiossa työskentelivät M. A. Saveljev, M. S. Olinski, A. I. Jelizarova y.m. Kaunokirjallista osastoa toimitti A. M. Gorki. Lehden painosmäärä lähenteli 5 tuhatta.
- Tsaarihallitus lakkautti lehden ensimmäisen maailmansodan edellä, kesäkuussa 1914. „*Prosvestshenijen*” julkaiseminen uudistettiin syksyllä 1917, mutta ilmestyi vain yksi numero (kaksoisnumero), jossa julkaistiin Leninin kirjoitukset „Kykenevätkö bolshevikit pitämään valtiovaltaa?” ja „Puolueen ohjelman tarkistamisesta”.— 185.
- ²⁴³ „*Kuurian kuusi työläistä*” — IV Valtakunnanduuman 6 sosialidemokraattista bolshevikki edustajaa (A. J. Badajev, R. V. Malinovski (paljastui myöhemmin provokaattoriksi), M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoilov ja N. R. Shagov), jotka valittiin Valtakunnanduumaan työväenkuuriasta.— 185.
- ²⁴⁴ Ks. „*Лондонский съезд Российской Соц.-Демокр. Раб. Партии (состоявшийся в 1907 г.)*. Полный текст протоколов”. Издание Центрального Комитета, Париж, 1909, стр. 451 („Venäjän sos.-dem. työväenpuolueen Lontoon edustajakokous (pidetty vuonna 1907). Pöytäkirjojen täydellinen teksti”. Keskuskomitean julkaisema, Pariisi, 1909, s. 451). Ks. myös „*Пятый съезд РСДРП. Май—июнь 1907 г.*”, 2 изд., М., Партиздат, 1935, стр. 723 („VSDTP:n viides edustajakokous. Touko—kesäkuu 1907”, toinen painos, Moskova, Puoluekirjallisuuden kustantamo, 1935, s. 723).— 185.
- ²⁴⁵ Tarkoitetaan L. Martovin kirjoitusta „Международ. бюро об единстве с.-д.” („Kansainvälinen toimisto sos.-dem. yhtenäisyydestä”), jossa tiedotettiin G. V. Plehanovin lausuneen Kansainvälisen sosialistisen toimiston istunnossa Brysselissä (lokakuun 28—29 pnä (u.l.) 1912), että ei ole kaukana aika, jolloin tapahtuu Venäjän sosialidemokraattien yhdistyminen paitsi keskenään myös eserrien kanssa.— 186.
- ²⁴⁶ Ensimmäinen kirjoitus julkaistiin (samalla otsikolla) „*Pravda*” („Totuus”) lehden 191. numerossa joulukuun 12 pnä 1912 (ks. Teokset, 18. osa, ss. 427—428); viides julkaistaan tuonneppana; toista ja neljättä ei toistaiseksi ole löydetty.— 189.
- ²⁴⁷ Tarkoitetaan 5.—12. (18.—25.) marraskuuta 1907 Helsingissä pidetyn VSDTP:n Neljännen („Kolmannen yleisvenäläisen”) konferenssin päätöslauselmaa „О тактике социал-демократической фракции

- в Государственной думе" („Sosialidemokraattisen puolueyhtymän taktiikasta Valtakunnanduomassa"). Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК", ч. I, 1954, стр. 182—184 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmia ja päätöksiä", I osa, 1954, ss. 182—184).— 189.
- 248 Puhe on 21.—27. joulukuuta 1908 (3.—9. tammikuuta 1909) Pariisissa pidetyn VSDTP:n Viidennen konferenssin päätöslauselmasta „О думской с.-д. фракции" („Sosialidemokraattisesta duumaryhmästä). Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК", ч. I, 1954, стр. 198—201 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmia ja päätöksiä", I osa, 1954, ss. 198—201).— 189.
- 249 Tarkoitetaan puoluemies-menshevikkejä — pienehköä Plehanovin johtamaa menshevikkiryhmää, joka erkani likvidaattori-menshevikeistä ja esiintyi vuosina 1908—1912 likvidaattoruutta vastaan.— 190.
- 250 „Nasha Zarja" („Meidän Sarastuksemme") — likvidaattori-menshevikkien legaalinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuosina 1910—1914. „Nasha Zarja" muodostui Venäjällä olleiden likvidaattorien keskuukseksi.— 190.
- 251 J. J. Jagiello — Puolan sosialistisen puolueen (PPS) jäsen, valittiin IV Duuman jäseneksi Varsovan kaupungista. Bolshevikit vastustivat jyrkästi Jagiellon hyväksymistä sos.-dem. duumaryhmään, koska Jagiello tuli valituksi Duumaan PPS:n ja Bundin vaaliliiton ja porvariston antaman tuen ansiosta. Bolshevikkiedustajain painostuksesta hänen oikeutensa ryhmän sisällä olivat rajoitetut: kaikissa puolueen sisäisissä kysymyksissä Jagiello sai vain neuvotteluoikeuden.— 192.
- 252 *Bund* — „Liettuan, Puolan ja Venäjän juutalaisten yleinen työväenliitto" perustettiin v. 1897 ja siihen kuului etupäässä Venäjän läntisten alueiden juutalaisia käsityöläisiä. Bundilaiset harjoittivat opportunistista, menshevististä politiikkaa.— 194.
- 253 *PPS* — Puolan sosialistinen puolue (Polska partia socjalistyczna)— pikkuporvarillinen nationalistinen puolue, joka perustettiin v. 1892.— 194.
- 254 Tarkoitetaan J. V. Stalinin kirjoitusta „Ягелло, как неполноправный член с.-д. фракции" („Jagiello, sos.-dem. puolueyhtymän vajaan oikeudellinen jäsen"), joka julkaistiin „Pravda" („Totuus") lehden 182. numerossa joulukuun 1 p:nä 1912.— 194.
- 255 *Yleissaksalainen työväenliitto* (Der Allgemeine Deutsche Arbeiterverein) — Saksan työläisten poliittinen järjestö, joka perustettiin työväenyhdistysten edustajakokouksessa Leipzigin v. 1863 F. Lassallen osallistuessa aktiivisesti perustamiseen. Liiton perustamisella oli myönteinen merkitys työväenliikkeessä, mutta Liiton presidentiksi

valittu Lassalle johdatti sitä kuitenkin opportunistista tietä. Liitto rajoitti päämääränsä taistelun käymiseen yleisen äänioikeuden puolesta ja rauhalliseen parlamenttitoimintaan. F. Engels mainitsi, että „Lassalle propagoi 'yleistä, yhtäläistä ja välitöntä äänioikeutta' ainoana ja ehdottomana keinona, jota käyttäen työväenluokka voi valloittaa poliittisen vallan”. Liiton johtajat esittivät vaatimuksen valtion rahoittamien työväen tuotanto-osuuskuntien perustamisesta, joiden avulla Preussin valtio muka voidaan muuttaa vähitellen niin sanotuksi „vapaaksi kansan valtioksi”; talonpoikaista he pitivät taantumuksellisenä massana. Lassallelaiset hyväksyivät vastavallankumouksellisen tien Saksan yhdistämisestä „ylhäältä” Preussin dynastisten sotien avulla. Yleissaksalainen työväenliitto toimi vuoteen 1875 saakka.— 198.

- ²⁵⁸ *Poikkeuslaki sosialisteja vastaan* saatettiin voimaan Saksassa vuonna 1878. Tällä lailla kiellettiin kaikki sosialidemokraattisen puolueen järjestöt ja työväen joukkojärjestöt, lakkautettiin työväenlehdistö, kiellettiin sosialistinen kirjallisuus, alkoi sosialidemokraattien karkottaminen. Työväen joukkoliikkeen painostuksesta laki sosialisteja vastaan kumottiin vuonna 1890.— 198.
- ²⁵⁷ Tarkoitetaan V. I. Leninin kirjaa „12 vuoden ajalta. Kootut kirjoitukset. Ensimmäinen osa. Kaksi suuntausta Venäjän marxilaisuudessa ja Venäjän sosialidemokratiassa”, joka julkaistiin v. 1907 Pietarissa salanimellä Vl. Iljin. Tuosta kirjasta, joka takavarikoitiin tsaarihallituksen määräyksestä, otettiin uusintapainos vuonna 1918.— 200.
- ²⁵⁸ „*Mustat sotniat*” — monarkistisia joukkioita, joita tsaarin poliisilaitos perusti taistelemaan vallankumousliikettä vastaan. Mustat sotniat suorittivat vallankumousmiesten murhia, hyökkäilivät edistysmielisen sivistyneistön kimppuun, panivat toimeen juutalaispogromeja.— 201.
- ²⁵⁹ Pugatshevin kapinaliike — Jemeljan Pugatshevin johtama vuosien 1773—1775 talonpoikaissota.— 203.
- ²⁶⁰ *Yhdistyneen aateliston neuvosto* — tilanherrojen vastavallankumouksellinen järjestö, joka vaikutti suuresti tsaarihallituksen politiikkaan; perustettiin toukokuussa 1906; sen puheenjohtajaksi valittiin suurtilanomistaja kreivi A. A. Bobrinski. Huomattava osa neuvoston jäsenistä kuului III Valtakunnanduuman kaudella Valtakunnanneuvostoon ja mustasotnialaisjärjestöjen johtoelimiin.— 204.
- ²⁶¹ *Belgian yleislakko* oli 14.—24. huhtikuuta 1913. Belgian proletariaatti vaati perustuslakireformia — yleistä, yhtäläistä äänioikeutta. Lakkoon otti osaa 400—500 tuhatta työläistä toista miljoonaa käsittäväästä työläisten yleismäärästä. „Pravdassa” („Totuudessa”) valaistiin järjestelmällisesti lakon kulkua ja julkaistiin tietoja venäläisten työläisten lahjoituksista lakkolaisten hyväksi.— 207.
- ²⁶² „*Vestnik Finansov, Promyshlennosti i Torgovli*” („Finanssi-, Teollisuus- ja Kauppasanomat”) — finanssiministeriön viikkokjulkaisu; ilmestyi Pietarissa vuodesta 1885 vuoteen 1917.— 209.

- ²⁶³ „*Promyšlennost i Torgovlja*” („Teollisuus ja Kauppa”) — aika-kausjulkaisu, Teollisuus- ja kauppa-alan edustajain yhdistysten neuvoston äänenkannattaja; ilmestyi Pietarissa vuoden 1908 tammi-kuusta vuoden 1917 joulukuuhun. Lehti edusti kauppa- ja teollisuuspiirien suurporvariston etuja.— 213.
- ²⁶⁴ *Progressistit* — Venäjän monarkistis-liberaalisen porvariston poliittinen ryhmittymä, joka Valtakunnanduumien vaaleissa ja Duumissa koetti „puolueettomuuden” lipun turvin yhdistää eri tilanherra- ja porvaripuolueisiin ja -ryhmiin lukeutuvia aineksia.
- Marraskuussa 1912 progressistit järjestäytyivät itsenäiseksi poliittiseksi puolueeksi, jolla oli seuraavanlainen ohjelma: kohtuullinen rajoitettu sensusperustuslaki, pieniä uudistuksia, vastuullinen ministeristö, t.s. Duumalle vastuullinen hallitus, vallankumousliikkeen tukahduttaminen. V. I. Lenin mainitsi, että progressistit ovat kokoonpanonsa ja ideologiansa puolesta „lokakuulaisten ja kadettien sekotusta”, ja luonnehti progressistien puolueen ohjelman kansalliberaaliseksi ohjelmaksi.
- Ensimmäisen maailmansodan vuosina progressistit aktivoivat toimintaansa vaatiin sotilasjohdon vaihtamista, teollisuuden mobilisointia tyydyttämään rintaman tarpeita ja „vastuullista ministeristöä”, johon osallistuisi Venäjän porvariston edustajia. Helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen eräät puolueen johtajat osallistuivat Väliaikaiseen porvarilliseen hallitukseen. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen päätyttyä voittoon progressistien puolue taisteli aktiivisesti Neuvostovaltaa vastaan.— 222.
- ²⁶⁵ „Meillä, luojan kiitos, ei ole parlamenttia” — sanat, jotka tsaarihallituksen finanssiministeri (sittemmin pääministeri) V. Kokovtsev lausui Valtakunnanduumassa huhtikuun 24 pnä 1908.— 224.
- ²⁶⁶ Kesäkuun 3 (16) pnä 1907 tsaarihallitus hajotti II Valtakunnanduuman ja julkaisi uuden lain Duuman vaaleista. Uusi laki lisäsi suuresti tilanherrain sekä kauppa- ja teollisuusporvariston edustusta Duumassa ja vähensi moninkertaisesti talonpoikien, työläisten ja ei-venäläisten kansallisuuksien edustajain lukumäärää. Uusi vaalilaki turvasi tilanherrain ja suurporvariston mustasotnialaiselle liittoutumalle täyden herruuden III ja IV Valtakunnanduumassa. Kesäkuun 3 päivän valtiokaus pani alulle Stolypinin taantumuskauden, joka tunnetaan „kesäkuun kolmannen päivän valtakomennon” nimellä.— 225.
- ²⁶⁷ Lenin tarkoittaa kesäkuun 3 päivän (vuoden 1907 kesäkuun 3 (16) päivän) vaalilakia, joka turvasi III ja IV Valtakunnanduuman mustasotnialais-kadettisen kokoonpanon. Kesäkuun 3 päivän vaalilain mukaan tuli yksi valitsijamies: maanomistajain kuuriassa (tilanherrat) — 230 valitsijaa kohden, ensimmäisessä kaupunkikuuriassa (suurporvaristo) — tuhatta valitsijaa kohden, toisessa kaupunkikuuriassa (kaupungin muut valitsijat) — 15 tuhatta valitsijaa kohden, talonpoikaiskuuriassa — 60 tuhatta valitsijaa kohden ja työväenkuuriassa — 125 tuhatta valitsijaa kohden.— 230.

- ²⁶⁸ *Chartismi* (engl. charter — asiakirja) — Englannin työläisten vallankumouksellinen joukkoliike, jonka aiheuttivat vaikea taloudellinen asema ja poliittinen oikeudettomuus. Liike alkoi 19. vuosisadan 30-luvun lopulla valtavan mielenosoituskokouksin ja jatkui keskeytyksin 50-luvun alkuun saakka.
Chartismi-liikkeen epäonnistumisen perussyynä oli johdonmukaisesti vallankumouksellisen proletaarisen johdon ja selvän ohjelman puuttuminen. — 231.
- ²⁶⁹ *Zemstvomiehet* — zemstvojen toimihenkilöitä. Zemstvo — tsaarin Venäjällä maan keskisissä kuvernementeissa v. 1864 perustettu n.s. paikallinen itsehallinto, jossa aatelistolla oli johtava asema. Zemstvojen toimiala rajoittui puhtaasti paikallisiin taloudellisiin asioihin (sairaaloiden perustamiseen, teiden rakentamiseen, tilasto-, vakuutus- y.m. kysymyksiin). Zemstvojen toiminta tapahtui kuvernöörin ja sisäministeriön valvonnan alaisena, ja molemmat saattoivat keskeyttää hallitukselle epämieluiden päätösten toimeenpanon. — 232.
- ²⁷⁰ Tarkoitetaan S. T. Arkomedin kirjaa „Рабочее движение и социал-демократия на Кавказе” („Työväenliike ja sosialidemokratia Kaukasiassa”) G. V. Plehanovin esipuhein. Geneve, 1810.
N. Jordania (Kostrov) julkaisi kirjoituksiaan gruusialaisessa „Tskaro” („Lähde”) aikakauslehdessä, joka ilmestyi Bakussa, ja sanomalehdessä „Tshveni Tshovreba” („Elämämme”). — 234.
- ²⁷¹ Tarkoitetaan „Pravdan” („Totuuden”) 119. numeroa toukokuun 25 piltä 1913, jossa oli V:n (M. S. Olminskin) kirjoitus „Сомнительный промах” („Epäilyttävä hairahdus”). — 234.
- ²⁷² Puhe on Bernissä pidetystä VSDTP:n ulkomaisten järjestöjen toisesta konferenssista, jossa Lenin piti elokuun 3 p:nä (u.l.) 1913 selostuksen „Asiaintilasta puolueessa”. — 235.
- ²⁷³ Tarkoitetaan V. Stepanjukin artikkelia „Из истории украинского марксизма” („Ukrainan marxilaisuuden historiasta”), joka julkaistiin „Prosvestshenijen” („Valistuksen”) 6. numerossa kesäkuussa 1914. — 235.
- ²⁷⁴ *Juri* — nähtävästi A. Bekzadian, sosialidemokraatti, bolshevikki, vuosina 1904—1906 teki aktiivisesti maanalaista työtä Bakussa; taantumisvuosina lähti maanpakoon. — 235.
- ²⁷⁵ Otsikko on toimituksen antama. Tämä V. Stepanjukille osoitettu kirje oli lähetetty G. I. Safaroville osoitetun kirjeen mukana (ks. tätä osaa, s. 235). — 236.
- ²⁷⁶ *Basok* — M. M. Melenevski, Ukrainan sosialidemokraattisen „Spilka” („Liitto”) järjestön jäsen; Melenevskin nationalismi tuli täysin ilmi myöhemmin sodan aikana. Ei ole päästy selville, mistä Basokin artikkelista on puhe. — 236.
- ²⁷⁷ Puhe on 2.—5. heinäkuuta (u.l.) 1913 Lvovissa pidetystä Ukrainan ylioppilaiden edustajakokouksesta. Edustajakokouksen työhön ottivat

osaa myös Venäjän ukrainalaisten ylioppilaiden edustajat. Ukrainalainen sosialidemokraatti Dontsov (joka päätyi lopulta fasismiin) selosti aiheesta „Ukrainan nuoriso ja kansakunnan nykyinen asema”. Dontsovin esittämää pontta „itsenäisestä” Ukrainasta kannattivat kansandemokraatit, mutta se aiheutti Venäjältä maanpakoon lähteneiden ukrainalaisten sosialidemokraattien ryhmän vastalauseen ja he sanoivat, ettei Dontsovin mielipide ollut ukrainalaisten sosialidemokraattien mielipide. Vastalause ei kuitenkaan saanut tukeaa edustajakokouksessa, ja keskustelun tuloksena hyväksyttiin Dontsovin ehdottama päätöslauselma, joka muotoili ukrainalaisten separatistien ohjelman.— 236.

²⁷⁸ „Spilka” („Liitto”) — menshevikkejä lähellä ollut Ukrainan sosialidemokraattinen liitto. „Spilka” muodostui vuoden 1904 lopulla lohjetuun pikkuporvarillisesta, nationalistisesta „Ukrainan vallankumouspuolueesta”. Taantumuskaudella „Spilka” hajosi; muutamien seuraavien vuosien aikana oli olemassa pieniä ja hajanaisia „Spilkan” ryhmiä.— 237.

²⁷⁹ A. Bekzadian oli VSDTP:n edustajana Saksan sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa, joka pidettiin Jenassa 14.—20. syyskuuta 1913.— 238.

²⁸⁰ Tarkoitetaan „hallussapitäjille” luovutetun rahan saantia koskevan kysymyksen ratkaisemista. Käyttäen hyväkseen edustajakokousta bolshevikit aikoivat selvittää loppuun hallussapitäjillä olevaa rahaa koskevan kysymyksen. Asia pitkittyi, sillä käyttäen hyväkseen läheisiä suhteitaan „hallussapitäjiin” — K. Zetkiniin, K. Kautskyyn ja F. Mehringiin ja ollen myötätuntoisia sovittelijoita kohtaan L. Tyszka ja Rosa Luxemburg jarruttivat kaikkiin tavoin rahojen palauttamista bolsheveikeille.— 238.

²⁸¹ Z. Leder — puolalainen sosialidemokraatti, Puolan ja Liettuan sosialidemokratian vasemman siiven kannattaja („rozlamowylainen”).— 239.

²⁸² Puhe on lautakunnasta, jonka piti tarkistaa Puolan ja Liettuan sosialidemokratian Päähallinnon järjestämän oikeuden päätös, joka koski K. Radekin syyttämistä eräistä epäsiiveellisistä teoista; tuon oikeuden päätöksellä Radek erotettiin Puolan ja Liettuan sosialidemokratian jäsenyydestä.

Lautakunta muodostettiin vuoden 1913 syyskuun alussa Pariisissa Puolan ja Liettuan sosialidemokratian ulkomaisten jaostojen toimiston („rozlamowylaisten”) aloitteesta.

Lautakunta työskenteli viiden kuukauden ajan ja tuli johtopäätökseen, ettei ollut syytä K. Radekin antamiseen puolueoikeuteen ja hänen erottamiseensa puolueesta.

Puolan ja Liettuan sosialidemokratian Päähallinnon ja „rozlamowylaisten” välillä olleiden erimielisyyksien vaiheista ks. huomautusta „Myös-yhdistäjiä” ” kirjoituksen ensimmäiseen kappaleeseen V. I. Leninin Teosten 19. osasta.— 239.

- ²⁸³ Katkelma V. Voitinskin novellista „Волны” („Aaltoja”) julkaisiin otsikolla „Луч света среди ночи” („Valonsäde sydänyöllä”) aikakauslehti „Prosvestshenijen” („Valistuksen”) 4. numerossa vuonna 1914. V. I. Leninin vuoden 1913 marraskuun keskivälissä A. M. Gorkille kirjoittamasta kirjeestä (ks. tätä osaa, s. 240) käy selväksi, että A. M. Gorki *vastusti* Voitinskin novellin julkaisemista „Prosvestshenijessa”. Sen vuoksi on vaikea päätellä, onko kirjeissä puhe „Волны” novellista vai jostain muusta V. Voitinskin käsikirjoituksesta.— 240.
- ²⁸⁴ Puhe on V. Voitinskin käsikirjoituksesta (ks. tätä osaa, s. 240).— 241.
- ²⁸⁵ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 35. osa, ss. 93—96.— 241.
- ²⁸⁶ Puhe on N. Buharinin artikkelista „Фокус-покусы г-на Струве” („Hra Struven hokuspokuksia”), joka julkaistiin aikakauslehti „Prosvestshenijen” („Valistuksen”) 12. numerossa vuonna 1913; artikkelissa arvosteltiin P. Struven kirjaa „Хозяйство и цена. Ч. I. Хозяйство и общество. — Цена-ценность”, СПб. — М., изд. В. П. Рябушинского, 1913 („Talous ja hinta. 1. osa. Talous ja yhteiskunta.— Hinta-arvo”, Pietari—Moskova, kust. V. P. Rjabushinski, 1913).— 242.
- ²⁸⁷ Toimitussihteeri K. N. Samoilova tiedotti „Putj Pravdy” („Totuuden Tie”) lehden lakkauttamisesta. Syynä lakkauttamiseen oli tammikuun 23 p:nä 1914 lehdessä julkaistu kirjoitus „Для того она существует...” („Se on olemassa sitä varten...”) allekirjoituksin M. F. (M. Firin, myöhemmin provokaattoriksi paljastettu M. J. Tshernomazov). Kirjoituksesta tuli ilmi „Pravda” („Totuus”) lehden eri nimitysten: „Rabotshaja Pravda” („Työväen Totuus”), „Severnaja Pravda” („Pohjolan Totuus”), „Pravda Truda” („Työn Totuus”) j.n.e. periytyvyys.— 243.
- ²⁸⁸ V. I. Lenin tarkoittaa Pariisiin, Brysseliin, Liègeen ja Leipzigiin tekemäänsä matkaa Lätinmaan sosialidemokratian IV edustajakokouksen työskentelyn ja kansallisuuskysymystä koskevien referaattien yhteydessä.— 243.
- ²⁸⁹ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 20. osa, ss. 81—84.— 243.
- ²⁹⁰ „Borba” („Taistelu”) — Trotskin aikakauslehti; sitä julkaistiin Pietarissa vuoden 1914 helmikuusta heinäkuuhun saakka. Käyttäen naamiona „ryhmäkuntiin kuulumattomuutta” Trotski kävi aikakauslehden palstoilla taistelua Leniniä vastaan, bolshevistista puoluetta vastaan.— 243.
- ²⁹¹ Bolshevistinen „Pravda” („Totuus”) ilmestyi joulukuun 7 (20) päivästä 1913 tammikuun 21 (helmikuun 3) päivään 1914 „Proletarskaja Pravdan” („Proletaarisen Totuuden”) nimellä ja tammikuun 22 (helmikuun 4) päivästä toukokuun 21 (kesäkuun 3) päivään „Putj Pravdyn” („Totuuden Tien”) nimellä.— 244.

- ²⁹² „Mysl” („Ajatus”) — bolshevikkien legaalinen filosofinen ja yhteiskunnallis-taloustieteellinen aikakausjulkaisu; ilmestyi Moskovassa vuoden 1910 joulukuusta vuoden 1911 huhtikuuhun saakka. Aikakauslehti perustettiin Leninin toimesta vastapainoksi likvidaattorien aikakauslehdille ja taistelun käymiseksi niitä vastaan.— 244.
- ²⁹³ Tarkoitetaan Trotskin oman puolueenvastaisen, ryhmäkuntalaisen „Borba” („Taistelu”) aikakauslehden julkaisemista.— 245.
- ²⁹⁴ Elokuun puolueenvastaisen blokin Trotski muodosti v. 1912 kai-kista leniniläisvastaisista ryhmistä ja virtauksista. Kaikenkarvaisista puolueenvastaisista aineksista koottu blokki hajosi kohta ille-gaalista proletaarista puoluetta puolustaneiden bolshevikkien iskuista.— 245.
- ²⁹⁵ Lätinmaan sosialidemokratian IV edustajakokouksessa, joka pidet-tiin tammikuun 26 päivästä helmikuun 8 päivään (u.l.) 1914, ratkais-tiin kysymys Lätinmaan sosialidemokraattien välien katkaisemisesta menshevistiseen Organisaatiokomiteaan (ks. V. I. Lenin. Teokset, 20. osa, ss. 353—355).— 245.
- ²⁹⁶ Tilastotiedot varojen keräyksestä „Pravdalle” („Totuudelle”) ja „Lutshille” („Säteelle”), mistä Lenin mainitsee, on esitetty Leninin kirjoituksessa „Työväenluokka ja työväenlehdistö” (Teokset, 20. osa, ss. 356—363).— 245.
- ²⁹⁷ Tarkoitetaan numerotietoja työläisten äänistä, jotka oli annettu kummankin sosialidemokraattisen duumaryhmän — bolshevistisen kuuden hengen ryhmän ja menshevistisen seitsemän hengen ryhmän puolesta (ks. taulukkoa Leninin kirjoituksesta „Työläisten lausun-toja Venäjän sosialidemokraattisen työväenryhmän muodostami-sesta Valtakunnanduumaan”, Teokset, 20. osa, s. 532).— 245.
- ²⁹⁸ Lenin tarkoittaa kirjasta „Из истории рабочей печати в России” („Venäjän työväenlehdistön vaiheita”), joka ilmestyi „Rabotshi” („Työmies”) lehden 1. numerona huhtikuun 22 p:nä 1914. Numero on omistettu täydellisesti Venäjän työväenlehdistön vaiheille.— 245.
- ²⁹⁹ Kysymyksessä on V. Jan—skin (S. S. Danilovin) kirjoittama arvoste-lu V. Levitskin kirjasta „Август Бебель. Его жизнь и деятельность” („August Bebel. Hänen elämänsä ja toimintansa”). Arvoste-lussa sanotaan: „Levitski koettaa kiinnittää lukijan huomion eri-koisesti siihen, miten Bebel suhtautuu „kompromisseihin”, sovittelu-ratkaisuihin liberaalien kanssa; Levitski haluaa asettaa Bebelin ikään kuin esikuvaksi jollekulle”... „Levitskin esitys ei ole vapaa ryhmäkuntalaisuudesta, se kuvaa saksalaista suurjohtajaa ja hänen katsomuksiaan väärässä valossa...”.— 245.
- ³⁰⁰ Tarkoitetaan kirjaa: Isaak A. Hourwich. „Immigration and Labor. The Economic aspects of European Immigration to the United States”. New York and London. 1912. („Maahanmuutto ja työ. Eurooppalaisen Yhdysvaltoihin-muuton taloudellinen puoli”. New York ja Lontoo. 1912.) — 246.

³⁰¹ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 19. osa, ss. 451—454.— 246.

³⁰² A. Kahan — vuonna 1897 perustetun newyorkilaisen juutalaisten sosialistilehden „Vorwärtsin” („Eteenpäin”) toimittaja. Aineiston (Census Reports. Twelfth Census 1900. Vol. V; Agriculture. Wash. 1902. Thirteenth Census of the United States, taken in the year 1910. Vol. V; Agriculture. Wash. 1913), josta Lenin tässä mainitsee, hän sai Amerikasta osittaisesti toukokuussa 1914 (ks. V. I. Lenin. Teokset, 35. osa, s. 109) ja lopun aineiston hieman ennen imperiaalistisen sodan alkamista. Lenin otti ne pohjaksi kirjoittaessaan teosta „Uusia tietoja kapitalismin kehityslaeista maanviljelyksessä, I vihko. Kapitalismi ja maanviljelys Amerikan Yhdysvalloissa” (Teokset, 22. osa, ss. 1—92).— 246.

³⁰³ V. I. Lenin tarkoittaa teoksiaan: 1. „Kapitalismin kehitys Venäjällä. Sisämarkkinain muodostumisen prosessi suurteollisuutta varten” (ks. Teokset, 3. osa); 2. „Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907” (ks. Teokset, 13. osa, ss. 205—413).— 246.

³⁰⁴ Lenin tarkoittaa viipurilaisten ryhmän päätöslauselmaa „По поводу выхода т. Бурьянова из 'семерки' ” („Тов. Burjanovin erkanemisestä seitsemän hengen ryhmästä”) ja VSDTP:n zürichiläisen kannatusryhmän allekirjoittamaa „Открытое письмо А. Ф. Бурьянову” („Avointa kirjettä A. F. Burjanoville”); ryhmässä olivat menshevikit enemmistönä. Molemmat asiakirjat julkaistiin „Putj Pravdy” („Totuuden Tie”) lehden 22. numerossa helmikuun 26 p:nä 1914.— 248.

³⁰⁵ Lenin tarkoittaa vuonna 1914 pidettäväksi suunniteltua II Internationalen Wienin kongressia ja valmisteilla ollutta vuoronmukaista VSDTP:n edustajakokousta; sekä kongressi että edustajakokous jäivät pitämättä ensimmäisen maailmansodan alkamisen takia.— 249.

³⁰⁶ Puhe on kirjallis-poliittisesta kuukausijulkaisusta „Sovremennik” („Aikalainen”), joka ilmestyi Pietarissa vuosina 1911—1915. Julkaisun ympärille ryhmittyivät likvidaattori-menshevikit, eserrät, kansansosialistit ja vasemmistoliberaalit. Vuonna 1914 Lenin luonnehti julkaisun poliittisen suunnan narodnikkilaisuuden ja marxilaisuuden sekoitukseksi. Julkaisulla ei ollut minkäänlaista yhteyttä työväenjoukkoihin.

V. I. Leninin kirje on vastaus aikakauslehti „Sovremennikin” toimituksen jäsenen V. Stankevitshin kirjeeseen maaliskuun 9 (22) p:ltä 1914. Stankevitsh mainitsi kirjeessään niistä muutoksista, joita oli tapahtunut aikakauslehti „Sovremennikin” toimituksen kokoonpanossa, ja esitti niin ikään julkaisun tehtävät. Stankevitsh kirjoitti, että aikakauslehti „tulee olemaan periaatteellisesti ryhmäkuntien välisenä äänenkannattajana”, „me tulemme todistamaan kaikkien sosialististen virtausten täydellisen järjestöllisen yhtenäisyyden välttämättömyyden”. Stankevitsh pyysi Leniniä „antamaan nimensä avustajien joukkoon”. Leninin suhtautumisesta intelligenssi-

- ryhmiin ja aikakauslehti „Sovremennikin” yhdistämään ryhmään ks. hänen kirjoitustaan „Työväen yhtenäisyys ja intelligenssin „virtaukset” ” (Teokset, 20. osa, ss. 285—288).— 250.
- ³⁰⁷ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 20. osa, ss. 136—139 ja 216—219.— 251.
- ³⁰⁸ „Puoluemies-bolshevikit” — pieni ryhmä sovittelijoita, joita Lenin nimitti „epäjohtonmukaisiksi trotskilaisiksi”. Yhdessä likvidaattorien, vperjodilaisten, Trotskin y.m. kanssa sovittelijat taistelivat vimmatusti Leniniä vastaan, esiintyivät Prahan konferenssin hyväksymiä päätöksiä vastaan.— 251.
- ³⁰⁹ F. N. Samoïlov — IV Valtakunnanduuman jäsen, bolshevikki — helmikuussa 1914 saapui ulkomaille hoitamaan terveyttään. Vuoden 1914 keväällä ja kesällä sai lääkärinhoitoa Sveitsissä.— 253.
- ³¹⁰ Kysymyksessä on sopimus keskinäissuhteista „Prosveshtshenijen” („Valistuksen”) toimituksen kanssa, joka sai raha-apua lehden julkaisemiseen A. A. Trojanovskilta.— 258.
- ³¹¹ A. A. Trojanovskin kirjoitusta ei „Prosveshtshenijessa” („Valistuksessa”) julkaistu; hänen näkökantansa kansallisuuskysymyksessä erosi Leninin näkökannasta.— 258.
- ³¹² V. I. Lenin tarkoittaa teostaan „Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta”, joka julkaistiin aikakauslehti „Prosveshtshenijen” („Valistuksen”) 4., 5. ja 6. numerossa huhti-, touko- ja kesäkuussa 1914 allekirjoituksin V. Iljin (ks. Teokset, 20. osa, ss. 385—446).— 258.
- ³¹³ Puhe on aikakauslehti „Sovremennikin” („Aikalaisen”) avustamisesta L. Martovin, F. Danin ja G. Plehanovin toimesta.— 259.
- ³¹⁴ Puhe on V. Karpinskin lähettämisestä edustajaksi II Internationaalin Wienin kansainväliseen kongressiin (kongressi jäi pitämättä).— 259.
- ³¹⁵ J. Hanecki ja A. Malecki — Puolan sosialidemokraattisen puolueen opposition edustajia Brysselin „yhdistävässä” neuvottelukokouksessa. Eräänä kiistakysymyksenä Puolan sosialidemokraattisen puolueen Päähallinnon, johon Tyszka kuului, ja opposition — „rozlamowylaisten” välillä oli suhtautuminen likvidaattoreihin ja Puolan sosialistiseen puolueeseen. Lenin tuomitsi jyrkästi Päähallinnon politiikan ja suhtautui myötämielisesti „rozlamowylaisiin”.— 260.
- ³¹⁶ Vuoden 1914 elokuun 23 päiväksi oli määrätty vuoronniukainen Wienin kansainvälinen kongressi. Itävallan ja Serbian välillä alkaneen sodan takia Kansainvälinen sosialistinen toimisto päätti joututtaa kongressin koollekutsumista ja määräsi sen pidettäväksi elokuun 9 pnä Pariisissa. Kongressi jäi pitämättä.— 261.
- ³¹⁷ Brysselin „yhdistävässä” neuvottelukokouksessa olleeseen VSDTP:n Keskuskomitean valtuuskuntaan kuuluivat I. Armand (Petrova), M. Vladimírski (Kamski) ja I. Popov.— 261.

- ³¹⁸ V. I. Lenin tarvitsi sähköitse lähetetyn vastauksen nähtävästi siltä varalta, että jos Samoïlov ei voinut matkustaa kongressiin, niin olisi ehditty kutsua kongressiin joku toinen Venäjältä.— 262.
- ³¹⁹ Puhe on nähtävästi matkasta Brysseliin Kansainvälisen sosialistisen toimiston istuntoon.— 263.
- ³²⁰ Imperialistisen sodan alkaessa Lenin asui Poroninin kylässä (Galitsiassa). Heinäkuun 25 (elokuun 7) pnä Itävallan viranomaiset tekivät Leninin asunnossa kotitarkastuksen, ja tällöin santarmilaitoksen aliupseeri otti Leniniltä pois agraarikysymystä koskevan käsikirjoituksen epäillen käsikirjoituksen tilastotaulukkoja salakirjoitukseksi. Seuraavana päivänä Lenin vangittiin. Venäjän ja Puolan sosialidemokraattien ponnistuksin ja itävaltalaisten sosialistien V. Adlerin ja Itävallan parlamentin jäsenen Diamandin myötävaikutuksella Lenin vapautui vankilasta kaksi viikkoa kestäneen vankeuden jälkeen ja sai luvan matkustaa Itävallasta Sveitsiin. Lenin saapui Berniin (Sveitsi) elokuun 23 (syyskuun 5) pnä 1914 yhdessä N. K. Krupskajan ja tämän äidin J. V. Krupskajan kanssa.— 264.
- ³²¹ Leninin teesit sodasta löydettiin: 1) poliisidepartementin erikoisosaston asiapapereista № 343, 3. jaosto, vuodelta 1914 „О деятельности революционных (с.-д.) партий в связи с войной 1914 г.” („Vallankumouksellisten (sos.-dem.) puolueiden toiminnasta vuoden 1914 sodan yhteydessä”) (Bakun santarmihallinnon ilmoitus); 2) poliisidepartementin 9. asiakirjakokoelman asiapapereista № 5, 46. osa, 1. B, 1914 (Moskova), joissa tiedotettiin, että näitä sotaa koskevia teesejä oli levittänyt Moskovan sosialidemokraattien keskuudessa M. I. Uljanova palattuaan Vologdan kuvernementista, missä oli ollut kärsimässä hallinnollista karkotusrangaistustaan; 3) poliisidepartementin 9. asiakirjakokoelman asiapapereista № 5/f vuodelta 1914 „О задержании социал-демократической конференции, в коей принимали участие члены Государственной думы Бадаев, Муранов, Петровский, Самойлов и Шагов” („Sosialidemokraattisen konferenssin osanottajien vangitsemisesta; konferenssiin ottivat osaa Valtakunnanduuman jäsenet Badajev, Muranov, Petrovski, Samoïlov ja Shagov”) — todistuskappaleista, jotka takavarikoitiin Badajevilta ja Petrovskilta.
- Näiden „Teesien” tekstin vertaileminen V. I. Leninin kirjoittamaan sosialidemokraattien ryhmän päätöslauselmaan otsikoin „Vallankumouksellisen sosialidemokratian tehtävät Euroopan sodassa” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 1—5) todistaa kumoamattomasti sen seikan, että tässä julkaistu asiakirja on sotaa koskevien Leninin teesien alkuperäinen teksti, jonka hän sitten otti mainitun päätöslauselman pohjaksi.
- Näiden teesien laatimisen vaiheista Lenin kirjoitti kirjoituksessaan „Sosialistisen Internationalen tila ja tehtävät” (ks. Teokset, 21. osa, s. 21).— 265.
- ³²² Puhe on „Seuran” yhteydessä toimineesta kirjastosta, jossa oli uusimpia kirjoja.— 269.

- ³²³ Puhe on V. A. Karpinskin neuvotteluista liittokokouksen jäsenen sveitsiläisen sosialidemokraatin J. Sigin kanssa, jonka luona aiottiin säilyttää bolshevikkien julkaisuja.— 270.
- ³²⁴ Tarkoitetaan VSDTP:n Keskuskomitean manifestia „Sota ja Venäjän sosialidemokratia”. Manifesti julkaistiin VSDTP:n Pää-äänenkannattajan, „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) lehden 33. numerossa marraskuun 1 pnä 1914 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 11—20).— 270.
- ³²⁵ V. I. Lenin tarkoittaa nähtävästi sosialidemokraattien ryhmän päätöslauselmaa („Teesit sodasta”), jonka bolshevikkien neuvottelukokous hyväksyi Bernissä 6.—8. syyskuuta (u.l.) 1914 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 1—5).— 270.
- ³²⁶ G. V. Plehanov esitelmä aiheesta „Sosialistien suhtautumisesta sotaan” lokakuun 11 pnä (u.l.) 1914 Lausannessa (Sveitsi); tilaisuuden järjesti paikallinen menshevistinen VSDTP:n avustamisryhmä.
Keskustelussa alustuksen johdosta puhui V. I. Lenin (kukaan muu tilaisuudessa läsnä ollut ei puheenvuoroa käyttänyt). Selosteet Plehanovin alustuksesta, Leninin puheesta ja Plehanovin loppulausunnosta julkaistiin otsikoin „Вожди русской с.-д. о войне” („Venäjän sos.-dem. johtajat sodasta”) Pariisissa ilmestyneen menshevistisen „Golos” („Ääni”) lehden 31., 32. ja 33. numerossa lokakuun 18, 20 ja 21 pnä 1914.
Puheet kirjoitti tilaisuudessa muistiin „Golos” lehden kirjeenvaihtaja (nimimerkki: I. K.).— 271.
- ³²⁷ Syyskuun 27 pnä 1914 Luganossa pidettiin italialais-sveitsiläinen sosialistikonferenssi, jonka valmisteluun V. I. Lenin osallistui. V. I. Leninin teesejä sodasta käsiteltiin konferenssissa ja ne otettiin osittaisesti päätöslauselmaan. Konferenssiin osallistuivat Sveitsistä: R. Grimm, Ch. Naine y.m., Italiasta: Serrati, Lazzari, Morgari, Turati, Modigliani y.m. Konferenssin päätöslauselmassa luonnehdittiin sota imperialistiseksi ja vaadittiin proletariaatin kansainvälistä taistelua rauhan puolesta. Vaikka tuon konferenssin päätökset eivät olleetkaan johdonmukaisesti internationalistisia eivätkä loppuun asti vallankumouksellisia, ne olivat kuitenkin tietty askel eteenpäin kansainvälisten proletaaristen yhteyksien palauttamisen valmistelussa.— 271.
- ³²⁸ Lenin tarkoittaa Saksan sosialidemokratian teoreettisen äänenkannattajan „Die Neue Zeitung” („Uuden Ajan”) 1. numerossa lokakuun 2 pnä 1914 julkaistua K. Kautskyn artikkelia „Die Sozialdemokratie im Kriege” („Sosialidemokratia sodan aikana”).— 271.
- ³²⁹ Serbian sosialidemokratia, joka joutui ennen muita määrittelemään teoissa suhteensa sotaan, asettui horjumatta internationalismin kannalle: skupštinassa (eduskunnassa) sosialidemokraattiset kansanedustajat äänestivät sotamäärärahoja vastaan. Niissä ilmestynyt Serbian sosialidemokraattinen „Työväen Lehti” kävi niin ikään taistelua shovinismia vastaan.— 272.

- ³³⁰ Ks. „Kommunistisen puolueen manifestia”. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 24.— 272.
- ³³¹ V. I. Lenin esitelmöi aiheesta „Proletariaatti ja sota” Lausannessa lokakuun 14 pnä (u.l.) 1914, kahden päivän kuluttua sen jälkeen kun Plehanov oli pitänyt sosialishovinistisen esitelmänsä; Leninin esitelmä julkaistiin pariisilaisen „Golosin” („Äänen”) 37. ja 38. numerossa lokakuun 25 ja 27 pnä. Esitelmän kirjoitti muistiin „Golosin” kirjeenvaihtaja (nimimerkki: I. K.), joka mainitsi, että „Leninin esitelmää oli seuraamassa lukuisa kuulijakunta”.— 274.
- ³³² Heinäkuussa 1914 bolshevikkien Pietarin komitea julkaisi lähestyvää sodanvaaraa vastaan suunnatun lehtisen tunnuksin: „Alas sota, alas tsaarihallitus. Eläköön vallankumous!” Elokuussa Pietariin komitea julkaisi syytynyttä sotaa vastaan kaksi lehtistä tunnuksin: „Alas itsevaltainen monarkia. Eläköön sosialismi! Eläköön vallankumous! Eläköön demokraattinen tasavalta!” ja työläisille osoitetuin kehotuksin: „Järjestäytykää poliittisiin puolueisiin, varakkaa aseita: aika ei odota.” Syyskuussa ilmestyi vielä yksi Pietarin-komitean sodanvastainen lehtinen, josta nähtävästi V. I. Lenin mainitseekin tässä.— 277.
- ³³³ Ks. F. Engels. *Sozialismus im Deutschland* („Sosialismi Saksassa”), I luku.— 277.
- ³³⁴ Syyskuun 27 pnä 1914 Saksan sosialidemokratian pää-äänenkannattaja „Vorwärts” („Eteenpäin”) julkaisi kirjoituksen „Deutschland und das Ausland” („Saksa ja ulkomaat”), jossa oli hyvin varovasti esitetty ajatus, että Ranskan ja Saksan proletariaatti on saatu mukaan sotaan vastoin sen tahtoa. Brandenburgin sotilaspiirin komentaja kenraali von Cassel kielsi sen yhteydessä lehden julkaisemisen. Haase ja Fischer pyysivät kumoamaan kiellon. Cassel suostui, mutta sillä ehdolla, ettei „Vorwärts” „koskettelisi enempää luokkaviha- ja luokkataisteluaihetta”. Toimitus suostui tähän ehtoon, ja „Vorwärts” ilmestyi lokakuun 1 pnä ja etusivulla julkaistiin kenraali Casselin päiväkäsky julkaisemisen uudistamisesta.— 277.
- ³³⁵ „Golos” („Ääni”) — menshevikkiläis-troskilainen päivälehti; ilmestyi Pariisissa vuoden 1914 syyskuusta vuoden 1915 tammikuuhun. Lehden kanta oli keskustalainen.
Imperialistisen maailmansodan (1914—1918) ensi päivinä „Golossissa” julkaistiin sosialishovinisteja vastaan suunnatut Martovin artikkelit. V. I. Leninin myönteinen arvio lehden toiminnasta olikin annettu tuona aikana. Martovin kääntynyt oikealle lehti alkoi puolustella yhä enemmän sosialishovinisteja pitäen parempana „yhtenäisyyttä sosialishovinistien kanssa kuin lähentymistä niihin, jotka suhtautuvat sosialishovinismiin leppymättömästi” (Lenin).
Vuoden 1915 tammikuusta „Golosin” asemesta alkoi ilmestyä „Nashe Slovo” („Meidän Sanamme”) lehti.— 277.
- ³³⁶ Tarkoitetaan II Internationalen Stuttgartin (1907), Kööpenhaminan (1910) ja Baselin (1912) kansainvälisten sosialistikongressien sodanvastaisia päätöksiä.— 279.

- ³³⁷ Puhe on VSDTP:n pää-äänenkannattajan „Sotsial-Demokratian” („Sosialidemokraatin”) 33. numeron painoon valmistamisesta; numero ilmestyi Genevessä marraskuun 14 pnä (u.l.) 1914. „Sotsial-Demokratia” alettiin julkaista jälleen Leninin toimesta miltei vuoden kestäneen väliajan jälkeen.
- Viisi korjausta*, joista Lenin mainitsee, tehtiin „Sotsial-Demokratian” 33. numerossa julkaistun manifestin tekstiin (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 11—20).— 281.
- ³³⁸ Puhe on bolshevikkien vastauksesta E. Vandervelden sähköeseen, jonka hän oli lähettänyt sosialidemokraattiselle duumaryhmälle kehoituksin tukea Venäjän hallitusta sodassa Saksaa vastaan. Vastaus julkaistiin VSDTP:n Keskuskomitean allekirjoittamana „Sotsial-Demokratian” („Sosialidemokraatin”) 33. numerossa marraskuun 1 pnä 1914. Venäjän bolshevikit lausuivat siinä julki, että demokratian ja sosialismin etujen mukaisesti he pitävät vallankumouksellisen proletaarisen puolueen ajankohtaisena tehtävänä imperialistisen sodan kaudella laajentaa ja lujittaa proletariaatin luokkajärjestöjä, kehittää sen luokkataistelua imperialistista porvaristoa ja omien maittensa hallituksia vastaan.— 281.
- ³³⁹ Maanantaina lokakuun 26 pnä (u. l.) 1914 Clarens'issa Montreux'n lähistöllä (Sveitsi) ja tiistaina lokakuun 27 pnä (u. l.) 1914 Zürichissä V. I. Lenin esitelmöi sodasta.— 283.
- ³⁴⁰ Ruotsin sosialidemokraattisen puolueen edustajakokous pidettiin marraskuun 23 pnä 1914 Tukholmassa. Edustajakokouksen avajaispäivänä A. Shljapnikov (esiintyen Beleninin salanimellä) esitti ruotsalaisten sosialidemokraattien edustajakokouksessa VSDTP:n Keskuskomitean nimissä julkilausuman, joka oli laadittu V. I. Leninin tässä kirjeessä antamien ohjeiden hengessä (ks. myös V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, s. 94).— 285.
- ³⁴¹ Tarkoitetaan A. Pannekoekin kirjoitusta „Der Zusammenbruch der Internationale” („Internationalen vararikko”), joka julkaistiin Sveitsin vasemmistososialidemokraattien „Berner Tagwacht” („Bernin Vartio”) lehden 245., 246. ja 247. numerossa lokakuun 20, 21 ja 22 pnä 1914.— 285.
- ³⁴² Tarkoitetaan K. Liebknechtin ja R. Luxemburgin johtaman internationalistisen vasemmistosiiven muodostumista Saksan sosialidemokraattisessa puolueessa; siitä tuli „Spartacus” liiton perusydin.— 285.
- ³⁴³ Tarkoitetaan nähtävästi kirjoitusta „The opening of parliament”. „The Economist” № 3716, 14 November 1914 („Parlamentin avaamisen johdosta”. „Ekonomisti” № 3716, marraskuun 14 pnä 1914).— 286.
- ³⁴⁴ Puhe on 3.000 kruunun suuruisesta lainasta, jonka VSDTP sai Ruotsin sosialidemokraattiselta puolueelta v. 1907 VSDTP:n V. Lontoon edustajakokouksen aikana.— 286.

- ³⁴⁵ V. I. Leninin käsikirjoituksessa on seuraava N. K. Krupskajan kirjoittama lisäys: „Lähetän terveiseni ja lisään seuraavaa: Kristiasta on tullut tieto, ettei sikäläinen pankki ole mitään kolmea tuhatta saanut ja ettei heillä ole nykyään tilaisuutta ottaa yhteyttä Venäjän pankkiin. Rahat on siis vaadittava takaisin. Olkaa hyvä ja tiedottakaa siitä lähettäjälle (puhe on rahoista, jotka IV Valtakunnanduuman jäsen G. I. Petrovski oli lähettänyt VSDTP:n Keskuskomitean ulkomaista osastoa varten.— *Toim.*). Ja missä ovat 34. numeroon luvatut kirjoitukset? Olen erittäin iloinen, että 33. numero miellytti Teitä. Oletteko saanut „Golosin” vuosikerran, pyysin lähettämään sen Teille Pariisista (vuosikerran) Brantingin osoitteella. Oletteko saanut lisäksi kaksi pakettia Pää-äänenkannattajaa?”— 287.
- ³⁴⁶ Marraskuun 4 p:nä 1914 sotakysymystä käsittelevässä Bolshevikkien yleisvenäläisessä neuvottelukokouksessa vangittiin provokaattori Romanovin ilmiannosta viisi VSDTP:n duumaryhmän jäsentä— G. I. Petrovski, M. K. Muranov, A. J. Badajev, N. R. Shagov ja F. N. Samoïlov ja lisäksi Harkovin järjestön edustaja V. N. Jakovlev, lätiläinen V. F. Linde, Ivanovo-Voznesenskin edustaja I. A. Voronin, Pietarin työväen edustajat I. J. Kozlov ja N. K. Antipov ja myös L. B. Kamenev. Kaikkia vastaan nostettiin syyte Rikoslain 102. pykälän nojalla. Helmikuun 10.—13. 1915 oli oikeuskäsittely, 5 edustajaa sekä Jakovlev, Linde ja muut saivat karkotustuomion, Antipov tuomittiin 8 kuukaudeksi vankeuteen.— 288.
- ³⁴⁷ Tarkoitetaan „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 34. numerossa joulukuun 5 p:nä 1914 julkaistua likvidaattorien vastausta E. Vanderveldelle; vastauksen olivat laatineet „Nasha Zarjan” („Meidän Sarastuksemme”) ja „Novaja Rabotshaja Gazetan” („Uuden Työväenlehden”) avustajat.— 288.
- ³⁴⁸ Tarkoitetaan naisille osoitettua vetoomusta, jonka VSDTP:n tukholmalaisen kannatusryhmän jäsenet hyväksyivät marraskuun 28 p:nä 1914. Leninille lähettämässään kirjeessä A. M. Kollontai pyysi julkaisemaan tuon vetoomuksen „Sotsial-Demokratissa” („Sosialidemokraatissa”). Vetoomusta ei „Sotsial-Demokratissa” julkaistu.— 289.
- ³⁴⁹ Tarkoitetaan K. Kautskyn seuraavia kirjoituksia: 1) „Die Internationalität und der Krieg” („Kansainvälisyys ja sota”). „Die Neue Zeit” Nr. 8, 27 November 1914. 2) „Die Sozialdemokratie im Kriege” („Sosialidemokratia sodan aikana”). „Die Neue Zeit” Nr. 1, 2 Oktober 1914. Kirjoituksessaan „Die Internationalität und der Krieg” K. Kautsky kirjoitti, että „osallistuminen sotaan ei estä Internationalea täyttämästä yhtenäisin ja tiivein rivein historiallista suurtehtäväänsä: taistelua rauhan puolesta, luokkataistelua rauhan aikana”. Samaa ajatusta, mutta laajemmin, vedoten valheellisesti K. Marxiin ja F. Engelsiin, Kautsky propagoi myös kirjoituksessaan „Die Sozialdemokratie im Kriege”. Hän yritti perustella kansakunnan oikeutta alueensa puolustamiseen ja sosialidemokratian osallistumista tuohon puolustukseen. „Jos asia sosialidemokratian kaikista

yrityksistä huolimatta päätyy kuitenkin sotaan, niin jokaisen kansakunnan tulee puolustautua mahdollisuuksiensa mukaan”, K. Kautsky kirjoitti. „Siitä johtuu kaikkien kansakuntien sosialidemokraattien yhtäläinen oikeus tai yhtäläinen velvollisuus ottaa osaa tuohon puolustukseen: kenenkään heistä ei pidä moittia toisia.”— 289.

- ³⁵⁰ „Vorwärts” („Eteenpäin”) lehden shovinismi näytti Saksan ammattiyhdistysten yleiskomissiosta riittämättömältä. Se syytti „Vorwärtsia” siitä, että tämä ei kiinnittänyt tarpeeksi huomiota käytännöllisluonteisiin kysymyksiin, puolustautui huonosti muiden sosialististen puolueiden hyökkäyksiltä ja puolustellen vihollisten julmuuksia yleisti erillisiä saksalaisten julmuuksia. (Tarkemmin ks. „Vorwärts” Nr. Nr. 321, 323 u. 325, 24, 26 u. 28 November 1914 — „Aus der Partei”, „Korrespondenzblatt” Nr. 47.)— 290.
- ³⁵¹ Aikaisintaan lokakuun 27 pnä (u. l.) 1914 V. I. Lenin piti Zürichissä esitelmän aiheesta „Sota ja sosialidemokratia”. „Vorwärtsin” („Eteenpäin”) lehden 308. numerossa marraskuun 10 pnä 1914 julkaistiin tuon esitelmän johdosta kirjoitus „Lenin über die ukrainische Frage” („Lenin Ukrainan kysymyksestä”). „Vorwärtsiin” № 319 ilmestyi marraskuun 22 pnä 1914 kirjoitus siitä, että Lenin pyytää toimitusta tiedottamaan, ettei hän puhunut selostuksessaan yksinomaan taistelusta tsarismia vastaan (ja siinä yhteydessä Ukrainan kysymyksestä), vaan myös II Internationalen romahduksesta sekä Saksan ja Itävallan sosialidemokratian sodan aikana omaksumasta kannasta.— 290.
- ³⁵² „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 36. numero ilmestyi tammikuun 9 pnä 1915. Numeron otsikossa oli virheellinen merkintä: joulukuun 12 pnä 1914. Tästä virheestä tiedotettiin „Sotsial-Demokratin” 39. numerossa maaliskuun 3 pnä 1915.— 291.
- ³⁵³ Puhe on nähtävästi kirjoituksesta „Рабочий Петербург и война (Наблюдения петербургского рабочего в начале войны)” („Työväen Pietari ja sota (Pietarin työläisen sodan alussa tekemiä havaintoja)”), joka julkaistiin „Kommunist” („Kommunisti”) aikakausjulkaisun 1.—2. numerossa vuonna 1915.— 292.
- ³⁵⁴ Lenin tarkoittaa L. Martovin kirjettä „Golos” („Ääni”) lehden toimitukseen „О моем мнимом одиночестве” („Näennäisestä yksinäisyydestäni”) („Golos” № 87, joulukuun 23 pnä 1914). Tällä kirjeelläään ja Bernissä joulukuun 16 pnä 1914 pitämällään selostuksella „Sodasta ja sosialismin kriisistä” L. Martov osoitti poikenneensa entisestä, sodan alussa ottamastaan kannasta.— 292.
- ³⁵⁵ Tarkoitetaan puolueettomien maiden sosialistikonferenssia, joka pidettiin Kööpenhaminassa tammikuun 17 ja 18 pnä 1915. Konferenssiin osallistuivat Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Hollannin sosialidemokraattiset puolueet. Lenin vastusti VSDTP:n Keskuskomitean edustajan virallista konferenssiin osallistumista.— 292.
- ³⁵⁶ Lenin tarkoittaa nähtävästi Pietarin likvidaattorien vetoomusta „Ministeri Vanderveldelle, Belgia”.— 293.

- ³⁵⁷ Lenin tarkoittaa kyselykaavaketta, joka julkaistiin „The Labour Leaderin” („Työläisjohtajan”) 52. numerossa joulukuun 24 p:nä 1914 rauhan kysymyksestä otsikoin „Peace and Goodwill shall yet Reign. Messages of fraternity across the Battlefields” („Rauha ja hyväntahtoisuus pääsevät kuitenkin voitolle. Veljellinen tervehdys taistelukenttien yli”). Tuossa kyselykaavakkeessa julkaistiin ensimmäisenä K. Kautskyn mielipide.— 293.
- ³⁵⁸ Tähän paikkaan N. K. Krupskaja lisäsi: „Meillä ei tietenkään ole mitään Kuzmaa vastaan, ja käykö tämä hanke ehkä halvemmaksi, sitä emme tiedä, Te olette paremmin perillä asiasta.” Kuzma oli emigrantti K. Ljahotski, joka järjesti Geneveen pienen venäläisen kirjapainon, jossa ladottiin ja painettiin bolshevikkien pää-äänenkannattajaa „Sotsial-Demokratia” („Sosialidemokraattia”). Bolshevikkien julkaisujen lisäksi K. Ljahotskin kirjapainossa ladottiin ukrainalaista „Borotba” („Taistelu”) lehteä, jota L. Rybalka (P. Jurkevitch) julkaisi. „Kuzma” ja hänen vaimonsa „Kuzmiha”, joka suhtautui vihamielisesti bolshevikkeihin, suosivat tätä lehteä, koska sitä ensinnäkin julkaistiin ukrainan kielellä (Ljahotskit olivat ukrainalaisystäviä) ja toiseksi „Borotban” kustantajalla oli enemmän rahavaroja kuin bolshevikeilla. Lehteä ja kirjasia ladottiin „Kuzmalla”, mutta painettiin jossakin muussa sveitsiläisessä kirjapainossa. „Yksityisen isännän takia”, V. Karpinski kirjoitti, „oli tietenkin tavattoman paljon huolija ja ikävyyksiä, joista Vladimir Iljitsh joutui suoriutumaan enimmäkseen itse, hän kun oli tottunut hoitamaan kaiken omakohtaisesti” (V. Karpinski. „В швейцарской клетке” („Sveitsiläisessä häkissä”). „Pravda” („Totuus”) № 92, 22. huhtikuuta 1926). Bolshevististen julkaisujen painatustyön viivästyminen sai nähtävästi Leninin etsimään mahdollisuuksia pää-äänenkannattajan latomisen antamiseksi jonkun muun tehtäväksi. Pariisilaisen latojan tarjous oli nähtävästi näiden etsiskelyjen tulosta. Ei ole saatu selville, kuka tuo latoja oli.— 294.
- ³⁵⁹ Puhe on artikkelista „Karl Marx (Lyhyt elämäkerrallinen katsaus ja marxilaisuuden esitys)”, jonka Lenin kirjoitti Granatin veljesten yhtiön julkaisemaa tietosanakirjaa varten. Artikkelin julkaistiin lyhennettynä sanakirjan 28. osassa allekirjoituksin V. Iljin. Artikkelin täydellinen teksti julkaistiin vuonna 1925 (ks. Teokset, 21. osa, ss. 29—77).— 295.
- ³⁶⁰ „Russkaja Shkola” („Venäläinen Koulu”)— yleispedagoginen aikakauslehti koulua ja perhettä varten. Ilmestyi vuodesta 1890 vuoteen 1918. Kustantaja ja toimittaja J. Gurevitsh. Aikakauslehdessä „Russkaja Shkola” julkaistiin N. K. Krupskajan kirjoitus „Совместное обучение” („Yhteisopetus”), „Russkaja Shkola” № 7—8, 1911.
- „Suobodnoje Vospitanije” („Vapaa Kasvatus”)— pedagoginen kuukausijulkaisu. Ilmestyi vuodesta 1907 vuoteen 1918 I. Gorbunov-Posadovin toimittamana. N. K. Krupskaja julkaisi lehdessä useita kirjoituksia koulua ja yhteiskasvatusta koskevista kysymyksistä.— 296.

- ³⁶¹ Puhe on VSDTP:n duumaryhmän oikeusjutussa tuomittujen sosiaalidemokraattisten kansanedustajain valokuvista (vanginpuvussa), joita oli aiottu myydä Ruotsin työläisten keskuudessa.— 298.
- ³⁶² „OK:laiset” — vuonna 1912 likvidaattorimenshevikkien, trotskilaisien ja muiden puolueenvastaisten ryhmien ja virtausten elokuun konferenssissa muodostetun menshevistisen Organisaatiokomitean kannattajia.— 298.
- ³⁶³ Tarkoitetaan Shljapnikovin matkaa Venäjälle. Sitä varten hän aikoi matkustaa ensin Englantiin hankkiakseen siellä henkilöllisyyspaperit belgialaisilta pakolaisilta. Sen johdosta N. K. Krupskaja lisäsi Leninin kirjeeseen seuraavaa: „Papereiden hankkiminen Englannissa on nykyään perin vaikeaa. Tiedustelimme äskettäin asiaa. Henkilökohtainen tuttavuus voi kylläkin olla apuna.
Huhtikuuhun on paljon aikaa, mutta jos oleskelu Tukholmassa saattaa johtaa kiinnijoutumiseen tulevaisuudessa, niin on parempi matkustaa pois. Miten asiat tulevat olemaan keväällä — sitä on mahdoton tietää, sittenpäähän nähdään, ei tietenkään pidä jättää tilaisuutta käyttämättä. Paljon terveisiä. N. K.”
Huhtikuussa 1915 Shljapnikov matkusti Englantiin ja sieltä lokakuussa 1915 Norjan ja Ruotsin kautta Venäjälle, missä oleskeli ulkomaalaisena.— 300.
- ³⁶⁴ Tämä asiakirja on esitelmän konsepti. Ei ole saatu selville, tuliko esitelmä pidettyä.— 301.
- ³⁶⁵ Julius Borchardin ryhmä „Internationale Sozialisten Deutschlands” („Saksan internationalistisosialistit”) yhdessä „Internationale” ryhmän kanssa (tuohon ryhmään kuuluivat K. Liebknecht, R. Luxemburg, Fr. Mehring, K. Zetkin y.m.) muodostivat vallankumouksellisen opposition Saksan sosialidemokratiassa; oppositio esiintyi avoimesti sotaa vastaan.— 302.
- ³⁶⁶ *Gapon* — pappi, tsaarin ohranan käytyri, perusti vuonna 1904 Pietarissa poliisidepartementin antaman tehtävän mukaisesti työväenjärjestön tarkoituksena häiritä vallankumouksellisen työväenliikkeen kehitystä.— 306.
- ³⁶⁷ „Volksrechtin” („Kansan Oikeuden”) 97. numerossa huhtikuun 27 p:nä 1915 julkaistu kirjoitus „Die Anleihenspirale” („Lainakierukka”) paljasti Saksan finanssiministerin Helfferichin finanssihuijaukset, joihin hän oli ryhtynyt turvatakseen toisen 10 miljardin sotalainen menestyksen.— 306.
- ³⁶⁸ Ei ole saatu selville, mistä kokoelmasta on puhe.— 307.
- ³⁶⁹ R. Grimm, sveitsiläinen sosialisti, eräs Zimmerwaldin konferenssin järjestäjistä, tahtoi suorittaa konferenssin koollekutsumisen valmistelun ilman bolshevikkien osallistumista siihen. Jonkin ajan kuluttua hänen oli kuitenkin luovuttava tuosta aikeestaan, ja bolshevikkien

edustaja otti osaa ennakkoneuvotteluun konferenssin koollekutsumiseksi.— 307.

³⁷⁰ Kaksi Bernin konferenssia: 1) Naisten kansainvälinen sosialistikonferenssi vuoden 1915 maaliskuussa (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 190—194); 2) Nuorison kansainvälinen sosialistikonferenssi vuoden 1915 huhtikuussa.— 307.

³⁷¹ Kesäkuun 20 p:nä 1915 K. Kautsky, E. Bernstein ja H. Haase julkaisivat „manifestin”, jossa puhuivat rauhan puolesta, tuomitsivat aluevaltauksia ja kehottivat säilyttämään yhtenäisyyden sosialishovinistien kanssa.— 308.

³⁷² Elokuun 4 p:nä 1914 Saksan valtiopäivien sosialidemokraattinen puolue ryhmä kannatti äänestyksessä sotamäärärahojen myöntämistä Vilhelm II:n hallitukselle.— 308.

³⁷³ Tarkoitetaan hollantilaisia vasemmistosocialidemokraatteja A. Pannekoekia, H. Gorteria ja D. Wynkoopia.— 308.

³⁷⁴ Tämä kirje on VSDTP:n Keskuskomitean edustajan selostus ennakkoneuvottelusta, joka pidettiin Bernissä heinäkuun 11 p:nä (u. l.) 1915 Kansainvälisen sosialistikonferenssin koollekutsumista koskevasta kysymyksestä.

Neuvotteluun ottivat osaa Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen, Italian sosialistisen puolueen, Puolan sosialidemokraattisen puolueen hallinnon ja PPS:n „levitsan”, VSDTP:n KK:n ja Organisaatiokomitean (menshevikkien) edustajat. Neuvottelukokous päätti kutsua koolle toisen neuvottelun, jonka piti ratkaista lopullisesti konferenssia koskeva kysymys. Toista neuvottelua ei pidetty.— 310.

³⁷⁵ „Lichtstrahlen” („Valonsäteitä”) — kuukausijulkaisu, Saksan vasemmistolaisten sosialidemokraattien ryhmän („Saksan internationalistisocialistit”) äänenkannattaja, joka ilmestyi epäsäännöllisesti vuodesta 1913 vuoteen 1921 Berliinissä.— 310.

³⁷⁶ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 35. osa, ss. 163—165.— 310.

³⁷⁷ „Stern” („Tähti”) ryhmä jäi perustamatta. Bremenin vasemmistosocialidemokraatit järjestäytyivät ja ottivat nimekseen „Internationale Sozialisten Deutschlands” („Saksan internationalistisocialistit”).— 310.

³⁷⁸ Tarkoitetaan helmikuun 27 päivästä maaliskuun 4 päivään (u. l.) 1915 Bernissä (Sveitsi) pidetyn VSDTP:n ulkomaisten jaostojen konferenssin päätöslauselmia. Konferenssi kutsuttiin koolle Leninin aloitteesta, ja se vastasi merkitykseltään yleistä bolshevistista puoluekonferenssia, sillä sodan aikana ei voitu kutsua koolle yleisvenäläistä konferenssia. Konferenssin päiväjärjestys oli seuraava: jaostojen toimintaselostukset, sota ja puolueen tehtävät, ulkomaisten järjestöjen tehtävät, pää-äänenkannattaja ja uusi sanomalehti,

- Ulkomaisten järjestöjen komitean vaalit. Konferenssissa oli edustajia Pariisin, Zürichin, Geneven, Bernin, Lausannen bolshevistisista jaostoista sekä „Baugyn” ryhmästä. Lenin edusti konferenssissa Keskuskomiteaa ja pää-äänenkannattaja „Sotsial-Demokratia” („Sosialidemokraattia”), johti konferenssin työtä, oli päiväjärjestyksen peruskysymyksen — „Sota ja puolueen tehtävät” — selostajana (ks. V. I. Lenin. Teokset, 21. osa, ss. 145—151).— 311.
- 379 *D. Wynkoop* — hollantilainen vasemmistososialidemokraatti, sittemmin kommunisti; „Die Tribune” („Tribuuni”) lehden eräs perustaja ja sen monivuotinen päätoimittaja. Ensimmäisen maailmansodan vuosina hän harjoitti militarismivastaista propagandaa, oli Zimmerwaldin vasemmiston äänenkannattajan „Vorboten” („Edelläkävijän”) avustajana. Vuonna 1919 hänet valittiin edustajaksi Kominternin II kongressiin. Vuonna 1925 esiintyi Kominternin päätöksiä vastaan. Vuonna 1926 hänet erotettiin Kommunistisen puolueen riveistä.— 312.
- 380 Tarkoitetaan manifestin, julistuksen ja päätöslauselman luonnoksia, jotka piti käsitellä ennakoita erinaisten sosialististen puolueiden vasemmistoesustajain kesken ja esittää sittemmin vasemmiston nimissä Zimmerwaldin konferenssissa (ks. V. I. Lenin. Teokset, 35. osa, ss. 161—162).— 312.
- 381 J. Borchardtın kirjanen „Vor und nach dem 4 August 1914. Hat die deutsche Sozialdemokratie abgedankt?” Verlag der „Lichtstrahlen”. Berlin, 1915. („Ennen vuoden 1914 elokuun 4 päivää ja sen jälkeen. Onko Saksan sosialidemokratia luopunut mielipiteistään?” „Lichtstrahlen” kustantamo. Berliini, 1915), jossa hän arvosteli ensi keran kärkevästi Saksan sosialidemokratian petturimaista menettelyä maailmansodan alussa. Leninin arviota tästä kirjasesta ks. Toosten 21. osasta, s. 116.— 312.
- 382 Tarkoitetaan K. Zetkinin puheenvuoroa, jonka hän piti Naisten kansainvälisessä sosialistikonferenssissa Bernissä (26.—28. maaliskuuta 1915) VSDTP:n Keskuskomitean ehdottamaa päätöslauselmanluonnosta vastaan; konferenssi hyväksyi päätöslauselman, jossa kierretään sosialishovinismin tuomitsemista koskeva kysymys. Ks. „Приложение к № 42 газеты 'Социал-Демократ'” („Liite 'Sotsial-Demokrat' (‘Sosialidemokraatti’) lehden 42. numeroon”), 1. kesäkuuta 1915.— 313.
- 383 H. Rakovskin ja Ch. Dumas’n kirjanen: „Les Socialistes et la guerre”. („Sosialismi ja sota”. [Bukaresti.] 1915).— 314.
- 384 Kuzmiha — Kuzma Ljahotskin, Genevessä sijainneen venäläisen kirjapainon omistajan vaimo.— 315.
- 385 Tarkoitetaan N. Leninin ja G. Zinovjevin kirjasta „Социализм и война (отношение РСДРП к войне)” („Sosialismi ja sota (VSDTP:n suhtautuminen sotaan)”), jonka „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokratin”) toimitus julkaisi Genevessä v. 1915.— 315.

- ³⁸⁶ Leninin tässä mainitsemat liitteet kirjaseen „Социализм и война” („Sosialismi ja sota”) julkaistiin mainitun kirjasen ensimmäisessä painoksessa, ss. 35—48.— 317.
- ³⁸⁷ Puhe on „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) toimituksen huomautuksesta VSDTP:n Keskuskomitean manifestiin sodasta (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, s. 339).— 317.
- ³⁸⁸ VSDTP:n ulkomaisten jaostojen Bernin konferenssin (helmi-kuun 27.—maaliskuun 4. (u. l.) 1915) päätöslauselmat julkaistiin „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 40. numerossa maaliskuun 29 pnä 1915 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 145—151).— 317.
- ³⁸⁹ Tarkoitetaan „Päätöslauselmaa kansallisuuskysymyksestä”, joka hyväksyttiin VSDTP:n Keskuskomitean ja puoluejohtajien „elokuun” („kesäkuun”) neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Poro-ninissa (lähellä Krakovaa) syyskuun 23.—lokakuun 1. (lokakuun 6.—14.) 1913 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, ss. 423—425).— 317.
- ³⁹⁰ Toisen Vorkonferenszin asemesta Zimmerwaldiin kutsuttiin koolle varsinainen konferenssi, joka pidettiin syyskuun 5 ja 6 pnä 1915. Konferenssissa kehkeytyi taistelu Leninin johtamien vallankumouksellisten internationalistien ja kautskyläisen enemmistön välillä. Lenin muodosti vasemmistointernationalisteista Zimmerwaldin vasemmistoryhmän, jossa vain bolshevikkipuolueella oli ainoa oikea ja loppuun asti johdonmukainen internationalistinen kanta sotaa vastaan.
- Konferenssi hyväksyi manifestin, jossa maailmansota tunnustettiin imperialistiseksi; tuomitsi niiden „sosialistien” menettelyn, jotka äänestivät sotamäärärahojen puolesta ja osallistuivat porvarillisiin hallituksiin; kehotti Euroopan työläisiä taisteluun sotaa vastaan, ilman aluevaltauksia ja sotakorvauksia solmittavan rauhan puolesta.
- Konferenssi hyväksyi niin ikään päätöslauselman sodan uhreille osoitettavasta myötätunnosta ja valitsi Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan (KST).
- Zimmerwaldin konferenssin merkityksestä ks. Leninin kirjoituksia „Ensi askel” ja „Vallankumoukselliset marxilaiset Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 pnä 1915” (Teokset, 21. osa, ss. 379—385 ja 386—390).— 319.
- ³⁹¹ Tarkoitetaan VSDTP:n Keskuskomitean laatimaa manifestiluonnosta, jonka vasemmistoeustajain ryhmä esitti Zimmerwaldin sosialistikonferenssissa (ks. „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) № 45—46, 11. lokakuuta 1915).— 319.
- ³⁹² Tarkoitetaan Kansainvälistä sosialistikonferenssia, joka pidettiin Zimmerwaldissa 5.—8. syyskuuta 1915.— 320.
- ³⁹³ Kirjanen „Sosialismi ja sota (VSDTP:n suhtautuminen sotaan)” ilmestyi saksan kielellä 1915 ennen Zimmerwaldin konferenssin avaamista.— 320.

- ³⁹⁴ Tarkoitetaan Latvian sosialidemokraattisen puolueen edustajaksi Zimmerwaldin sosialistikonferenssiin kelpuuttavaa valtakirjaa. J. A. Berzin ei nähtävästi aikonut lainkaan osallistua konferenssin työhön ja hän antoi Latvian sosialidemokraattisen puolueen edustajan valtakirjan Leninille.— 321.
- ³⁹⁵ Tarkoitetaan VSDTP:n Keskuskomitean laatimaa manifestiluonnosta, jonka vasemmistiedustajain ryhmä esitti Zimmerwaldin konferenssissa.— 321.
- ³⁹⁶ *J. I. Rivlina* — Kommunistisen puolueen jäsen vuodesta 1908, silloinen bolshevikkien Lausannen jaoston sihteeri.— 324.
- ³⁹⁷ P. Golay ei ollut läsnä Zimmerwaldin konferenssissa. Ch. Naine kuului Sveitsin sos.-dem. puolueen edustajiin ja otti aktiivisesti osaa Zimmerwaldin konferenssin työhön.— 324.
- ³⁹⁸ *Charles Kerr* — amerikkalainen sosialistisen kirjallisuuden kustantaja. A. M. Kollontai kävi hänen kanssaan neuvotteluja „Sosialismi ja sota” kirjaseen ja „Kansainvälisen Lentolehtisen” 1. numeron julkaisemisesta englannin kielellä. Kirjasta ei Amerikassa onnistuttu julkaisemaan.— 325.
- ³⁹⁹ Kirjanen „Sosialismi ja sota” ilmestyi ranskan kielellä vuonna 1916.— 325.
- ⁴⁰⁰ Kirjeessä on nähtävästi puhe Nermanista, joka osallistui Zimmerwaldin Kansainväliseen sosialistikonferenssiin Norjan työväennuorison järjestöstä.— 326.
- ⁴⁰¹ Leninin kirjoittama selostus Zimmerwaldin konferenssista „Vallankumoukselliset marxilaiset Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 pnä 1915” julkaistiin „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 45.—46. numerossa lokakuun 11 pnä 1915 (Teokset, 21. osa, ss. 386—390).— 327.
- ⁴⁰² Tarkoitetaan kirjaseen „Sosialismi ja sota (VSDTP:n suhtautuminen sotaan)” kääntämistä ranskan kielelle.— 327.
- ⁴⁰³ Puhe on kirjasesta „Социализм и война” („Sosialismi ja sota”).— 328.
- ⁴⁰⁴ Lenin tarkoittaa Zimmerwaldin Kansainvälisen sosialistikonferenssin Ranskan ja Saksan valtuuskuntien yhteistä deklaraatiota (sotaa vastaan) („Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) № 45—46, 11. lokakuuta 1915).— 328.
- ⁴⁰⁵ Puhe on Zimmerwaldin Kansainvälisen sosialistikonferenssin manifestista, joka julkaistiin „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 45.—46. numerossa lokakuun 11 pnä 1915. Allekirjoitettuaan tuon manifestin Zimmerwaldin vasemmisto esitti erityisessä konferenssin puhemieshistoriille jättämässään lausunnossa perusteet, jotka

kannustivat sitä allekirjoittamaan manifestin. Tuo lausunto julkaisiin „Sotsial-Demokratin” 47. numerossa lokakuun 13 pnä 1915.—328.

- ⁴⁰⁶ Tarkoitetaan Romain Rollandin artikkeleita, jotka julkaistiin geneveäisessä „Journal de Genève:ssä” („Geneven Lehdessä”) elo—lokakuussa 1914. Ranskan hallitus pidätti näiden artikkeleiden uusintajulkaisua, ja vasta vuonna 1915 ne julkaistiin kokoelmassa: Romain Rolland. „Au-dessus de la mêlée”. Paris. Paul Ollendorff; Neuchatel. Attinger Frères. 1915 („Syrjässä yhteenotosta”. Pariisi. Paul Ollendorff; Neuchatel. Attingerin veljekset. 1915).—329.
- ⁴⁰⁷ „Vperjod” („Eteenpäin”) — „Vperjod” ryhmän aikakausjulkaisu, ilmestyi Genevessä elokuun 25 päivästä 1915 (№ 1) helmikuun 1 päivään 1917 (№ 6). Julkaisutyöhön osallistuivat A. V. Lunatšarski (A. Voinov), P. I. Lebedev (V. Poljanski), D. Z. Manuilski (I. Bezrabotnyi) y.m.—329.
- ⁴⁰⁸ Tarkoitetaan VSDTP:n Organisaatiokomitean (menshevikkien) ulkomaisen sihteeristön julkaisemaa kokoelmaa „Internatsional i voina” („Internationale ja sota”) № 1, joka ilmestyi vuonna 1915.—329.
- ⁴⁰⁹ „Kommunist” („Kommunisti”) — aikakauslehti, jota „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) lehden toimitus julkaisi yhdessä G. Pjatakovin ja J. Boshin kanssa Genevessä v. 1915. Ilmestyi yksi (kaksois-) numero, jossa julkaistiin kolme Leninin artikkelia: „II Internationalen vararikko”, „Ranskalaisen sosialistin rehellistä puhetta” sekä „Imperialismi ja sosialismi Italiassa” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 195—250, 344—352, 353—362).
- Aikakauslehden toimituksessa Lenin kävi taistelua Buharinin ja Pjatakovin puolueenvastaista ryhmää vastaan, paljasti sen bolshevisminvastaiset katsantokannat, sen yritykset käyttää lehteä ryhmäkuntalaistarkoituksiin. Mainitun ryhmän puolueenvastaisen asenteen vuoksi Lenin kehotti katkaisemaan suhteet ryhmään ja lopettamaan lehden yhteisen julkaisemisen. Lokakuusta 1916 „Sotsial-Demokrat” lehden toimitus alkoi julkaista omaa kokoelmaansa „Sbornik Sotsial-Demokrata” („Sosialidemokraatin Kokoelma”).—329.
- ⁴¹⁰ Tarkoitetaan Zimmerwaldin Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa hyväksyttyä manifestia ja selostusta tuosta konferenssista, jotka julkaistiin alun perin „Bernen Tagwachtin” („Bernin Vartion”) 218. numerossa syyskuun 18 pnä 1915.—330.
- ⁴¹¹ Marxisin-leninisin instituutin arkistossa on tallella Zimmerwaldin konferenssissa hyväksytyn manifestin sanamuodon sisältävä saksankielinen lentolehinen, johon Lenin on tehnyt muutamia alleviivauksia ja merkintöjä. Sana „unversöhnlichen” („leppymätön”) on vedetty kynällä ympäri ja yhdistetty nuolella reunaan kirjoitettuun sanaan „revolutionären” („vallankumouksellinen”).
- „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 45.—46. numerossa lokakuun 11 pnä 1915 julkaistuun manifestin venäjännökseen on jätetty sana „leppymätön”.—330.

- ⁴¹² Marxisin-leninisin instituutin arkistossa on tallella selostuksen vedoskappale Leninin kynällä tekemin alleviivauksin ja merkinöin. Selostuksen siihen kohtaan, jossa luetellaan Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselmaehdotuksen allekirjoitukset, Lenin teki lisäyksen: „entä osa saksalaisista? entä sveitsiläinen?” — 330.
- ⁴¹³ Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan perustamisen johdosta selostuksessa sanotaan: „Tämä sihteeristö ei saa missään nimessä korvata nykyään olemassa olevaa Kansainvälistä toimistoa, vaan se on laskettava hajalle heti kun tuo viimeksi mainittu pystyy vastamaan täysin tarkoitustaan.” Marxisin-leninisin instituutin arkistossa tallella olevassa selostuksen kappaleessa Lenin on alleviivannut tuon kohdan, ja reunaan on kirjoitettu: „Kein Beschluss darüber” („sellaista päätöstä ei tehty”). — 330.
- ⁴¹⁴ Lenin tarkoittaa Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselmaehdotusta ja julkilausumaa, jossa se perusteli äänestämisen virallisen manifestin puolesta. — 330.
- ⁴¹⁵ Tarkoitetaan nähtävästi kirjasta „Социализм и война” („Sosialismi ja sota”). — 330.
- ⁴¹⁶ M. M. Haritonov — kommunisti, lähti vuonna 1912 maanpakoon, otti osaa bolshevikkien Zürichin jaoston toimintaan. Vuonna 1915 osallistui VSDTP:n ulkomaisten jaoston Bernin konferenssiin. Aaraussa pidetyssä Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa esitti Zimmerwaldin vasemmiston hengessä laaditun muutosehdotuksen sotaa koskevaan päätöslauselmaan; pitkäaikaisen taistelun jälkeen muutosehdotus hyväksyttiin edustajakokouksen äänten $\frac{2}{3}$:n enemmistöllä. — 331.
- ⁴¹⁷ Leninin esitelmä kirjeessä mainitusta aiheesta jäi Zürichissä nähtävästi pitämättä. — 331.
- ⁴¹⁸ Tarkoitetaan P. Axelrodin kirjasta „Die Krise und die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie” („Kansainvälisen sosialidemokratian kriisi ja tehtävät”. Zürich, 1915). — 331.
- ⁴¹⁹ „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 45.—46. numerossa lokakuun 11 p:nä 1915 julkaistiin paitsi konferenssissa hyväksytyjä manifestia ja päätöslauselmaa myös Leninin kirjoitukset „Ensi askel” ja „Vallankumoukselliset marxilaiset Kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 p:nä 1915” (ks. Teokset, 21. osa, ss. 379—385 ja 386—390) sekä Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselman ja manifestin luonnokset.
- „Sotsial-Demokratin” 47. numerossa julkaistiin lokakuun 13 p:nä 1915 Zimmerwaldin vasemmiston „Два заявления” („Kaksi lausuntoa”) manifestin johdosta. — 331.
- ⁴²⁰ Bolshevistinen kirjallisuus, jota Shljapnikov löysi Vardöstä (satama pohjois-Norjassa) järjestäessään illegaalista kuljetusta tuon paikkakunnan kautta, käsitti suuria kirjavaroja vuosilta

1906—1907, m.m. sanomalehtiä „Proletari” („Proletaari”) ja „Vperjod” („Eteenpäin”), jotka olivat nähtävästi jääneet Vardoon illegaalisen kuljetustoiminnan häiriinnyttyä. Osa löydetystä kirjallisuudesta lähetettiin Leninin neuvosta Venäjälle.— 332.

- ⁴²¹ Tarkoitetaan: 1) päätöslauselmaa suhtautumisesta ei-proletaariisiin puolueisiin, joka hyväksyttiin VSDTP:n Lontoon edustajakokouksessa vuonna 1907. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 164—165 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, ss. 164—165); 2) päätöslauselmaa narodnikeista, joka hyväksyttiin VSDTP:n KK:n ja puolueytöntekijäin „elokuun” („kesäkuussa”) neuvottelukokouksessa vuonna 1913. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 316—317 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, ss. 316—317).— 332.
- ⁴²² Lenin tarkoittaa Shljapnikovin (Beleninin) salaista matkaa Venäjälle.— 333.
- ⁴²³ Tarkoitetaan julkilausumaa, jossa Zimmerwaldin vasemmisto perusteli äänestämisensä virallisen manifestin puolesta (ks. „Sozial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) № 47, 13. lokakuuta 1915).— 334.
- ⁴²⁴ Tiedotus Zimmerwaldin konferenssista julkaistiin „Avanti!” („Eteenpäin!”) lehden 260. numerossa syyskuun 19 p:nä 1915 otsikoin „Il Conbegno internationale di Zimmervald” („Kansainvälinen konferenssi Zimmerwaldissa”). Tuossa tiedotuksessa kerrottiin kaikista konferenssin järjestämiseen liittyneistä yksityiskohdista ja julkaistiin useita valokuvia talosta, jossa Zimmerwaldin konferenssi pidettiin.— 334.
- ⁴²⁵ Tarkoitetaan Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselmaehdotusta.— 335.
- ⁴²⁶ Zimmerwaldin konferenssia koskevassa virallisessa selostuksessa, joka julkaistiin „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern” („Bernin Kansainvälinen Sosialistinen Toimikunta”) bullettiin ensimmäisessä numerossa, ei ole mainittu, että Borchardt olisi allekirjoittanut vasemmiston päätöslauselmaehdotuksen.— 335.
- ⁴²⁷ Lenin tarkoittaa lentolehtisten julkaisemista Venäjällä levitettäviksi.— 336.
- ⁴²⁸ Tarkoitetaan A. Kollontain kirjasen „Кому нужна война?” („Kuka tarvitsee sotaa?”) käsikirjoitusta. VSDTP:n KK julkaisi kirjasen v. 1916. Leninin tekemät korjaukset tuohon kirjaseen on julkaistu kokoelmassa Ленинский сборник XVII, стр. 324—330 (XVII Lenin-kokoelma, ss. 324—330).— 336.

- ⁴²⁹ Tarkoitetaan suunnitteilla ollutta Leninin muuttua Sveitsistä johonkin puolueettomaan Skandinavian maahan. Muuttohanke raukesi kirjeessä mainituista syistä.— 336.
- ⁴³⁰ Asian salaamiseksi Lenin osoittaessaan kirjeen A. Shljapnikoville nimittää häntä kirjeessä Beleniniksi. Tällainen salaaminen oli tarpeen siksi, kun suunnitteilla oli Shljapnikovin salainen matka Venäjälle.— 336.
- ⁴³¹ Tarkoitetaan päätöslauselmaehdotusta, jonka vasemmisto esitti Zimmerwaldin konferenssissa.— 337.
- ⁴³² Lausunto Ledebourin uhkavaatimuksesta, ettei konferenssi tekisi päätöstä, joka kieltää konferenssiin osallistuvia järjestöjä äänestämästä sotamäärärahoja (tuo kysymys on muka ratkaistava kyseisen maan strategisesta asemasta riippuen), julkaistiin „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 47. numerossa lokakuun 13 p:nä 1915 otsikoin „Два заявления на международной конференции” („Kaksi lausuntoa kansainvälisessä konferenssissa”).— 337.
- ⁴³³ „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 47. numero, josta tässä on puhe, ilmestyi lokakuun 13 p:nä (kaksi päivää myöhemmin kuin 45.—46. numero) ja oli miltei kokonaan omistettu Pietarissa ja Moskovassa suoritettujen sosialidemokraattisen toiminnan arviolle. Samassa numerossa julkaistiin V. I. Leninin kirjoitus „Muutamia teesejä. Toimitukselta”, joka on omistettu Venäjällä suoritettavan sosialidemokraattisen toiminnan ajankohtaisille kysymyksille (ks. Teokset, 21. osa, ss. 398—401).
- Ei ole saatu selville mitä V. Karpinski kirjoitti vastaukseksi, mutta vastaus oli nähtävästi kielteinen, sillä „Sotsial-Demokratin” 47. numeroa ei enää painanut „Kuzma” vaan Benteli Bümplitzissä.— 338.
- ⁴³⁴ Tarkoitetaan marraskuussa 1915 saksan kielellä julkaistua „Internationales Flugblatt” № 1 (Die Zimmerwalder Linke über die Aufgaben der Arbeiterklasse) („Kansainvälinen Lentolehtinen” № 1 (Zimmerwaldin vasemmisto työväenluokan tehtävistä)).— 340.
- ⁴³⁵ „Lehtiseen” oli merkitty Fritz Plattenin osoite: „Fritz Platten (für L. F.) Zürich, Rotachstrasse 23”.— 340.
- ⁴³⁶ Tarkoitetaan Zimmerwaldin kannattajien ja vastustajien välistä taistelua Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa, joka pidettiin Araussa (Sveitsi) marraskuun 20 ja 21 p:nä 1915. Edustajakokouksen päiväjärjestyksen keskeisenä kysymyksenä oli Sveitsin sosialidemokratian suhtautuminen internationalistien Zimmerwaldin yhdistykseen. Tämän kysymyksen johdosta Sveitsin sosialidemokraattisessa puolueessa kehkeytyi taistelu kolmen suunnan välillä: 1) Zimmerwaldin vastustajain (Greulich, Pflüger y.m.), 2) Zimmerwaldin oikeiston kannattajien (Grimm y.m.) ja 3) Zimmerwaldin vasemmiston kannattajien (Platten y.m.) välillä.

R. Grimm esitti päätöslauselmaehdotuksen, jossa Sveitsin sos.-dem. puoluetta kehoitettiin liittymään Zimmerwaldin yhdistykseen ja hyväksymään Zimmerwaldin oikeiston poliittinen linja. Sveitsin vasemmistososiaalidemokraatit ehdottivat korjauksen tekemistä Grimmin päätöslauselmaehdotukseen. Korjauksessa ehdotettiin, että vallankumouksellisen sodanvastaisen joukkotaistelun kehittäminen katsotaan välttämättömäksi, ja sanottiin, että vain proletariaatin voitokas vallankumous voi tehdä lopun imperialistisesta sodasta.

Äänten enemmistöllä edustajakokous hyväksyi vasemmistolaisen korjausehdotuksen.— 340.

⁴³⁷ Tarkoitetaan toistamiseen suoritettuja työläisten edustajain vaaleja sotateollisuuskomiteoihin (keskus- ja aluekomiteaan). Hävittyään ensimmäisissä vaaleissa syyskuun 27 p:nä (v.l.) 1915, jolloin bolshevikit veivät läpi päätöslauselmansa, joka piti „periaatteessa sallimattomana proletariaatin edustajain osallistumista järjestöihin, jotka tavalla tai toisella edesauttavat nykyistä sotaa”, likvidaattorit ryhtyivät porvariston avun turvin kampanjaan noiden vaalien mitätöimiseksi. Vaalien tulokset mitätöitiin sen jälkeen, kun porvarillisessa „Den” („Päivä”) lehdessä oli julkaistu lokakuun 5 p:nä 1915 K. Gvozdevin ilmiantokirje, jossa kiistettiin ensimmäisten vaalien lainmukaisuus sillä perusteella, että valitsija Kudrjashov (Putilovin tehtaan työläinen) oli antanut valtakirjansa „sivullisille” henkilöille, että nämä voivat tunkeutua vaalikokoukseen.

Toistamiseen marraskuun 29 p:nä (v.l.) 1915 suoritetuissa vaaleissa bolshevikit lukivat lausuntonsa, jossa tuomittiin jyrkästi likvidaattorien toiminnot, ja poistuivat kokouksesta. Näin muodoin likvidaattorit „voittivat” porvariston avun turvin: heidän onnistui valita 10 henkeä „työläisryhmään” menshevikien ja eserrien edustajista.— 341.

⁴³⁸ Tarkoitetaan nähtävästi bolshevikien Geneven jaoston päätöslauselmaa sotateollisuuskomiteoiden vaalien johdosta.— 341.

⁴³⁹ Kysymyksessä on Zimmerwaldin vasemmiston äänenkannattaja „Vorbote” („Edelläkävijä”), jonka ensimmäinen numero ilmestyi Bernissä vuoden 1916 tammikuussa ja toinen numero vuoden 1916 huhtikuussa. Aikakauslehden virallisia kustantajia olivat Anton Pannekoek ja Henriette Roland-Holst. Avustajina olivat V. I. Lenin, K. Radek, H. Gorter, D. Wynkoop y.m. Aikakauslehdessä julkaistiin V. I. Leninin teokset „Opportunismi ja II Internationalen vararikko”, „Sosialistinen vallankumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus (Teesit)” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 99—111 ja 135—149).— 341.

⁴⁴⁰ „Dialektiikasta” on erikoinen katkelma, jonka Lenin kirjoitti yhteen vihkoon niistä kymmenestä filosofian vihkosta, jotka julkaistiin ensi kerran erillisenä painoksena vuonna 1933 „Filosofian vihkoina”.— 342.

⁴⁴¹ Perussäännön muutos tarkoitti sitä, että Zimmerwaldin vasemmiston edustajia osallistuisi „Vorboten” („Edelläkävijän”) julkaisu-

- työhön avustajina eikä aikakauslehden toimittajina, niin kuin alun perin oli suunniteltu (ks. tätä osaa, ss. 380—381).— 347.
- 442 Tarkoitetaan nähtävästi Leninin työskentelyä kirjasen „Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena” kirjoittamiseksi (ks. Teokset, 22. osa, ss. 179—294).— 349.
- 443 Zürichissä Lenin piti kaksi esitelmää: helmikuun 17 pnä (u.l.) 1916 — „Kaksi Internationalea” ja helmikuun 26 pnä (u.l.) 1916 — „Rauhan ehdot’ kansallisuuskysymykseen sidottuina”.— 349.
- 444 N. K. Krupskajan kirjaa „Народное образование и демократия” („Kansanopetus ja demokratia”) ei julkaissut „Parus”, niin kuin oli suunniteltu, vaan se ilmestyi painosta vasta vuonna 1917 „Zhizn i Znanije” kustantamon julkaisemana.— 351.
- 445 Tarkoitetaan V. I. Leninin Zürichissä pitämää esitelmää aiheesta „Rauhan ehdot’ kansallisuuskysymykseen sidottuina”.— 353.
- 446 Lenin esitelmöi aiheesta „Rauhan ehdot’ ja kansallisuuskysymys” Genevessä maaliskuun 1 pnä (u.l.) 1916. Esitelmää oli kuulemassa yli 200 henkeä.— 353.
- 447 Leninin esitelmä jäi Lausannessa nähtävästi pitämättä.— 353.
- 448 S. Semkovskin kirjoitus „Государственное прожекторство” („Valtiollista haihattelua”) julkaistiin „Nashe Slovon” („Sanamme”) 45. numerossa maaliskuun 21 pnä 1915.— 354.
- 449 Tarkoitetaan Zimmerwaldin konferenssissa valitun Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan laajennettua neuvottelukokousta. Neuvottelukokous päätti kutsua huhtikuussa 1916 koolle Kienthaliin (asian salaamiseksi on päätöslauselmassa sanottu: „Erääseen Hollannin kaupunkiin”) toisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin, laati konferenssin päiväjärjestyksen (taistelu sodan lopettamiseksi, työväenluokan kanta rauhaa koskevissa kysymyksissä, kysymys Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsumisesta Haagiin y.m.) ja vetoimuksen „Kaikille meitä lähentyville puolueille ja ryhmille”, jossa mainittiin välttämättömäksi äänestäminen sotamäärärahoja vastaan maan strategisesta asemasta riippumatta ja tuomittiin kaikkalainen työläisten vapaaehtoinen osallistuminen kansallisen puolustuksen laitoksiin.
- Samassa vetoimuksessa Kansainvälinen sosialistinen toimikunta ilmoitti pitävänsä sosialismia vastaan tähdättynä salaliittona ja iskuna heräävää vallankumouksellista työväenliikettä vastaan jokaista Internationalea jälleenperustamisyritystä, kun tahdotaan puolin ja toisin armahtaa maineensa tahranneet opportunistiset johtajat ja samalla hyväksytään linnarauha-politiikan jatkaminen. Ks. „Sotsial-Demokratin” („Sosialidemokraatin”) 52. numeroa, 25. maaliskuuta 1916, „Ко всем примыкающим партиям и группам” („Kaikille meitä lähentyville puolueille ja ryhmille”).— 355.

- ⁴⁵⁰ *Kansainvälisen klubin* järjestivät Geneveen vuoden 1915 joulukuussa internationalistisen vasemmistosuuntauksen kannalla olleet maanpakolaiset.— 355.
- ⁴⁵¹ Tämä kirje on Leninin vastaus J. Larinin ehdotukseen, että Lenin osallistuisi kirjoituksin kokoelmaan, joka olisi omistettu puolustus-kantalaisuuden arvostelulle ja Zimmerwaldin toimintaohjelman perustelulle. Kokoelman piti ilmestyä julkisesti Venäjällä. Ulkomailta kokoelman laadintaan saatiin mukaan Axelrod, Lunatsharski, Martov y.m. Venäjällä valikoi kokoelman avustajia N. Suhanov. Osanottajille oli muun muassa esitetty sellainen ehto, että „tämän kokoelman kirjoituksissa ei saa olla osanottajien hyökkäilyjä toisiaan vastaan”. Kokoelman julkaisuhanke raukesi.— 356.
- ⁴⁵² Yritystä julkaista Amerikassa „Internationales Flugblattin” („Kansainvälisen Lentolehtisen”) 1. numero ei toteutettu.— 357.
- ⁴⁵³ Kirjeen „Amerikan sosialistisen propagandaliiton” sihteerille Lenin kirjoitti marraskuussa 1915 (ks. Teokset, 21. osa, ss. 420—426).— 357.
- ⁴⁵⁴ Neuvottelut Charles Kerrin, sosialistisen kirjallisuuden kustantajan kanssa „Sosialismi ja sota” kirjasen julkaisemisesta englannin kielellä Amerikassa eivät johtaneet mihinkään tuloksiin.— 358.
- ⁴⁵⁵ „*Internationale Korrespondenz*” („Kansainvälinen Kirjeenvaihto”)—kerran viikossa ilmestynyt Saksan sosialishoviniestien aikakauslehti, jossa käsiteltiin kansainvälisen politiikan ja työväenliikkeen kysymyksiä; ilmestyi Berliinissä vuodesta 1914 vuoteen 1917.— 358.
- ⁴⁵⁶ Vihjataan erimielisyyksiin ja taisteluun, joita syntyi toisaalta V. I. Leninin ja toisaalta Radekin, Pjatakovin y.m. välillä kansakuntien itsemääräämiskysymyksestä ja joiden tuloksena lopetettiin „Kommunistin” julkaiseminen.— 360.
- ⁴⁵⁷ „Japanilaisiksi” sanottiin G. Pjatakovia ja J. Boshia, koska he olivat lähteneet Venäjältä maanpakoon Sveitsiin Japanin kautta.— 362.
- ⁴⁵⁸ Puhe on „Kommunist” („Kommunisti”) aikakauslehden edelleen julkaisemista koskevan sopimuksen luonnoksesta, jonka G. Pjatakov ja J. Bosh (heitä nimiteltiin myös P. ja N. Kijevskiksi) olivat laatineet ja A. Shljapnikov lähettänyt V. I. Leninille. „Ehdot”, jotka saivat V. I. Leninin erikoisesti kuuhuksiin, olivat luonnoksen kaksi seuraavaa kohtaa: „2) Aikakauslehden julkaiseminen annetaan P. ja N. Kijevskin tehtäväksi. Kustantamon perustajia ja sen vastuuvollisia edustajia ovat toverit P. ja N. Kijevski.” (V. I. Lenin veti viimeisen lauseen yli.— *Toim.*) „5) *Väitelyosasto*. Väitelykysymyksissä toimituskunta pitää ohjeenaan seuraavia sääntöjä: a) jokaisella toimituksen jäsenellä, joka ei ole samaa mieltä toimituksen kanssa jostakin puolueen ohjelmaa ja taktiikkaa koskevasta kysymyksestä, on oikeus julkaista *oma*

artikkelinsa 'Väittelyosastossa'; ... c) 'Kommunistin' avustajien kirjoitusten julkaisemiseksi 'Väittelyosastossa' tarvitaan vähintään kahden toimittajan suostumus." (Alakohdan „c” yli V. I. Lenin veti niin ikään viivan.— *Toim.*)— 362.

⁴⁵⁹ Tarkoitetaan erimielisyyksiä toisaalta V. I. Leninin ja toisaalta Radekin sekä Puolan ja Lietuan sosialidemokraattisen puolueen välillä kansallisuuskysymyksestä. Näiden erimielisyyksien olemuksen Lenin esitti kirjoituksessa „Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteenvedoja” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 311—352).— 362.

⁴⁶⁰ Tarkoitetaan seuraavaa G. Pjatakovin ja J. Boshin laatiman luonnoksen kohtaa: aikakauslehden toimituskuntaan kuulukoon 7 henkeä: 1) J. Bosh, 2) Ljalin (Pjatakov), 3) Buharin, 4) Lenin, 5) Zinovjev, 6) N. N., 7) N. N. Edelleen oli sanottu, että kuudes henkilö kustantamon toimituskuntaan kooptoidaan Leninin ja Zinovjevin suosituksesta. Heillä „on oikeus suositella kustantamoon seitsemäskin henkilö puolueen kynämiesten joukosta; hänen hytkäämisensä äänestettäköön ja ratkaistakoon toimituskunnan yksinkertaisella äänten enemmistöllä”.— 362.

⁴⁶¹ *VSDTP:n Keskuskomitean ehdotus Zimmerwaldin toiselle konferenssille* oli kirjoitettu vastaukseksi ISK:n vetoomukseen kaikille sitä lähentyville puolueille ja ryhmille. Ks. „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern”. Bulletin. Nr. 3, 29 Februar 1916 („Bernin Kansainvälinen Sosialistinen Toimikunta”. Bulletin. № 3, 29. helmikuuta 1916).

„Ehdotuksen” käsikirjoitus on säilynyt kahtena toisintona. Tähän on otettu „Ehdotuksen” alkuperäinen sanamuoto, joka sisältää 15 kohtaa. Toista (lopullista), 8 kohtaa sisältävää muunnosta ks. V. I. Lenin. Teokset, 22. osa, ss. 162—172.

Toinen Kansainvälinen sosialistikonferenssi oli koolla 24.—30. huhtikuuta 1916 Kienthalissa (Sveitsi). Konferenssiin otti osaa edustajia Saksasta (7 henkeä), Italiasta (7 henkeä), Venäjältä (8 henkeä, siinä luvussa V. I. Lenin, Petrova (I. Armand) ynnä muita), Puolasta (5 henkeä), Ranskasta (4 henkeä), Sveitsistä (5 henkeä) ja muualta, kaikkiaan 43 henkeä, joista 12 oli lujasti mukana vasemmistossa.

Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: taistelu sodan lopettamiseksi, proletariaatin suhtautuminen rauhan-kysymyksiin, parlamenttitoimintaan ja joukkotaisteluun, Kansainvälisen sosialistisen toimiston koollekutsuminen y.m. Vasemmisto-siipi oli tässä konferenssissa vahvempi kuin Zimmerwaldin konferenssissa. Lenin ajoi läpi päätöslauselman, jossa arvosteltiin sosialipassifismia ja Kansainvälisen sosialistisen toimiston toimintaa. Kienthalin konferenssi edisti niiden internationalististen aineiden erottumista ja yhteenliittymistä, jotka sittemmin vuonna 1919 muodostivat Leninin ja bolshevikkien aloitteesta III, Kommunistisen Internationalen. Konferenssi ei kuitenkaan hyväksynyt bolshevikkien politiikan pääkohtia, joita olivat imperialistisen sodan muuttaminen kansalaissodaksi, omien imperialististen hallitusten tappio sodassa ja III Internationalen perustaminen.— 364.

⁴⁶² Hollannin sosialidemokraattisen puolueen Arnheimin edustajakokous pidettiin tammikuun 8 ja 9 pnä 1916.— 365.

⁴⁶³ „Kolmisopimus”-maiden *sosialistien Lontoon konferenssi* pidettiin helmikuun 14 pnä 1915. Siinä olivat läsnä Englannin, Ranskan ja Belgian sosialishovinitien ja näiden maiden sosialististen puolueiden pasifististen ryhmien edustajat sekä Venäjältä menshevikkejä ja eserriä.

Vaikka bolshevikkeja ei ollutkaan kutsuttu, meni Litvinov (Maksimovitsh) V. I. Leninin toimeksiannosta konferenssiin esittääkseen VSDTP:n KK:n deklaraation, jonka pohjaksi oli otettu Leninin kirjoittama ehdotus. Deklaraatiossa vaadittiin sosialistien eroamista porvarillisista hallituksista, täydellistä välien katkaisemista imperialisteihin ja kieltäytymistä yhteistyöstä näiden kanssa, päättäväistä taistelua omia imperialistisia hallituksia vastaan ja sotamäärärahojen puolesta äänestämisen tuomitsemista. Litvinovin lukiessa deklaraatiota hänet keskeytettiin ja häneltä riistettiin puhe-oikeus; Litvinov jätti deklaraation tekstin puhemiehistolle ja poistui konferenssista. Lontoon konferenssista ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 118—120 ja 166—168.

Saksan ja Itävallan sosialistien *Wienin konferenssi*, joka oli ikään kuin vastaus ententevaltojen sosialistien Lontoon konferenssiin, pidettiin huhtikuussa 1915. Konferenssi hyväksyi sosialishovinitien isänmaan-puolustus-tunnuksen.— 366.

⁴⁶⁴ Tarkoitetaan K. Kautskyn kirjoitusta „Nochmals unsere Illusionen” („Vielä kerran harhaluuloistamme”), joka julkaistiin „Die Neue Zeitin” („Uuden Ajan”) 8 numerossa toukokuun 21 pnä 1915.— 366.

⁴⁶⁵ Puhe on „Avanti!” („Eteenpäin!”) lehden 65. numerossa maaliskuun 5 pnä 1916 julkaistusta toimituksen artikkelista otsikoin „Polemica in casa nostra” („Polemiikka leirissämme”), jossa toimitus lainaa „Critica socialea” julkaistua Trevesin kirjoitusta polemisoiden häntä vastaan.— 367.

⁴⁶⁶ *Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan kirjelmä* — ISK:n vetoamus kaikille Zimmerwaldin yhdistykseen kuuluneille puolueille ja ryhmille — hyväksyttiin yksimielisesti ISK:n neuvottelukokouksessa Bernissä helmikuussa 1916. Leninin johtama VSDTP:n KK:n edustajisto esitti mainitussa neuvottelukokouksessa julkilausuman, jossa sanottiin, että sen mielestä vetoamus on askel eteenpäin Zimmerwaldissa pidetyn ensimmäisen Kansainvälisen sosialistikonferenssin päätöksiin verraten, mutta se ei pidä sitä joka suhteessa tyydyttävänä. Vetoamus julkaistiin ISK:n bulletiinien 3. numerossa helmikuun 29 pnä 1916 ja „Sotsial-Demokrat” („Sosialidemokraatti”) lehden 52. numerossa maaliskuun 25 pnä 1916.— 370.

⁴⁶⁷ Tarkoitetaan tietoa N. Buharinin, G. Pjatakovin, J. Suritsin ja N. Gordonin vangitsemisesta Tukholmassa Ruotsin „nuorten” sosialidemokraattien edustajakokouksen valmistelujen yhteydessä. Muutaman vankilassaolopäivän jälkeen vangitut karkotettiin Ruotsista ja he asettuivat Kristianiaan (Osloon).— 374.

- ⁴⁶⁸ Puolueettomien maiden sosialistikonferenssi, jonka C. Huysmans oli määrännyt kesäkuun 26 pksi 1916, pidettiin Haagissa heinäkuun 31 pnä. Konferenssiin osallistui Hollannista 8 edustajaa, Ruotsista Branting, Tanskasta Stauning, Argentiinasta Renemo ja Pohjois-Amerikasta Lee. Konferenssi, joka hyväksyi vapaakauppaa „pysyvän rauhan ja kansainvälisen solidaarisuuden” ehtona suosivan päätöslauselman, liitti ympärilleen vain sosialististen puolueiden oikeisto-aineiksia.— 375.
- ⁴⁶⁹ Lenin tarkoittaa C. Huysmansin selostusta, jonka tämä piti Hollannin sosialidemokraattisen puolueen ylimääräisessä Arnheimin edustajakokouksessa tammikuun 9 pnä 1916 Internationalen toiminnasta. C. Huysmans esitti selostuksessaan „demokraattisen rauhan” ohjelman, joka käsitti seuraavat kohdat: 1) aseistuksen rajoittaminen, 2) kansallinen itsemäärääminen, 3) diplomatian demokratisointi ja 4) sovinto-oikeuden perustaminen. Selostuksessaan C. Huysmans kosketteli Zimmerwaldin konferenssia ja sen vasemmistoryhmää. Helmikuun 15 pnä 1916 „Volksfreund” („Kansanystävä”) lehden 3. numerossa kirjoituksessa „De Brouckere über die Internationale” („De Brouckere Internationalesta”) julkaistiin täydellisesti Belgian suljetun sosialidemokraattisen „Le Peuple” („Kansa”) lehden toimittajan L. de Brouckere’in kirje P. Renaudelille (ensimmäisen maailmansodan aikaiselle „L’Humanitén” („Ihmiskunnan”) toimittajalle), jossa annettiin puolinainen, keskustalainen arvio C. Huysmansin Arnheimissa pitämästä selostuksesta. Mainitun kirjoituksen loppukappaleessa „Volksfreund” kirjoitti: „Niin kuin ei yhdessä Huysmansin kanssa voida ennallistaa sanahelinällä II Internationalen entisiä kasvoja, niin ei myöskään uusi Internationale yhdessä de Brouckere’in kanssa voi tulla varjoksi, joka toistaa Ententen imperialismiin toimia. Uudesta Internationalesta tulee taisteluhenkilö, yhteenliittynyt järjestö Idän, Lännen ja Keski-Euroopan imperialismia vastaan taikka sitten siitä ei tule mitään muuta kuin korulause tai imperialismiin välikappale”.— 375.
- ⁴⁷⁰ V. I. Lenin tarkoittaa kirjoitusta „Huysmans über die Internationale” („Huysmans Internationalesta”), joka julkaistiin „Volksstimme” („Kansan Ääni”) lehden 8. numerossa tammikuun 12 pnä 1916.— 375.
- ⁴⁷¹ Zeth Höglund — Ruotsin sosialidemokraattien vasemmistosiiiven ja nuorisoliikkeen johtaja; toukokuun 3 pnä 1916 hänet tuomittiin sodanvastaisista esiintymisistä kolmeksi vuodeksi pakkotyöhön.— 375.
- ⁴⁷² Tarkoitetaan „Internationales Flugblattin” („Kansainvälisen Lento-lehtisen”) 1. numeron julkaisemista englannin kielellä. A. M. Kolontai kirjoitti siitä huhtikuun 19 pnä 1916 Leninille: „Sain vihdoinkin tietää kirjasen „I. F.” № 1 hinnan: 3.000 kappaletta maksaa 75 kruunua, se on huokein hinta. Se on mielestäni paljon, mutta täällä ei missään tehdä halvemmalla, niinkin annetaan „huojenusta” tuttavuuden laskuun”.— 375.

⁴⁷³ Tarkoitetaan *Toista kansainvälistä konferenssia*, joka pidettiin 24.—30. huhtikuuta 1916 Kienthalissa (Sveitsi).— 376.

⁴⁷⁴ Ranskan edustajistoon Kienthalin konferenssissa kuuluivat J. Longuet'n kannattajat P. Brizon, A. Blanc ja Raffin-Dugens, jotka liittyivät sodan jälkeen Ranskan kommunistiseen puolueeseen: P. Brizon erosi siitä vähän ajan kuluttua.— 376.

⁴⁷⁵ Puhuessaan vasemmiston voimistumisesta konferenssissa Lenin tarkoittaa seuraavia edustajia: Katslerovič (Serbia), Platten, Nobs ja Robmann (Sveitsi) ja Guilbeaux (Ranska), jotka yhtyivät Zimmerwaldin vasemmistoon. Saksan „Internationale” ryhmästä konferenssiin osallistui B. Thalheimer ja E. Meyer.

„Internationale” ryhmän, jota sittemmin sanottiin „Spartacus” liitoksi, perustivat Saksan vasemmistolaiset sosialidemokraatit K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, K. Zetkin ja muut sodan alussa. Vuoden 1916 tammikuussa vasemmistolaisten sosialidemokraattien yleissaksalaisessa konferenssissa ryhmä hyväksyi R. Luxemburgin laatimat ja esittämät teesit, joissa määriteltiin kansainvälisen sosialidemokratian tehtävät. „Internationale” ryhmä harjoitti joukkojen keskuudessa vallankumouksellista propagandaa imperialistista sotaa vastaan, paljasti Saksan imperialismiin anastuspolitiikan ja sosialidemokratian johtajien petturuuden. Mutta se teki kuitenkin puolimenshevistisiä virheitä teorian ja politiikan tärkeimmissä kysymyksissä: kehitti puolimenshevistisen imperialismiteorian, hylkäsi kansakuntien itsemääräämisperiaatteen siinä mielessä kuin marxilaisuus sen ymmärtää (t.s. itsemääräminen aina eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen asti), piti mahdottomina kansallisia vapausotia imperialismiin kaudella, aliarvioi vallankumouksellisen puolueen merkitystä ja alistui palvomaan liikkeen alkuvoimaisuutta. Saksan vasemmistolaisten virheitä on arvosteltu V. I. Leninin kirjoituksissa „Juniuksen kirjasen johdosta” (ks. Teokset, 22. osa, ss. 295—310), „Proletaarisen vallankumouksen sotilaallinen ohjelma” (ks. Teokset, 23. osa, ss. 70—81) y.m. „Internationale” ryhmä liittyi vuonna 1917 keskustalaiseen Saksan riippumattomaan sosialidemokraattiseen puolueeseen säilyttäen järjestöllisen itsenäisyytensä. Saksan vuoden 1918 marraskuun vallankumouksen jälkeen se erosi „riippumattomista” ja perusti saman vuoden joulukuussa Saksan kommunistisen puolueen.— 376.

⁴⁷⁶ Sopimusta ei Leninin ehdottamilla ehdoilla tehty. „Kommunistin” asemesta alkoi ilmestyä „Sbornik Sotsial-Demokrata” („Sosialidemokraatin Kokoelma”).— 376.

⁴⁷⁷ *Varin* (V. J. Fridolin), Venäjän ensimmäisen, vuosien 1905—1907 vallankumouksen osanottaja. Osallistui (neuvottelevana edustajana) puolueen III edustajakokoukseen (Dashin), otti aktiivisesti osaa sotilas- ja taistelujärjestöjen konferenssiin vuonna 1906, minkä takia hänet vangittiin ja tuomittiin 6 vuodeksi pakkotyöhön. Sittemmin vetäytyi syrjään poliittisesta toiminnasta ja toimi opettajana korkeakouluissa.— 377.

- ⁴⁷⁸ Buharinin—Pjatakovin ryhmä ei hyväksynyt Leninin suunnitelmaa, vaan piti kiinni omasta suunnitelmastaan, jonka mukaan rinnan kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevien V. I. Leninin kirjoitusten kanssa piti olla Radekin, Pjatakovin ja Buharinin kirjoitukset kansallisuuskysymyksestä.— 377.
- ⁴⁷⁹ „Juutalaiskokoelma”, josta V. I. Lenin tässä mainitsee, oli aiottu julkaista ulkomailla niiden aineistojen perusteella, jotka Shljapnikov oli tuonut Venäjältä ja joissa kuvattiin juutalaisten asemaa sodan aikana. Tuon kokoelman julkaisuhanke raukesi kuitenkin.— 377.
- ⁴⁸⁰ V. I. Lenin esitelmöi Genevessä aiheesta „Kaksi virtausta kansainvälisessä työväenliikkeessä” perjantaina kesäkuun 2 pnä 1916; sen näkee Marxisin-leninisin instituutissa tallella olevasta bolshevikien Geneven jaoston ilmoitteesta. Lausannessa Lenin esitelmöi kesäkuun 3 pnä.— 378.
- ⁴⁸¹ Marxisin-leninisin instituutin arkistossa on tallella Geneven yleisen kirjaston painettu lomake (kirjojen tilaamista varten), jolle V. I. Leninin käsialalla on kirjoitettu kirjatilaus: Martin. „Histoire financière et économique de L'Angleterre 1896—1902”. P. 1912 („Englannin finanssi- ja taloushistoria 1896—1902”. Pariisi. 1912).— 378.
- ⁴⁸² V. I. Lenin tarkoittaa Radekin kirjoitusta „Ein ausgespieltes Lied” („Laulu on laulettu”), joka julkaistiin „Berner Tagwacht” („Bernin Vartio”) lehden 108. numerossa toukokuun 9 pnä 1916. Lenin on esittänyt arvion tuosta kirjoituksesta teoksessaan „Itsemääräämisestä käydyin väittelyn yhteenvedoja” (ks. Teokset, 22. osa, s. 346).— 381.
- ⁴⁸³ A. Kulisherin kirjoitus „Дублинский мятеж” („Dublinin kapina”), josta Lenin tässä puhuu, julkaistiin „Retsh” („Puhe”) lehden 102. numerossa huhtikuun 15 (28) pnä 1916.— 381.
- ⁴⁸⁴ Ulkomaisen järjestön komitea perustettiin joulukuussa 1911 ulkomaisten bolshevikkirjryhmien neuvottelukokouksessa. Komitea esitti tärkeää osaa Kommunistisen puolueen historiassa, puolueen voimien liittämässä yhteen bolshevismiin lipun alla.— 381.
- ⁴⁸⁵ Keskuskomitean Venäjän-toimikunta käsitteli A. Shljapnikovin ehdotuksesta „Kommunistin” toimituksen sisällä syntyneitä hankauksia ja hyväksyi seuraavan päätöslauselman: „Kuultuaan тов. Beleninin (A. Shljapnikovin) ilmoituksen puoluelehdistön avustajakunnassa ilmenneistä erimielisyyksistä puolueen ohjelman ja taktiikan erillisten kohtien suhteen КК:n toimikunta katsoo tarpeelliseksi saattaa Pää-äänenkannattajan ulkomaisen toimituksen tietoon seuraavaa: 1) Keskuskomitean Venäjän-toimikunta ilmoittaa olevansa täysin solidaarinen Pää-äänenkannattaja „Sotsial-Demokratissa” („Sosiaalidemokraatissa”) noudatetun Keskuskomitean peruslinjan kanssa ja ilmaisee toivomuksenaan, että Keskuskomitean kaikki julkaisut toimitettaisiin noudattamalla tiukasti samaa suuntaa, täysin sitä linjaa

- vastaavasti, jonka KK on omaksunut sodan alusta lähtien. 2) Toimikunta vastustaa KK:n julkaisujen muuttamista väittelylehdiksi. 3) Toimikunta on sitä mieltä, että avustajien erimielisyydet Pää-äänenkannattajan toimituksen kanssa minimiohjelman erillisistä kysymyksistä eivät saa olla esteenä mainittujen henkilöiden osallistamiseen Keskuskomitean julkaisuihin, ja kehottaa Pää-äänenkannattajan toimitusta vastaanottamaan heidän avustustarjouksensa muissa, erimielisyyksien ulkopuolella olevissa kysymyksissä. 4) Erimielisyyksien selvittämiseksi ja poistamiseksi toimikunta kehottaa käyttämään hyväksi *yksityisiä kustantamoja* niin Venäjällä kuin ulkomaillaakin ja julkaisemaan erityisiä väittelyluontoisia kokoelmia."— 384.
- ⁴⁸⁶ Tarkoitetaan K. Radekin juonittelua V. I. Leniniä, „Vorboten” („Edelläkävijän”) toimituksen jäsentä vastaan. Ks. siitä tätä osaa, ss. 380—381.— 386.
- ⁴⁸⁷ Lenin tarkoittaa „Thesen über Imperialismus und nationale Unterdrückung” („Teesejä imperialismista ja kansallisuussorrosta”), jotka julkaistiin ensi kerran „Vorboten” („Edelläkävijän”) 2. numerossa huhtikuussa 1916 Puolan sosialidemokraattisen opposition äänenkannattajan „Gazeta Robotniczan” („Työväen Lehden”) nimissä.— 386.
- ⁴⁸⁸ Lenin tarkoittaa hajaannusta Puolan ja Liettuan sosialidemokratian keskuudessa, mikä kesti yli neljän vuoden, vuodesta 1912 vuoteen 1916.
- Tuon hajaannuksen pahimpia aiheuttajia, joka tuki Puolan ja Liettuan sosialidemokratian Päähallinnon kannanottoa, oli Päähallinnon jäsen Leo Tyszka, joka puolueen järjestötyökysymyksissä VSDTP:n sisällä oli sovittelukannalla bolshevisminvastaisten ryhmien suhteen. Hajaannuksesta Puolan sosialidemokraattien keskuudessa ks. V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, ss. 493—496.— 386.
- ⁴⁸⁹ Leninin kirjoitus „Itsemääräämisestä käydyin väittelyn yhteen-vetoja”, josta tässä luultavasti on puhe, julkaistiin „Sbornik Sotsial-Demokratian” („Sosialidemokraatin Kokoelman”) 1. numerossa lokakuussa 1916 (ks. Teokset, 22. osa, ss. 311—352).— 387.
- ⁴⁹⁰ Inessa Armand palasi toukokuussa 1916 Sveitsiin Pariisista. Ei ole saatu selville, tuliko passi hankituksi.— 390.
- ⁴⁹¹ Lenin tarkoittaa J. Delevskin kirjaa „Социальные антагонизмы и классовая борьба в истории” („Yhteiskunnalliset vastakohtat ja luokkataistelu historiassa”). Pietari, kustannusliike „Obshtstvennaja Polza”, 1910.— 390.
- ⁴⁹² Tarkoitetaan 28. toukokuuta 1916 päivättyä A. M. Kollontain kirjettä V. I. Leninille tiedotuksin siitä, että Ruotsin sosialidemokraattisen puolueen Keskuskomiteasta erosivat sen sihteeri Ström ja kolme jäsentä, mikä varmistti „puolueen tosiasiallisen, josta ei vielä

muodollisen kahtiajakaantumisen". A. M. Kollontai kirjoitti edelleen: „Ruotsalaiset tekevät hyvin työtä vasemmiston lujittamiseksi. He valmistelevat järkevää suunnitelmaa taistelusta, jota he aikovat käydä oikeistoa vastaan talvella pidettävässä puolueen edustajakokouksessa, mistä johtuu loogisesti myös puolueen muodollinen hajoaminen. Heitä on tuettava heidän estymispyrkimyksissään." Samassa kirjeessä A. M. Kollontai kirjoitti neuvotteluista Zimmerwaldin vasemmiston kirjallisuuden julkaisemiseksi englannin kielellä Amerikassa: „Amerikasta ei ole vielä kukaan tullut vastausta, vaikka posti saapui äskettäin ja sain vastauksen kirjeisiin, jotka oli lähetetty samaan aikaan kuin kirjeet „Socialist Labour Partylle" („Sosialistiselle työväenpuolueelle") ja vielä Ch. Kerrille." A. M. Kollontain kirje on tallella Marxisin-leninisin instituutin arkistossa.— 391.

⁴⁹³ Kesäkuun 26 pksi 1916 määrätty puolueettomien maiden sosialistikonferenssi pidettiin Haagissa heinäkuun 31 pnä 1916. Lenin tarkoittaa Norjan sosialidemokraattisen puolueen vasemmiston edustajan osallistumista tuohon konferenssiin.— 391.

⁴⁹⁴ Tarkoitetaan L. Rybalkan kirjasta „L'Ukraine et la Guerre" („Ukraina ja sota"). Lausanne, 1916. Kirjeessään Leninille toukokuun 28 piltä 1916 A. M. Kollontai nimittää kirjasta „häpeällisen shovinistiseksi".— 391.

⁴⁹⁵ Puhe on Norjan sosialidemokraattisen puolueen vasemmiston edustajan osallistumisesta puolueettomien maiden sosialistikonferenssiin.— 393.

⁴⁹⁶ Puhe on Leninin kirjasen „Империализм, как новейший этап капитализма" („Imperialismi kapitalismin uusimpana asteena") käsikirjoituksen lähettämistä. Asian pitämiseksi salassa illegaalisesti lähetettävät aineistot laitettiin jonkin kirjan varta vasten tehtyihin kansiin.— 395.

⁴⁹⁷ Ei ole saatu selville, kenestä on puhe.— 395.

⁴⁹⁸ Tämä Leninin kirje on vastaus bolshevikkien Pariisin jaoston sihteerin G. Belenkin kirjeisiin elokuun 8 piltä ja syyskuun 5 piltä 1916 sanomalehden, kokoelmien ja lentolehtisten julkaisemisesta Pariisissa. Pariisin jaoston julkaisuhankkeet raukesivat.— 398.

⁴⁹⁹ *Ententevaltojen sosialistien konferenssi* kutsuttiin koolle Ranskan sosialishovinistien (Thomas'n, Renaudelin, Sembat'n) aloitteesta. V. I. Leninin ehdotuksesta VSDTP:n KK antoi julkilausuman, jossa paljastettiin sosialishovinistien petosaikeet ja kehoitettiin internationalisteja vastaamaan kielteisesti konferenssiin-osallistumiskutsuun. VSDTP:n KK:n julkilausuma julkaistiin joulukuussa 1916 „Sbornik Sotsial-Demokratn" („Sosialidemokraatin Kokoelman") 2. numerossa. Konferenssin koollekutsumista lykättiin. Se pidettiin Lontoossa elokuun 28 pnä (u. l.) 1917.— 398.

- ⁵⁰⁰ Vuoden 1905 vallankumouksesta Lenin esitelmöi saksan kielellä Zürichin „Kansantalolla” tammikuun 22 (9) pnä 1917 työläisnuorison järjestämässä tilaisuudessa. Esitelmää ks. Teosten 23. osasta, ss. 240—257.— 399.
- ⁵⁰¹ Leninin kirjoitus „Venäjän lakkotilastosta” julkaistiin aikakauslehti „Myslin” („Ajatuksen”) 1. numerossa joulukuussa 1910 ja 2. numerossa tammikuussa 1911 (ks. Teokset, 16. osa, ss. 395—423).— 399.
- ⁵⁰² „Diskussionnyi Listokin” („Väittelylehtisen”) 3. numerossa julkaistiin huhtikuun 29 (toukokuun 12) pnä 1911 Leninin kirjoitus „Venäjällä käydyn puolueensisäisen taistelun historiallinen sisältö”. Tämän kirjoituksen toinen luku sisältää Venäjän lakkotilaston yhteenvedot, joista Lenin mainitsee (ks. Teokset, 16. osa, ss. 375—393).— 399.
- ⁵⁰³ Tarkoitetaan Moskovassa julkaistua VI. Hornin, V. Metshin ja Tsherevaninin kirjoituskokoelmaa „Борьба общественных сил в русской революции” („Yhteiskuntavoimien taistelu Venäjän vallankumouksessa”). 3. vihko „Крестьянство и революция” („Talonpoikaisto ja vallankumous”).— 399.
- ⁵⁰⁴ Pjotr Maslovin kirja „Аграрный вопрос в России” („Agraarikysymys Venäjällä”). II osa.— „Кризис крестьянского хозяйства и крестьянское движение” („Talonpoikaistalouden kriisi ja talonpoikaishäiriö”). Pietari, kustannusliike „Obshtshestvennaja Polza”, 1908.— 399.
- ⁵⁰⁵ Kirja „Москва в декабре 1905 г.” („Moskova joulukuussa 1905”) julkaistiin Moskovassa vuonna 1906. Siitä ks. Leninin arvostelua Teosten 11. osasta, ss. 154—161.— 399.
- ⁵⁰⁶ Lenin tarkoittaa teesejä „Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen zimmerwaldilaisen vasemmiston tehtävät”, jotka hän kirjoitti lokaja marraskuun vaihteessa 1916 ja jotka julkaistiin v. 1918 ranskan kielellä erillisinä lentolehtisenä (ks. Teokset, 23. osa, ss. 132—143).— 399.
- ⁵⁰⁷ Tarkoitetaan W. Münnenbergin puheenvuoroa Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen hallinnon istunnossa tammikuun 7 pnä 1917 puolueen edustajakokouksen lykkäämisestä. Edustajakokous oli määrä pitää helmikuun 11 pnä 1917 Bernissä sotakysymyksen käsittelemistä varten (ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, ss. 219—221 ja 292).— 400.
- ⁵⁰⁸ „Parteibeschlüsse” („Puolueen päätökset”)— allekirjoittamaton pääkirjoitus Sveitsin sosialidemokraattien päivälehdessä „Berner Tagwacht” („Bernin Vartio”) 6. numerossa, 8. tammikuuta 1917.— 400.
- ⁵⁰⁹ Zürichiläisen sosialidemokraattisen „Volksrecht” („Kansan Oikeus”) lehden 11. numerossa tammikuun 13 pnä 1917 julkaistiin „g” nimimerkillä varustettu kirjoitus „Zur Parteitagverschiebung”

- („Puoluepäivien lykkäämisestä”), jossa kirjoittaja vastustaa Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen hallinnon päätöstä tammikuun 7 piltä edustajakokouksen lykkäämisestä epämääräiseksi ajaksi. V. I. Lenin tarkoittaakin nähtävästi tuota kirjoitusta.— 400.
- ⁵¹⁰ Kysymyksessä on vasemmistolaisten päätöslauselma edustajakokouksen lykkäämistä vastaan ja sen koollekutsumisesta keväällä 1917. V. I. Leninin korjaama päätöslauselman saksankielinen kappale on tallella NKP:n KK:n Marxisin-leninisin instituutin arkistossa. Vasemmistolaisten päätöslauselma otettiin pohjaksi kansanäänestyksessä, joka pantiin toimeen sen jälkeen, kun paikalliset järjestöt olivat sanoneet kannattavansa edustajakokouksen koollekutsumista keväällä („Volksrecht” № 19, 23, tammikuuta 1917 — „Das Referendum gegen den Parteivorstandsbeschluss ergriffen”) („Kansanäänestys puolueen hallinnon päätöstä vastaan on alkanut”).— 401.
- ⁵¹¹ Ei ole saatu selville, mistä julkilausumasta on puhe. Tarkoitetaan ehkä „Avointa kirjettä Charles Nainelle, Bernin Kansainvälisen sosialistisen toimikunnan jäsenelle” (ks. V. I. Lenin. Teokset, 23. osa, ss. 222—231).— 401.
- ⁵¹² S. N. Ravitsh kirjoitti Leninille Geneven sosialidemokraattisen järjestön opportunistista; pienehkö bolshevikkiryhmä joutui suorittamaan tuon järjestön jäsenten keskuudessa internationalistista työtä.— 402.
- ⁵¹³ Tarkoitetaan E. Nobsin ja F. Plattenin kannanottoa silloin, kun Sveitsin sosialidemokraattisessa puolueessa kärjistyi taistelu kysymyksestä, joka koski militarismia ja sosialidemokraattien käyttäytymistä parlamentissa sotamäärärahakysymyksessä. Niinpä E. Nobs vastusti motivoitua kansanäänestystä, jonka vasemmisto oli pannut toimeen puoluepäivien pikaista koollekutsumista koskevasta kysymyksestä. Molemmat (Nobs ja Platten) ottivat osaa keskustalaisten erityiseen neuvottelukokoukseen, joka pidettiin helmikuun 3 p:nä 1917 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, ss. 292—295).— 402.
- ⁵¹⁴ Tarkoitetaan lentolehtisiä, joita Zimmerwaldin vasemmiston sveitsiläisten, saksalaisten, puolalaisten ja venäläisten kannattajien ryhmä julkaisi Zürichissä. V. I. Lenin otti osaa „Listokin” („Lehtisen”) I. numeron toimittamiseen, järjesti „Listokin” kääntämisen vieraille kielille ja auttoi kaikkinaisesti sen levittämisessä.— 402.
- ⁵¹⁵ Zürichin sosialidemokraattisen järjestön kantonikokous Tössissä pidettiin helmikuun 11 ja 12 p:nä 1917. Puolueen äänenkannattaja „Volksrecht” („Kansan Oikeus”) omisti sille 36. numerossaan helmikuun 12 p:nä 1917 pääkirjoituksen: „Der Parteitag in Töss” („Tössin puoluepäivät”). Sveitsin vasemmistososialidemokraatit tekivät edustajakokouksessa „Ehdotuksen sotakysymystä koskevaan päätöslauselmaluonnokseen tehtävistä muutoksista”, jonka V. I. Lenin oli kirjoittanut.

- Edustajakokouksessa esitettiin kaksi päätöslauselmaluonnosta: 1) sosialishovinismin hengessä laadittu oikeistolaisten päätöslauselmaluonnos ja 2) keskustalaisten päätöslauselmaluonnos, joka sai Sveitsin sos.-dem. puolueen johtavien toimihenkilöiden enemmistön kannatuksen. Äänten enemmistöllä (93 puolesta, 65 vastaan) edustajakokous hyväksyi enemmistön päätöslauselmaluonnoksen. Ettei sosialishovinistien päätöslauselmaluonnos olisi tullut hyväksytyksi, vasemmistolaiset äänestivät enemmistön päätöslauselmaluonnosta, mutta ehdottivat tehtäväksi siihen muutoksia Zimmerwaldin vasemmiston hengessä. Vasemmistolaisten ehdotus sai 32 ääntä.— 402.
- ⁵¹⁶ Helmikuun 1 p:nä 1917 Oltenissa kerääntyi vajaassa kokoonpanossa Zimmerwaldin konferenssi. Siihen osallistui niiden järjestöjen edustajat, jotka oli kutsuttu ententevaltojen sosialistikonferenssiin (maaliskuussa 1917) (ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, ss. 293—294).— 402.
- ⁵¹⁷ Tarkoitetaan kansanäänestystä Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumisesta; edustajakokouksen piti käsitellä kysymys sotaan suhtautumisesta. Sveitsin vasemmistososialidemokraatit julistivat kansanäänestyksen sen yhteydessä, kun Sveitsin sosialidemokraattisen puolueen hallinto oli tehnyt päätöksen edustajakokouksen koollekutsumisen lykkäämisestä epämääräiseksi ajaksi. Siitä taistelusta huolimatta, jonka puolueen johtajat R. Grimm, J. Schmid, F. Schneider, H. Greulich, G. Müller olivat alkaneet (ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, ss. 292—295) tuota kansanäänestystä vastaan, se sai lämmintä vastakaikua saksalaisen ja ranskalaisen Sveitsin työläisten keskuudessa. Puolueen edustajakokous pidettiin kuitenkin vasta kesäkuussa 1917.— 402.
- ⁵¹⁸ Venäjän poliittisten puolueiden edustajain neuvottelukokouksessa Genevessä maaliskuun 19 p:nä 1917 L. Martov esitti suunnitelman, jonka mukaan piti saada lupa poliittisten emigranttien matkustamiseen Saksan kautta ja heidän vaihtamiseensa vastaavaan määrään Venäjälle internoituja saksalaisia ja itävaltalaisia sotavankeja. Kaikki neuvottelukokouksen osanottajat olivat sitä mieltä, että Martovin suunnitelma oli paras ja hyväksyttävien.
- Tuota suunnitelmaa käsiteltiin emigranttipiireissä ja maaliskuun lopulla VSDTP:n KK hyväksyi sen. Ks. V. I. Lenin, Teokset, 24. osa, ss. 9—11; Ленинский сборник II, 1924, стр. 385—394 (II Lenin-kokoelma, 1924, ss. 385—394).— 403.
- ⁵¹⁹ Kysymyksessä on „Манифест Российской социал-демократической рабочей партии 'Ко всем гражданам России'” („Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen manifesti 'Kaikille Venäjän kansalaisille'”), joka julkaistiin ja levitettiin lentolehtisenä helmikuun 27 (maaliskuun 12) p:nä 1917, jolloin vallankumoustaistelu oli Pietarin kaduilla kuumimmillaan. Manifesti julkaistiin myös „Pravdan” („Totuuden”) I. numerossa maaliskuun 5 p:nä 1917. Oteita manifestista julkaistiin „Frankfurter Zeitungin” („Frankfurtin Lehden”) 80. numerossa maaliskuun 22 p:nä 1917 otsikoin: „Das Manifest der Sozialrevolutionäre” („Vallankumouksellisten sosialistien

manifesti”). Manifestissa julistettiin vaatimukset: demokraattinen tasavalta, 8-tuntinen työpäivä, tilanherrojen maiden konfiskointi talonpoikien hyväksi, viljavarastojen konfiskointi ja, mikä tärkeintä, ryöstösodan lopettaminen. Manifestissa tähdennettiin, että rauhan saavuttamiseksi on välttämätöntä Venäjän proletariaatin kanssakäyminen kaikkien sotivien maiden proletariaatin kanssa. Tuon manifestin merkityksestä ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, s. 328 ja 365—366.— 404.

⁵²⁰ Esitelmän „Venäjän vallankumous, sen merkitys ja sen tehtävät” V. I. Lenin piti saksan kielellä maaliskuun 27 pnä 1917 Zürichin kansantalolla Sveitsin työläisten kokouksessa. VSDTP:n ulkomaisen järjestön Zürichin jaosto painatti tuosta esitelmästä seuraavansisällöisen ilmoituksen: „Tiistaina, maaliskuun 27 pnä klo 5¹/₄ ip. Volkshausin suuressa salissa N. Lenin pitää esitelmän aiheesta: Venäjän vallankumous, sen merkitys ja sen tehtävät. Esitelmä on suunniteltu kaksiosaiseksi: ensimmäinen osa on vallankumouksen historiallisista perusvoimista ja edellytyksistä ja toinen osa sen tehtävistä. Ensimmäisessä osassa tullaan osoittamaan, mitkä ehdot saivat aikaan sellaisen „ihmeen” kuin tsaristisen monarkian kukistumisen 8 päivässä. Ja toisessa kuvaamaan, miksi Venäjän proletariaatin tulee kulkea kohti Kommuunia, millaisia tulee olla ensimmäisten askelten sen kulkiessa tuota tietä ja mitkä ovat sen voiton edellytykset. Esitelmän jälkeen, jos yleisö niin toivoo, järjestetään keskustelu.” Esitelmätilaisuuksista kertyneet varat menivät tavallisesti puolueen kassaan; niitä käytettiin VSDTP:n kirjaston ja arkiston ylläpitoon ja muihin puolueen tarpeisiin. Ilmoituksessa mainittiin, että 50% tästä esitelmätilaisuudesta saadusta puhtaasta tulosta tullaan käyttämään keuhkotautia potevien poliittisten emigranttien hyväksi.

Esitelmän jäsennykseen merkityt peruskohdat V. I. Lenin esitti kuuluisissa „Kirjeissä kaukaa” (ks. Teokset, 23. osa, ss. 303—350). Lyhyt seloste esitelmästä julkaistiin zürichiläisen „Volsrecht” („Kansan Oikeus”) lehden 77. ja 78. numerossa maaliskuun 31 ja huhtikuun 2 pnä 1917 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, ss. 363—369).— 405.

⁵²¹ Ei ole saatu selville, mistä päätöslauselmasta on puhe. Tarkoitetaan ehkä sähköttä, jonka V. I. Lenin lähetti Keskuskomitean ulkomaisten jäsenten nimissä maaliskuun 6 (19) pnä 1917 Venäjälle matkustaville bolshevikeille (ks. Teokset, 23. osa, s. 301).— 406.

⁵²² Tarkoitetaan teesiä n:o 4 työläisten edustajain Neuvostoista V. I. Leninin teoksessa „Muutamia teesejä” (ks. Teokset, 21. osa, s. 399).— 406.

⁵²³ Marxin ja Engelsin oppi siirtymäkauden valtiosta on muotoiltu perusteellisesti „Gothan ohjelman arvostelussa” (ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, s. 24).— 406.

⁵²⁴ Tarkoitetaan teesiä n:o 11 V. I. Leninin teoksessa „Muutamia teesejä”, joka julkaistiin puolueen pää-äänenkannattajan „Sotsial-

- Demokratian” („Sosialidemokraatin”) 47. numerossa lokakuun 13 pnä 1915 (ks. Teokset, 21. osa, ss. 400—401).— 407.
- ⁵²⁵ Tämä sähke on vastaus ehdotukseen, jonka tov. Hanecki oli tehnyt Vladimir Iljitshille ja joka koski Venäjälle matkustamisen keinoa. Sähke on kirjoitettu saksaksi. NKP:n KK:n marxismileninismin instituutin arkistossa on tallella V. I. Leninin käsikirjoitus ja alkuperäiskappale — Tukholman lennätinlaitoksen sähkösanomalomake. Sähkeen käsikirjoituksessa on merkintä: „Lähetetty 30. III”.— 409.
- ⁵²⁶ Sähkeen käsikirjoitushahmotelmaan, joka on kirjoitettu tuntemattomalla käsialalla saksaksi, V. I. Lenin teki merkinnän venäjäksi: „Lähetetty lauantaina 31. III illalla; Grimm saanut I. IV aamulla.”— 410.
- ⁵²⁷ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 24. osa, ss. 9—11 ja tätä osaa, s. 403.—410.
- ⁵²⁸ VSDTP:n KK:n Ulkomainen kollegio teki maaliskuun 31 pnä 1917 päätöksen emigranttien matkustamisesta viipymättä Venäjälle Saksan kautta (ks. Teokset, 23. osa, ss. 374—375).— 411.
- ⁵²⁹ *M. Goberman* — bolshevikki-sosialidemokraatti, Lausannen bolshevikkijaoston jäsen; alempana mainittu Abram—*A. Skovno* — bolshevikki, kuului erääseen bolshevikkijaostoon Sveitsissä; molemmat saapuivat Venäjälle yhdessä V. I. Leninin kanssa.— 411.
- ⁵³⁰ Puhe on menshevikkien ja internationalisti-sosialistivallankumouksellisten päätöksestä, joka oli suunnattu KK:n Ulkomaisen kollegion sitä päätöstä vastaan, jossa se hyväksyi R. Grimmin ehdotuksen matkustamisesta viipymättä Venäjälle Saksan kautta. Menshevikit ja eserrät kehottivat odottamaan lupaa Saksan kautta matkustamiseen työläisten edustajain Neuvostolta.— 411.
- ⁵³¹ N. K. Krupskaja mainitsee muistelmissaan, että Beleninillä V. I. Lenin tarkoitti tässä tapauksessa puolueen Keskuskomitean byroota. KK:n byroo antoi huhtikuun 5 pnä Haneckin välityksellä ohjeen: „Uljanovin on saavuttava heti.” Ks. Ленинский сборник XIII, 1930, стр. 270 (XIII Lenin-kokoelma, 1930, s. 270).— 412.
- ⁵³² Lenin matkusti poliittisten emigranttien ryhmän mukana Sveitsistä huhtikuun 9 pnä (u. l.) 1917 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 24. osa, ss. 9—11).— 413.
- ⁵³³ On tunnettua, että saavuttuaan Venäjälle V. I. Lenin piti samana iltana, tarkemmin sanottuna vuoden 1917 huhtikuun 4 (17) pn vastaisena yönä Pietarin puolueyöntekijäin kokouksessa puheen bolshevikkipuolueen uusista tehtävistä. Kokous oli järjestetty entisessä Kshesinskajan palatsissa hänen saapumisensa kunniaksi. Huhtikuun teesien alustava hahmotelma oli nähtävästi tuon puheen perustana.— 414.

- ⁵⁸⁴ *Bolshevikkien kokous* — Yleisvenäläinen puolueytöntekijäin kokous, jonka KK:n byroo kutsui kokoon huhtikuun 4 (17) pnä 1917 työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen yleisvenäläisen neuvottelun aikana. Istunto, jossa V. I. Lenin piti puheensa, pidettiin Taurian palatsin lehterillä. Tuon puheen V. I. Lenin piti toistamiseen samana päivänä Neuvostojen neuvottelukokoukseen osallistuneiden bolshevikkien ja menshevikkien yhteisessä istunnossa Taurian palatsin istuntosalissa. Puheessa selitettiin Huhtikuun teesejä „Proletariaatin tehtävistä nykyisessä vallankumouksessa”, joita Lenin lainasi osa osalta koko puheensa mittaan. Teksti julkaistaan sihteerin muistiinpanojen eikä pikakirjoituksen mukaan. Muistiinpanoissa on poisjättöjä, jotka on merkitty kolmella pisteellä, ja muutamia hieman epäselviä kohtia.— 417.
- ⁵⁸⁵ Tarkoitetaan eserräläis-menshevistisen työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvoston päätöslauselmaa, joka hyväksyttiin työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen jäsenten yleisvenäläisessä neuvottelukokouksessa maaliskuun 30 (huhtikuun 12) pnä 1917 sotaan suhtautumista koskevan Tseretelin selostuksen pohjalla. Selostajan perusasenne oli seuraava: vallankumous on voittanut sisäisen vihollisen ja katsoo velvollisuudekseen taistella ulkoista vihollista vastaan. Verhoutuen yleisiin korulauseisiin vapaudesta ja vallankumouksesta päätöslauselmassa kehoitettiin tukemaan Väliaikaisen porvarillisen hallituksen ulkopolitiikkaa, t.s. jatkamaan imperialistista sota.— 418.
- ⁵⁸⁶ Tarkoitetaan internationalistien kansainvälisiä sosialistikonferensseja, jotka pidettiin Zimmerwaldissa ja Kienthalissa (Sveitsi) vuosina 1915 ja 1916.— 419.
- ⁵⁸⁷ „*Kansansosialistit*” (enessä) — pikkuporvarillisen kansansosialistien työpuolueen jäseniä. Mainittu puolue erosi v. 1906 sosialistivallankumouksellisten (eserrien) oikeistosiivestä. Enessä vaativat blokin muodostamista kadettien kanssa. Lenin nimitti heitä kadettien ja eserrien välillä horjuviksi „sosialikadeteiksi”, „pikkuporvarilliseksi opportunisteiksi” ja „eserrä-menshevikeiksi” ja tähdensi, että tuo puolue „eroaa hyvin vähän kadeteista, sillä se poistaa ohjelmasta sekä tasavallan että kaiken maan saantia koskevan vaatimuksen” (Teokset, 11. osa, s. 211).— 421.
- ⁵⁸⁸ OK — Organisaatiokomitea — ks. huomautusta 362.— 421.
- ⁵⁸⁹ Rahat, joista tässä kirjeessä on puhe, olivat niitä VSDTP:n Keskuskomitean rahoja, jotka olivat jääneet ulkomaille ja jotka Lenin pyysi lähettämään nähtävästi puolueen käytettäviksi.— 427.
- ⁵⁹⁰ *Steinberg* — venäläinen insinööri, joka asui Tukholmassa ja välitti kirjeitä.— 427.
- ⁵⁹¹ „*Vapauslainan*” laski liikkeelle Väliaikainen hallitus sotamenojen kattamiseksi; lainan merkintä kuulutettiin huhtikuun 6 (19) pnä 1917.— 428.

- ⁵⁴² Tarkoitetaan VSDTP(b):n Seitsemättä (Huhtikuun) yleisvenäläistä konferenssia, joka oli koolla Pietarissa 24.—29. huhtikuuta (7.—12. toukokuuta) 1917.— 428.
- ⁵⁴³ Tarkoitetaan L. B. Kamenevin opportunistista, antautumishenkistä esiintymistä, kun hän samoin kuin menshevikitkin oli sitä mieltä, että Venäjä ei ole vielä kypsänyt sosialistista vallankumousta varten, esiintyi V. I. Leniniä vastaan kysymyksessä, joka koski porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvamista sosialistiseksi vallankumoukseksi, ja pyrki rajoittamaan työväenluokan tehtävät pelkästään porvarillis-demokraattisen vallankumouksen puitteisiin. „Pravda” („Totuus”) lehden 27. numerossa Kamenev julkaisi kirjoituksensa „Наши разногласия” („Erimielisyytemme”), siinä hän hyökkäili kuuluisia Leninin Huhtikuun teesejä vastaan, joissa oli määritelty puolueen tehtävät uudessa historiallisessa käännekohtassa. Kamenev ja hänen aatetoverinsa puolustelivat („Pravda” lehden palstoilla) puolittain menshevististä vaatimusta, että Neuvostot „tukisivat ehdollisesti” Väli aikaista hallitusta, luisuivat puolustuskannalle sodan arvioinnissa.
- Kamenevin antautumishenkisen asenteen arvostelua ks. V. I. Leninin teosten 25. osasta, ss. 240—242, ja 26. osasta, ss. 198—201 ja 205—209.— 428.
- ⁵⁴⁴ Ruotsin *nuorten eli vasemmistolaisen puolueeksi* Lenin nimitti Ruotsin sosialidemokratian vasemmistovirtausta. Imperialistisen maailmansodan vuosina „nuoret” olivat internationalistisella kannalla, yhtyivät Zimmerwaldin vasemmistoon. Toukokuussa 1917 he perustivat Ruotsin sosialidemokraattisen vasemmistopuolueen. Tuon puolueen edustajakokouksessa v. 1919 tehtiin päätös Kommunistiseen Internationaleen liittymisestä. Puolueen vallankumouksellinen siipi perusti v. 1921 Ruotsin kommunistisen puolueen, joka liittyi Kominterniin.— 428.
- ⁵⁴⁵ Tarkoitetaan sopimusta porvarillisen Väli aikaisen hallituksen muodostamisesta. Sopimus solmittiin salaa bolshevikeilta maaliskuun 1 (14) pnä 1917 Valtakunnanduuman Väli aikaisen komitean ja työläisten ja sotilaiden edustajain Pietarin Neuvoston Toimeenpanevan komitean eserräläis-menshevististen johtajien kesken. Eserrät ja menshevikit luovuttivat vapaaehtoisesti vallan porvaristolle antamalla Valtakunnanduuman Väli aikaiselle komitealle oikeuden muodostaa mielensä mukaan Väli aikainen hallitus, joka muodostettiin maaliskuun 2 (15) pnä 1917. Siihen kuuluivat ruhtinas Lvov, kadettien päämies Miljukov, lokakuulaisten päämies Gutshkov ja muita porvariston ja tilanherrojen edustajia. „Demokraattisten piirien” edustajana hallitukseen otettiin eserrä Kerenski.— 428.
- ⁵⁴⁶ „*Kontaktikomission*” muodosti Pietarin työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvoston menshevistis-eserräläinen Toimeenpaneva komitea maaliskuun 8 (21) pnä 1917 ylläpitämään yhteyttä Väli aikaiseen hallitukseen, „vaikuttamaan” siihen ja „valvomaan” sen toimintaa. Todellisuudessa „kontaktikomissio” auttoi Väli aikaisen hallituksen porvarillisen politiikan toteuttamista ja pyrki estämään

- työläisjoukkoja käymästä aktiivista vallankumouksellista taistelua kaiken vallan siirtämiseksi Neuvostoilte. „Kontaktikomissioon” kuuluivat Tshheidze, Steklov, Suhanov, Filippovski ja Skobelev (myöhemmin sen jäseniksi tulivat Tshernov ja Tsereteli). „Kontaktikomissio” oli olemassa vuoden 1917 toukokuuhun asti, jolloin menshevikkien ja eserrien edustajat menivät välittömästi porvarilliseen Väliaikaiseen hallitukseen.— 428.
- 547 Puhe on V. I. Leninin kirjasesta „Kirjeitä taktiikasta. I kirje”, joka julkaistiin vuonna 1917 (ks. Teokset, 24. osa, ss. 24—37).— 428.
- 548 Tällä asiakirjalla ei ole käsikirjoituksessa otsikkoa. Se on nähtävästi VSDTP(b):n Seitsemättä (Huhtikuun) yleisvenäläistä konferenssia käsittelevän selostuksen jäsenitys; V. I. Lenin teki selostuksen toukokuun 8 (21) pnä 1917 VSDTP:n Pietarin järjestön jäsenten kokouksessa. Kokous pidettiin Meriväen sotaopiston Suuressa salissa. Selostuksesta ilmoitettiin „Pravda” („Totuus”) lehden 50. numerossa toukokuun 6 (19) pnä 1917.— 431.
- 549 Teesejä n:t 8—11 ks. V. I. Lenin, Teokset, 21. osa, ss. 400—401.— 431.
- 550 Suluissa V. I. Lenin mainitsee pykälät agrariikysymystä koskevasta päätöslauselmasta, joka hyväksyttiin VSDTP(b):n Seitsemännessä (Huhtikuun) yleisvenäläisessä konferenssissa huhtikuun 28 (toukokuun 11) pnä 1917 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 24. osa, ss. 281—282).— 432.
- 551 *F. Borgbjerg* — tanskalainen sosialishoviniisti, Saksan imperialistisen hallituksen asiamies, esitti huhtikuun 23 (toukokuun 6) pnä työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvoston Toimeenpanevan komitean välityksellä ehdotuksen kaikille Venäjän sosialistisille puolueille osallistumisesta kansainväliseen sosialistikonferenssiin, joka kutsutaan koolle Tukholmaan käsittelemään rauhansolmimiskysymystä. Menshevikit ja eserrät ottivat vastaan Borgbjergin ehdotuksen. V. I. Leninin aloitteesta Huhtikuun konferenssi vastusti päätävästi tätä ehdotusta (ks. Teokset, 24. osa, ss. 234—237 ja 238—241).— 432.
- 552 Leninin merkintä „((V. o.))” tarkoittaa nähtävästi lyhennystä sanoista „Vasiljevski ostrov” („Vasilin saari”). Siihen mennessä oli Vasiljevski ostrovilla suoritettu piirineuvoston uudet vaalit, joiden jälkeen vähemmistöksi jääneet puolustuskantalaiset eivät halunneet alistua enemmistön tahtoon ja poistuivat kahdesti (huhtikuun 28 ja toukokuun 2 pnä) kokouksesta jarruttaen siten sen työtä. Ks. kirjoitusta „Где действительные раскольники?” („Missä ovat todelliset hajottajat?”) „Pravda” („Totuus”) lehden 52. numerosta, 9. (22.) toukokuuta 1917.— 433.
- 553 *Talonoikain edustajain ensimmäinen yleisvenäläinen kokous* oli koolla Pietarissa 4.—28. toukokuuta (17. toukokuuta—10. kesäkuuta) 1917. Kokouksessa oli läsnä 1.115 kuvernementtien ja armeijan joukko-osastojen edustajaa. Bolshevikit osallistuivat aktiivisesti

edustajakokouksen työhön, paljastivat porvarillisen Väliaikaisen hallituksen imperialistista politiikkaa sekä menshevikkien ja eserrien sovittelupolitiikkaa. V. I. Lenin piti toukokuun 22 (kesäkuun 4) p:nä edustajakokouksessa puheen agraarikysymyksestä (ks. Teokset, 24. osa, ss. 482—501). Eserrien ylivoima määritteli kuitenkin kaikkien edustajakokouksen päätösten luonteen. Edustajakokous hyväksyi porvarillisen Väliaikaisen hallituksen politiikan ja „socialistien” menon Väliaikaiseen hallitukseen, kannatti sodan jatkamista „voittoaikansa loppuun asti” ja hyökkäystä rintamalla. Edustajakokous vastusti tilanherrojen maiden viipymätöntä talonpojille luovuttamista ja lykkäsi maakysymyksen ratkaisun Perustavaan kokoukseen saakka.— 433.

⁵⁵⁴ *Työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen ensimmäinen yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Pietarissa vuoden 1917 kesäkuun 3 ja 24 (kesäkuun 16 ja heinäkuun 7) päivän välisenä aikana. Edustajakokouksessa oli läsnä yli 1.000 edustajaa. Bolshevikeilla, jotka olivat siihen aikaan vähemmistönä Neuvostoissa, oli 105 edustajaa. Enemmistö kuului eserrille ja menshevikeille. Edustajakokouksen päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: suhtautumisesta Väliaikaiseen hallitukseen, sodasta, valmistautumisesta Perustavaan kokoukseen ja muita. Lenin piti edustajakokouksessa puheet suhtautumisesta Väliaikaiseen hallitukseen ja sodasta (ks. Teokset, 25. osa, ss. 1—30). Kaikista peruskysymyksistä bolshevikit esiintyivät omine päätöslauselmaehdotuksineen. He paljastivat sodan imperialistisen luonteen ja porvaristoon nähden harjoitetun sovittelupolitiikan turmiollisuuden sekä vaativat kaiken vallan siirtämistä Neuvostoille. Päätöksissään edustajakokous asettui Väliaikaisen hallituksen tukemisen kannalle, hyväksyi sen valmisteleman venäläisten sotajoukkojen hyökkäyksen rintamalla ja vastusti vallan siirtämistä Neuvostoille. Tämä hahmotelma saattaa olla Leninin kirjoittama tässä edustajakokouksessa pitämänsä puheen alkuperäinen jäsenitys taikka jäsenitys artikkelia varten, jota hän ei ajan puutteessa voinut kirjoittaa.— 435.

⁵⁵⁵ Tarkoitetaan „*utta*” *Väliaikaista kokoomushallitusta*, johon menshevikit ja eserrät osallistuivat ja joka muodostettiin toukokuun 5 (18) p:nä 1917; virallisesti se alkoi toimia toukokuun 6 (19) p:nä. Kokoomushallitukseen tulivat rinnan porvariston edustajien kanssa eserrät Kerenski ja Tshernov, lähellä eserriä ollut Pereverzev, menshevikit Skobelev ja Tsereteli, „kansansosialisti” Peshehonov.— 435.

⁵⁵⁶ IV Valtakunnanduuman jäsenten neuvottelu esitti toukokuun 20 (kesäkuun 2) p:nä 1917 mielipiteensä, että agraariuudistus lykkättäisiin Perustavaan kokoukseen saakka.

Puhuessaan talonpoikain Neuvostosta V. I. Lenin tarkoittaa Talonpoikain edustajain ensimmäistä yleisvenäläistä kokousta, joka eserräläisen enemmistön vaikutuksesta lykkäsi niin ikään maakysymyksen ratkaisun Perustavaan kokoukseen saakka.— 435.

⁵⁵⁷ *Ylimmän maakomitean* muodosti porvarillinen Väliaikainen hallitus huhtikuussa 1917. Komiteaan kuului maatalousministeriön johtomiehiä ja muita hallituksen nimittämiä virkamiehiä, kuvernementtien

maakomiteain ja poliittisten puolueiden edustajia. Valtaosa sen jäsenistä oli kadetteja ja eserriä. Ylimmän maakomitean tehtävänä oli maareformia varten tarvittavan aineiston kokoamisen ja valmistelun yleinen johtaminen. Käytännössä Ylimmän maakomitean tärkeimpänä tehtävänä oli taistelu alkanutta talonpoikaisliikettä vastaan, jonka tarkoituksena oli tilanherrain maiden poisottaminen. Maa-kysymystä koskevassa julistuksessa, joka hyväksyttiin toukokuun 20 (kesäkuun 2) p:n istunnossa v. 1917, Ylin maakomitea mainitsi, ettei maakysymystä voi kukaan ratkaista ennen Perustavan kokouksen koollekutsumista. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Ylin maakomitea taisteli leniniläisen maadekreetin toteuttamista vastaan. Komitea hajotettiin Kansankomissaarien Neuvoston päätöksellä joulukuussa 1917.— 435.

- ⁵⁵⁸ Vihko „*Marxilaisuus valtiosta*” sisältää alustavaa aineistoa V. I. Leninin suunnittelemaan teokseen marxilaisuuden suhtautumisesta valtioon. Siihen oli koottu lainauksia K. Marxin ja F. Engelsin tuotteista sekä otteita Kautskyn, Pannekoekin ja Bernsteinin kirjoista ja liitetty V. I. Leninin tekemiä arvostelevia huomautuksia, johtopäätöksiä ja yleistyksiä.

Ajatuksen valtiokysymyksen teoreettisen kehittelyn välttämättömyydestä V. I. Lenin oli ilmaissut jo vuoden 1916 loppupuolella kirjoituksessaan „*Nuorisointernationale*” (ks. Teokset, 23. osa, ss. 159—162). Vuoden 1916 syksyllä ja vuoden 1917 alussa V. I. Lenin tutki ahkerasti kysymystä marxilaisuuden suhtautumisesta valtioon. 17. helmikuuta (u. l.) 1917 päivätyssä kirjeessään A. M. Kollontaille Lenin tiedotti, että hän oli melkein kokonaan valmistanut aineiston tästä kysymyksestä. Tuo aineisto oli kirjoitettu pienellä tiheällä käsialalla sinikantaiseen vihkkoon, jolle Lenin oli antanut otsikon „*Marxilaisuus valtiosta*”. Venäjän vallankumoustopahtumat pakottivat kuitenkin V. I. Leninin lykkäämään teoksen loppuunkirjoittamista. Heinäkuun päivien jälkeen ollessaan maanalaisuudessa Lenin kirjoitti tuon aineiston pohjalla tunnetun kirjansa „*Valtio ja vallankumous. Marxilaisuuden oppi valtiosta ja proletariaatin tehtävät vallankumouksessa*” (ks. Teokset, 25. osa, ss. 385—497).— 437.

- ⁵⁵⁹ NKP:n KK:n marxismin-leninisin instituutin arkistossa on tallella VSDTP(b):n KK:n pöytäkirjavihko vuodelta 1917, jonka mukaan tässä osassa julkaistaan V. I. Leninin puheenvuorot KK:n istunnoissa. Tuo vihko sisältää lyhyitä muistiinpanoja istuntojen osanottajien puheista ja KK:n päätöksistä; muistiinpanoja teki tavallisesti J. D. Stasova. Näitä sihteerin muistiinpanoja ei ollut virallisesti vahvistettu.— 439.

- ⁵⁶⁰ „*Pravdan*” („*Totuuden*”) toimituskunnan kokoonpanoa koskeva kysymys esitettiin käsiteltäväksi VSDTP(b):n KK:n istunnossa siitä syystä, kuten KK:n pöytäkirjassa sanotaan, että „parhaimmat voimat ovat siirtyneet yleisvaltiolliseen työhön, puolue työ kärsii pahasti, minkä huomaa eritoten puolueen äänenkannattajasta, joka ei tyydytä lainkaan lukijakuntaa, ei julkaise dekreettejä selittäviä kirjoituksia j.n.e.”. Keskustelun jälkeen KK teki päätöksen kolmi-

henkisen toimituskunnan muodostamisesta seuraavassa kokouksessa: Buharin, Stalin ja Sokolnikov.— 439.

⁵⁶¹ Tarkoitetaan Kamenevin, Rykovin, Miljutinin ja Noginin petturimaista menettelyä, koska he vallankumouksen vastuullisimpana aikana — Neuvostovallan vankistumisen kaudella — rikkoen puoluekuria erosivat johtavista toimipaikoistaan. Menettelyllään he rikkoiivat Neuvostojen II edustajakokouksen tahtoa ja päätöstä ja sabotoiivat vast'ikään pystytettyä proletariaatin ja talonpoikaisköyhälistön diktatuuria.

Lokakuun 29 (marraskuun 11) pnä 1917 eserräläis-menshevistinen Vikzhel (Rautatieläisten ammattiliiton yleisvenäläinen toimeenpaneva komitea), eräs neuvostovastaisen toiminnan keskus, hyväksyi päätöslauselman, että hallitus on muodostettava kaikkien „socialististen” puolueiden edustajista. Samana päivänä aloitettiin bolshevikkipuolueen Keskuskomitean ja Vikzhelin väliset neuvottelut tästä kysymyksestä.

V. I. Leninin ja KK:n ohjeen mukaan neuvottelujen piti olla „sotatoimien diplomaattisena verhona”. Kamenev ja Sokolnikov menettelivät kuitenkin petturimaisesti Vikzhelin kanssa käydyissä neuvotteluissa; he suostuivat Vikzhelin vaatimukseen sellaisen „socialistisen” hallituksen muodostamisesta, johon bolshevikkien ohella tulisivat kuulumaan vastavallankumouksellisten eserrä- ja menshevikkipuolueiden edustajat. Kamenevin ja Sokolnikovin sovittelupolitiikkaa kannattivat Nogin, Miljutin ja Rykov.

Marraskuun 2 (15) pnä bolshevikkipuolueen KK hyväksyi KK:n sisäistä oppositiota koskevasta kysymyksestä V. I. Leninin esittämän päätöslauselman, jossa kaikkia epäileviä ja horjuvia kehoitettiin hylkäämään epäilynsä ja tukemaan Neuvostohallituksen toimintaa (ks. Teokset, 26. osa, ss. 261—263). Marraskuun 3 (16) pnä KK:n enemmistö esitti V. I. Leninin aloitteesta ultimaatumin vähemmistölle (ks. Teokset, 26. osa, ss. 264—266). Siinä vaadittiin alistumaan täydellisesti KK:n päätöksiin ja sen toimintalinjaan, luopumaan täydellisesti KK:n työn sabotoinnista ja epäjärjestyksestä synnyttävästä toiminnasta ja julistettiin proletariaatin asian kavaltamiseksi kaikki yritykset saada puolue luopumaan vallasta, koska miljoonat työlläiset, sotilait ja talonpojat antoivat Neuvostojen yleisvenäläisessä edustajakokouksessa tuon vallan bolshevikkipuolueen edustajille. Vastauksena tähän ultimaatumiin KK:n vähemmistö ilmoitti eroavansa vastuullisista toimipaikoistaan. Marraskuun 4 (17) pnä Kamenev, Zinovjev, Rykov ja Miljutin ilmoittivat eroavansa KK:sta. Heidän hakemuksensa Keskuskomiteaan takaisin hyväksymisestä samoin kuin V. I. Leninin päätöslauselmaluonnos vastaukseksi heidän hakemukseensa eivät ole säilyneet. KK otti pohjaksi V. I. Leninin antaman vastauksen, antoi sen toimitettavaksi Keskuskomitean kolmesta jäsenestä muodostetulle valiokunnalle ja päätti julkaista sen siinä tapauksessa, jos Kamenev ja muut vaativat oman kirjeensä julkaisemista. Neljän hengen hakemusta ei julkaistu.— 439.

⁵⁶² *Korkeimman kansantalousneuvoston* (KKTN:n)—socialistisen kansantalouden ensimmäisen proletaarisen suunnittelu- ja hoitoelimen perustamisajatus esitettiin jo seuraavana päivänä Lokakuun vallan-

kumouksen jälkeen. Lokakuun 26 tai 27 (marraskuun 8 tai 9) pñä 1917 V. I. Leninin puheenjohtolla pidettiin Smolnassa neuvottelukokous, joka teki päätöksen Neuvostovaltion koko talouden johtavan keskuksen perustamisesta. Asianomaisessa luonnoksessa mainittiin silloin sen nimikin „Kansantalousneuvosto”. Marraskuun 15 (28) pñä Kansankomissaarien Neuvosto valitsi toimikunnan laatimaan KKTN:n järjestämisluonnosta. Käsitellessään KKTN:n perustamiskysymystä Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean bolshevikkien puolueryhmä teki päätöksen KKTN:n perustamisesta taisteluhenkiseksi työväendiktatuurin elimeksi ja myönsi sille sitä varten lainsäädäntöoikeudet. Joulukuun 1 (14) pñä 1917 tuota kysymystä käsiteltiin lopullisessa muodossa Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean istunnossa. Vasemmistoeserrät tekivät muutosehdotuksia KKTN:n talonpoikaisjaoston edustajiston suurentamisesta ja KKTN:n perustamisesta Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean yhteyteen eikä Kansankomissaarien Neuvoston yhteyteen, niin kuin neuvostolainen luonnos edellytti. V. I. Lenin esiintyi näitä muutosehdotuksia vastaan. Vasemmistoeserrien muutosehdotukset hylättiin äänen enemmistöllä. Dekreetin lopullinen sanamuoto julkaistiin joulukuun 5 (18) pñä 1917 Leninin y.m. allekirjoittamana.

Dekreetissä mainittiin, että KKTN:n tehtäväksi annetaan kansantalouden ja valtion rahatalouden suunnitelmallinen järjestäminen. KKTN:n käytännöllisen toiminnan ohjelmana vallankumouksen ensi kaudella oli Leninin kirjoittama „Ehdotus dekreetiksi pankkien kansallistamisen toimeenpanosta ja sen yhteydessä välttämättömistä toimenpiteistä” (ks. V. I. Lenin, Teokset, 26. osa, ss. 375—378).— 441.

⁵⁶³ Pietarissa sijainneet vuoriteollisuusyhtiöiden johtokunnat (noille yhtiöille kuului suurin osa Uralin tehtaista) lakkasivat Lokakuun vallankumouksen jälkeen lähettämästä tehtaille rahaa maksujen suorittamiseksi työläisille. Sen tähden ja myös siksi, kun Neuvostovaltan paikallisilla elimillä ei ollut hyviä yhteyksiä keskuksen, Ural kärsi ankaraa rahapulaa. Työläisten ja sotilaiden edustajain Uralin alueneuvosto lähetti erään jäsenensä, V. Vorobjovin, Pietariin kertoamaan Kansankomissaarien Neuvostolle Uralin tilanteesta ja järjestelemään Uralin tehtaiden työläisten palkanmaksukysymystä. V. Vorobjov kertoi seikkaperäisesti Uralin tilanteesta J. M. Sverdloville, joka kehotti häntä lähtemään kanssaan V. I. Leninin puheille selostamaan Uralin teollisuuden tilaa ja työläisten mielialoja. 15 minuuttia kestäneen keskustelun jälkeen Lenin antoi Vorobjoville tämän kirjelapun, Uralin toimeenpaneva aluekomitea toteutti itsenäisesti Leninin kirjelapussa hahmottelemat toimenpiteet: joulukuussa lakkautettiin Jekaterinburgissa (nykyinen Sverdlovsk) sijainnut Uralin vuoriteollisuudenharjoittajain neuvoston toimikunta, sen johtajat vangittiin ja Uralin tehtaat kansallistettiin vähitellen.— 442.

⁵⁶⁴ Tarkoitetaan seuraavaa tapausta: tammikuun 3 pñä (u. l.) 1918 V. A. Antonov-Ovsejenkon puheille saapui Harkovin tehdastyöläisiä pyytämään, että heitä autettaisiin rahan saamisessa isänniltään pyhien aattona. Paikallinen Vallankumouskomitea, vaikka V. A. Antonov-Ovsejenko kääntyikin sen puoleen, ei ryhtynyt mihin-

kään toimenpiteisiin. Siksi V. A. Antonov-Ovsejenko kutsui puheilleen asemalle 15 Harkovin suurkapitalistia ja kehotti heitä hankkimaan miljoona ruplaa käteistä rahaa työläisille maksamista varten. Tuota vaatimusta täyttämästä kieltäytyneet tehtailijat pidätettiin II luokan vaunussa ja heitä varoitettiin, että elleivät he anna rahaa määräaikana, niin „vaunu siirretään kaivosalueelle”. Varoitus auttoi, rahat tulivat kerätyksi, ja kapitalistit vapautettiin.— 443.

⁵⁶⁵ Muistiinpanonsa „*Publisistin päiväkirjasta*” V. I. Lenin kirjoitti Suomessa neljä päivää kestäneen lomansa aikana 25.—28. joulukuuta 1917 (7.—10. tammikuuta 1918). Sitä todistaa ensimmäinen kehiteltäväksi tarkoitettu aihe: „Nyt ei tarvitse pelätä pysymistä”, jonka hän kuuli Suomen radan rautatievaunussa (Teokset, 26. osa, s. 449). Samaan aikaan, Suomessa, Lenin kirjoitti kirjoitukset: „Entisyyden romahduksen pelästyttämiä ja uuden puolustajia”, „Miten kilpailu on järjestettävä?” ja „Ehdotus dekreetiksi kulutuskommuuneista” (ks. Teokset, 26. osa, ss. 384—387, 388—399 ja 400—402), joissa on kehitelty edelleen suurinta osaa tässä hahmotelluista aiheista. Lenin kehittäi täydellisimmin miltei kaikki muistiin panemansa aiheet kirjoituksessaan „Neuvostovallan lähimmät tehtävät” (ks. Teokset, 27. osa, ss. 223—265).— 444.

⁵⁶⁶ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 23. osa, s. 315.— 444.

⁵⁶⁷ „*Kapitalistien vastarinta on nähtävästi murrettu*” — lause kokoomushallituksen elintarvikeministerin A. V. Peshehonovin puheesta työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa kesäkuun 5 (18) pnä 1917 („Izvestija Petrogradskogo Soveta Rabotshih i Soldatskih Deputatov” („Työläisten ja Sotilaiden Edustajain Pietarin Neuvoston Tiedonantoja”) № 85, 7: (20.) kesäkuuta 1917).— 444.

⁵⁶⁸ Tarkoitetaan VSDTP:n II edustajakokouksen kuudennessatoista istunnossa G. V. Plehanovin pitämää puheenvuoroa demokraattisten periaatteiden suhteellisesta arvosta. Plehanov lausui puheessaan, että kaikki demokraattiset periaatteet on alistettava palvelemaan yksinomaan vallankumouksen parasta, työväenluokan parasta. Vallankumouksen menestymisen hyväksi sosialidemokratia voi suostua rajoittamaan väliaikaisesti jonkin demokraattisen periaatteen vaikutusta. Vallankumouksen etujen nimessä sosialidemokratit voivat niin ikään vastustaa yleistä äänioikeutta. „Vallankumouksellinen proletariaatti voisi rajoittaa yläluokkien poliittisia oikeuksia yhtä hyvin kuin yläluokat olivat aikoinaan rajoittaneet sen poliittisia oikeuksia.” Vallankumouksellinen kansa saattaa jopa hajottaa huonon parlamentin. Ks. „Протоколы Второго съезда РСДРП”, изд. „Прибой”, 1924, стр. 156 („VSDTP:n toisen edustajakokouksen pöytäkirjat”, kust. „Priboi”, 1924, s. 156). Tuo Plehanovin puheenvuoro lainattiin kokonaisuudessaan „Pravda” („Totuus”) lehteen № 221 4. tammikuuta 1918 (22. joulukuuta 1917) kirjoituksessa „Плеханов за террор” („Plehanov kannattaa terroria”), jossa ei ollut allekirjoitusta, ja „Izvestija TsIK” („Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) lehteen № 259 23. joulukuuta 1917 kirjoituksessa „Плеханов о терроре” („Plehanov terrorista”).— 445.

- ⁵⁶⁹ „Teeseissä aluevaltauksia edellyttävän erillisrauhan viipymättö-
mästä solmimisesta” (ks. Teokset, 26. osa, ss. 427—435) Lenin kehiti-
teli aiheet 20 ja 20 bis (toistamiseen), lause „Die Deutschen brau-
chen eine Niederlage” („Saksalaiset toivovat tappiota”) on käsi-
telty seikkaperäisesti 11. teesissä.— 445.
- ⁵⁷⁰ Kirjoituksessa „Их план” („Heidän suunnitelmansa”), joka jul-
kaistiin „Pravdan” („Totuuden”) 223. numerossa tammikuun 6 pnä
1918 (joulukuun 24 pnä 1917), tiedotettiin: „Lloyd George puhui
siinä mielessä, että määriteltäisiin Venäjä ensin, mikä tulee olemaan
sen raja Saksan ja Itävalta-Unkarin kanssa, sitten vasta neuvotel-
laan yleisestä rauhasta.” Kirjoituksessa tehdään siitä johtopäätös,
että liittoutuneet tunnustelevat jo maaperää rauhanneuvotteluille
Saksan kanssa vähävoimaisten kansojen kustannuksella.— 446.
- ⁵⁷¹ Lainaus on otettu K. Marxin ja F. Engelsin kirjasta „Die heilige
Familie” („Pyhä perhe”), Frankfurt am Main, 1845.— 446.
- ⁵⁷² Tarkoitetaan kirjoitusta „Пролетарнат и банки” („Proletariaatti ja
pankit”), joka julkaistiin „Pravda” („Totuus”) lehden 206. nume-
rossa joulukuun 18 (5) pnä 1917 P. Kijevskin (J. Pjatakovin) alle-
kirjoittamana.— 447.
- ⁵⁷³ *Ehdotuksen dekreetiksi kulutuskommuuneista* Lenin kirjoitti
25.—28. joulukuuta 1917 (7.—10. tammikuuta 1918). Se on julkaistu
osittaisesti V. I. Leninin Teosten 26. osassa, ss. 400—402. Porvarilliset
osuustoimintamiehet vastustivat vimmatusti ehdotusta. Pitäen
tarpeellisena käyttää hyväksi porvarillista tilinpito- ja valvontako-
neistoa Neuvostovalta teki eräitä myönnytyksiä osuustoimintamie-
hille. Heidän kanssaan käytiin neuvotteluja vuoden 1918 maalisi-
kuussa ja helmikuun alussa. Osuustoiminnan edustajat vaativat
alun perin osuustoimintajärjestöjen täydellistä riippumattomuutta
Neuvostovaltan elimistä ja sitä, että osuuskuntien oli palveltava
vain omia jäseniään. Maaliskuun lopulla laaditun sopimusehdotuk-
sen Kansankomissaarien Neuvosto hyväksyi huhtikuun 10 pnä, sitä
paitsi Lenin teki dekreettiehdotukseen muutamia korjauksia; kohdat
11, 12 ja 13 ovat kokonaan Leninin kirjoittamia.
- Dekreetti vahvistettiin Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskus-
komitean istunnossa huhtikuun 11 pnä 1918. Tällöin hyväksyttiin
seuraava bolshevikkien puolueyhmän päätöslauselma: „Kulutus-
osuuskunnat, jotka palvelevat huomattavaa osaa väestöstä, ovat
tähän saakka harjoittaneet sellaista talouspolitiikkaa, joka useinkin
on ollut Neuvostovaltan talouspolitiikan vastaista ja sen ulkopuo-
lella. Se on selitettävissä sillä, että kulutusosuustoiminnallisten jär-
jestöjen johtoportaisissa on ollut etupäässä työtä tekemättömien
luokkien edustajia. Nykyään, kun Neuvostovalta on lujittunut, kulu-
tusuosuuskunnat ovat ilmaisseet valmiutensa työskennellä Neuvosto-
vallan elinten välittömän johdon ja valvonnan alaisina. Osuustoi-
minnallisten keskusjärjestöjen ja Kansankomissaarien Neuvoston
edustajien neuvottelujen pohjalla laadittu dekreetti kulutusosuu-
kunnista on kompromissiratkaisu, vaikkakin hyvin puutteellinen.
Mutta pitäen nykyisin elintarvikkeiden ja tavarain jakelun oikein

järjestämistä väestön keskuudessa eräänä tärkeimpänä ja ajankohdaisimpana tehtävänä, jonka ratkaisemiseksi on suoritettava tällä alalla eräitä sosialistisia toimenpiteitä ja korvattava yksityiskauppakoneisto koko valtion koneistolla, Toimeenpaneva Keskuskomitea hyväksyy dekreetin kulutusosuuskunnista sellaisena siirtymätoimenpiteenä, joka vie valtion suorittamaan elintarvikkeiden ja tavarain jakeluun maassa." Ks. „Протоколы заседаний ВЦИК 4-го созыва". М., 1920, стр. 104 („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean 4. kokoonpanon istuntopöytäkirjat". Moskova, 1920, s. 104). Dekreetti julkaistiin Kansankomissaarien Neuvoston Puheenjohtajan VI. I. Uljanovin (Leninin) allekirjoittamana „Pravda" („Totuus") lehden 71. numerossa huhtikuun 13 (maaliskuun 31) pnä 1918 ja „Izvestija VTsIK:n" („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja") 75. numerossa huhtikuun 16 pnä 1918.— 448.

⁵⁷⁴ Koska elintarvikevarusteluelimet sabotoivat Neuvostovallan dekreettejä, Elintarvikeasiain kansankomissariaatti antoi joulukuun 22 pnä 1917 (tammikuun 4 pnä 1918) kaikille Neuvostoille ohjeen: ryhtykää itse hoitamaan elintarvikevarustelua ja järjestämään omaa elintarvikekoneistoa nojautuen tällöin elintarvikevarusteluelinten yhteyteen perustettuihin „edustajainkomiteoihin" — elintarvikkeita kuluttavien kuvernementtien ja armeijain edustusjärjestöihin. Samanaikaisesti Elintarvikeasiain kansankomissariaatissa laadittiin ehdotusta sen muuttamiseksi „Varustelukomissariaatiksi", joka varustelisi väestöä kaikilla tuotteilla eikä yksinomaan elintarvikkeilla, ja tällöin näiden tuotteiden yksityiskauppaa supistettaisiin huomaitavasti. Tuon ehdotuksen mukaisesti Varustelukomissariaatin paikallisina eliminä olisivat Neuvostojen yhteydessä toimivat varusteluosastot (eli „hankintahallinnot", kuten Lenin niitä nimitti).— 448.

⁵⁷⁵ „Piirien kansantalousneuvostojen" säännöt hyväksyttiin Korkeimman kansantalousneuvoston istunnossa joulukuun 23 pnä 1917 (tammikuun 5 pnä 1918): ne julkaistiin sanomalehdessä „Gazeta Vremennogo Rabotshego i Krestjanskogo Pravitelstva" („Väliaikaisen Työläis- ja Talonpoikaishallituksen Lehti"), 1. numero, tammikuun 3 (16) pnä 1918.— 448.

⁵⁷⁶ Lausunnon, ettei bolshevikkien henkilökohtaista rehellisyyttä voida epäillä, kun taas heidän menettelynsä on psykologinen arvoitus, Lenin poimi nähtävästi „Saksan riippumattoman sosialidemokraattisest puolueen huomatu edustajan" kirjoituksesta, joka julkaistiin ilman allekirjoitusta „Novaja Zhizn" („Uusi Elämä") lehden 7. numerossa tammikuun 11 (24) pnä 1918.— 451.

⁵⁷⁷ *Keskusrada* — porvarillinen nationalistinen järjestö, perustettiin Ukrainan porvarillisten ja pikkuporvarillisten puolueiden ja ryhmien kongressissa, joka pidettiin Kieivissä huhtikuussa 1917. Radan puheenjohtajana toimi M. Grushevski ja hänen sijaisenaan V. Vinnitshenko; Radaan kuului Petljura, Jefremov ja muita nationalisteja. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voitettua

Rada julistautui „Ukrainan kansantasavallan” ylimmäksi elimeksi ja ryhtyi avoimeen taisteluun Neuvostovaltaa vastaan. Nojautuen Radaan eräät ulkovallat muodostaa Ukrainaan keskuksen taistelun käymiseksi proletaarista vallankumousta vastaan. Ranska myönsi Radalle 200 milj. frangin lainan. Keskusrada auttoi Donin ja Kubanin valkokaartilaiskenraaleja heidän taistelussaan Neuvostovaltaa vastaan, riisui aseista neuvostorykmenttejä ja Punaisen kaartin. Ukrainan kansalle osoitetussa Kansankomissaarien Neuvoston manifestissa, jonka V. I. Lenin kirjoitti joulukuun 3 (16) pnä 1917, paljastettiin Keskusradan vastavallankumoukselliset neuvostovastaiset toimet (ks. V. I. Lenin. Teokset, 26. osa, ss. 345—347). Joulukuussa 1917 ja tammikuussa 1918 oli kaikkialla Ukrainassa aseellisia kapinoita vastavallankumouksellista Radaa vastaan ja palautettiin ennalleen Neuvostovaltaa. Tammikuussa 1918 neuvostojoukot siirtyivät Ukrainassa hyökkäykseen ja tammikuun 26 (helmikuun 8) pnä valtasivat Kievin ja kukistivat porvarillisen Radan herruuden.— 454

- ⁵⁷⁸ Lenin tarkoittaa Kubanin alueen talonpoikain ja kasakoiden edustajain kokouksen päätöslauselmaa, jossa edustajakokous tervehti työläisten, talonpoikien, sotilaiden ja kasakoiden edustajain Neuvostojen valtaa, kehotti „olemaan tunnustamatta Kasakkaväen radaa päätösvaltaiseksi elimeksi Kubanin seudulla” ja vaati „poistamaan heti kasakkaväen atamaanin johtaman kasakkaväen hallituksen”, riisumaan aseista ja viemään pois Donilta ja Kubanin seudulta vastavallankumoukselliset junkkarikoululaiset vapautta ja vallankumousta uhkaavina vihollisina. Ks. „Izvestija TsIK” („Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) № 15, 20. tammikuuta 1918.— 455.
- ⁵⁷⁹ Päätöslauselma Venäjän tasavallan liittovirastoista hyväksyttiin työläisten, sotilaiden ja talonpoikien edustajain Neuvostojen III yleisvenäläisessä edustajakokouksessa tammikuun 15 (28) pnä 1917. Ks. „Третий Всероссийский съезд Советов рабочих, солдатских и крестьянских депутатов”. Изд. „Прибой”, П., 1918, стр. 93—94 („Työläisten, sotilaiden ja talonpoikien edustajain Neuvostojen kolmas yleisvenäläinen edustajakokous”. Kust. „Priboi”, Pietari, 1918, ss. 93—94).— 455.
- ⁵⁸⁰ Tarkoitetaan Ukrainan Neuvostojen toimeenpanevan keskuskomitean ja V. A. Antonov-Ovsejenkon välillä syntynyttä kitkaa, tämä kun oli loukannut paikallisten vallanelinten suvereenisuutta. Sopi- matta asiasta näiden elinten kanssa V. A. Antonov-Ovsejenko oli määrännyt esikunnastaan komissaareja rautatieasemille ja erinäisiin kaupunkeihin Donetsin laakiolla, mikä herätti tyytymättömyyttä Ukrainan viranomaisissa.— 456.
- ⁵⁸¹ Tarkoitetaan neuvostojoukkojen siirtymistä hyökkäykseen Ukrainassa Donetsin laakion suuntaan, Luganskin ja Debalitsevon valtaamista neuvostojoukkojen toimesta.— 457.
- ⁵⁸² Tammikuun 24 (helmikuun 6) pnä 1918 pidetty Keskuskomitean istunto oli omistettu vain yhden kysymyksen — puolueen VII edus-

tajakokouksen päiväjärjestyksen käsittelylle. Kaikkien tehtyjen ehdotusten pohjalla Keskuskomitea vahvisti seuraavan edustajakokouksen päiväjärjestyksen: 1) ohjelman tarkistaminen; 2) nykyinen ajankohta (sisä- ja ulkopoliittinen tilanne, taloudellinen tila); 3) ammattiliitot, tehdaskomiteat y.m.; 4) järjestötyökysymys; 5) sekalaiset kysymykset. Puolueen ohjelmaa laatimaan muodostettiin V. I. Leninin johtama toimikunta. Ks. „Протоколы ЦК РСДРП. Август 1917 — февраль 1918”, М.—Л., 1929, стр. 223—225 („VSDTP:n KK:n pöytäkirjat. Elokuu 1917 — helmikuu 1918”, Moskova—Leningrad, 1929, ss. 223—225).

Puhuessaan „lokakuun aikaisista bolsheveikeista” V. I. Lenin tar koittaa niitä puolueen jäseniä, jotka liittyivät puolueeseen Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen. KK teki päätöksen, että päätösvaltaisia voivat edustajakokouksessa olla vain ne toverit, jotka ovat olleet puolueessa enemmän kuin 3 kuukautta, siis liittyneet puolueeseen ennen lokakuuta. VII edustajakokousta avatessaan puhetta johtanut тов. Sverdlov luki KK:n päätöksen siitä, että „edustajakokousta on pidettävä päätösvaltaisena, jos läsnä on yli puolet puolueen edellisen, VI edustajakokouksen osanottajista”. Ks. „Протоколы съездов и конференций ВКП(б).—Седьмой съезд”, 1928, стр. 1 („NKP(b):n edustajakokousten ja konferenssien pöytäkirjat.— Seitsemäs edustajakokous”, 1928, s. 1).— 458.

⁵⁸³ Tarkoitetaan korjauksia antimilitarismia koskevaan päätöslauselmaehdotukseen, jonka Bebel esitti II Internationalen Stuttgartin kongressille, joka oli koolla 18.—23. elokuuta 1907. Bebelin päätöslauselmaehdotuksessa oli huomattavia puutteellisuuksia, siinä ei osoitettu proletariaatin aktiivisia tehtäviä. Se antoi opportunisteille (Vollmarille y.m.) tilaisuuden tulkita päätöslauselmaehdotusta miensä mukaan. Sen tähden Rosa Luxemburg esitti Venäjän ja Puolan edustajistojen nimissä korjauksia Bebelin päätöslauselmaehdotukseen. V. I. Lenin allekirjoitti nuo korjaukset. Näissä korjausehdotuksissa 1) sanottiin, että militarismi on luokkasorron pääase; 2) osoitettiin, että nuorison keskuudessa on harjoitettava agitaa tiota; 3) tähdennettiin sosialidemokratian tehtävää taistella ei ainoastaan sotien syttymistä vastaan tai jo alkaneiden sotien lopettamiseksi mitä pikimmin, vaan myös sen puolesta, että sodan synnyttämää kriisiä käytettäisiin porvariston kukistamisen jouduttamiseksi. Kaikki nuo korjaukset otettiin perusosiltaan Bebelin ehdottamaan päätöslauselmaan ja kongressi hyväksyi ne. Tarkemmin tästä ks. V. I. Leninin kirjoituksia „Stuttgartin kansainvälinen sosialistikongressi” (Teokset, 13. osa, ss. 61—67 ja 68—79).— 459.

⁵⁸⁴ *Rumtshered* — venäjänkielinen lyhennys, joka tarkoittaa: Romanian rintaman, Mustanmeren laivaston ja Odessan alueen Neuvostojen toimeenpaneva keskuskomitea.— 461.

⁵⁸⁵ Koska saksalaiset olivat aloittaneet hyökkäyksensä Neuvostotasa valtaa vastaan, puolueen Keskuskomitea piti helmikuun 18 p:nä 1918 istunnon aamulla ja illalla. Mielipiteiden vaihdon jälkeen pantiin aamuistunnossa V. I. Leninin vaatimuksesta äänestykseen yksi kysymys: tehtävä viipymättä ehdotus rauhanneuvottelujen uudistamisesta.

Tuo Leninin ehdotus hylättiin äänen enemmistöllä (6 ääntä puolesta, 7 vastaan). Seuraava KK:n istunto oli määrä pitää seuraavana päivänä klo 2. Kuitenkin kun saatiin tieto, että saksalaiset olivat valloittaneet Väinänlinnan (nykyinen Daugavpils), KK:n istunto pidettiin jo samana iltana. V. I. Lenin asetti KK:n iltastunnossa kaikella päättäväsyydellä kysymyksen rauhanneuvottelujen uudistamisesta Saksan kanssa. KK hyväksyi Leninin ehdotuksen tiedotuksen lähettämisestä Kansankomissaarien Neuvoston nimessä Saksan hallitukselle siitä, että Neuvostohallitus on suostuvainen solmimaan rauhan. Lenin kirjoitti heti radiosanoman alkuperäisen luonnoksen ja radiosanoma lähetettiin Kansankomissaarien Neuvoston nimessä helmikuun 19 päivän vastaisena yönä 1918 Berliiniin (ks. Teokset, 26. osa, s. 513).

Nämä V. I. Leninin puheenvuorot julkaistaan VSDTP:n KK:n pöytäkirjan sihteerinmerkintöjen hahmotelmasta; osa näistä puheenvuoroista on julkaistu toiseen asuun toimitettuna V. I. Leninin Teosten 26. osassa, ss. 506—507.—462.

- ⁵⁸⁶ Kysymys saksalaisten uusien rauhanehtojuen hyväksymisestä käsiteltiin helmikuun 23 p:nä ensin VSDTP(b):n KK:n istunnossa, sitten VSDTP(b):n KK:n ja „vasemmisto“-eserrien KK:n yhteisessä istunnossa, Yleisvenäläisen TpKK:n bolshevikkiryhmän ja „vasemmisto“-eserrien ryhmän yhteisessä istunnossa ja vihdoiin Yleisvenäläisen TpKK:n täysistunnossa.

VSDTP(b):n KK päätti istunnossaan: 1) 7 äänellä neljää vastaan ja neljän pidättyessä äänestyksestä hyväksyä viipymättä saksalaisten ehdotuksen, 2) yksimielisesti — ryhtyä viipymättä valmistelemaan vallankumouksellista sotaa ja 3) yksimielisesti neljän pidättyessä äänestyksestä — suorittaa viipymättä Pietarin ja Moskovan Neuvostojen valitsijain keskuudessa kysely tarkoituksena ottaa selvää joukkojen suhtautumisesta rauhantekoon.

Yleisvenäläisen TpKK:n täysistunto hyväksyi 116 äänellä 85:ttä vastaan, 26:n pidättyessä äänestyksestä, bolshevikkien ehdottaman päätöslauselman saksalaisten asettamien rauhanehtojuen hyväksymisestä. Suurin osa „vasemmistokommunisteista“ ei osallistunut äänestykseen, vaan poistui äänestyksen ajaksi istuntosalista. „Vasemmistokommunistien“ ja trotskilaisien johtajat äänestivät rauhan solmimista vastaan.—463.

- ⁵⁸⁷ Kannattaessaan V. I. Leninin ehdotusta rauhan solmimisesta saksalaisten kanssa J. V. Stalin ehdotti, että uudistettaisiin viipymättä neuvottelut heidän kanssaan allekirjoittamatta toistaiseksi rauhaa.—463.

- ⁵⁸⁸ VSDTP(b):n KK:n istunnossa helmikuun 23 p:nä 1918, kun hyväksyttiin Leninin ehdotus saksalaisten ehdotusten hyväksymisestä viipymättä, Buharin, Lomov, Bubnov, Jakovleva, Pjatakov ja Smirnov jättivät KK:lle ilmoituksen eroamisestaan „kaikista vastuunalaisista puolue- ja neuvostoviroista varaten itselleen täyden vapauden agitaation harjoittamiseen sekä puolueen sisällä että sen ulkopuolella“. Samana päivänä KK käsitteli tuota ilmoitusta tekemättä kuitenkaan mitään päätöstä. KK:n seuraavassa istunnossa, helmi-

kuun 24 pnä, hyväksyttiin kaksi V. I. Leninin tekemää ehdotusta (ks. Teokset, 27. osa, ss. 37—38).— 464.

⁵⁸⁰ Tarkoitetaan V. A. Antonov-Ovsejenkon sähkettä helmikuun 26 pntä 1918, jossa hän selosti Donin kasakkaväen Pienen kasakkaväen-neuvoston valtuuskunnan kanssa käymiensä neuvottelujen sisältöä. Valtuuskunta oli asettanut kysymyksen Donin autonomiasta, oikeuden myöntämisestä ratkaista itsenäisesti maakysymys.— 467.

⁵⁹⁰ *Neuvostojen ylimääräinen. IV yleisvenäläinen edustajakokous* oli koolla Moskovassa 14.—16. maaliskuuta 1918. Edustajakokous kutsuttiin koolle päättämään Brestin rauhansopimuksen ratifiointikysymyksestä. Edustajakokouksen aattona, maaliskuun 13 pntä, pidettiin IV edustajakokouksen bolshevikkiryhmän kokous, jossa Lenin selosti Brestin rauhansopimusta. Ks. Ленинский сборник XI, 2 изд., 1931, стр. 68—70 (XI Lenin-kokoelma, 2. painos, 1931, ss. 68—70). Kysymyksen ennakköäänestys ryhmän kokouksessa antoi seuraavat tulokset: Brestin rauhansopimuksen ratifiointia koskevan Leninin päätöslauselmaehdotuksen puolesta annettiin 453 ääntä, vastaan 36, pidättyi 8.

Maaliskuun 14 pntä V. I. Lenin piti Neuvostojen edustajakokouksessa selostuksen rauhansopimuksen ratifioinnista; apuselostuksen ratifiointia vastaan teki „vasemmisto“-eserrien nimessä B. Kamkov. Edustajakokous hyväksyi avoimella äänestyksellä Leninin ehdottaman päätöslauselman rauhansopimuksen ratifioinnista (ks. Teokset, 27. osa, ss. 186—187). Ratifiointin puolesta äänesti 784 edustajaa, sitä vastaan 261, pidättyi 115, muun muassa „vasemmistokommunistit“, jotka tekivät edustajakokoukselle erikoisen ilmoituksen, jossa he perustelivat äänestyksestä pidättymisen syyt.— 468.

⁵⁹¹ Lenin tarkoittaa esimerkkiä, jonka hän esitti loppulauseessa puolueen VII edustajakokouksessa: „...kulkee kaksi ihmistä, heidän kimppuunsa hyökkää kymmenen ihmistä, toinen tappelee vastaan, toinen lähtee pakoon — se on petturuutta; mutta jos on kaksi sata-tuhantista armeijaa ja niitä vastaan viisi armeijaa; toisen armeijan on saartanut kaksisataa tuhatta miestä, toisen pitäisi ehättää apuun, mutta sen tiedossa on, että kolmesataa tuhatta on sijoitettu niin, että muodostuu ansa: saako silloin mennä apuun? Ei, ei saa” (ks. Teokset, 27. osa, s. 98).— 468.

⁵⁹² V. I. Lenin ja J. V. Stalin lähettivät tämän sähkeen vastaukseksi huhtikuussa 1918 Tashkentissa pidetyn Turkestanin aluepiirin Neuvostojen edustajakokouksen tervehdykseen. Tervehtiessään Kansankomissaarien Neuvostoa oikean kansallisuuspolitiikan johdosta edustajakokous tiedotti, että sen päiväjärjestyksen keskeisenä kohtana on kysymys Turkestanin aluepiirin autonomiasta ja että siinä tarkoituksessa on valittu erityinen komissio Turkestanin aluepiirin Neuvostojen perustavan edustajakokouksen koollekutsumiseksi määrittelemään Turkestanin autonomian rajat ja toimivallan puitteet.— 470.

⁵⁹³ Tarkoitetaan Neuvostojen V yleisvenäläistä edustajakokousta, joka kutsuttiin koolle heinäkuun 4 pntä 1918. Edustajakokous

pidettiin Moskovassa sellaisessa tilanteessa, että oli käynnissä kärkevä taistelu „vasemmisto”-eseriä vastaan, jotka olivat järjestäneet vastavallankumouksellisen kapinan Neuvostovaltaa vastaan (Saksan lähettilään kreivi Mirbachin murhaaminen) tarkoituksena tehdä tyhjäksi Brestin rauha ja saada Neuvosto-Venäjä vedetyksi taas sotaan Saksaa vastaan.— 471.

- ⁵⁹⁴ Puhe on tshekkoslovakkien armeijakunnan vastavallankumouksellisesta kapinasta, jonka ententevaltioiden imperialistit nostattivat menshevikkien ja eserrien aktiivisella osanotolla.

Tshekkoslovakkien armeijakunta muodostettiin sotavangeista Venäjällä jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta. Neuvostovaltan pystyttämisen jälkeen ententevaltioiden imperialistit ja Venäjän vastavallankumoukselliset käyttivät armeijakunnan vastavallankumouksellista upseeristoa taistelussa Neuvostotasavaltaa vastaan. Kapina alkoi toukokuussa 1918 Tsheljabinskissa. Kesäkuun alussa 1918 tshekkoslovakialaiset joukot valloittivat Omskin ja Samaran (nykyinen Kuibyshev), jossa muodostettiin Perustavan kokouksen jäsenen komitea, joka julisti itsensä väliaikaiseksi vallanpitäjäksi kapinallisten joukkojen valloittamalla alueella. Heinäkuun 5 p:nä, Moskovassa järjestetyn „vasemmisto”-eserrien kapinan aattona, tshekkoslovakit valloittivat Ufan. Tilanteen huonontuminen Itärintamalla johtui Itärintaman komentajan „vasemmisto”-eserriä M. A. Muravjovin kavalluksesta: heinäkuun 11 p:nä hän yritti tehdä sopimuksen tshekkoslovakkien kanssa ja suunnata sotajoukot Moskovaan „vasemmisto”-eserrien kapinan avuksi, mutta hänet murhattiin jo seikkailuhankkeensa alussa.

Tshekkoslovakkien armeijakunnan kapina likvidoitiin lopullisesti vuoden 1919 loppuun mennessä samanaikaisesti Koltshakin murskaamisen kanssa.— 472.

- ⁵⁹⁵ Leninin antama sotatoimiohje tarkoitti sitä, että Tihoretskajan rautatieaseman suuntaan hyökänneelle valkoiselle armeijalle asetetaan salku suojaamalla taatusti tietä Tihoretskajasta Tsaritsyniin, jonka valtaaminen kuului nähtävästi valkoisten hyökkäyssuunnitelmaan. Valkokaartilaiset valloittivat Tihoretskajan aseman heinäkuun 14 p:nä. Sitten seurannut valkoisten etenemisyritys kohtasi Punaisen Armeijan voimakkaan vastarinnan, kun se uudestijärjesti nopeasti voimansa ja Leninin antaman ohjeen mukaisesti suojaasi taatusti Tsaritsyniin johtavan tien.— 472

- ⁵⁹⁶ Tarkoitetaan J. B. Boshin V. I. Leninille elokuun 9 p:nä 1918 lähettämää sähkettä. Siinä tiedotettiin alkaneesta kulakkikapinasta, joka levisi Penzan kuvernementin viiteen vauraimpaan volostiin. Vastaukseksi tuohon tiedotukseen V. I. Lenin vaati elokuun 10 p:nä Penzan kuvernementin toimeenpanevalle komitealle lähettämässään sähkössä tukahduttamaan kulakkikapinan mitä tarmokkaimmin, pikaisimmin ja armottomimmin (ks. Teokset, 35. osa, s. 314).

Penzan johtavat toimihenkilöt vastustivat kuitenkin päättäviin toimenpiteisiin ryhtymistä taistelussa kulakistoa vastaan. Vastustamatta suoranaisesti saatuja ohjeita he jarruttivat ja vaikeuttivat

kaikin tavoin niiden toimeenpanemista. Siitä saatu tieto oli syynä V. I. Leninin sähköisiin elokuun 12 ja 14 päivältä (ks. tätä osaa, s. 474 ja Teosten 35. osaa, s. 316).— 473.

⁵⁹⁷ Tarkoitetaan M. S. Kedrovin matkustamista Moskovaan selostamaan pohjoisessa muodostunutta tilannetta. Matka tapahtui samaan aikaan kun Vienanmerelle ilmestyi englantilainen eskaaderi, joka pani alulle interventijoukkojen sotatoimet Muurmannin rannikolla. Valloitettuaan Murmanskin englantilaiset joukot saattoivat uhanalaisiksi Arkangelin ja Vologdan (ks. „Muistelmia Vladimir Iljitsh Leninistä”, 2. osa, Petroskoi 1958, ss. 106—107).

Kehottaessaan „järjestämään hinnalla millä hyvänsä Kotlasin puolustuksen”, koska Kotlasiin oli varattu valtava määrä räjähdysaineita, V. I. Lenin lähetti samalla Kotlasiin räjäyttäjryhmän suorittamaan valmistelutöitä Kotlasissa sijainneiden ampumatarvikkeiden räjäyttämiseksi ja käski räjäyttämään ne tiukan tullen. V. I. Lenin antoi samalla Moskovan sotilaspiirin komentajalle käskyn etsiä Moskovasta Uralille lähetetty raskas patteri ja lähettää se pikaisesti tov. Kedrovin käytettäväksi. „Vastaatte henkilökohtaisesti siitä”, Vladimir Iljitsh varoitti sotilaspiirin komentajaa. Patteri lähetettiin Kotlasiin, ja punaiset joukot saivat puolustetuksi kaupungin sotatarvikkeineen, millä oli suuri merkitys kansalaissodan päättymiselle voittoon pohjoisessa.— 475.

⁵⁹⁸ Kansankomissaarien Neuvoston päätös kansankomissariaattien toimintaselostuksista hyväksyttiin Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa elokuun 29 pnä 1918. Lenin oli kirjoittanut päätöksen saman istunnon aikana.— 477.

⁵⁹⁹ Talonpoikaissyntyisen puna-armeijalaisen G. Gulovin kirje julkaistiin „Izvestija VTsIK” („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) lehden 24. numerossa helmikuun 2 pnä 1919. Pitäen lähtökohtana keskivarakkaiden talonpoikien kanssa käymiään keskusteluja Gulov mainitsi, että „keskivarakkaalle talonpojalle ei ole vielä kukaan selvä hänen oma asemansa eikä kommunistipuolueen suhtautuminen häneen”. Gulov kääntyi Leninin puoleen pyytäen „selittämään kommunistitovereille, mitä keskivarakas talonpoika merkitsee ja millaista apua hän antaa sosialistiselle hallituksellemme, kun keskivarakkaista talonpojista saadaan oikea käsitys”. Seikkaperäistä selitystä kysymykseen puolueen suhtautumisesta keskivarakkaaseen talonpoikaistoon ks. maaseututyötä koskevasta V. I. Leninin selostuksesta, jonka hän piti maaliskuun 23 pnä 1919 VKP(b):n VIII edustajakokouksessa, ja edustajakokouksen päätöslauselmasta suhtautumisesta keskivarakkaaseen talonpoikaistoon (Teokset, 29. osa, ss. 186—198 ja 200—203).— 484.

⁶⁰⁰ L. D. Trotski — leninismin perivihollinen. Kommunistisen puolueen perustamisesta saakka, koko sen kehityshistorian aikana V. I. Lenin ja bolshevikit kävivät leppymätöntä taistelua trotskilaisuutta, tuota menshevismmin erästä muunnosta vastaan. Trotski ei tunnustanut leniniläistä aatetta proletariaatin hegemoniasta porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa, ei luottanut talonpoikaiston vallankumouksellisiin voimiin, ei pitänyt mahdollisena eikä tarpeellisena

työläisten ja talonpoikien liittoa. Esiintyessään leniniläistä teoriaa vastaan porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi vallankumoukseksi Trotski saarnasi marxilaisvastaista „permanenttisen vallankumouksen” teoriaa.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen Trotski oli jonkin aikaa muodollisesti suostuvainen puolueen politiikkaan talonpoikauskysymyksessä. Sen sisältöinen on myös V. I. Leninin mainitsema keskivarakkaille talonpojille osoitettu Trotskin kirje, jossa hän selitti Neuvostovallan suhtautumista keskivarakkaisiin talonpoikiin.

Puhuessaan siitä, ettei hänen ja Trotskin välillä ollut erimielisyyksiä talonpoikauskysymyksessä päivän politiikan alalla, V. I. Lenin ei kosketele kirjoituksessaan niitä erimielisyyksiä, joita oli hänen ja Trotskin välillä talonpoikauskysymyksessä, kun puhe oli täydellisen sosialistisen yhteiskunnan maahamme rakentamisen mahdollisuudesta. Kun Lenin, puolue lähti siitä, että noudattamalla oikeaa politiikkaa talonpoikaiston suhteen, työväenluokan ja talonpoikaiston lujan liiton pohjalla voidaan Venäjällä rakentaa sosialistinen yhteiskunta, niin Trotski ei pitänyt mahdollisena sosialismin voittoa yhdessä maassa, vaan väitti, että yhteenotot proletariaatin ja talonpoikaiston välillä ovat kiertämättömiä. Sitten Trotski vastusti avoimesti leniniläistä ohjelmaa sosialismin rakentamisesta maassamme, vastusti puolueen politiikkaa ryhtyen avoimeen vastavallankumoukselliseen taisteluun Neuvostovaltaa vastaan. Kommunistinen puolue murskasi trotskilaisuuden ja muut antautujat, turvasi proletariaatin ja talonpoikaiston välisen lujan liiton ja johdatti neuvostokansan sosialismin voittoon.— 484.

⁶⁰¹ V. I. Lenin kirjoitti nämä merkinnöt nähtävästi Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa maaliskuun 8 p:nä 1919 käsiteltäessä valtionvalvonnan uudelleenjärjestämiskysymystä. V. I. Leninin näissä merkinnöissä lyhyesti muotoilemat ohjeet otettiin pohjaksi Kansankomissaarien Neuvoston päätökselle maaliskuun 8 p:nä 1919 Valtionvalvonnan uudelleenjärjestämisestä. Tuossa päätöksessä sanottiin, että esitetty dekreetiluonnos on muokattava uudelleen, jolloin sitä on täydennettävä seuraavilla kohdilla:

„a) Työväenjärjestöjen järjestelmällinen osanotto. b) Proletaariaineksista lähtöisin olevien luottamusmiesten järjestelmällinen osanotto. c) Odottamattomien tarkastusten ja muiden vallankumouksellisten toimenpiteiden käytäntöönotto virastokankeuden juurimiseksi. d) Oikeuksien ja velvollisuuksien tarkka määrittelyminen suhtautumisessa muihin komissariaatteihin. e) Revisio- ja valvontatehtävien erottaminen tarkoin tarkastustehtävistä, tällöin tarkastustehtävät on jätettävä asianomaisten komissariaattien suoritettavaksi.”

Uudelleenmuokattu dekreetti V. I. Leninin tekemin korjauksin vahvistettiin Yleisvenäläisen ТрКК:n istunnossa huhtikuun 2 p:nä 1919 ja julkaistiin „Izvestija VTsIK” („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) lehden 79. numerossa huhtikuun 12 p:nä 1919. Ks. „Собрание Узаконений и Распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства” („Työläis- ja Talonpoikaishallituksen Asetus- ja Määräyskokoelma”) № 12, 24. huhtikuuta 1919.— 488.

- ⁶⁰² V. I. Lenin lähetti tämän sähkösen saatuaan tiedon Luganskin menettämisestä: valkoiset valloittivat sen toukokuun 4 p:nä 1919. Samanaikaisesti Lenin antoi ohjeen V. A. Antonov-Ovsejenkille viipymättömän hyökkäyksen aloittamisesta Donetsin laakiolle sen puhdistamiseksi täydellisesti valkoisista.— 492.
- ⁶⁰³ *Bela Kun* — unkarilainen kommunisti; eräs Neuvostovalan järjestäjistä ja johtajista Unkarissa vuonna 1919. Unkarin Neuvostotasavalta oli olemassa maaliskuun 21 päivästä elokuuhun 1919.— 493.
- ⁶⁰⁴ Toukokuun alussa 1919, tilanteen huononnettua Etelärintamalla, minkä valkokaartilaiden aktiiviset sotatoimet ja atamaani Grigorjevin nostattama kapina olivat aiheuttaneet, VKP(b):n Keskuskomitea teki päätöksen vähintään 20.000 työläisen mobilisoinnista Ukrainassa Etelärintaman punaisten joukkojen täydentämiseksi. Toukokuun 9 p:nä Etelärintamalle lähetettiin sähköiseen KK:n ohje Puolustusneuvoston valtuutetulle tuon työläisten mobilisoinnin toimeenpanemisesta heidän liittämisekseen Etelärintaman valiojoukkoihin eikä uusien joukko-osastojen muodostamiseksi.
- Ohjeessa sanottiin: „KK pitää lukua 20.000 miniminä, kahta viikkoa maksimiaikana Etelärintaman tilanteemme pelastamiseksi. Työtä on tehtävä poikkeuksellisen tarmokkaasti. Kaikista toimenpiteistänne tiedottakaa viipymättä. Kerran kolmessa päivässä sähköttäkää KK:lle saavutetuista tuloksista.”
- Sivuuttaen paikalliset järjestöt Harkovin Kivihiiliteollisuuden päähallinto kääntyi toukokuun 16 p:nä 1919 välittömästi V. I. Leninin puoleen pyytäen vapauttamaan mobilisaatiosta kaikki kaivostyöläiset. Vastaukseksi V. I. Lenin lähetti samana päivänä tämän sähkösen L. B. Kameneville, joka oli Etelärintamalla.— 494.
- ⁶⁰⁵ V. I. Lenin lähetti kirjelasun V. A. Avanesoville seuraavan tapauksen takia. Toukokuun 13 ja 14 p:nä 1919 tuli Kansankomissaarien Neuvoston Puheenjohtajalle Kansliaan kaksi anomuskirjaa talonpojilta valituksin, että paikalliset viranomaiset olivat takavarikoineet anojain mielestä epäoikeudenmukaisesti heidän hevosensa. Kansankomissaarien Neuvoston Kanslia lähetti nämä molemmat anomuskirjat käsiteltäväksi Ylimmän kenttäesikunnan mobilisaatiotoimikuntaan. Mobilisaatiotoimikunta lähetti anomuskirjat Pääkaupunkiasiaain erikoistoimikuntaan, josta ne sitten palautettiin Kansankomissaarien Neuvostoon kirjeluoreen tehdyin, V. I. Leniniä kuohuttavin kirjoituksin: „Työtä on muutenkin paljon, ei ole aikaa syventyä tyhjäänpäiväisiin asioihin.”— 495.
- ⁶⁰⁶ V. I. Lenin kirjoitti tämän kirjelasun tunnetun „Mamontovin ratsuväen hyökkäyksen” päivinä, jolloin Mamontovin komentaman denikiniläisen armeijan ratsuväen onnistui suorittaa syösy syvälle joukko-osastojemme selustaan suuntanaan kaupungit Tambov ja Kozlov (nykyinen Mithurinsk) (10. elokuuta — 19. syyskuuta 1919). Nähtävästi miettiessään tuon rintamanmurtokohdan tukkeamista V. I. Lenin tuli ajatelleeksi lentokoneiden käyttömahdollisuutta ratsuväen torjumiseksi. Kirjelapussa mainittu I. N. Smirnov oli silloin 5. armeijan Vallankumouksellisen sotaneuvoston jäsen.— 498.

⁶⁰⁷ Tarkoitetaan seuraavia Keskuskomitean kiertokirjeitä: „VKP(b):n KK:n teesit Itärintaman tilanteen johdosta” (ks. Teokset, 29. osa, ss. 257—260), joissa KK kääntyi kaikkien puoluejärjestöjen ja kaikkien ammattiliittojen puoleen pyynnöin, että ne „kävisivät käsiksi työhön vallankumoukselliseen tapaan, rajoittumatta vanhoihin kaa-voihin”.

VKP(b):n KK:n kiertokirjeessä, joka lähetettiin huhtikuun 29 p:nä 1919 radioitse ja sähköitse Koltshakin etenemisestä koituneen vaaran johdosta, kehoitettiin kaikkia paikallisia puoluejärjestöjä „jännittämään äärimmillen voimansa armeijan palvelemistoinnassa”, siirtämään mahdollisimman paljon työntekijöitä sotilastyöhön siit-kin huolimatta, vaikka joidenkin hallintojen toiminta väliaikaisesti lakkaisi, sillä „voimiensa käyttäminen nykyisin rauhanomaiseen yleissivistävään toimintaan aikana, jolloin kuolemanvaara uhkaa itse Neuvostotasavallan olemassaoloa, olisi maailman vallankumous-puolueen arvolle sopimatonta lapsellisuutta” („Pravda” („Totuus”) № 92, 1. toukokuuta 1919).

Samalle kysymykselle oli suurin piirtein omistettu myös VKP(b):n KK:n kirjelmä puoluejärjestöille: „Kaikki taisteluun Denikiniä vastaan!” (ks. Teokset, 29. osa, ss. 414—432).

Ja vielä sen yhteydessä, että syyskuun lopulla tilanne Etelärintamalla kärjistyi, VKP(b):n KK kääntyi järjestöjen puoleen uudella kiertokirjeellä, jossa vaati asettamaan koko valtiokoneiston palvelemaan Denikinin tuhoamisen tehtävää.— 499.

⁶⁰⁸ P. Ohrimenko — kääntäjä, Neuvostokirjailijain liiton jäsen, on ker-tonut tämän kirjelapun saannin vaiheista seuraavaa. Loppusyksyllä 1919 hän saapui Ukrainasta, valkokaartilaisien valtaamasta Kamen-kasta, Moskovaan omien sanojensa mukaan „köyhänä kuin kirkon-rotta”. Tov. Ohrimenko oli juuri kääntänyt englannin kielestä Edward Carpenterin erään vallankumousrunon ja vienyt sen „Pravdaan” („Totuuteen”). Toimitussihteerinä oli silloin Maria Iljinitshna Uljanova. Runo hyväksyttiin ja julkaistiin lehdessä mar-raskuun 7 p:nä 1919. Tultuaan muutaman päivän kuluttua toimituk-seen noutamaan käännöspalkkiota tov. Ohrimenko kertoi Maria Iljinitshnalle puutteenalaisesta tilastaan. Kuunneltuaan tarkkaavai-sesti mitä hänellä oli sanottavaa Maria Iljinitshna pyysi häntä käväisemään seuraavana päivänä. Ja kun tov. Ohrimenko tuli tois-tamiseen toimitukseen, Maria Iljinitshna ojensi hänelle tämän V. I. Leninin kirjelapun. Pian tov. Ohrimenko sai kaiken tarvitse-mansa.— 500.

⁶⁰⁹ V. I. Lenin kirjoitti tämän kirjelapun seuraavasta syystä: Valtion konetehdasyhdistysten (VKTY:n) päähallinto lähetti joulukuun 13 p:nä 1919 Puolustusneuvostoon puhelinsanoman № 927, missä pyydettiin turvaamaan rehulla Kulebakin ja Vyksan tehtaat, koska ne olivat täyttäneet maanpuolustuksen tilaukset, ja sanottiin, että VKTY:lle myönnetty oikeus hankkia itsenäisesti rehua ei ole johta-nut mihinkään tuloksiin Elintarvikeasiain kansankomissariaatin virastokankeuden ja kuvernementtien elintarvikeasiain komiteain epäsuopean suhtautumisen ja mielivallan takia.

Käsiteltyään VKTY:n anomuksen istunnossaan, joka pidettiin joulukuun 17 p:nä 1919, Puolustusneuvosto 1) teki päätöksen toimenpiteistä mainittujen tehtaiden turvaamiseksi rehellä ja 2) antoi D. I. Kurskin tehtäväksi laatia ehdotuksen lisäkirjelmäksi Neuvostojen VI edustajakokouksen hyväksymien lakien tinkimättömästä toimeenpanemisesta ja liittää siihen yleistajuisen selityksen; D. I. Kurskin piti esittää tuo selitys Kansankomissaarien Neuvoston lähimmässä istunnossa. Joulukuun 23 p:nä pidetyssä Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa Kurskin esittämään lisäkirjelmäehdotukseen oli jo sisällytetty kaikki ne V. I. Leninin tekemät lisäykset, jotka oli esitetty Kurskille osoitetussa kirjelapussa.

Joulukuun 23 p:nä 1919 tuo ehdotus käsiteltiin Kansankomissaarien Neuvostossa, joka päätti lähettää ehdotuksen kansankomissaareille mietinnön antamista varten ja, ellei erimielisyyksiä ole, antaa sen V. I. Leninille allekirjoitettavaksi. Dekreetti allekirjoitettiin joulukuun 30 p:nä 1919. Ks. „Собрание Узаконений и Распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства” („Työläis- ja Talonpoikaishallituksen Asetus- ja Määräyskokoelma”) № 1—2 vuodelta 1920.— 501.

- ⁶¹⁰ *Puolustusneuvosto* (Työläisten ja Talonpoikien Puolustusneuvosto) muodostettiin Yleisvenäläisen ТрКК:n päätöksellä marraskuun 30 p:nä 1918 johtamaan Neuvostotasavallan puolustusta. Tällä päätöksellä Puolustusneuvoston tehtäväksi annettiin toteuttaa elämässä Yleisvenäläisen ТрКК:n syyskuun 2 p:nä 1918 antama dekreetti, jolla Neuvostotasavalta julistettiin sotaleiriksi, ja saattaa voimaan sotatilaan vastaava järjestys elintarvikevarustelussa ja kulkulaitoksessa sekä myös sotateollisuudessa. Puolustusneuvostolla oli kaikki valtuudet maan voimien ja varojen liikekannalle panemiseksi maanpuolustuksen etuja silmälläpitäen. Puolustusneuvosto johti täydennysjoukkojen lähettämistä rintamalle, aseistus-, muonitus- ja varustehuoltoa.

Puolustusneuvoston johdossa oli V. I. Lenin.

Puolustusneuvostoon kuului edustajia Yleisvenäläisestä ТрКК:sta, Tasavallan vallankumouksellisesta sotaneuvostosta, Huoltoasiain erikoiskomissiosta, Kulkulaitosten kansankomissariaatista, Elintarvikeasiain kansankomissariaatista, Yleisvenäläisestä ammattiliitosten keskusneuvostosta.

Sen jälkeen kun tärkeimmät rintamat oli likvidoitu, Puolustusneuvosto reorganisoitiin huhtikuun alussa 1920 Työ- ja Puolustusneuvostoksi. Kansalaissodan päätyttyä Työ- ja Puolustusneuvosto toimi Neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen joulukuun 29 p:nä 1920 tekemän päätöksen mukaisesti Kansankomissaarien Neuvoston valiokunnan oikeuksin vuoden 1936 loppuun asti.— 501.

- ⁶¹¹ V. I. Lenin kirjoitti tämän kirjelapun aikaisemmin Kurskille lähettämänsä kirjelapun lisäksi (ks. tätä osaa, s. 501). Siinä annetaan neuvoja „Bednota” („Köyhälistö”) lehteen tarkoitetun kirjoituksen sisältöön nähden; kirjoitus taistelusta virastokankeutta vastaan ei „Bednotassa” kuitenkaan ilmestynyt.— 502.

⁶¹² Yleisvenäläisen ammattiliittojen keskusneuvoston kommunistiryhmän istunto kutsuttiin koolle maaliskuun 15 p:nä 1920 käsittelemään ammattiliittojen tehtäviä koskevia M. P. Tomskin laatimia teesejä, jotka julkaistiin „*Ekonomitsheskaja Zhizn*” („*Talouselämä*”) lehdessä 54. numerossa maaliskuun 10 p:nä 1920. Tomskin teesejä käsiteltiin ennakolta Yleisvenäläisen ammattiliittojen keskusneuvoston puolue-ryhmän muodostamassa toimikunnassa, joka kuitenkin jätti ennalleen kaikki teesien periaatteelliset väittämät. Teesien laatija oli teollisuuslaitosten kollegisen hallinnon kannalla ja esitti tuon kantansa myös teeseissä, joita Yleisvenäläisen ammattiliittojen keskusneuvoston puolue-ryhmän enemmistö kannatti. V. I. Lenin käytti usean kerran puheenvuoroja puolue-ryhmän istunnossa esittäen korjauksia tai arvostellen Tomskin teesien erinäisiä kohtia ja puolustaan yksilöjohtoon periaatetta talousalan laitosten johtamisessa.

V. I. Lenin piti välttämättömänä kollegisuutta työläisten ja talonpoikain valtion asioita ratkaistaessa. Mutta mitä tahansa kollegisuuden paisuttamista, vääristelemistä, joka johtaa virastokankeuteen ja vastuuttomuuteen, sen kaikkinaista muuttamista jaaritteluksi V. I. Lenin piti suurimpana pahana, josta kehotti tekemään mitä päättävimmän lopun. „Joka tapauksessa ja poikkeuksesta kaikissa olosuhteissa”, Lenin sanoi, „kollegiaalisuuden ohella on määriteltävä mahdollisimman tarkasti *jokaisen* henkilön persoonallinen vastuu *tarkoin* määrätystä tehtävästä” (ks. Teokset, 29. osa, s. 415).— 504.

⁶¹³ Koska eittämätön neuvostolaitosten hallintomuoto ei ollut vielä kehittynyt, täydelliseen yksilöjohtoon vievällä tiellä sallittiin teollisuuden johtamisessa erilaisia yhdistelmiä, nimittäin: 1. Laitoksen johdossa on toimitusjohtaja työläisten keskuudesta ja hänen apulaisenaan tekniikan alalla on erikoisalan tuntija, insinööri. 2. Laitoksen johdossa on asiantuntija-insinööri, joka on laitoksen tosiasiallinen johtaja, ja hänen rinnallaan on joku työläinen kommissarina, jolla on laajat oikeudet ja joka on velvollinen huolehtimaan työstä kaikin puolin. 3. Laitoksen johdossa on asiantuntija-johtaja apulaisenaan yksi tai kaksi kommunistia, joiden oikeutena ja velvollisuutena on ulottaa toimintansa kaikille tehdashallinnon aloille, kuitenkin ilman oikeutta estää johtajan määräyksiä täytäntöönpanoa. 4. Johdossa ovat pienet, sopuisasti työskentelevät kollegiot puheenjohtajineen, jotka ovat vastuussa koko kollegion työstä. Tällainen teollisuuden hallinnon järjestämisumuoto hyväksyttiin VKP(b):n IX edustajakokouksessa. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 483 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmia ja päätöksiä”, I osa, 1954, s. 483).— 506.

⁶¹⁴ Koska saksalaisilta työläisiltä, teknoikoilta ja insinööreiltä oli saatu runsaasti tarjouksia muuttamisesta työhön Neuvosto-Venäjälle, maaliskuun 16 p:nä 1920 Neuvostohallitus ilmoitti radioitse, että on välttämättä lähetettävä ennakolta Neuvosto-Venäjälle erityisiä valtuuskuntia, jotka ottaisivat itse paikalla tarkasti selvää elinoloista, joihin muuttavat joutuvat. Toukokuun 6 p:nä 1920 radioitse lähetetyssä lisätiedotuksessa tähdennettiin uudemman kerran, että oli

välttämättä tutustuttava ennakoita taloudellisiin elämänoiloihin Neuvosto-Venäjällä, sillä muuttavat ulkomaiset työläiset eivät voi-neet saada sen enempää kuin venäläisetkään työläiset.

Korkeimman kansantalousneuvoston varapuheenjohtaja Miljutin lähetti näiden radiotiedotusten jäljennökset V. I. Leninin huomau-tuksin Työasiain kansankomissariaattiin, Ulkoasiain kansankomis-sariaattiin, Ulkomaankaupan kansankomissariaattiin ja Korkeimman kansantalousneuvoston puhemiehistön jäsenille ohjeeksi neuvotteluja käytäessä; tehdyt sopimukset olivat voimassa vain siinä tapauk-sessa, jos oli V. I. Leninin mainitsema todistus.

Koska kuitenkin neuvottelut saksalaisten työläisten muuttami-sesta Neuvosto-Venäjälle sujuivat ylempänä mainituissa elimissä äärettömän hitaasti, V. I. Leninin oli pakko kirjoittaa toinen kirje-lappu V. P. Miljutinille. Ks. tätä osaa, s. 509.—508.

- ⁶¹⁵ Puhuessaan spesialistista V. I. Lenin tarkoittaa tunnettua radioalan spesialistia, huomattua keksijää, Nizhni Novgorodin radiolaborato-rion johtajaa professori M. A. Bontsh-Brujevitshia.

Vuonna 1920 Nizhni Novgorodin radiolaboratorio koki vaikeaa aikaa; monet suhtautuivat epäileväisesti tuohon hankkeeseen. Ja vain V. I. Leninin omakohtaisen asiaan puuttumisen ja tuen ansiosta laboratorio säilyi ja esitti huomattavaa osaa radion kehittämisessä Neuvostoliitossa. Kirjeessä puhutaan ensimmäisistä radiolähetys-kokeista. Siitä, miten V. I. Lenin huolehti Nizhni Novgorodin labo-ratorista ja omisti sille huomiota, kertoo P. A. Ostrjakov kirjoituk-sessaan „Lehti ilman paperia ja 'ilman välimatkoja'” (ks. „Muistel-mia V. I. Leninistä”, 2. osa, Petroskoi 1958, ss. 715—724).—510.

- ⁶¹⁶ Tarkoitetaan amerikkalaisen vallankumouksellisen sosialistin Daniel De Leonin kirjaa „Two pages from roman history. I. Plebs Leaders and Labor Leaders. II. The Warning of the Gracchi”. Published by the National Executive Committee Socialist Labor Party, New York, 1915, P. 89 („Kaksi sivua roomalaisesta historiasta. I. Alhaisen johtajat ja työtätekevien johtajat. II. Gracchusten varoitus”. Sosia-listisen työväenpuolueen kansallisen toimeenpanevan komitean jul-kaisu, New York, 1915, s. 89). De Leonin kirjaa ei venäjän kielellä julkaistu.—512.

- ⁶¹⁷ A. I. Jelizarova kertoo seuraavasti tämän V. I. Leninin kirjelapun kirjoittamisvaiheista: „Se tapahtui syksyllä 1920. Saman vuoden tammikuussa johtamani osasto siirrettiin Kansankomissaarien Neu-voston päätöksellä Sosiaalihuollon kansankomissariaatista Valistus-asiain kansankomissariaattiin. En rohjennut heti siirtyä osastoineni; pelkäsin, etten pääse työssä yhteisymmärrykseen Valistusasiain kansankomissariaatin kanssa, sillä minun näkökantani ei lyönyt kaikessa yhteen tämän kansankomissariaatin kannanottojen kanssa; erikoisesti vaikutti se, kun sijaisekseni nimitettiin työtoverini ase-mesta aivan tuntematon henkilö Valistusasiain kansankomissariaaa-tista. Vladimir Iljitsh kehotti minua yrittämään, mutta ellei yrityk-seni onnistuisi enkä pääsisi työssä yhteisymmärrykseen tämän sijaisen kanssa, silloin olisi syytä toimia tuon sijaisen vaihtamiseksi. Työstä ei todellakaan tullut mitään...” A. I. Jelizarova kertoi tästä

V. I. Leninille, joka Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa antoi A. I. Jelizarovalle tämän kirjelman. (A. I. Jelizarova, „Vladimir Iljitsh Kansankomissaarien Neuvostossa. (Muistelmasivu)”. „Muistelmia V. I. Leninistä”, 2. osa, Petroskoi 1958, s. 361.)— 513.

⁶¹⁸ M. N. Pokrovskin kirjan „Русская история в самом сжатом очерке. Части I и II. (От древнейших времен до второй половины 19-го столетия)” („Venäjän historia lyhyesti esitettynä. I ja II osa. (Muinaisajoista 19. vuosisadan jälkipuoliskolle)”) julkaisi Valtion kustantamo joulukuussa 1920.— 514.

⁶¹⁹ Tämä sähkö lähetettiin Pietarin kansantalousneuvostolle, Pietarissa sijainneiden Baltian tehtaan, Metallitehtaan, Obuhovon tehtaan, „Siemens-Schuckertin” tehtaan, „Dumont” tehtaan, Pohjoisen kaapelitehtaan ja Arsenal-tehtaan tehdashallinnolle ja ammattiliittokomitealle, Korkeimman kansantalousneuvoston sähköosastolle ja sen metalliosastolle sekä moskovalaisille „Dinamo”, „Izoljator” ja Koltshuginon tehtaille.— 515.

⁶²⁰ V. I. Lenin kirjoitti huomautuksensa niiden N. K. Krupskajan „Polyteknillistä opetusta” koskevien teesien johdosta, jotka tämä oli laatinut kansanopetusta käsittelevässä puolueneuvottelussa pidettävää selostusta varten. VKP(b):n KK järjesti tuon neuvottelun heti Neuvostojen VIII edustajakokouksen päätyttyä joulukuun 31 p:nä 1920. Neuvottelu asetti tehtäväkseen valmistella aineistoa VKP(b):n X edustajakokoukselle „valistustyön järjestämisestä tasavallassa”. V. I. Lenin seurasi suurella huomiolla neuvottelun kulkua. Siinä oli aiottu kuulla N. K. Krupskajan selostus polyteknillisestä opetuksesta; selostus jäi kuitenkin pitämättä hänen sairastumisensa takia.— 516.

⁶²¹ G. F. Grinko — Ukrainan valistusasiain kansankomissaari — esitti oman kansanopetuskaavansa. Tekijän omien sanojen mukaan tuon kaavan perusasettamukset päättyivät kahteen seuraavaan pääkohtaan: 1) 15 ikävuoteen saakka perustetaan „yhtenäinen yhteiskunnallisen kasvatuksen järjestelmä, ja tällöin kaikki sen järjestelymuodot (lastentarhat, -talot, seitsenvuotiset koulut j.n.e.) rakennetaan työperiaatteen mukaan” ja 2) 15 ikävuoden jälkeen „alkaa erikoisvalmennus jollakin tuotannonalalla tai jossakin järjestöryhmässä (teollisessa, maataloudellisessa, teollis-taloudellisessa j.n.e.)”.

Tuo kaava ei käynyt yhteen VKP(b):n ohjelman kanssa, jossa julistettiin kansanvalistuksen alalla: „1) Maksuttoman ja pakollisen yleisen ja polyteknillisen (teoriassa ja käytännössä kaikkiin tuotannon perusaloihin tutustuvan) opetuksen toteuttaminen kaikkien kumpanakin sukupuoleen kuuluvien lasten osalta 17 ikävuoteen saakka... 8) Ammattiopetuksen laaja kehittäminen 17 ikävuodesta alkaen ja polyteknillisen yleistietouden yhdistäminen siihen.” Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I. 1954, стр. 419—420 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, ss. 419—420).

O. J. Schmidt, joka toimi silloin Ammattiopetuksen päähallinnon varapuheenjohtajana, piti samoin kuin Grinkokin välttämättömänä

- nuorison ammatti- ja teknillistä opetusta „varhaisiässä, ...toisin sanoen 15 ikävuodesta alkaen”. Hän todisteli, että „tuotannon edut, taloudellisen rakennustyön edut vaativat tiukasti supistamaan niin sanottua yleissivistävää koulutusta, joka todellisuudessa on aivan ylimalkaista, ja siirtymään konkreettiseen, erikoisalan opetukseen mahdollisimman varhain”. Schmidt yritti muuttaa periaatteeksi sen tilapäisen toimenpiteen, joka johtui silloisista vaikeuksista, ja esiintyi lehdistössä monoteknillisen eikä polyteknillisen opetuksen puolesta, t.s. puolusti jonkin yhden tuotannonalan opettamista. Näiden katsomusten arvostelua ks. V. I. Lenin, Teokset, 32. osa, ss. 108—109.— 518.
- ⁶²² V. I. Leninin alustus elintarvikeyliäämien luovutusvelvollisuuden korvaamisesta luontoisverotuksella kuultiin VKP(b):n X edustajakokouksen neljännessätoista istunnossa maaliskuun 15 p:nä 1921 (ks. V. I. Lenin, Teokset, 32. osa, ss. 204—219). X edustajakokous teki Leninin alustuksen pohjalla päätöksen siirtymisestä luovutusvelvollisuudesta elintarvikeveroon, siirtymisestä sotakommunismipolitiikasta uuteen talouspolitiikkaan (nep). X edustajakokouksen päätös uudesta talouspolitiikasta turvasi työväenluokan ja talonpoikaiston lujan taloudellisen liiton sosialismin rakentamista varten.— 519.
- ⁶²³ Tarkoitetaan V. I. Leninin kirjaa „Proletaarinen vallankumous ja luopio Kautsky”, julk. v. 1918, s. 102 (ks. Teokset, 28. osa, ss. 217—315).— 519.
- ⁶²⁴ Tarkoitetaan neuvostovallanvastaista vastavallankumouksellista Kronstadtin kapinaa, jonka valkokaartilaiset järjestivät helmikuun 28 p:nä 1921 liitossa eserrien, menshevikkien ja ulkovaltojen edustajien kanssa. Tuon kapinan puhkeamista helpotti sotalaivojen matruusien kokoonpanon huonontuminen ja Kronstadtin bolshevikkijärjestön heikkous. Uudet täydennysjoukot, jotka olivat tulleet laivastoon vanhojen matruusien tilalle, jotka kaikki olivat lähteneet rintamalle, olivat kehittymätöntä talonpoikaisjoukkoa, joka ilmensi talonpoikaiston tyytymättömyyttä elintarvikeyliäämien luovutusvelvollisuuden johdosta. Kronstadtin puoluejärjestö oli heikentynyt sen johdosta, että oli suoritettu useita mobilisaatioita rintamalle. Nämä seikat tekivät vastavallankumouksellisille mahdolliseksi tunkeutua Kronstadtin ja ottaa se haltuunsa. Kronstadtin kaappaus kapinoitsijain toimesta muodosti välittömän uhkan Pietarille. Neuvostojoukot lähetettiin tukahduttamaan Kronstadtin kapinaa. Puolueen X edustajakokous lähetti 300 edustajaa kukistamaan kapinaa. Maaliskuun 18 p:nä kapina kukistettiin kokonaan.— 519.
- ⁶²⁵ Talonpoikain „vähäväkisten komiteat” yhdistivät Ukrainan pien-tilallisia ja maattomia talonpoikia; niiden järjestämisen tarkoituksena oli puolustaa köyhien ja keskivarakkaiden talonpoikien etuja; toimivat vuodesta 1920, laskettiin hajalle vuonna 1933.— 519.
- ⁶²⁶ V. I. Lenin teki X edustajakokouksessa ehdotuksen, että kumottaisiin VKP(b):n IX edustajakokouksen päätöslauselma suhtautumisesta osuustoimintaan, koska se rakentui luovutusvelvollisuuden periaatteen

- tunnustamisen pohjalle, kun taas X edustajakokous korvasi luovutusvelvollisuuden luontoisverotuksella. X edustajakokous hyväksyi V. I. Leninin ehdottaman päätöslauselman osuustoiminnasta. Ks. Teokset, 32. osa, ss. 220—222 ja „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 564 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, s. 564).— 520.
- ⁶²⁷ V. I. Lenin tarkoittaa Työ- ja Puolustusneuvoston päätöstä helmi-kuun 28 pltä 1921 10 milj. kultaruplan myöntämisestä jokapäiväisten kulutustarvikkeiden ja elintarvikkeiden ostoon ulkomailta. V. I. Leninin ehdotuksesta VKP(b):n X edustajakokous hyväksyi päätöslauselman työläisten ja avun tarpeessa olevien talonpoikien aseman parantamisesta. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 565 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, s. 565).— 520.
- ⁶²⁸ V. I. Lenin tarkoittaa Yleisvenäläisen ТрКК:n dekreettiä lokakuun 30 pltä 1918 „Tilallisten verottamisesta osan maataloustuotteista käsittävällä luontoisverolla”, joka julkaistiin „Izvestija VTsIK” („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) lehden 248. numerossa marraskuun 14 pntä 1918.— 520.
- ⁶²⁹ Tilastollisen keskushallinnon aineiston perusteella P. Popov kirjoitti ennen puolueen X edustajakokousta kirjasen veroja ja luovutustehtäviä koskevasta kysymyksestä otsikoin: „Производство хлеба в РСФСР и федерирующихся с нею республиках. (Хлебная продукция)” („Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan ja sen kanssa valtioliitossa olevien tasavaltojen viljantuotanto. (Viljatuotteet”). V. I. Lenin lainasi sitä alustuksessaan (ks. Teokset, 32. osa, s. 217).— 521.
- ⁶³⁰ Ensimmäisen sähkeen, joka oli samansisältöinen kuin tämäkin, V. I. Lenin lähetti samoilla osoitteilla toukokuun 27 pntä 1921. Ks. Ленинский сборник XX, 1932, стр. 205 (XX Lenin-kokoelma, 1932, s. 205).— 524.
- ⁶³¹ Tämä V. I. Leninin kirjelappu on vastaus Tatarian Autonomisen Sosialistisen Neuvostotasavallan Toimeenpanevan Keskuskomitean puheenjohtajan S. G. Said-Galijevin kirjeeseen, jossa oli esitetty seuraavat neljä kysymystä:
- „1. Onko tarpeellista Venäjän Neuvostofederaation pienten autonomisten tasavaltojen olemassaolo yleensä ja muun muassa Tatarian olemassaolo.
 2. Jos on, niin kuinka pitkän aikaa eli toisin sanoen millaisten tehtävien täyttämiseen saakka ja millaisten päämäärien saavuttamiseen saakka.”
 3. Onko oikea sellainen mielipide, että „ennen hallitsevana olleeseen kansakuntaan kuuluvien, kaikissa suhteissa korkeammalla

tasolla olevien kommunistien on esitettävä pedagogien ja kaitsijain osaa niihin aikaisemmin sorrettuihin kansallisuuksiin kuuluvien kommunistien ja kaikkien työtätekevien suhteen, joiden nimeä kyseinen autonominen tasavalta (alue, kommuuni) kantaa, ja että sitä mukaa kuin viimeksi mainitut kehittyvät on ensin mainittujen luovutettava paikkansa heille...

4. Kaikissa autonomisissa tasavalloissa, tässä tapauksessa Tata-riassa, on kantaväestöön kuuluvien kommunistien (tataarien) keskuudessa kaksi toisistaan selvästi erottuvaa virtausta (ryhmittymää): toinen niistä on luokkataistelun kannalla ja sen pyrkimykseenä on kantaväestöön kuuluvien kerrostumien jatkuva differentioituminen luokittain, toisessa on pikkuporvarillisen nationalismin vivahde...

Onko oikein, ...että ensin mainittujen on saatava osakseen koko VKP:n ja sen korkeimpien elinten täydellistä ja kaikkinaista tukea ja viimeksi mainittuja (sikäli, mikäli he ovat vilpittömiä ja palavat halusta tehdä työtä proletaarisen vallankumouksen hyväksi ja mikäli heidän työstään on hyötyä) on vain käytettävä hyväksi ja samalla kasvatettava puhtaasti kansainvälisyyden hengessä, mutta heitä ei saa pitää ensin mainittuja parempana, niin kuin viime aikoina on tehty muuallakin eikä vain Tatariassa." — 525.

⁶³² Tarkoitetaan töiden uudistamista toukokuun 27 p:nä 1921 suljetuissa tehtaissa, jotka täyttivät „Elektroplugin” tilauksia ja olivat yhteydessä siihen. Piti jaotella uudestaan työt noiden tehtaiden kesken ja määrittellä uudet sähkövintturien valmistusajat, sillä niiden valmistuksessa oli ollut suuria keskeytyksiä. — 526.

⁶³³ *Työ- ja Puolustusneuvoston Erityinen vientikomitea* muodostettiin elokuun 10 p:nä 1921 auttamaan Ulkomaankaupan kansankomissariaattia vientivarantojen muodostamisessa ja keskittämisessä sen käsiin. Komiteaan tuli Ulkomaankaupan kansankomissariaatin, Työläis- ja talonpoikaisinspektion, Yleisvenäläisen erikoiskomitean, Korkeimman kansantalouseluoston ja Elintarvikeasiain kansankomissariaatin edustajia. — 527.

⁶³⁴ *R. E. Klasson* (1868—1926) — huomattu sähkötekniikko-insinööri, polttoturpeen nestepainepumppauksen erikoistuntija; sovelsi useita uusia keksintöjä polttoturpeen nostoon. — 528.

⁶³⁵ Lenin tarkoittaa kirjoitusta „Заказ водяных турбин в Швеции” („Vesiturbiinien tilaus Ruotsista”), joka julkaistiin „*Ekonomitsheskaja Zhiznin*” („Talouselämän”) 194. numerossa syyskuun 2 p:nä 1921; kirjoituksessa sanottiin, että Valtion suunnittelukomission voimatalousjaoston istunnossa käsiteltäessä mietintöä turbiinirakenteen luonnoksesta, joka oli laadittu Volhovin ja Syvärin rakennustyömaita varten, sanottiin, että vesiturbiinitalaus voitaisiin antaa ruotsalaiselle „Nydgvist och Holm” konepajalle, joka siirtyi heinäkuun 1 p:nä 1921 kokonaan Neuvostohallituksen hallintaan; tehtaan suuri turbiiniosasto oli tilausten puutteessa silloin seisauksissa. Istunnossa mainittiin, että koska Syvärin ja Volhovin rakennustyömaille tarkoitettujen vesiturbiinien tilausasiakirjojen laatiminen konepajaa varten sujui hitaasti, „Nydgvist och Holm” konepajan

turbiiniosastoa on pidettävä yllä tuottamattomasti. Voimatalousjaosto päätti, että on ryhdyttävä toimenpiteisiin tilausasiakirjojen saattamiseksi nopeasti kuntoon ja että tuo kysymys on asetettava Valtion suunnittelukomission puhemiehistön välityksellä Kansankomissaarien Neuvoston käsiteltäväksi lähimmässä istunnossa. Leninin puuttuminen asiaan joudutti tämän kysymyksen ratkeamista.— 528.

- ⁶³⁶ V. A. Michels — sanomalehtimies, kertoi kirjoituksessaan „Нищие миллиардеры” („Köyhiä miljardöörejä”) huutavista epäkohdista Moskovan—Kazanin rautatien Lizinon aseman varastoilla, joissa ei ollut viety kirjoihin 2½ miljoonaa puutaa metallia ja joissa kalliita koneita, kalustoa ja työvälineitä lojui taivasalla ja meni piloille.

Korkeimman kansantalousneuvoston puheenjohtaja P. A. Bogdanov esitti V. I. Leninille (vastaukseksi hänen kirjeeseensä syyskuun 15 pltä) Korkeimman kansantalousneuvoston Valtion varastojen hallinnon päällikön I. K. Jehzovin kirjelmän, jossa valitettiin varastotilojen puutetta ja sitä, että oli monivaltaisuutta ja taistelua varastotiloista eri hallintojen kesken. V. I. Leninin vastausta varastoja koskevaan I. K. Jehzovin kirjelmään ks. Teosten 35. osasta, ss. 479—480.— 530.

- ⁶³⁷ Tarkoitetaan Työ- ja Puolustusneuvoston vuoden 1921 lokakuun 14 päivän istuntoa, jossa käsiteltiin Työ- ja Puolustusneuvoston Kulkulaitosten pääkomission toimintaselostusta vuoden 1921 kesä—elokuun ajalta. Tuossa selostuksessa mainittiin, että rautatie- ja vesiliikennevälineiden korjauspajojen suorituskyky laski jyrkästi elintarvike- ja rahavaikeuksien takia ja siksi kun puuttui hyvin monia tarveaineita ja varaosia, joita Korkeimman kansantalousneuvoston liikennevälineitehtaiden piti toimittaa. Tuloksena oli käyttökelvottomien veturien prosenttimäärän kohoaminen 60,1 prosenttiin ja vaunujen vastaavasti 27,6 prosenttiin, mikä saattoi johtaa kaikkien liikenteen kuntoonpalauttamistöiden pysähtymiseen ja jopa muodostui uhka, että liikenne osittain keskeytyy lähikuukausien aikana. Työ- ja Puolustusneuvoston päätöksellä muodostettiin erikoinen komissio, jonka tehtäväksi annettiin: 1) suunnitella pikaisesti toimenpiteet ja suorittaa varta vasten tarkastus pitäen silmällä sitä, miten voidaan turvata ensi vuorossa elintarvikkeilla, raaka- ja polttoaineilla tärkeimmät tehtaat ja 2) ottaa selvää, mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, että tulisi poistettua se tavattoman suuri eroavuus, joka on rautatieliikennevälineiden A ja B kategorioiden korjauspajojen ja Korkeimman kansantalousneuvoston tärkeimpien tehtaiden työtuloksissa.

Sanoessaan alempana, että „Te saatte vastata moisesta 'puheenjohtajasta'”, V. I. Lenin tarkoittaa A. A. Trojanovskia — Työ- ja Puolustusneuvoston varastoinnin järjestelystä huolehtivan komission puheenjohtajaa; komissio perustettiin lokakuun 14 pnä 1921.— 531.

- ⁶³⁸ Poliittisen valistustyön tekijän II yleisvenäläinen edustajakokous oli koolla 17.—22. lokakuuta 1921 Moskovassa. Kokouksessa oli läsnä 310 edustajaa. V. I. Lenin piti selostuksensa iltaiistunnon lopussa lokakuun 17 pnä 1921 (ks. Teokset, 33. osa, ss. 41—60).— 532.

- 639 19. VII. 1920 — päivä, jolloin julkaistiin dekreetti Yleisvenäläisen lukutaidottomuuden likvidoinnin erikoiskomission muodostamisesta. Komissio perustettiin Valistusasiain kansankomissariaatin yhteyteen ja siihen kuului viisi henkilöä, jotka Kansankomissaarien Neuvosto vahvisti; komission yhteydessä toimi vakituinen neuvottelukunta, johon kuului edustajia VKP(b):n Keskuskomitean maaseututyöosastosta, VKP(b):n Keskuskomitean naistyöosastosta, Venäjän Kommunistisen Nuorisoliiton Keskuskomiteasta, Yleisvenäläisestä Ammattiliittojen Keskusneuvostosta, Tasavallan vallankumouksellisen sotaneuvoston poliittisesta hallinnosta ja Yleisestä sotilasopetuskeskuksesta. Ks. „Izvestija VTsIK” („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonantoja”) № 162, 24. heinäkuuta 1920. — 532.
- 640 D. I. Kurskille osoitettu kirje vuokraus- ja toimilupakysymyksestä maanviljelyn alalla on kirjoitettu aikana, jolloin valmisteltiin Neuvostojen IX edustajakokousta, jossa asetettiin kysymys toimenpiteistä maatalouden lujittamiseksi ja kehittämiseksi. Siihen saakka voimassa olleet lait (Neuvostojen II edustajakokouksen dekreetti maasta, laki maan sosialisoinnista) kielsivät tyystin maan vuokraamisen. Siirtyminen uuteen talouspolitiikkaan ja välttämättömiksi käyneet talonpoikaisen maanviljelyksen kehittämiseen ja lujittamiseen tähdätyt toimenpiteet johtivat siihen, että asetettiin kysymys osittaisesta maan vuokraamisen sallimisesta. Neuvostojen IX edustajakokous teki tuosta kysymyksestä asianomaisen päätöksen. Edustajakokous antoi niin ikään Maatalouden kansankomissariaatin tehtäväksi tarkistaa voimassa ollut agraarilainsäädäntö ja laatia uuden talouspolitiikan perusteita vastaava agraarilaki. Oikeusasiain kansankomissariaatin ja Maatalouden kansankomissariaatin laatima Venäjän Sosialistisen Federatiivisen Neuvostotasavallan agraarilaki hyväksyttiin Yleisvenäläisen TPKK:n IX vaalikauden IV kokouksessa lokakuussa 1922 (ks. V. I. Leninin puhetta tuon kokouksen loppuistunnossa. Teokset, 33. osa, s. 381). Tuon lain mukaan oli sallittua vain työperusteinen maan vuokraaminen („kukaan ei voi vuokrasopimuksella saada käyttöönsä maata enemmän kuin mitä hän pystyy maaosuutensa lisäksi muokkaamaan oman taloutensa voimin”) ja lyhyeksi ajaksi („enintään niin pitkäksi aikaa, mikä on tarpeen yhden viljelykierron suorittamiseen vuokratulla maa-alalla (kolmijakoviljelyssä — 3 vuodeksi, nelijakoviljelyssä — 4 vuodeksi j.n.e.), ja oikean viljelykierron puuttuessa — enintään 3 vuodeksi”), ja tällöin maata saivat antaa vuokralle vain työperusteiset taloudet, „jotka ovat tilapäisesti heikentyneet luonnononnettomuuksien takia... tahi työkalujen tai työvoiman puutteen tähden tai syystä, että työvoimaa on vähentynyt kuolemantapauksen takia, liikekannallepanon seurauksena, neuvosto- ja yhteiskunnalliseen toimeen valitsemisen yhteydessä, taloudesta väliaikaisesti ansiotöihin poistumisen takia y.m.”
- Toimilupien myöntämistä maanviljelyssä järjesteltiin erityisellä lainsäädännöllä. — 534.
- 641 Lenin kirjoitti huomautuksensa VKP(b):n historiasta käsiteltäessä kysymystä yhtenäisestä työläisrintama-taktiikasta. Joulukuun 1 pnä

1921 tuota kysymystä käsiteltiin alustavasti puolueen Keskuskomiteassa, joka hyväksyi II, II $\frac{1}{2}$ ja Amsterdamin Internationaleen kuuluvien työläisten kanssa harjoitettavan yhteistoiminnan linjan. Tuon kysymyksen valaisemiselle omistettiin erikoinen (19:s) pykälä teeseissä „Yhteisestä työläisrintamasta ja suhtautumisesta työläisiin, jotka kuuluvat II, II $\frac{1}{2}$ ja Amsterdamin Internationaleen, sekä niihin työläisiin, jotka kannattavat anarkosyndikalistisia järjestöjä”. Kominternin toimeenpaneva komitea hyväksyi nuo teesit ja niitä kannatti myös VKP(b):n yhdestoista yleisvenäläinen konferenssi, joka oli koolla 19.—22. joulukuuta 1921. Teesit käsiteltiin seikka-peräisemmin ja hyväksyttiin Kominternin toimeenpanevan komitean ensimmäisessä laajennetussa täysistunnossa (21. helmikuuta — 4. maaliskuuta) ja Kominternin IV kongressi vahvisti ne.

Ylempänä mainittua teesien 19. pykälää ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, ч. I, 1954, стр. 585—586 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, I osa, 1954, ss. 585—586).— 535.

- ⁶⁴² Lenin tarkoittaa tässä bolshevikkien ja menshevikkien äänten suhdemäärää VSDTP:n II edustajakokouksessa, jossa 20 bolshevikkiedustajalla oli 24 ääntä ja mensheveikeillä, sen jälkeen kun heidän kanssaan liittoutuneet „Rabotsheje Delon” („Työväen Asian”) 2 edustajaa ja 5 bundilaista olivat poistuneet, oli 20 ääntä, siis kaikkiaan 44 ääntä.— 536.
- ⁶⁴³ Sanoessaan „Kaksi edustajakokousta — kaksi puoluetta” V. I. Lenin tarkoittaa VSDTP:n bolshevistista III edustajakokousta, joka pidettiin huhti—toukokuussa 1905 Lontoossa, ja samanaikaisesti sen kanssa Geneveen kokoontunutta menshevikkien konferenssia.— 536.
- ⁶⁴⁴ Lenin tarkoittaa tässä äänten jakautumista puolueen IV:ssä (Tukholman, „Yhdistävässä”) ja V:ssä (Lontoon) edustajakokouksessa, t.s. aikana, jolloin bolshevikit ja menshevikit olivat muodollisesti yhtenäisen puolueen puitteissa, jolloin niillä oli yksi Keskuskomitea, jolloin pidettiin säännöllisesti koollekutsuttuja konferensseja y.m. IV edustajakokouksessa oli 112 päätösvaltaista edustajaa; bolsheveikeillä oli 46 ääntä ja mensheveikeillä 62 ääntä, loput äänet kuuluivat puolueryhmiensä ulkopuolella olleille sosialidemokraateille. Enemmistönä, vaikka enemmyyksi ei ollutkaan suuri, olivat menshevikit, joten edustajakokouksen päätöslauselmat eräistä kysymyksistä olivat menshevistisiä. „Vetoomuksessa” puolueelle tuon edustajakokouksen johdosta Lenin kirjoitti: „Meidän on taisteltava ja me tulemme taistelemaan aatteellisesti niitä edustajakokouksen päätöksiä vastaan, joita pidämme virheellisinä. Mutta samalla me lausumme julki koko puolueen edessä, että vastustamme kaikkinaista kahtiajakaantumista. Me kannatamme edustajakokouksen päätöksiin alistumista... Tällaiseen alistumiseen ja tällaiseen aatteelliseen taisteluun me kutummme kaikkia kanssamme samoin ajattelevia” (ks. Teokset, 10. osa, ss. 310—311). Tuossa edustajakokouksessa tapahtui pelkästään *muodollinen* puolueen yhdistyminen. Todellisuudessa bolshevikit ja menshevikit pitivät omat kantansa, molemmilla oli oma itsenäinen järjestönsä.

V edustajakokouksessa oli läsnä 336 edustajaa päätösvaltaisella ja neuvottelevalla äänioikeudella. Heistä: bolshevikkeja 105, menshevikkejä 97, bundilaisia 57, puolalaisia sosialidemokraatteja 44, latvialaisia sosialidemokraatteja 29, „puoluerhymien ulkopuolella olevia” 4. Puolalaiset ja latvialaiset seurasivat bolshevikkeja, joten bolshevikeilla oli vankka enemmistö edustajakokouksessa. Kaikissa periaatteellisissa kysymyksissä edustajakokous hyväksyi bolshevistiset päätöslauselmat. Edustajakokouksessa valittiin Keskuskomitea, johon tuli 5 bolshevikkia, 4 menshevikkiä, 2 puolalaista ja 1 latvialainen sosialidemokraatti. Keskuskomitean varajäseniksi valittiin 10 bolshevikkia, 7 menshevikkiä, 3 puolalaista ja 2 latvialaista sosialidemokraattia.

Edustajakokous merkitsi bolshevismin suurta voittoa puolueen opportunistisesta siivestä — menshevikeistä. VSDTP:n V edustajakokouksesta ks. V. I. Leninin kirjoitusta „Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin” (Teokset, 12. osa, ss. 478—499).— 536.

⁶⁴⁵ Vuonna 1914 julkaistussa kokoelmassa „Марксизм и ликвидаторство” („Marxilaisuus ja likvidaattoruus”), jota V. I. Lenin tarkoittaa, esitetään numerotiedot työläisten rahankeräyksistä, joita työläiset — bolshevikkien kannattajat ja likvidaattorien kannattajat — suorittivat eri tarkoituksiin ja jotka todistivat kumoamattomasti, että enemmistö työläisistä oli liittynyt bolshevikkien ympärille. Eri tehtaiden ja teollisuusalojen lakkolaisten auttamiseksi, vainottujen tukemiseksi ja erilaisiin muihin työväenliikkeen tarpeisiin suoritettut keräykset, jotka toimitettiin bolshevikkien ja likvidaattorien duumaryhmien välityksellä, antoivat seuraavia tuloksia vuoden 1913 loka-kuun ja vuoden 1914 kesäkuun 6 päivän välisenä aikana (bolshevikkien ja likvidaattorien sanomalehtien selostusten mukaan): bolshevistisen duumaryhmän välityksellä kerättiin 12.891 rpl. 24 kop. (työläisryhmien lukumäärä oli 1.295), likvidaattorien duumaryhmän välityksellä kerättiin 6.114 rpl. 87 kop. (työläisryhmien määrä oli 215), jota paitsi kerätystä rahamäärästä bolshevikit saivat työläisiin kuulumattomilta ainoastaan 6%, kun taas likvidaattorit saivat heiltä 46%. Työväenlehdistön hyväksi työläisryhmien suorittamien rahankeräysten määrä jakautui seuraavasti (vuoden 1914 toukokuuhun mennessä): bolshevistisia sanomalehtiä („Pravda” („Totuus”), „Rabotshi Putj” („Työväen Tie”)) kannatti (pyörein luvuin) 6.000 työläisryhmää ja likvidaattorien sanomalehteä („Lutsh” („Säde”)) vain 1½ tuhatta (ks. V. I. Lenin. Teokset, 20. osa, ss. 373—379).— 537.

⁶⁴⁶ Numerot 1½ ja 9 milj. viittaavat niiden äänten suhdemäärään, jotka menshevikit ja bolshevikit saivat Perustavan kokouksen vaaleissa marraskuussa 1917. Lenin selittää seikkaperäisemmin näitä numeroita kirjoituksessaan „Perustavan kokouksen vaalit ja proletariaatin diktatuuri” (Teokset, 30. osa, s. 241).— 537.

⁶⁴⁷ Vuoden 1921 loka- ja marraskuussa oli Työ- ja Puolustusneuvoston istuntojen päiväjärjestyksessä jatkuvasti kysymys Fowler-aurojen valmistamisessa ilmenneestä vitkastelusta. Korkeimman kansantalousneuvoston metalliosaston kollegio, jonka tehtäväksi Korkeimman

- kansantalousneuvoston puhemiehistö oli toukokuussa 1920 antanut Fowler-aurojen valmistamisen, suhtautui asiaan sallimattoman epätaloudellisesti ja kevytmielisesti, minkä seurauksena aurojen tuotantosuunnitelma oli jo alusta pitäen tuomittu epäonnistumaan. Koko tuotannon yhdistämiseksi perustettu kolmen hengen erikoistoimikunta suhtautui asiaan perin muodollisesti, se rajoittui selostusten kirjoitteluun ja erilaisten asiapaperien vaihtamiseen eri hallintojen kanssa, sillä ei ollut kansalaisrohkeutta sanoa korkeimmille elimille, että suunnitelman täyttäminen on mahdotonta ja että on lopetettava varojen tuhlaaminen tähän työhön, eikä se selostanut kertaakaan Työ- ja Puolustusneuvostolle eikä Kansankomissaarien Neuvostolle todellista asiointilaa. Vajaan kahden vuoden aikana oli työhön käytetty suuria summia, mutta valmiiksi saatiin vain viisi koeauraa tuotantosuunnitelman edellyttämistä kahdesta tuhannesta aurasta. Koko tuo vitkastelujuttu annettiin Moskovan sotatribunaaliin, joka käsitteli asian ja tammikuun alussa 1922 katsoi oikeiksi eräille Korkeimman kansantalousneuvoston ja Maatalouden kansankomissariaatin työntekijöille esitetyt syytteet, että he eivät suhtautuneet kyllin vakavasti velvollisuuksiinsa, mutta ottaen huomioon heidän ansionsa talouden jälleenrakentamisessa päätti olla rankaisematta heitä. Sen lisäksi saman tribunaalin ehdotuksesta Työ- ja Puolustusneuvosto antoi hallinnollista tietä muistutuksen Korkeimman kansantalousneuvoston puhemiehistölle ja Maatalouden kansankomissariaatin kollegiolle siksi, että ne eivät suhtautuneet kyllin vakavasti Fowler-aurojen tuotantoon (ks. 23. joulukuuta 1921 päivätyä V. I. Leninin kirjettä P. A. Bogdanoville tästä osasta, ss. 539—541).— 538.
- ⁶⁴⁸ *M. A. Lomov* ja *B. E. Stjunker* olivat Korkeimman kansantalousneuvoston metalliosaston kollegion jäseniä.— 541.
- ⁶⁴⁹ *M. I. Unksov* — insinööri, oli Maatalouden kansankomissariaatin koneellisen maanmuokkauksen osaston johtajana ja Fowler-aurojen valmistusta hoitaneen kolmihenkisen erikoistoimikunnan puheenjohtajana.— 541.
- ⁶⁵⁰ *P. P. Iljin* — Valtion 4. autotehtaan isännöitsijä, tuon tehtaan entinen omistaja. Tehdas sai osan Fowler-aurojen valmistustilauksesta, mutta jätti tehtävän täyttämättä.— 541.
- ⁶⁵¹ V. I. Lenin kirjoitti tämän kirjelapun G. I. Kruminille, „Ekonomitsheskaja Zhizn” („Talouselämä”) lehden toimittajalle, eräässä Työ- ja Puolustusneuvoston istunnossa. „Ekonomitsheskaja Zhizn” oli siihen mennessä jo muutettu Työ- ja Puolustusneuvoston äänenkannattajaksi, ja tässä kirjelapussaan Lenin antaa lyhyitä ohjeita siitä, miten lehteä tulee hoitaa vastaisuudessa; nuo ohjeet hän kehitti seikkaperäisemmin 1. syyskuuta 1921 päivätyssä „Kirjeessä 'Ekonomitsheskaja Zhizn' lehden toimitukselle” (ks. Teokset, 33. osa, ss. 16—19).— 542.
- ⁶⁵² Tarkoitetaan seuraavaa sähkettä, joka julkaistiin „Pravdassa” („Totuudessa”) ja „Izvestija VTsIK:ssa” („Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean Tiedonannoissa”) helmikuun 3 pnä

1922: „Hannover, 31. tammikuuta (Radio). Kansainvälinen metallimiesliitto esitti Kansainvälisen työväenkongressin koollekutsumista hoitavalle toimikunnalle (kongressin piti alkaa huhtikuun 21. pnä Roomassa) ehdotuksen järjestyneiden työväenjoukkojen yleislakon julistamisesta sodan sattuessa. Metallimiesliitto valitsi erikoisen toimikunnan tarmokkaan propagandan suorittamiseksi oman ehdotuksensa puolesta.” Tuo päätös tehtiin Amsterdamin ammattiyhdistysinternationaleen kuuluneen Kansainvälisen metallimiesliiton keskuskomitean Wienin konferenssissa.— 543.

- 653 Tämä kirjelappu on vastaus niihin A. D. Tsjurupan vastaväitteisiin, joita hän esitti V. I. Leninin ehdottamaan lisäykseen Pienelle Kansankomissaarien Neuvostolle annettavaan ohjekirjeluonnokseen (ks. Teokset, 35. osa, s. 494).— 545.
- 654 Vuoden 1922 alussa ilmeni kulutusosuuskuntien työntekijäin keskuudessa erimielisyyttä järjestörakenteesta. Esillä oli kysymys työväen osuuskuntien erottamisesta yleisistä osuuskunnista. Osuustoimintapiireissä ja itse hallinnossa oli kysymys jo melkein ratkaistu. Silloin tov. Tihomirov, eräs kulutusosuuskuntien työntekijöistä, tiedotti V. I. Leninille osuustoimintapiireissä vallinneista mielialoista. Tämä V. I. Leninin kirjelappu onkin vastaus tuohon tiedotukseen.— 548.
- 655 Tarkoitetaan I. I. Skvortsov-Stepanovin kirjaa „Электрификация РСФСР в связи с переходной фазой мирового хозяйства” („VSNFT:n sähköistäminen ja maailmantalouden välivaihe”), joka julkaistiin v. 1922 V. I. Leninin ja G. M. Krzhizhanovskin esipuhein varustettuna.— 549.
- 656 H. Cunowin kirja „Ursprung der Religion und des Gottesglaubens”, joka julkaistiin Saksassa v. 1913 ja jonka I. I. Skvortsov-Stepanov venäjäksi v. 1919, ilmestyi v. 1919 kirjankustannusliike „Коммунистичн” kustantamana otsikoin „Возникновение религии и веры в бора” („Uskonnon ja jumalauskon synty”).— 549.
- 657 Tarkoitetaan taulukkoa kirjasta: Dr. G. Respondek. „Weltwirtschaftlicher Stand und Aufgaben der Elektroindustrie”. Berlin, 1920; I. I. Skvortsov-Stepanov esitti tuon taulukon sivulla 97 ja se osoitti, missä määrin Yhdysvaltojen eräät tuotannonalat oli sähköistetty. Sarakkeessa „Sähkövoiman tarve hevosvoimissa” alaotsikkojen „puuvillateollisuus, sähköteknillinen teollisuus, valimot ja koneenrakennustehtaat” kohdalle oli merkitty samat luvut — 1.585.953, mikä pani V. I. Leninin epäilemään.
- Näiden lukujen yhtäläisyyden johdosta I. I. Skvortsov-Stepanov kirjoittaa huomautuksessaan tuohon taulukkoon: „Se että nämä numerot ovat aivan yhtä suuret, panee epäilemään. Tämä taulukko on otettu Respondekin kirjasta, s. 3. Tekijä itse on kyllin huoleellinen. Hän on nähtävästi lainannut nämä tiedot amerikkalaisista lähteistä, jotka eivät aina ole kyllin tarkkoja.”—549.

- ⁶⁵⁸ Kysymyksessä on V. I. Leninin kirjoittama esipuhe I. I. Skvortsov-Stepanovin kirjaan „Электрификация РСФСР в связи с переходной фазой мирового хозяйства” („VSNF:n sähköistäminen ja maailmantalouden välivaihe”), Valtion kustantamo, 1922 (ks. Teokset, 33. osa, ss. 230—232).— 549.
- ⁶⁵⁹ Vuoden 1922 maaliskuun 27 päivän puheen jäsenys on puolueen XI edustajakokouksessa esitetyn VKP(b):n Keskuskomitean poliittisen toimintaselostuksen jäsenys (ks. Teokset, 33. osa, ss. 249—294).— 550.
- ⁶⁶⁰ Tarkoitetaan V. I. Leninin puhetta Neuvostotasavallan ulko- ja sisäpoliittisesta tilanteesta, jonka hän piti Metallimiesten yleisvenäläisen edustajakokouksen kommunistiryhmän istunnossa maaliskuun 6 p:nä 1922 (ks. Teokset, 33. osa, ss. 196—211).— 550.
- ⁶⁶¹ „Smena Veh” („Tienviittojen Vaihdos”) — kokoelma vastavallankumouksellisia kirjoituksia, ilmestyi heinäkuussa 1921 Prahassa. Kirjoittajat (N. V. Ustrjalov, J. V. Kljutshnikov, J. N. Potehin, S. S. Lukjanov, A. V. Bobrishtshev-Pushkin, S. S. Tshahotin) olivat neuvostovastaisen valkoemigrantileirin sivistyneistöpiirien edustajia. Vakuuttauduttuaan siitä, että Neuvostovallan kukistaminen ulkomaisen intervention avulla oli aivan toivoton asia, he perustivat laskelmansa Neuvostovaltion sisäiseen rappeutumiseen.— 551.
- ⁶⁶² Tarkoitetaan A. Todorskin kirjaa „Год — с винтовкой и плугом” („Vuosi kiväärin ja auran parissa”), jonka Vesjegonskin ujestin toimeenpaneva komitea julkaisi v. 1918. V. I. Leninin teoksessa „Pieni kuva suurten kysymysten valaisemiseksi” on esitetty lainaus, jonka V. I. Lenin alleviivasi tuon kirjan 62. sivulla (ks. Teokset, 28. osa, ss. 379—380). Todorskin kirja, jossa on V. I. Leninin alleviivaukset, on tallella NKП:n KK:n marxismin-leninismin instituutin arkistossa.— 551.
- ⁶⁶³ Moskovan kulutusosuuskunnan taistelusta Ulkomaankaupan kansankomissariaatin byrokraattisuutta vastaan ks. V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, ss. 278—284.— 551.
- ⁶⁶⁴ „Jäljennös valkoisesta lehmästä” — tarkoitetaan V. I. Leninille asianajajan tointa hoitaessaan sattunutta tapausta, jonka hän kertoi puolueen XI edustajakokouksessa esittämässään VKP(b):n KK:n poliittisessa toimintaselostuksessa (ks. Teokset, 33. osa, ss. 280—281).— 551.
- ⁶⁶⁵ A. D. Tsjurupa ei sairauden vuoksi voinut ottaa osaa Työläis- ja talonpoikaisinspektion työhön.— 559.
- ⁶⁶⁶ J. V. Stalin oli siihen aikaan VKP(b):n KK:n pääsihteerinä.— 559.
- ⁶⁶⁷ Tarkoitetaan O. A. Jermanskin kirjaa „Научная организация труда и производства и система Тэйлора” („Työn ja tuotannon tieteellinen järjestely ja Taylorin järjestelmä”), Valtion kustannusliike, 1922. V. I. Leninin arvostelua tästä kirjasta ks. Teokset, 33. osa, ss. 355—356.— 560.

- 668 N. N. Krestinski oli silloin VSFNT:n Saksan-lähettiläänä.— 560.
- 669 L. M. Hintshukin kirjan „Центросоюз в условиях новой экономической политики” („Keskusliitto uuden talouspolitiikan oloissa”), josta V. I. Lenin tässä puhuu, julkaisi Kulutusosuuskuntien yleisvenäläinen keskusliitto vuoden 1922 lopulla. Tekijä otti varteen V. I. Leninin huomautukset ja sisällytti ne osittaisesti kirjaseen sen lopullista asua muokatessaan.— 562.
- 670 Tämä jäsenitys on V. I. Leninin selostusta varten „Venäjän vallankumouksen viisivuotispäivä ja maailmanvallankumouksen näköalat”, jonka hän piti saksan kielellä marraskuun 13 p:nä 1922 Kominternin IV kongressin aamuistunnossa (ks. Teokset, 33. osa, ss. 407—421).— 563.
- 671 Kominternin IV kongressin puhujalistassa V. I. Lenin oli selostajana kysymyksestä „Venäjän vallankumouksen viisivuotispäivä ja maailmanvallankumouksen näköalat”, mutta oltuaan pitkän aikaa sairaana (toukokuun 26 päivästä lokakuun 2 päivään 1922) V. I. Lenin ei pystynyt tekemään laajaa selostusta koko aihepiiristä ja siksi suunnitelti esittävänsä vain lyhyen johdannon keskustelua varten aiheen yhdestä osasta, nimittäin uudesta talouspolitiikasta.— 563.
- 672 Lenin tarkoittaa tässä lainausta kirjoituksestaan „Vasemmistolaisesta” lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta” (ks. Teokset, 27. osa, s. 325). Tuon lainauksen hän esitti nähtävästi kirjastaan „Главная задача наших дней”.— „О 'левом' ребячестве и о мелкобуржуазности” („Aikamme tärkein tehtävä”.— „Vasemmistolaisesta” lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta”) (kust. Pietarin työläisten ja puna-armeijalaisten edustajain Neuvosto, 1918, s. 16). Kirjaseen se kappale, johon on merkitty ne kohdat, jotka Lenin mainitsi selostuksen jäsenyksessä ja Kominternin IV kongressissa pitämässään selostuksessa, on tallella NKП:n КК:n marxismin-leninisin instituutin arkistossa.— 563.
- 673 Ks. V. I. Lenin, Teokset, 27. osa, s. 326.— 563.
- 674 Tarkoitetaan päätöslauselmaa „Kommunististen puolueiden järjestö-rakenteesta sekä niiden työmenetelmistä ja toiminnan sisällöstä”, joka hyväksyttiin Kominternin III kongressissa v. 1921. V. I. Leninin seikkaperäisempää lausuntoa tuosta päätöslauselmasta ks. Teokset, 33. osa, ss. 419—421.— 564.
- 675 Konseptin puhetta varten, jonka V. I. Lenin aikoi pitää Neuvostojen X yleisvenäläisessä edustajakokouksessa, hän kirjoitti vuoden 1922 joulukuun alkupuoliskolla. Tuon puheen johdosta V. I. Lenin kirjoitti joulukuun 15 p:nä J. V. Stalinille kirjeen Keskuskomitean jäseniä varten (ks. Teokset, 33. osa, s. 449). Sairaus esti kuitenkin Leniniä puhumasta edustajakokouksessa.— 566.
- 676 Tässä mainitut numerot V. I. Lenin lainasi johdannosta kirjaan „На новых путях. Итоги новой экономической политики

1921—1922 гг.”. Вып. II. Финансы. Труды под редакцией Комиссии СТО. Изд. СТО, М., 1923 („Uusilla teillä. Uuden talouspolitiikan yhteenvetoja vuosilta 1921—1922”. II vihko. Raha-asiat. Työ- ja Puolustusneuvoston komission toimittamat tutkimukset. Työ- ja Puolustusneuvoston julkaisema, Moskova, 1923).

Mainitun johdannon XI sivulla on seuraava kappale:

„Hintojen nousu jäi vuonna 1922 kuitenkin huomattavasti jälkeen liikkeessä olleen paperirahan määrän kasvusta, siihen vaikutti tavaravaihdon lisääntyminen. Kesäkuusta marraskuuhun jäi hintojen nousu jälkeen liikkeessä olleen rahan määrän kasvusta:

vuonna 1920	16%
„ 1921	50 „
„ 1922	60 „

Nämä luvut, jotka viittaavat ruplan stabilisointiin, Lenin esitti nähtävästi vahvistukseksi konseptinsa edelliseen, 8. kohtaan: „Raha-asiat. Pieni askel eteenpäin”.— 566.

⁶⁷⁷ V. I. Lenin tarkoittaa tässä nähtävästi F. Kinin kirjoitusta „Спецъ. (Опыт статистического обследования)” („Asiantuntijat. (Tilastotutkimuskoe)”), joka julkaistiin „Pravdan” („Totuuden”) 197. numerossa syyskuun 3 pnä 1922.— 567.

⁶⁷⁸ Kirjeen edustajakokoukselle, joka tunnetaan „Jälkisäädöksen” nimellä, V. I. Lenin saneli joulukuun 23 ja 26 päivän välisenä aikana v. 1922 ja „Lisäyksen 24. joulukuuta 1922 päivättyyn kirjeeseen” hän saneli tammikuun 4 pnä 1923.

Tämä kirje samoin kuin sen jälkeen julkaistut kirjeet „Lainsäädännöllisten tehtävien antamisesta Valtion suunnittelukomissiolle” ja „Kansallisuuksia eli 'autonomisointia' koskevasta kysymyksestä” liittyvät V. I. Leninin viimeisiin, merkitykseltään ohjelmallisiin tuotteisiin: „Päiväkirjan sivuja”, „Osuustoiminnasta”, „Vallankumouksestamme (N. Suhanovin kirjoitelmien johdosta)”, „Miten meidän olisi uudelleenjärjestettävä Työläis- ja talonpoikaisinspektio (Ehdotelma puolueen XII edustajakokoukselle)”, „Mieluummin vähemmän, mutta parempaa”, jotka hän saneli tammi- ja helmikuussa 1923 ja jotka julkaistiin silloin „Pravda” lehdessä (ks. Teokset, 33. osa).

V. I. Lenin piti tarpeellisena, että tämä kirje saatetaan hänen kuolemansa jälkeen puolueen seuraavan edustajakokouksen tietoon. V. I. Leninin toivomuksen mukaisesti kirje luettiin toukokuun 23 päivästä 31 päivään 1924 pidetyn puolueen XIII edustajakokouksen edustajistoille. Puolueen XIII edustajakokous päätti silloin yksimielisesti olla julkaisematta tätä kirjettä, koska se oli osoitettu edustajakokoukselle eikä ollut tarkoitettu lehdistössä julkaistavaksi.

Edellä mainitut V. I. Leninin kirjeet saatettiin NKP:n KK:n päätöksen mukaisesti NKP:n XX edustajakokouksen edustajain tietoon ja sen jälkeen lähetettiin puoluejärjestöille.

NKP:n KK:n ohjeiden mukaisesti nuo kirjeet julkaistiin v. 1956 „Kommunist” aikakauslehden 9. numerossa ja erillisenä kirjasena suurena painoksena.— 569.

⁶⁷⁹ Vuonna 1922 Prahassa ilmestyneen, Pjotr Struven valkokaartilaisen „Russkaja Myst” („Venäläinen Ajatus”) aikakauslehden poliittisena havainnoitsijana oli S. S. Oldenburg eikä S. F. Oldenburg (niin kuin kirjjeessä mainitaan).

S. F. Oldenburg — tunnettu venäläinen orientalisti-tiedemies, oli v. 1922 Tiedeakatemian vakinaisena sihteerinä.— 572.

⁶⁸⁰ Tarkoitetaan Zinovjevin ja Kamenevin antautumishenkistä menettelyä puolueen Keskuskomitean istunnoissa lokakuun 10 (23) ja 16 (29) pnä 1917, jolloin he esiintyivät ja äänestivät leniniläistä päätöslauselmaehdotusta vastaan aseellisen kapinan viipymättömästä valmistelemisestä. Saatuaan päättävän vastaiskun KK:n molemmissa istunnoissa Kamenev ja Zinovjev julkaisivat lokakuun 18 pnä menshevistisessä „Novaja Zhizn” („Uusi Elämä”) lehdessä lausunnon, että bolshevikit valmistelevat kapinaa ja että he, Zinovjev ja Kamenev, pitävät sitä seikkailuna. Täten he antoivat ilmi Rodzjankolle ja Kerenskille puolueen mitä suurimman salaisuuden — KK:n päätöksen kapinan toimeenpanemisesta lähiaikana. Samana päivänä „Kirjeessä bolshevikkipuolueen jäsenille” V. I. Lenin tuomitsi tuon menettelyn ja sanoi sen olevan ennenkuulumatonta rikkuruutta (ks. Teokset, 26. osa, ss. 198—201).— 573.

⁶⁸¹ „Autonomisointi” — aate neuvostotasavaltojen yhdistymisestä siten, että ne liittyvät Venäjän Sosialistiseen Federatiiviseen Neuvostotasavaltaan (VSFNT) autonomian pohjalla. Tähän aatteeeseen perustui „Päätöslauselmaluonnos VSFNT:n ja riippumattomien tasavaltojen keskinäisistä suhteista”, jonka J. V. Stalin esitti ja jonka syyskuussa 1922 hyväksyi Keskuskomitean komissio, joka oli asetettu valmistelemaan KK:n täysistuntoon kysymystä VSFNT:n, Ukrainan Sosialistisen Neuvostotasavallan, Valko-Venäjän Sosialistisen Neuvostotasavallan ja Taka-Kaukasian Federaation keskinäisistä suhteista tulevaisuudessa. Poliittisen byroon jäsenille osoittamassaan kirjjeessä syyskuun 27 pltä 1922 V. I. Lenin arvosteli ankarasti tuota luonnosta. Hän ehdotti kysymyksen periaatteellisesti toiseltaista ratkaisua — kaikkien neuvostotasavaltojen, myös VSFNT:n, vapaaehtoista yhtymistä uudeksi valtiomuodostumaksi — Neuvostotasavaltojen Liitoksi niiden täydellisen tasa-arvoisuuden pohjalla.

V. I. Lenin kirjoitti: „...Me tunnustamme olevamme tasa-arvoisia Ukrainan SNT:n y.m. kanssa sekä yhdessä ja tasavertaisina niiden kanssa liittymme uuteen liittoon, uuteen valtioliittoon...” V. I. Leninin antamien ohjeiden mukaisesti KK:n komissio muokkasi päätöslauselmaluonnoksen uuteen asuun. Puolueen KK:n täysistunto hyväksyi lokakuussa 1922 uuden luonnoksen, jonka lähtökohdaksi oli otettu V. I. Leninin antamat neuvot. KK:n päätöksen perusteella ryhdyttiin valmistelutöihin tasavaltojen yhdistämiseksi. Joulukuun 30 pnä 1922 SNTL:n Neuvostojen I edustajakokous teki historiallisen päätöksen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisesta.

Antaan poikkeuksellisen merkityksen kansallisuuspolitiikan toteuttamiselle oikein ja Neuvostojen edustajakokouksen hyväksymien Julkilausuman ja Sopimuksen täytäntöönpanolle käytännössä V. I. Lenin saneli joulukuun 30 ja 31 pnä 1922 kirjeen

„Kansallisuuksia eli 'autonomisointia' koskevasta kysymyksestä”. V. I. Leninin kirje luettiin huhtikuussa 1923 pidetyn VKP(b):n XII edustajakokouksen edustajistojen johtajien kokouksessa. Edustajakokous hyväksyi päätöslauselman „Kansallisuuskysymyksestä”, jonka pohjana olivat Leninin ohjeet.— 583.

⁶⁸² Puhe on VKP(b):n Keskuskomitean täysistunnoista, jotka pidettiin loka- ja joulukuussa 1922. Täysistuntojen päiväjärjestyksessä oli SNTL:n muodostamista koskevia kysymyksiä.— 583.
